

**ROZWÓJ OBSZARÓW WIEJSKICH I ROLNICTWA
WOJEWÓDZTWA MAŁOPOLSKIEGO DO 2030 r.
- AKTUALIZACJA**

cz. 1-3

Spis treści

Wstęp i metodyka opracowania.....	6
Ogólne informacje na temat województwa	7
Położenie, powierzchnia i podział administracyjny.....	7
Zarys budowy geologicznej i rzeźby terenu.....	10
Zasoby naturalne	11
Klimat.....	11
Gleby.....	12
Diagnoza sytuacji społeczno-gospodarczej	14
Sytuacja społeczno-demograficzna	14
Ludność.....	14
Gęstość zaludnienia.....	18
Kryterium wieku	20
Zmiany demograficzne	22
Współczynnik obciążenia demograficznego.....	25
Wykształcenie	27
Rynek pracy	36
Struktura zatrudnienia.....	36
Bezrobocie	44
Przedsiębiorczość	45
Główne dziedziny aktywności gospodarczej	45
Wielkość przedsiębiorstw i ich lokalizacja.....	52
Dominujące rodzaje działalności gospodarczej.....	55
Podmioty społeczne	57
Produkt Krajowy Brutto.....	61
System ubezpieczeń społecznych.....	63
Pozarolniczy system ubezpieczeń.....	63
Ubezpieczenia KRUS	64
Dochody i ubóstwo mieszkańców	72
Wysokość i źródła dochodów mieszkańców	72
Świadczenia z pomocy społecznej	76
Ubóstwo	78
Infrastruktura	80
Zasoby mieszkaniowe.....	80
Urządzenia sieciowe	85
Oczyszczalnie ścieków	97

Gospodarka odpadami	99
Infrastruktura komunikacyjna	102
Dostępność Internetu	108
Zasoby środowiskowe i zagospodarowanie przestrzenne	109
Obszary cenne przyrodniczo	109
Parki narodowe	110
Rezerваты przyrody	111
Parki krajobrazowe	112
Obszary chronionego krajobrazu	112
Obszary Natura 2000	113
Pomniki Przyrody	114
Stanowiska dokumentacyjne	115
Użytki ekologiczne	115
Zespoły przyrodniczo-krajobrazowe	116
Ważniejsze zwierzęta chronione	116
Lasy	117
Miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego	124
Grunty zdewastowane i zdegradowane	128
Zasoby dziedzictwa kulturowego	130
Grupy etnograficzne	130
UNESCO	131
Dziedzictwo kulinarne	131
Produkty tradycyjne	131
Produkty regionalne	132
Sieć dziedzictwa kulinarnego MAŁOPOLSKA	133
Diagnoza sytuacji w rolnictwie	134
Gospodarstwa indywidualne	134
Użytkowanie gruntów i powierzchnia zasiewów	135
Produkcja zwierzęca	142
Pogłowie bydła	143
Pogłowie trzody chlewnej	145
Pogłowie owiec	147
Pogłowie kóz	148
Pogłowie koni	149
Pogłowie drobiu	149
Zużycie nawozów	154

Zużycie nawozów mineralnych.....	154
Zużycie nawozów wapniowych	155
Gospodarstwa ekologiczne.....	156
Produkcja globalna i towarowa	161
Rolnictwo w świetle wyników Powszechnego Spisu Rolnego 2020 r.	164
Gospodarstwa rolne	164
Użytkowanie gruntów i powierzchnia zasiewów	169
Wyposażenie gospodarstw w ciągniki rolnicze	174
Pogłowie zwierząt gospodarskich.....	175
Pogłowie bydła	178
Pogłowie trzody chlewnej	178
Pogłowie owiec.....	179
Pogłowie kóz.....	180
Pogłowie drobiu	180
Nawożenie	181
Potencjał ekonomiczny gospodarstw rolnych (PL FADN – 2020 r.)	183
Gospodarowanie Zasobem Własności Rolnej Skarbu Państwa.....	187
Środowiskowy wymiar produkcji rolnej	189
Gospodarka wodna	189
Wskaźnik waloryzacji rolniczej przestrzeni produkcyjnej (WWRPP).....	196
Obszary z ograniczeniami naturalnymi (ONW)	197
Szkody powstałe wyniku niekorzystnych zjawisk atmosferycznych.....	198
Szkody łowieckie.....	200
Działalność gospodarcza związana z rolnictwem	203
Przetwórstwo rolno-spożywcze i dystrybucja produktów	203
Grupy producentów rolnych	208
Agroturystyka	210
Wsparcie rolnictwa.....	210
System doradztwa rolniczego.....	210
Innowacje w rolnictwie	212
Wykorzystanie środków unijnych w ramach PROW 2014-2020	214
Podsumowanie	223
Pozycja województwa małopolskiego w rankingu województw w zakresie produkcji rolnej	223
Analiza bezpieczeństwa żywnościowego województwa małopolskiego	226
Analiza SWOT obszarów wiejskich województwa małopolskiego	230
Mocne strony	230

Słabe strony	230
Szanse	231
Zagrożenia	231
Analiza SWOT rolnictwa województwa małopolskiego	232
Mocne strony	232
Słabe strony	232
Szanse	233
Zagrożenia	234
Rekomendacje	235
Priorytetowe kierunki wsparcia dotyczące województwa małopolskiego	236
Rozwój funkcjonalny i przestrzenny obszarów wiejskich	240
Struktura funkcjonalno-przestrzenna regionu - model rozwoju	240
Kierunki polityki przestrzennej w układzie terytorialnym – obszary funkcjonalne	246
Terytorium „Farma”	246
Terytorium „Klin rozwojowy”	248
Terytorium „Oaza”	251
Terytorium „Krakowski Obszar Metropolitalny”	253
Terytorium „Ogród”	256
Terytorium „Dolina przedsiębiorczości”	259
Terytorium „Park górski”	261
Działania na Obszarach Funkcjonalnych wyodrębnionych w KPZK	264
Obszary Funkcjonalne (OF) wg KPZK	264

Wstęp i metodyka opracowania

Przedmiotowe opracowanie zostało wykonane na zlecenie Ministerstwa Rolnictwa i Rozwoju Wsi w ramach prac związanych z aktualizacją „Strategii zrównoważonego rozwoju wsi, rolnictwa i rybactwa 2030”, przy współudziale członków Zespołu powołanych Zarządzeniem Wojewody Małopolskiego z dnia 19 maja 2022 r. (zmienionym 24 czerwca 2022 r.), w składzie:

- 1) Ryszard Pagacz – II Wicewojewoda Małopolski – Przewodniczący Zespołu;
- 2) Dominik Pasek – Dyrektor Małopolskiego Ośrodka Doradztwa Rolniczego w Karniowicach – I Zastępca Przewodniczącego Zespołu;
- 3) Sławomir Dyl – Dyrektor Wydziału Programów Infrastrukturalnych i Rolnictwa Małopolskiego Urzędu Wojewódzkiego w Krakowie – II Zastępca Przewodniczącego Zespołu;
- 4) dr Krzysztof Duda – Dyrektor Instytutu Zootechniki, Państwowego Instytutu Badawczego – III Zastępca Przewodniczącego Zespołu;
- 5) Andrzej Kawalec – Kierownik Oddziału Rolnictwa w Wydziale Programów infrastrukturalnych i Rolnictwa Małopolskiego Urzędu Wojewódzkiego w Krakowie;
- 6) Agnieszka Szlubowska – Dyrektor Urzędu Statystycznego w Krakowie;
- 7) Ryszard Czaicki – Prezes Małopolskiej Izby Rolniczej;
- 8) Jerzy Radoń – Dyrektor Małopolskiego Oddziału Regionalnego Agencji Restrukturyzacji i Modernizacji rolnictwa;
- 9) Janina Burzyńska – Dyrektor Oddziału Terenowego w Krakowie, Krajowego Ośrodka Wsparcia Rolnictwa;
- 10) Anna Glixelli – Dyrektor Departamentu Rolnictwa i Rozwoju Obszarów Wiejskich Urzędu Marszałkowskiego Województwa Małopolskiego;
- 11) Roman Wcisło – Zastępca Dyrektora Departamentu Funduszy Europejskich Urzędu Marszałkowskiego Województwa Małopolskiego;
- 12) dr Justyna Kosecka – Dyrektor Oddziału Regionalnego w Krakowie Kasy Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego;
- 13) Agnieszka Szewczyk-Kuta – Małopolski Wojewódzki Lekarz Weterynarii;
- 14) Paulina Dudek – Inspektor Wojewódzki w Wydziale Programów Infrastrukturalnych i Rolnictwa Małopolskiego Urzędu Wojewódzkiego w Krakowie – Sekretarz Zespołu.

W opracowaniu dokonano diagnozy sytuacji społeczno-gospodarczej obszarów wiejskich oraz diagnozy sytuacji w rolnictwie w województwie małopolskim. Ponadto, wykonano analizę bezpieczeństwa żywnościowego województwa małopolskiego, jak również analizę SWOT obszarów wiejskich oraz rolnictwa. Co do zasady w dokumencie uwzględniono horyzont czasowy 2017-2021, jednakże z uwagi na dostępność danych i ich źródła ulegał on stosownym modyfikacjom. Źródła danych stanowiły: Główny Urząd Statystyczny - Bank Danych Lokalnych, Powszechny Spis Rolny 2020, STRATEG, Opracowania sygnałne, Obszary tematyczne; PL FADN; bazy danych pozostałych członków Zespołu, jak również publikacje naukowe i opracowania tematyczne, czy strony internetowe. Szczegółowa analiza zjawisk, głównie w wymiarze organizacyjno-przestrzennym, została przygotowana na podstawie Planu zagospodarowania przestrzennego województwa małopolskiego, stanowiącego załącznik do Uchwały Nr XLVII/732/18 Sejmiku Województwa Małopolskiego z dnia 28 marca 2018 r.

Zaznaczyć należy, że przedmiotowy dokument nie jest strategią w rozumieniu właściwych przepisów prawa. Skupiono się na analizie wybranych zagadnień, które najpełniej charakteryzowały stan i perspektywy rozwoju obszarów wiejskich Małopolski oraz rolnictwa.

Ogólne informacje na temat województwa

Położenie, powierzchnia i podział administracyjny

Województwo małopolskie położone jest w południowej części Polski i graniczy ze Słowacją na długości 319 km od południa oraz województwami: podkarpackim - na długości 187 km na wschodzie, śląskim na długości 291 km - na zachodzie i świętokrzyskim na długości 185 km na północy.

opracowanie mapy: Zespół Małopolskiej Infrastruktury Informacji Przestrzennej UMWM

Źródło: <https://www.malopolska.pl/dla-mieszkanca/o-malopolsce>

Powierzchnia całkowita województwa małopolskiego wynosi 15 184 km², co stanowi 4,86% powierzchni kraju i pod względem powierzchni należy je zaliczyć do jednych z najmniejszych województw w Polsce.

W województwie małopolskim funkcjonuje 6 podregionów statystycznych, 19 powiatów oraz 3 miasta na prawach powiatu (Kraków, Nowy Sącz, Tarnów), 14 gmin miejskich, 48 miejsko-wiejskich oraz 120 gmin wiejskich. Biorąc pod uwagę liczbę miejscowości, jest ich w województwie małopolskim 2013 (łącznie z miastami), w tym 1834 wsie.

Wyszczególnienie	Ilość miejscowości w województwie małopolskim – wg stanu na dzień 01.01.2021 r.	
	miejscowości podstawowe (łącznie z miastami)	miejscowości podstawowe – wsie*
	[szt.]	[szt.]
Powiat bocheński	105	100
Powiat brzeski	73	70
Powiat chrzanowski	37	33
Powiat dąbrowski	81	78
Powiat gorlicki	82	79
Powiat krakowski	270	256
Powiat limanowski	91	86
Powiat miechowski	143	134
Powiat myślenicki	74	71
Powiat nowosądecki	203	190
Powiat nowotarski	104	89
Powiat olkuski	111	85
Powiat oświęcimski	59	42
Powiat proszowski	124	120
Powiat suski	56	34
Powiat tarnowski	187	176
Powiat tatrzański	32	22
Powiat wadowicki	84	80
Powiat wielicki	94	89

*Miejscowość podstawowa – wieś: jednostka osadnicza o zwartej lub rozproszonej zabudowie i istniejących funkcjach rolniczych lub związanych z nimi usługowych lub turystycznych nieposiadająca praw miejskich lub statusu miasta

Źródło: GUS BDL

Obszary wiejskie województwa małopolskiego wg metodologii TERYT (liczone jako obszar gmin wiejskich oraz obszar gmin miejsko-wiejskich z wyłączeniem miast) w 2022 r. obejmowały obszar 13 524 km² i w okresie ostatnich dwóch lat ich powierzchnia nieznacznie się zwiększyła (dane Głównego Urzędu Geodezji i Kartografii).

Wyszczególnienie	Powierzchnia obszarów wiejskich w 2022 r.		
	Ogółem	Udział w powierzchni województwa	Udział w powierzchni kraju
	[km ²]	[%]	[%]
POLSKA	290 229	.	92,81
DOLNOŚLĄSKIE	17 767	89,07	5,68
KUJAWSKO-POMORSKIE	17 125	95,29	5,48
LUBELSKIE	24 081	95,85	7,70
LUBUSKIE	13 111	93,73	4,19
ŁÓDZKIE	17 026	93,45	5,44
MAŁOPOLSKIE	13 524	89,07	4,32
MAZOWIECKIE	33 295	93,63	10,65
OPOLSKIE	8 564	90,99	2,74
PODKARPACKIE	16 580	92,91	5,30
PODLASKIE	19 261	95,41	6,16
POMORSKIE	17 259	94,13	5,52
ŚLĄSKIE	8 509	68,99	2,72
ŚWIĘTOKRZYSKIE	10 914	93,21	3,49
WARMIŃSKO-MAZURSKIE	23 557	97,45	7,53

WIELKOPOLSKIE	28 209	94,58	9,02
ZACHODNIOPOMORSKIE	21 446	93,62	6,86

Źródło: GUS BDL

Udział obszarów wiejskich Małopolski w stosunku do całkowitej powierzchni województwa wynosi 89,07%, a w odniesieniu do powierzchni kraju jest to 4,32%. Małopolska należy do województw o najniższym procentowo udziale obszarów wiejskich w odniesieniu do całkowitej powierzchni województwa. W skali województwa powiatami o najwyższym udziale obszarów wiejskich w odniesieniu do całkowitej powierzchni województwa w 2021 r. były: powiat nowosądecki (9,32%), nowotarski (8,92%) i tarnowski (8,68%). Najmniejszy udział obszarów wiejskich odnotowano w powiecie chrzanowskim (1,68%) i oświęcimskim (2,07%).

Wyszczególnienie	Powierzchnia obszarów wiejskich w województwie małopolskim w 2021 r.		
	Ogółem	Udział w powierzchni województwa	Udział w powierzchni powiatu
	[km ²]	[%]	[%]
MAŁOPOLSKIE	13 524	89,07	.
Podregion krakowski	3 837	25,27	.
Powiat bocheński	614	4,04	94,63
Powiat krakowski	1 182	7,79	96,07
Powiat miechowski	661	4,35	97,71
Powiat myślenicki	613	4,04	91,14
Powiat proszowicki	397	2,62	95,70
Powiat wielicki	370	2,44	90,07
Podregion nowosądecki	3 239	21,33	.
Powiat gorlicki	918	6,05	94,99
Powiat limanowski	905	5,96	95,19
Powiat nowosądecki	1 415	9,32	91,33
Podregion nowotarski	2 359	15,54	.
Powiat nowotarski	1 355	8,92	91,85
Powiat suski	617	4,06	89,97
Powiat tatrzański	387	2,55	82,14
Podregion tarnowski	2 383	15,69	.
Powiat brzeski	565	3,72	95,60
Powiat dąbrowski	500	3,29	94,33
Powiat tarnowski	1 318	8,68	93,36
Podregion oświęcimski	1 706	11,24	.
Powiat chrzanowski	255	1,68	68,93
Powiat olkuski	518	3,41	83,76
Powiat oświęcimski	314	2,07	77,35
Powiat wadowicki	620	4,08	95,92

Źródło: GUS BDL

Zarys budowy geologicznej i rzeźby terenu

Na obszarze województwa małopolskiego wyróżnia się kilka jednostek strukturalnych zróżnicowanych pod względem budowy geologicznej. Niemal 80% powierzchni województwa znajduje się w obrębie Karpat i ich przedpola – Zapadliska Przedkarpackiego, a pozostała część to Niecka Miechowska, Monoklina Śląsko-Krakowska, oraz brzeżna część Zapadliska Górnośląskiego.

Pod względem budowy geologicznej Karpaty dzielą się na wewnętrzne i zewnętrzne. W obrębie województwa małopolskiego do Karpat wewnętrznych zaliczane są: Tatry, Niecka Podhalańska i Pieniński Pas Skałkowy, z kolei do Karpat zewnętrznych – Karpaty fliszowe (Beskidy i Pogórze Karpackie).

Tatry to jedyne góry w Polsce o charakterze alpejskim. Ich trzon tworzą różnorodne skały krystaliczne (metamorficzne – gł. gnejsy, magmowe – granitoidy), stanowiąc najwyższe ich partie – Tatry Wysokie. Z kolei od północy otacza je pokrywa skał osadowych (głównie węglanowych – wapienie, margle i dolomity), która buduje wyższe fragmenty Tatr Zachodnich. Na północnym przedpolu Tatr położona jest Niecka Podhalańska wypełniona osadami trzeciorzędowymi (węglanowymi i fliszowymi), na którą składają się: rów podtatrzański, Pogórze Spisko-Gubałowskie oraz Kotlina Orawsko-Nowotarska – młody rów śródgórski, wypełniony osadami neogenu i czwartorzędu (głównie żwirami i piaskami). Z kolei głównym elementem Pienińskiego Pasa Skałkowego są Pieniny, zbudowane ze skał mezozoicznych i paleogeńskich, wśród których dominują skały węglanowe.

Karpaty zewnętrzne, w skład których w obrębie województwa małopolskiego wchodzi Beskidy i Pogórze Karpackie, tworzą sfałdowane osady kredowo-paleogeńskie i mioceny, złożone niemal wyłącznie ze skał fliszowych, w których dominują piaskowce, łupki i mułowce.

Na północnym przedpolu Karpat znajduje się rozległe tektoniczne zapadlisko przedgórskie – Zapadlisko Przedkarpackie, wypełnione osadami miocenu głównie o charakterze ilasto-piaszczystym.

W północno-wschodniej części województwa małopolskiego zlokalizowana jest Niecka miechowska. Budują ją głównie górnokredowe wapienie i margle (w południowej części przykryte osadami miocenowymi i lessami), a w mniejszym stopniu piaskowce, opoki i gezy.

Monoklina Krakowsko-Częstochowska znajdująca się w północnej części województwa małopolskiego, zbudowana jest głównie z węglanowych utworów mezozoicznych (wapienie jurajskie), tworzących najbardziej wyniesioną jej część o charakterze wierzchowiny.

Natomiast w północno-zachodniej części województwa znajduje się brzeżna część Zapadliska Górnośląskiego. Jest to paleozoiczna struktura wypełniona osadami karbońskimi, z którymi związana jest górnokarbońska seria węglonośna, o dużym znaczeniu surowcowym i gospodarczym.

Rzeźba terenu oraz podział fizyczno-geograficzny województwa małopolskiego stanowi odzwierciedlenie budowy geologicznej – litologii skał podłoża i elementów tektonicznych. Zależność ta zauważalna jest na obszarze ww. jednostek strukturalnych:

- Karpaty wewnętrzne – o charakterze skałkowym (Pieniński Pas Skałkowy) oraz góry wysokie o cechach rzeźby alpejskiej (Tatry);
- Karpaty zewnętrzne – szereg pasm górskich (Beskidy) i pogórzy (Pogórze Karpackie) rozdzielonych wąskimi dolinami rzecznyymi i szerokimi kotlinami;
- Monoklina Krakowsko-Częstochowska – Jura Krakowsko-Częstochowska, wyżyna z licznymi ostańcami skalnymi oraz rozwiniętymi formami krasowymi, z głęboko wciętymi wąskimi i niewielkimi dolinkami;
- Niecka miechowska – pofalowana równina porożcinana wąskimi wąwozami lessowymi.

Źródło: Radwanek-Bąk B., 2009. *Georóżnorodność i atrakcje geoturystyczne województwa małopolskiego*. PIG-PIB
<https://www.malopolska.pl/publikacje/srodowisko-i-geologia/przewodnik-georoznorodnosc-i-atrakcje-geoturystyczne-wojewodztwa-malopolskiego>

Zasoby naturalne

Województwo Małopolskie jest bogate w zasoby naturalne, posiada niemal 700 udokumentowanych złóż, wśród których można wydzielić pięć głównych typów. Najbardziej rozpowszechnione są surowce skalne, reprezentowane przez złoża kamieni łamanych i blocznych oraz piasków i żwirów. Ich wydobycie w skali kraju stanowi 10,4% i klasyfikuje Małopolskę na trzecim miejscu pod względem ich eksploatacji. Pozostałe złoża surowców skalnych reprezentowane są przez wapień, margle, dolomity, piaski formierskie, piaski podsadzkowe, piaski kwarcowe, surowców skaleniowych oraz surowców ilastych wykorzystywanych do produkcji ceramiki budowlanej. Zdecydowanie mniej liczną grupę stanowią surowce energetyczne. Reprezentowane są one przez pokłady węgla kamiennego występującego w zachodniej części województwa (powiaty: krakowski, oświęcimski, chrzanowski i wadowicki), złoża gazu ziemnego i ropy naftowej w południowo wschodniej części (powiaty: gorlicki, limanowski, tarnowski, bocheński), a także pokłady torfu (powiaty: tarnowski i nowotarski). Surowce chemiczne reprezentowane przez złoża soli kamiennej mają znaczenie głównie historyczne, kopalnie w Wieliczce i Bochni stanowią obecnie obiekty muzealne i turystyczne. Kolejną grupą surowców są rudy metali, reprezentowane przez złoża cynku i ołowiu występujące na obszarze powiatu olkuskiego. Ostatnią grupą i prawdziwym bogactwem naturalnym województwa jest jednak woda, znajduje się tu ponad 30% wszystkich złóż wód leczniczych i termalnych w kraju. Występują na terenie powiatu krakowskiego (Mateczny, Swoszowice, Krzeszowice), w rejonie Karpat i Podhala (m. in. Krynica-Zdrój, Piwniczna-Zdrój, Wysowa-Zdrój, Bukowina Tatrzańska, Chochołów, Poręba Wielka). W mniejszej ilości występują także złoża solanek (Łapczyca i Rabka-Zdrój).

Źródło: *Stan środowiska w województwie Małopolskim Raport Głównego Inspektoratu Ochrony Środowiska, 2020*

Klimat

Małopolska leży w strefie klimatu umiarkowanego o cechach przejściowych. Kształtowany jest on przez zróżnicowane masy powietrza napływające głównie z zachodu (ciepłe i wilgotne) oraz ze wschodu i północnego-wschodu (suche i chłodne).

Obszarowe zróżnicowanie temperatury powietrza uwarunkowane jest poprzez wysokość nad poziom morza oraz ukształtowanie i ekspozycję terenu. Najostrzejsze warunki klimatyczne występują w Karpatach, w tym rejonie cechują się one także dużym zróżnicowaniem. Znacznie łagodniejsze warunki występują na Wyżynie Krakowsko-Częstochowskiej, natomiast najłagodniejsze na Pogórzu Karpackim. Średnie roczne temperatury wahają się w granicach 5-8°C, przy czym najniższe obserwowane są w najwyższych partiach górskich a najwyższe na Pogórzu Karpackim. Maksymalna odnotowana temperatura powietrza w Małopolsce osiągnęła wartość +37°C, natomiast minimalna - 38°C.

Średnia roczna suma opadów w województwie małopolskim waha się od 660 do 1200mm i jest uwarunkowana morfologią terenu. Największą ilość opadów obserwuje się na południu województwa w rejonach górskich a najniższą w części środkowej i północnej. Największa intensywność opadów

występuje od maja do października. Ukształtowanie terenu oraz wysoka ilość opadów skutkują wysokim zagrożeniem powodziowym w dużej części województwa.

Wyszczególnienie	Temperatury [°C]						
	Średnie ^a				Skrajne		Amplitudy temperatur skrajnych
					maksimum	minimum	
Stacje meteorologiczne	1971-2000	1991-2000	2001-2010	2020	1971-2020		
Kraków	8,1	8,5	8,7	10,0	37,3	-29,9	67,2
Nowy Sącz	8,2	8,5	8,9	9,9	36,8	-29,2	66,0
Zakopane	5,4	5,8	6,0	7,1	32,8	-27,1	59,9

Wyszczególnienie	Roczne sumy opadów [mm]				Średnia prędkość wiatru [m/s]	Uśłonecznienie [h]	Średnie zachmurzenie ^b [oktant]
	średnie ^c						
Stacje meteorologiczne	1971-2000	1991-2000	2001-2010	2020	2020		
Kraków	662	669	719	672	3,0	- ^e	5,0
Nowy Sącz	696	703	806	710	- ^d	2112	- ^f
Zakopane	1107	992	1229	1128	1,5	1902	5,2

^aDane za okresy wieloletnie dotyczą średnich rocznych z tych okresów; ^b Stopień zachmurzenia nieba od 0 (niebo bez chmur) do 8 (niebo całkowicie pokryte chmurami); ^c Dane za okresy wieloletnie dotyczą średnich rocznych z tych okresów; ^d Brak pełnego ciągu pomiarowego prędkości wiatru; ^{e,f} Stacja nie prowadziła pomiarów: e – uśłonecznienia, f – zachmurzenia. Źródło: dane Instytutu Meteorologii i Gospodarki Wodnej – Państwowego Instytutu Badawczego.

Źródło: Rocznik Statystyczny Województwa Małopolskiego, Urząd Statystyczny w Krakowie, Kraków, 2021; Stan środowiska w województwie Małopolskim Raport Głównego Inspektoratu Ochrony Środowiska, 2020

Gleby

Województwo Małopolskie charakteryzuje się dużą różnorodnością gleb, która związana jest ze zróżnicowaną budową geologiczną podłoża, urozmaiconą rzeźbą terenu, a także zmiennymi warunkami klimatycznymi. Najbardziej rozpowszechniane są gleby brunatne, stanowiące 61% powierzchni województwa, a najrzadziej występują rędziny stanowiące jedynie 0,8% powierzchni. Gleby wysokiej wartości rolniczej (I – II klasy bonitacyjnej) zajmują jedynie 6% gleb użytków rolnych i zlokalizowane są w centralnej i północnej części województwa. W Małopolsce dominują gleby IV klasy (36%) i III klasy (26%), najłabsze jakości gleby klas V i VI stanowią około 30% gruntów.

Działalność antropogeniczna często przyczynia się do degradacji jakościowej gleb. Główne czynniki wpływające na pogorszenie stanu gleb to: mechaniczne niszczenie pokrywy glebowej poprzez urbanizację i niewłaściwie prowadzenie prac rolnych, zanieczyszczenie chemiczne, stosowanie nawozów sztucznych i środków ochrony roślin w nadmiernej ilości oraz składowanie odpadów komunalnych i przemysłowych. W północno-zachodniej i zachodniej części województwa bardzo istotnym zagrożeniem obniżającym jakość gruntów rolnych stanowi działalność wydobywcza, związana głównie ze zmianą ukształtowania terenu oraz warunków wodnych. W południowej części województwa, w rejonach górskich o dużym nachyleniu, występuje natomiast naturalna degradacja gleb związana z występowaniem erozji wodnej powierzchniowej oraz powierzchniowymi ruchami masowymi – głównie osuwiskami.

Gleby w województwie małopolskim

*Źródło: Wydawnictwo Edukacyjne Wiking, licencja: CC BY 3.0. – zmienione
<https://zpe.gov.pl/a/zroznicowanie-gleb-i-roslinnosci-na-obszarze-polski/DSM0RxNIH>;
Prognoza Oddziaływania Na Środowisko Dla Projektu Programu Regionalnego Fundusze Europejskie Dla
Małopolski 2021-2027 Małopolska Przyszłości (PR FEM 2021-2027), Kraków, 2021*

Diagnoza sytuacji społeczno-gospodarczej

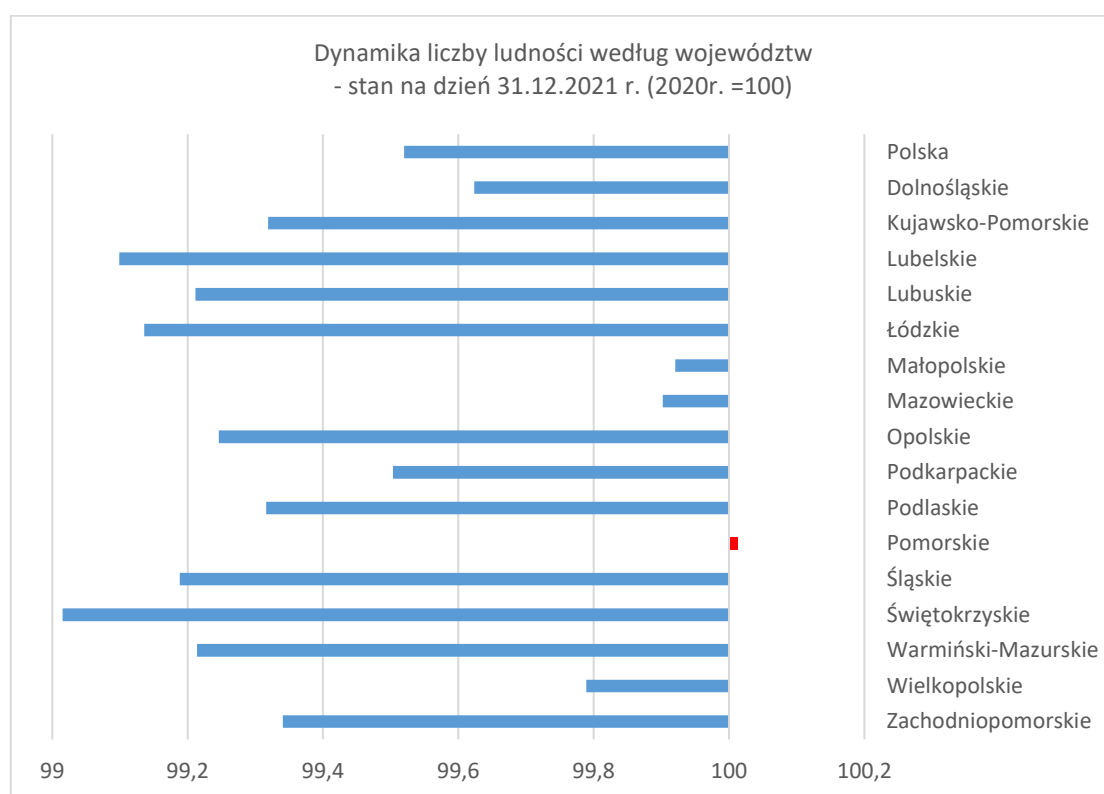
Sytuacja społeczno-demograficzna

Ludność

W analizowanym okresie w województwie małopolskim do 2019 r. obserwowano stały wzrost liczby ludności. W latach 2020-2021 trend się odwrócił i zaczęto notować spadek liczby ludności w porównaniu z rokiem poprzednim. Natomiast na obszarach wiejskich województwa małopolskiego obserwujemy ciągły wzrost liczby mieszkańców.

Wyszczególnienie	Liczba ludności w województwie małopolskim		
	Ogółem	Miasta	Wieś
Rok	[os.]	[os.]	[os.]
2017	3 391 380	1 637 850	1 753 530
2018	3 400 577	1 638 741	1 761 836
2019	3 410 901	1 644 172	1 766 729
2020	3 410 441	1 639 776	1 770 665
2021	3 407 727	1 634 837	1 772 890

Źródło: GUS BDL

Źródło: GUS BDL

Biorąc pod uwagę liczbę ludności zamieszkującej na wsi w województwie małopolskim, w 2021 r. procentowo największy jej udział miał miejsce w powiecie tarnowskim (88,30%), a następnie krakowskim (84,24%), nowosądeckim (83,59%) i limanowskim (82,70%), a najmniejszy w powiatach chrzanowskim (38,91%) oraz oświęcimskim (48,09%). W okresie 2011–2021 zdecydowanie wzrosła liczba ludności wiejskiej województwa małopolskiego, aż o 67,9 tys. osób, podczas gdy liczba mieszkańców miast spadła o 7,0 tys. Tempo spadku ludności w miastach wyniosło 0,4% (w kraju – 2,7%). Natomiast na wsi tempo przyrostu ludności wyniosło 4,0% (w kraju wzrost o 1,2%). Ludność

miejska stanowiła 48,0% ogółu ludności i w porównaniu z 2011 r. jej udział w ludności województwa obniżył się o 1,1 pkt proc.

Wyszczególnienie	Faktyczne miejsce zamieszkania – wg stanu na dzień 31 grudnia 2021 r.			
	Ogółem	Mężczyźni	Kobiety	Współczynnik ruralizacji
	[os.]	[os.]	[os.]	[%]
Powiat bocheński	74 734	37 357	37 377	69,98
Powiat brzeski	73 771	36 799	36 972	79,56
Powiat chrzanowski	47 695	23 182	24 513	38,91
Powiat dąbrowski	42 740	21 448	21 292	72,85
Powiat gorlicki	73 718	36 914	36 804	68,36
Powiat krakowski	239 088	117 385	121 703	84,24
Powiat limanowski	109 397	54 968	54 429	82,70
Powiat miechowski	36 683	18 275	18 408	76,35
Powiat myślenicki	96 945	48 361	48 584	75,60
Powiat nowosądecki	181 491	90 928	90 563	83,59
Powiat nowotarski	139 966	69 149	70 817	73,20
Powiat olkuski	56 917	27 892	29 025	52,02
Powiat oświęcimski	72 892	36 099	36 793	48,09
Powiat proszowicki	34 499	17 122	17 377	80,58
Powiat suski	63 606	31 815	31 791	76,15
Powiat tarnowski	177 225	88 238	88 987	88,30
Powiat tatrzański	41 179	20 308	20 871	60,81
Powiat wadowicki	117 095	58 077	59 018	73,59
Powiat wielicki	93 249	45 872	47 377	70,45

Źródło: GUS BDL

W latach 2017–2021 w około 1/2 gmin województwa małopolskiego zaobserwowano wzrost liczby ludności. Gminy te położone były w południowej i centralnej części województwa, a największy wzrost liczby ludności odnotowano w tych bezpośrednio sąsiadujących z Krakowem. Ubytek liczby ludności notowano w miastach i gminach wiejskich położonych w zachodniej i północnej części województwa, a także w pojedynczych gminach położonych peryferyjnie w stosunku do miast na prawach powiatu.

W 2021 r. w porównaniu z 2017 r. najwyższy wzrost ludności obserwowano w gminie Wielka Wieś – 14,5%, a następnie w gminie Zielonki – 9,5% (powiat krakowski) oraz Niepołomice – 8,4% (powiat wielicki), a najgłębszy spadek w gminie Bolesław – minus 5,9% (powiat dąbrowski) i w gminie Stąbszów – minus 4,7% (powiat miechowski).

W końcu analizowanego okresu spośród gmin miejsko-wiejskich, najliczniejszą gminą była Wieliczka (powiat wielicki), w której mieszkało ponad 62 tys. osób, czyli 1,8% ogółu mieszkańców województwa, natomiast najmniej – 5,3 tys. osób mieszkało w Koszycach (powiat proszowicki), stanowiąc 0,2% ogółu ludności województwa. Wśród pozostałych gmin (tj. miejskich i wiejskich, bez miast na prawach powiatu), najliczniejszą było miasto Oświęcim (37,0 tys. osób – 1,1% ogółu populacji), a najmniej – 2,5 tys. mieszkańców odnotowano w Racławicach – gminie wiejskiej należącej do powiatu miechowskiego, mieszkańcy której stanowili 0,1% całej populacji.

Rok 2021 był kolejnym rokiem, w którym odnotowano wzrost liczby ludności zamieszkującej obszary wiejskie oraz zwiększenie jej udziału w ogólnej liczbie ludności w ujęciu rocznym. W końcu grudnia 2021 r. w województwie małopolskim mieszkało 3407,7 tys. osób, w tym w miastach 1634,8 tys. (48,0% ogółu). Ponad połowę mieszkańców województwa małopolskiego w 2021 r. stanowiły kobiety (51,5%), od wielu lat na 100 mężczyzn przypada ich 106. Przewaga liczebna kobiet była większa w miastach niż na wsi (miasta – 111 kobiet, wieś – 101 kobiet na 100 mężczyzn). Zjawisko to jest

szczególnie nasilone wśród osób w wieku poprodukcyjnym (60 lat i więcej), w której to grupie na 100 mężczyzn przypadały średnio 193 kobiety.

Zmiany populacji, jakie zanotowano w latach 2017–2021, były zróżnicowane w poszczególnych powiatach. W piętnastu z nich odnotowano spadek liczby ludności, w tym największy w Tarnowie (o 3,4%), a następnie w powiecie olkuskim i miechowskim (odpowiednio o 2,8% i 2,6%). W siedmiu powiatach wystąpił wzrost liczby ludności. Największy przyrost ludności zaobserwowano w powiecie wielickim (o 5,7%), a w dalszej kolejności w krakowskim (o 3,3%) i w Krakowie (o 1,9%). Porównując rok 2021 z rokiem poprzednim, liczba ludności zmniejszyła się w szesnastu powiatach, w tym najbardziej w Tarnowie (o 1,5%). Wśród sześciu powiatów, w których nastąpił wzrost liczby ludności, największy notowano w powiecie wielickim (o 1,3%). Ludność wiejska w 2021 r. (1772,9 tys. osób) stanowiła 52,0% ogółu ludności województwa.

Współczynnik ruralizacji (procentowy udział ludności wiejskiej w ludności ogółem), powyżej średniej wojewódzkiej osiągnęło 17 powiatów, w tym największe udziały odnotowano w powiatach sąsiadujących z miastami na prawach powiatu: tarnowskim (88,3%), krakowskim (84,2%) i nowosądeckim (83,6%). Ponadto, wysoki udział ludności wiejskiej w ogólnej zbiorowości, przekraczający 80%, wystąpił także w powiatach: limanowskim i proszowickim (odpowiednio 82,7% i 80,6%).

Z kolei w 2021 r. w województwie małopolskim wskaźnik urbanizacji (procentowy udział mieszkańców miast w ogólnej liczbie ludności) wyniósł 48,0% wobec 48,3% w roku 2017. Po miastach na prawach powiatu największym stopniem zurbanizowania charakteryzowały się powiaty zachodniej części województwa, w tym najbardziej powiat chrzanowski, gdzie mieszkańcy miast stanowili 61,1% ogółu ludności całego powiatu. Duży odsetek ludności miejskiej zanotowano również w powiatach: oświęcimskim 51,9% i olkuskim 48,0%. Z kolei największa liczba mieszkańców wsi wystąpiła w powiatach: tarnowskim 11,7% i krakowskim 15,8%.

Wyszczególnienie	Współczynnik urbanizacji				
	2017	2018	2019	2020	2021
	[%]	[%]	[%]	[%]	[%]
POLSKA	60,1	60,1	60,0	59,9	59,7
DOLNOŚLĄSKIE	68,8	68,6	68,4	68,2	68,1
KUJAWSKO-POMORSKIE	59,3	59,1	58,9	58,6	58,3
LUBELSKIE	46,5	46,5	46,5	46,4	46,4
LUBUSKIE	64,9	64,9	64,9	64,7	64,5
ŁÓDZKIE	62,7	62,5	62,4	62,3	62,1
MAŁOPOLSKIE	48,3	48,2	48,2	48,1	48,0
MAZOWIECKIE	64,3	64,4	64,5	64,4	64,5
OPOLSKIE	52,8	53,3	53,2	53,1	53,0
PODKARPACKIE	41,2	41,1	41,4	41,4	41,4
PODLASKIE	60,7	60,8	60,8	60,8	60,8
POMORSKIE	63,9	63,7	63,5	63,2	62,9
ŚLĄSKIE	76,9	76,7	76,6	76,5	76,3
ŚWIĘTOKRZYSKIE	44,6	44,9	45,4	45,4	45,3
WARMIŃSKO-MAZURSKIE	59,0	59,0	59,2	59,0	58,9
WIELKOPOLSKIE	54,6	54,3	54,0	53,7	53,6
ZACHODNIOPOMORSKIE	68,6	68,5	68,4	68,3	68,1

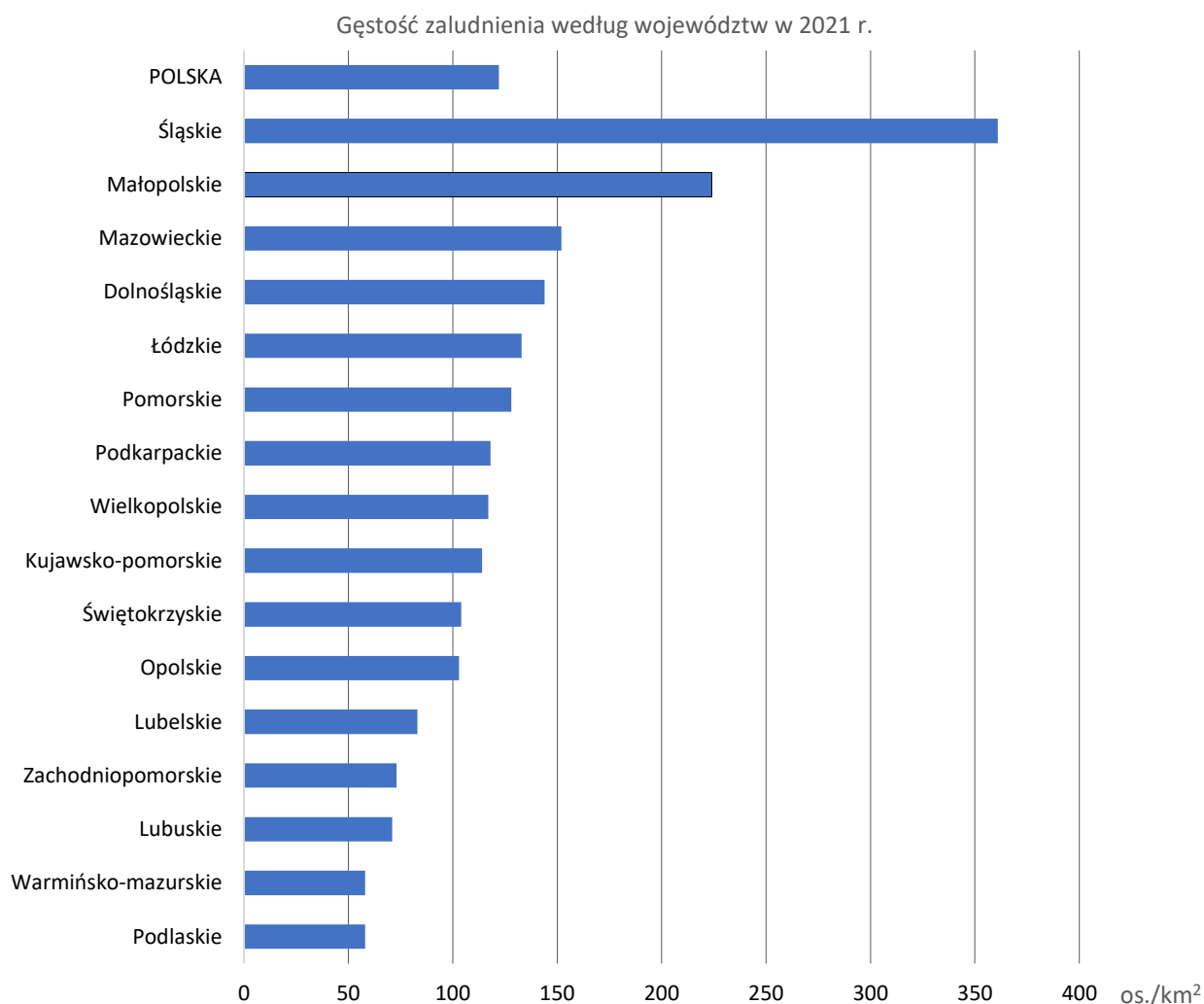
Źródło: obliczenia własne na podstawie danych GUS BDL

Wyszczególnienie	Współczynnik urbanizacji w województwie małopolskim				
	2017	2018	2019	2020	2021
	[%]	[%]	[%]	[%]	[%]
Powiat bocheński	30,8	30,7	30,4	30,2	30,0
Powiat brzeski	20,7	20,6	20,6	20,5	20,4
Powiat chrzanowski	61,7	61,6	61,5	61,3	61,1
Powiat dąbrowski	27,1	27,1	27,1	27,1	27,1
Powiat gorlicki	32,6	32,4	32,2	31,9	31,6
Powiat krakowski	16,4	16,2	16,1	15,9	15,8
Powiat limanowski	17,6	17,6	17,5	17,4	17,3
Powiat miechowski	23,7	23,7	23,7	23,7	23,7
Powiat myślenicki	24,9	24,8	24,6	24,5	24,4
Powiat nowosądecki	17,1	16,9	16,7	16,6	16,4
Powiat nowotarski	27,2	27,1	27,0	26,9	26,8
Powiat olkuski	48,8	48,6	48,4	48,2	48,0
Powiat oświęcimski	52,9	52,7	52,5	52,2	51,9
Powiat proszowicki	17,8	17,7	19,5	19,5	19,4
Powiat suski	24,4	24,2	24,1	23,8	23,9
Powiat tarnowski	11,9	11,9	11,8	11,8	11,7
Powiat tatrzański	40,1	39,9	39,7	39,5	39,2
Powiat wadowicki	27,5	27,2	27,0	26,7	26,4
Powiat wielicki	28,3	28,6	29,0	29,3	29,6
Powiat m.Kraków	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
Powiat m.Nowy Sącz	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
Powiat m.Tarnów	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Źródło: obliczenia własne na podstawie danych GUS BDL

Gęstość zaludnienia

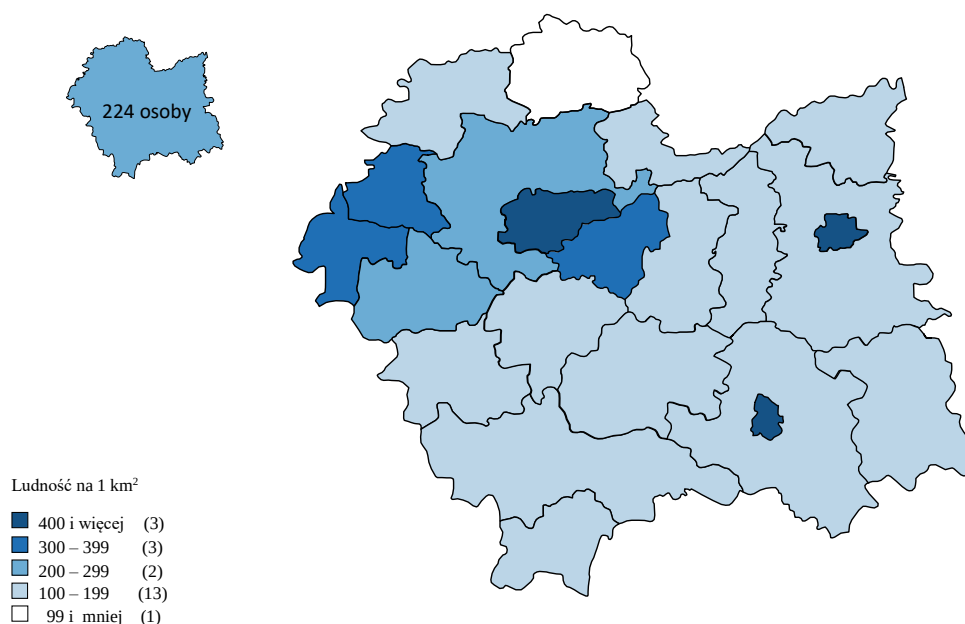
W 2021 r. na 1 km² przypadały 224 osoby wobec 223 osób w 2017 r. (kraj – 122 osoby/km²). Pod względem gęstości zaludnienia, województwo małopolskie znajduje się na drugim miejscu po województwie śląskim (361 osób/km²).

Źródło: GUS BDL

Zróżnicowanie wskaźnika obserwowano w podziale powiatowym. Największa gęstość zaludnienia na obszarach wiejskich miała miejsce w powiecie wielickim (252 osoby/km²), a w dalszej kolejności oświęcimskim (232 osoby/km²) oraz krakowskim (202 osoby/km²), najmniejsza w powiecie miechowskim (56 osób/km²), a następnie gorlickim (80 osób/km²) i dąbrowskim (85 osób/km²).

Gęstość zaludnienia według powiatów w 2021 r.

Źródło: GUS BDL

Wyszczególnienie	Gęstość zaludnienia na obszarach wiejskich województwa małopolskiego				
	2017	2018	2019	2020	2021
	[os./km ²]	[os./km ²]	[os./km ²]	[os./km ²]	[os./km ²]
Powiat bocheński	120	120	121	122	122
Powiat brzeski	131	131	131	131	131
Powiat chrzanowski	189	189	188	188	187
Powiat dąbrowski	86	86	86	86	85
Powiat gorlicki	80	80	80	80	80
Powiat krakowski	194	196	198	200	202
Powiat limanowski	119	120	120	121	121
Powiat miechowski	57	57	56	56	56
Powiat myślenicki	155	156	157	157	158
Powiat nowosądecki	126	127	128	128	128
Powiat nowotarski	103	103	103	103	103
Powiat olkuski	111	111	111	111	110
Powiat oświęcimski	231	232	233	233	232
Powiat proszowicki	90	90	88	87	87
Powiat suski	103	104	104	103	103
Powiat tarnowski	134	135	135	135	134
Powiat tatrzański	105	106	106	106	106
Powiat wadowicki	187	188	189	189	189
Powiat wielicki	243	245	248	250	252

Źródło: GUS BDL

Kryterium wieku

W 2021 r. obserwowano wzrost mediany wieku i wskaźnika starości, które potwierdziły proces starzenia się mieszkańców województwa. Wskaźnik wsparcia międzypokoleniowego, który od wielu lat wykazywał tendencję wzrostu – utrzymał się na ubiegłorocznym poziomie.

Na koniec 2021 r. mediana wieku mieszkańców wyznaczająca granicę wieku, którą połowa osób w danej zbiorowości już przekroczyła, a druga połowa jeszcze nie osiągnęła wyniosła 40,7 lat (kraj – 42,0 lat) wobec 40,4 lat w 2020 r.

Przeciętnie ludność na obszarach wiejskich województwa była młodsza od ludności mieszkającej w miastach. Mediana wieku ludności wsi wyniosła 39,0 lat wobec 42,3 lat mieszkańców miast. Biorąc pod uwagę medianę wieku według płci, mężczyźni byli młodszy od kobiet. Mediana wieku mężczyzn wyniosła 39,3 lat (kraj – 40,4 lat), a kobiet 42,1 lat (kraj – 43,6 lat).

Od kilku lat, statystycznie najmłodsi mieszkańcy województwa mieszkają w powiecie limanowskim. W 2021 r. mediana wieku wyniosła tam 36,7 lat, natomiast najstarszymi są mieszkańcy Tarnowa – 44,9 lata. (źródło: Urząd Statystyczny w Krakowie)

Wyszczególnienie	Ludność na obszarach wiejskich województwa małopolskiego w 2021 r. według wieku		
	Ogółem	Kobiety	Mężczyźni
Funkcjonalne grupy wiekowe	[os.]	[os.]	[os.]
0-2	55638	27233	28405
3-6	80688	38908	41780
7-12	126284	61412	64872
13-15	63075	30945	32130
16-19	76579	37282	39297
20-24	108126	52875	55251
25-34	261205	127215	133990
35-44	277571	136663	140908
45-54	239587	118642	120945
55-64	216285	106931	109354
65 i więcej	267852	154595	113257
Razem	1772890	892701	880189

Źródło: GUS BDL

Wskaźnik/index starości czyli relacja osób w wieku 65 lat i więcej przypadająca na 100 osób w wieku 0-14 lat w 2021 r. w województwie małopolskim wyniosła 109, zaś na obszarach wiejskich 87 co oznacza, że na 100 dzieci i młodzieży do lat 14 przypada 87 osób w wieku 65 lat i więcej.

Wyszczególnienie	Wskaźnik starości na obszarach wiejskich województwa małopolskiego		
	Ludność w wieku 0-14 lat	Ludność w wieku 65 lat i więcej	Wskaźnik
Rok	[os.]	[os.]	[-]
2017	301 933	244 878	81
2018	304 109	251 696	83
2019	305 792	258 067	84
2020	306 227	263 351	86
2021	306 312	267 852	87

Źródło: GUS BDL

Wśród powiatów najniższe wskaźniki starości odnotowano w powiatach: nowosądeckim (63), limanowskim (65) i myślenickim (72), a najwyższe stwierdzono w powiatach: miechowski (141), chrzanowski (140) i olkuskim (139).

Wyszczególnienie	Wskaźnik starości na obszarach wiejskich województwa małopolskiego w 2021 r. według powiatów		
	Ludność w wieku 0-14 lat	Ludność w wieku 65 lat i więcej	Wskaźnik
	[os.]	[os.]	[-]
MAŁOPOLSKIE	306 312	267 852	87
Powiat bocheński	13 733	10 805	79
Powiat brzeski	12 249	11 153	91
Powiat chrzanowski	6 638	9 289	140
Powiat dąbrowski	6 469	6 747	104
Powiat gorlicki	12 585	11 348	90
Powiat krakowski	41 134	37 711	92
Powiat limanowski	21 653	13 989	65
Powiat miechowski	5 369	7 576	141
Powiat myślenicki	18 077	13 079	72
Powiat nowosądecki	35 692	22 367	63
Powiat nowotarski	24 387	20 021	82
Powiat olkuski	8 004	11 138	139
Powiat oświęcimski	11 638	12 198	105
Powiat proszowski	5 233	6 307	121
Powiat suski	10 723	9 864	92
Powiat tarnowski	28 737	27 072	94
Powiat tatrzański	7 185	6 198	86
Powiat wadowicki	20 410	17 091	84
Powiat wielicki	16 396	13 899	85

Źródło: GUS BDL

W latach 2017-2021 relacja osób 65 lat i więcej do ogółu zbiorowości na obszarach wiejskich województwa przedstawiała się następująco:

Wyszczególnienie	Ludność na obszarach wiejskich województwa małopolskiego		
	Ogółem	W wieku 65 lat i więcej	Udział ludności w wieku 65 lat i więcej w ogólnej liczbie ludności na obszarach wiejskich
Rok	[os.]	[os.]	[%]
2017	1 753 530	244 878	14,0
2018	1 761 836	251 696	14,3
2019	1 766 729	258 067	14,6
2020	1 770 665	263 351	14,5
2021	1 772 890	267 852	15,1

Źródło: GUS BDL

Odsetek ludności w wieku 65 lat i więcej w ogóle ludności na obszarach wiejskich województwa małopolskiego w 2021 r. wyniósł 15,1 i był niższy niż wskaźnik dla całego województwa małopolskiego (17,1). Wykazuje on jednak tendencję rosnąco w porównaniu z latami poprzednimi. W stosunku do roku 2020 wzrósł o 0,2 pkt proc., a w stosunku do roku 2017 o 1,1 pkt proc.

Wśród powiatów najwyższy udział osób starszych w ludności ogółem stanowili mieszkańcy powiatów: miechowskiego (20,7%), olkuskiego (19,6%), chrzanowskiego (19,5%), natomiast najniższy odsetek odnotowano w powiatach: nowosądeckim (12,3%), limanowskim (12,8%), myślenickim (13,5%). Następstwem postępującego procesu starzenia się ludności jest zmniejszanie się udziału ludności w wieku przedprodukcyjnym przy jednoczesnym wzroście udziału ludności w wieku poprodukcyjnym.

Wyszczególnienie	Ludność na obszarach wiejskich województwa małopolskiego w 2021 r. według powiatów		
	Ogółem	W wieku 65 lat i więcej	Udział ludności w wieku 65 lat i więcej w ogólnej liczbie ludności na obszarach wiejskich
	[os.]	[os.]	[%]
Powiat bocheński	74 734	10 805	14,5
Powiat brzeski	73 771	11 153	15,1
Powiat chrzanowski	47 695	9 289	19,5
Powiat dąbrowski	42 740	6 747	15,8
Powiat gorlicki	73 718	11 348	15,4
Powiat krakowski	239 088	37 711	15,8
Powiat limanowski	109 397	13 989	12,8
Powiat miechowski	36 683	7 576	20,7
Powiat myślenicki	96 945	13 079	13,5
Powiat nowosądecki	181 491	22 367	12,3
Powiat nowotarski	139 966	20 021	14,3
Powiat olkuski	56 917	11 138	19,6
Powiat oświęcimski	72 892	12 198	16,7
Powiat proszowicki	34 499	6 307	18,3
Powiat suski	63 606	9 864	15,5
Powiat tarnowski	177 225	27 072	15,3
Powiat tatrzański	41 179	6 198	15,1
Powiat wadowicki	117 095	17 091	14,6
Powiat wielicki	93 249	13 899	14,9

Źródło: GUS BDL

Zmiany demograficzne

Współczynnik dzietności w województwie małopolskim wyniósł w roku 2021 – 1,392. Jest on nieznacznie wyższy niż średnia krajowa. Na uwagę zasługuje fakt, że po kilku latach wzrostu wskaźnika i osiągnięciu w 2018 r. poziomu 1,499 wskaźnik dzietności zaczął się obniżać. Nie gwarantuje on prostej zastępowalności pokoleń.

Wyszczególnienie	Współczynnik dzietności	
	Polska	Województwo Małopolskie
2017	1,453	1,486
2018	1,435	1,499
2019	1,419	1,487
2020	1,378	1,449
2021	1,320	1,392

Źródło: GUS BDL

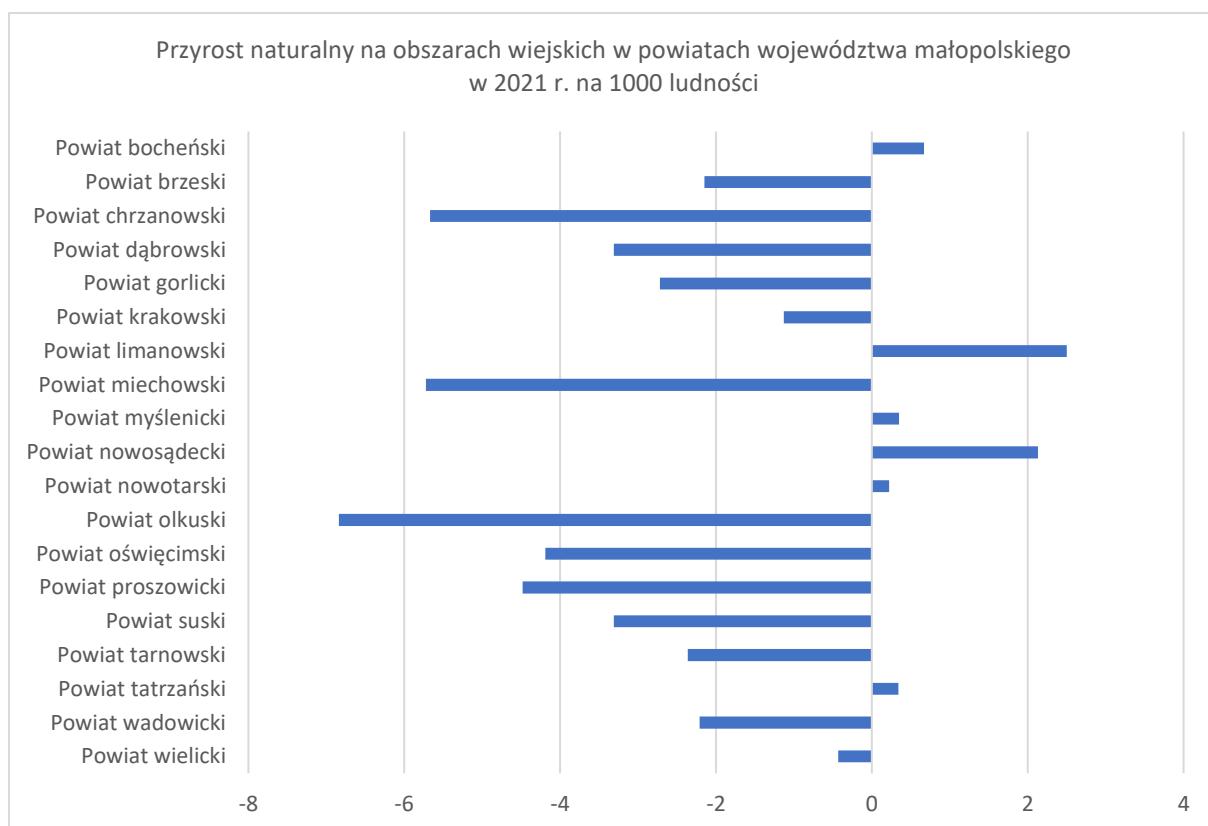
Od 2020 r. obserwujemy ujemny przyrost naturalny w województwie małopolskim. Przy czym, na terenach wiejskich jego dynamika jest mniejsza niż w miastach. W 2021 r. wyniósł on na terenach wiejskich -1,27%, zaś w miastach -3,17%. Średnia dla kraju na obszarach wiejskich wyniosła -3,90%.

Wyszczególnienie	Przyrost naturalny					
	Polska			Województwo Małopolskie		
Rok	Ogółem	Miasto	Wieś	Ogółem	Miasto	Wieś
2017	-0,02	-0,48	0,68	1,86	1,06	2,61
2018	-0,68	-1,15	0,04	1,59	0,71	2,41
2019	-0,91	-1,43	-0,12	1,16	0,38	1,89
2020	-3,18	-3,79	-2,27	-1,01	-1,85	-0,23
2021	-4,93	-5,62	-3,90	-2,18	-3,17	-1,27

Źródło: GUS BDL

Wyszczególnienie	Przyrost naturalny na 1000 ludności na obszarach wiejskich w województwie małopolskim				
	2017	2018	2019	2020	2021
Powiat bocheński	4,66	4,23	4,63	0,76	0,67
Powiat brzeski	2,31	2,10	0,97	-1,65	-2,15
Powiat chrzanowski	-2,68	-3,64	-3,97	-5,64	-5,67
Powiat dąbrowski	0,49	0,97	-1,44	-3,36	-3,31
Powiat gorlicki	2,49	2,92	1,97	-0,43	-2,72
Powiat krakowski	1,11	1,89	1,34	-0,55	-1,13
Powiat limanowski	5,51	5,68	5,31	4,08	2,50
Powiat miechowski	-4,17	-5,28	-4,37	-5,20	-5,72
Powiat myślenicki	4,20	4,86	3,34	1,61	0,35
Powiat nowosądecki	6,48	6,77	5,33	2,95	2,13
Powiat nowotarski	4,03	3,15	3,83	1,49	0,22
Powiat olkuski	-2,83	-2,33	-3,82	-4,72	-6,84
Powiat oświęcimski	1,61	-0,51	0,92	-2,21	-4,19
Powiat proszowicki	-0,95	-1,84	-3,06	-3,83	-4,48
Powiat suski	2,73	0,20	1,00	-2,20	-3,31
Powiat tarnowski	2,09	1,98	1,20	-1,17	-2,36
Powiat tatrzański	3,76	3,72	2,65	1,68	0,34
Powiat wadowicki	2,89	2,01	1,65	-1,21	-2,21
Powiat wielicki	2,66	2,22	1,84	0,80	-0,43

Źródło: GUS BDL

Źródło: GUS BDL

W 2021 r. województwo małopolskie znajdowało się w grupie jednostek nieaktywnych demograficznie, osiągając typ E według typologii Webba, który oznacza, że ujemny przyrost naturalny nie był kompensowany przez dodatnie saldo migracji. Do aktywnych demograficznie zaliczono 6 powiatów województwa, które zostały zakwalifikowane do typów: A, C i D. Przewaga dodatniego przyrostu naturalnego nad ujemnym saldem migracji (typ A) wystąpiła w 2 powiatach: limanowskim i nowosądeckim. Dodatni przyrost naturalny, niższy od dodatniego salda migracji (typ C) notowano w powiatach: myślenickim i wielickim. Ujemny przyrost naturalny, który był kompensowany przez dodatnie saldo migracji (typ D) obserwowano w Krakowie i powiecie krakowskim. Pozostałe 16 powiatów to jednostki nieaktywne demograficznie, które zakwalifikowano do typu F i G. Ubytek ludności, który spowodowany był w większym stopniu ujemnym przyrostem naturalnym niż ujemnym saldem migracji wystąpił w 14 powiatach (typ F): bocheńskim, brzeskim, chrzanowskim, dąbrowskim, gorlickim, miechowskim, olkuskim, oświęcimskim, proszowskim, suskim, tarnowskim, tatrzańskim, wadowickim oraz w Tarnowie. Zgodnie z typologią typ G, który oznacza ubytek ludności powodowany w większym stopniu ujemnym saldem migracji niż ujemnym przyrostem naturalnym, obserwowano w 2 powiatach: Nowym Sączu i nowotarskim.

Aktywność demograficzna według powiatów województwa małopolskiego zgodna z typologią Webba w 2021 r.			
Powiaty aktywne demograficznie			
Typ A	Typ B	Typ C	Typ D
limanowski nowosądecki		myślenicki wielicki	m. Kraków krakowski
Powiaty nieaktywne demograficznie			
Typ E	Typ F	Typ G	Typ H
	bocheński brzeski chrzanowski dąbrowski gorlicki miechowski olkuski oświęcimski proszowicki suski tarnowski tatrzański wadowicki m. Tarnów	m. Nowy Sącz nowotarski	

Źródło: Stan i ruch naturalny ludności w województwie małopolskim w 2021 r., Urząd Statystyczny w Krakowie

Współczynnik obciążenia demograficznego

Współczynnik obciążenia demograficznego to relacja liczby ludności w wieku nieprodukcyjnym do liczby ludności w wieku produkcyjnym. Województwo małopolskie zaliczane jest do województw młodych demograficznie. Udział dzieci i młodzieży w wieku 0-17 lat był większy od przeciętnego w kraju o 1 pkt proc. i wynosił w 2021 r. 19,2%. Wyższy był również udział ludności w wieku produkcyjnym o 0,7 pkt proc. od średniego w kraju i wynosił 59,9%. Niższy był natomiast udział ludności w wieku poprodukcyjnym o 1,6 pkt proc. od średniego w kraju i wynosił 21,0%.

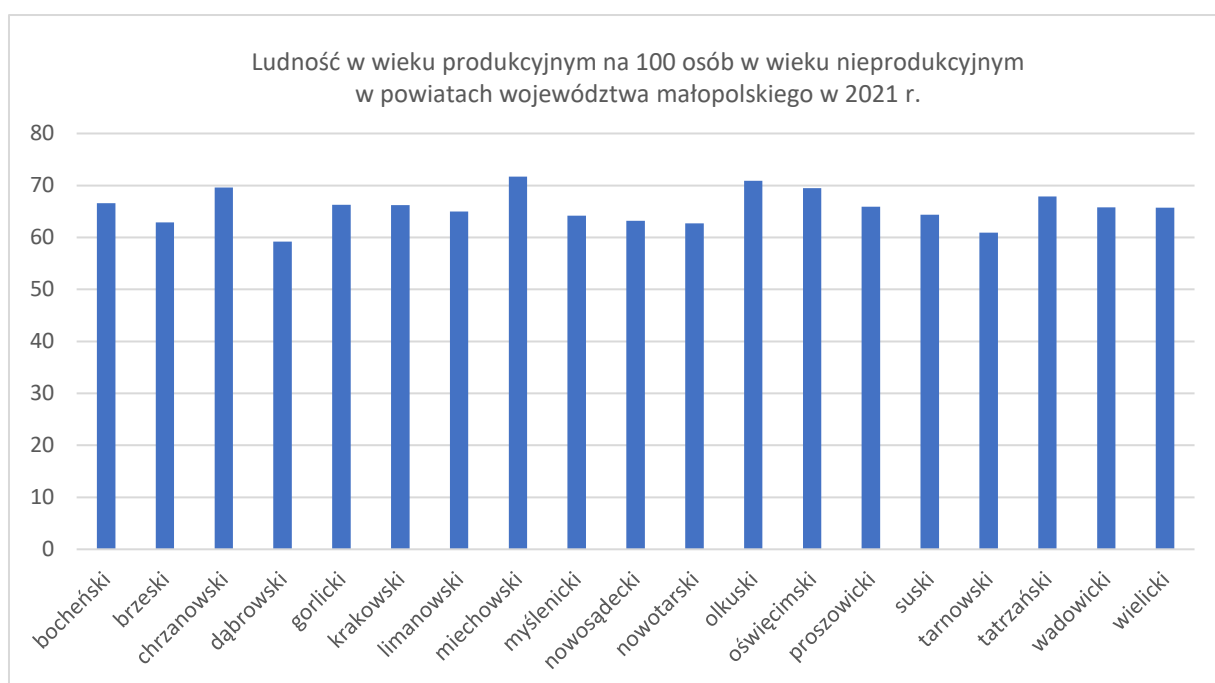
Wyszczególnienie	Ludność w wieku nieprodukcyjnym na 100 osób w wieku produkcyjnym w województwie małopolskim		
	Ogółem	Miasto	Wieś
2017	62,6	65,5	59,9
2018	63,9	67,5	60,6
2019	65,1	69,1	61,5
2020	66,2	70,7	62,3
2021	67,1	71,7	63,0

Źródło: GUS BDL

Wyszczególnienie	Ludność w wieku nieprodukcyjnym na 100 osób w wieku produkcyjnym w województwie małopolskim w 2021 r.	
	Ogółem	Obszary wiejskie
Powiat bocheński	66,6	63,6
Powiat brzeski	62,9	60,9
Powiat chrzanowski	69,6	65,7

Powiat dąbrowski	59,2	57,9
Powiat gorlicki	66,3	62,8
Powiat krakowski	66,2	65,0
Powiat limanowski	65,0	63,6
Powiat miechowski	71,7	70,4
Powiat myślenicki	64,2	62,4
Powiat nowosądecki	63,2	62,1
Powiat nowotarski	62,7	60,9
Powiat olkuski	70,9	66,5
Powiat oświęcimski	69,5	64,4
Powiat proszowski	65,9	65,4
Powiat suski	64,4	62,7
Powiat tarnowski	60,9	60,2
Powiat tatrzański	67,9	63,4
Powiat wadowicki	65,8	62,3
Powiat wielicki	65,7	63,7

Źródło: GUS BDL

Źródło: GUS BDL

Według typologii trójkąta Osanna, która uwzględnia strukturę ekonomicznych grup wieku, województwo zaliczone zostało do typu młodości demograficznej (typ III), ponieważ w dalszym ciągu udział dzieci i młodzieży w wieku 0–17 lat był wyższy od przeciętnego w kraju o 1,0 pkt proc. i wyniósł 19,2%, udział ludności w wieku 18–59/64 lata był wyższy o 0,6 pkt proc. (59,8%), a udział ludności w wieku 60/65 lat i więcej był niższy o 1,6 pkt proc. od średniego w kraju i wyniósł 21,0%.

Do młodych demograficznie (typ III) zakwalifikowanych zostało 10 powiatów: bocheński, brzeski, krakowski, limanowski, myślenicki, nowosądecki, nowotarski, suski, wadowicki i wielicki. Powiat dąbrowski jako jedyny charakteryzował się stabilizacją demograficzną (typ IV). Starzenie się demograficzne charakteryzowało pozostałe 11 powiatów, z tego proszowski (typ V) oraz powiaty zakwalifikowane do typu VI: chrzanowski, gorlicki, Kraków, miechowski, Nowy Sącz, olkuski, oświęcimski, tarnowski, Tarnów i tatrzański.

W końcu roku liczba ludności w wieku przedprodukcyjnym liczyła 653,3 tys. osób i w porównaniu z 2020 r. wzrosła o 0,3%. Udział tej grupy ekonomicznej w ogólnej zbiorowości wyniósł 19,2% (kraj – 18,2%).

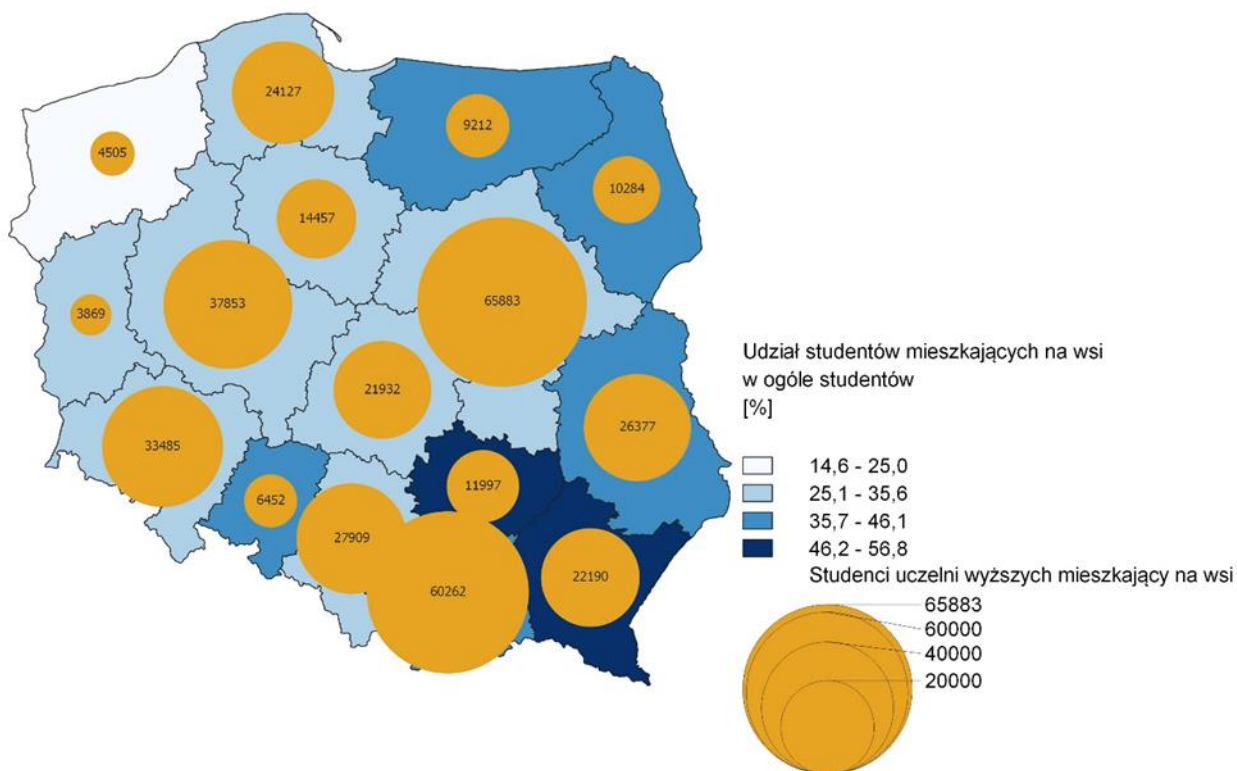
W porównaniu z 2020 r. liczba ludności w wieku mobilnym zmniejszyła się o 17,9 tys. osób (1,4%), a liczba osób w wieku niemobilnym wzrosła o 5,8 tys. osób (0,8%). W efekcie niekorzystnemu zmniejszaniu się liczby ludności w wieku produkcyjnym towarzyszy proces starzenia się zasobów siły roboczej. W ostatnich latach obserwowany jest także dalszy wzrost liczby osób w wieku poprodukcyjnym (mężczyźni 65 lat i więcej, kobiety 60 lat i więcej). W końcu 2021 r. ludność w wieku poprodukcyjnym liczyła 714,6 tys. osób (wzrost o 7,7 tys. osób).

Wykształcenie

Studenci

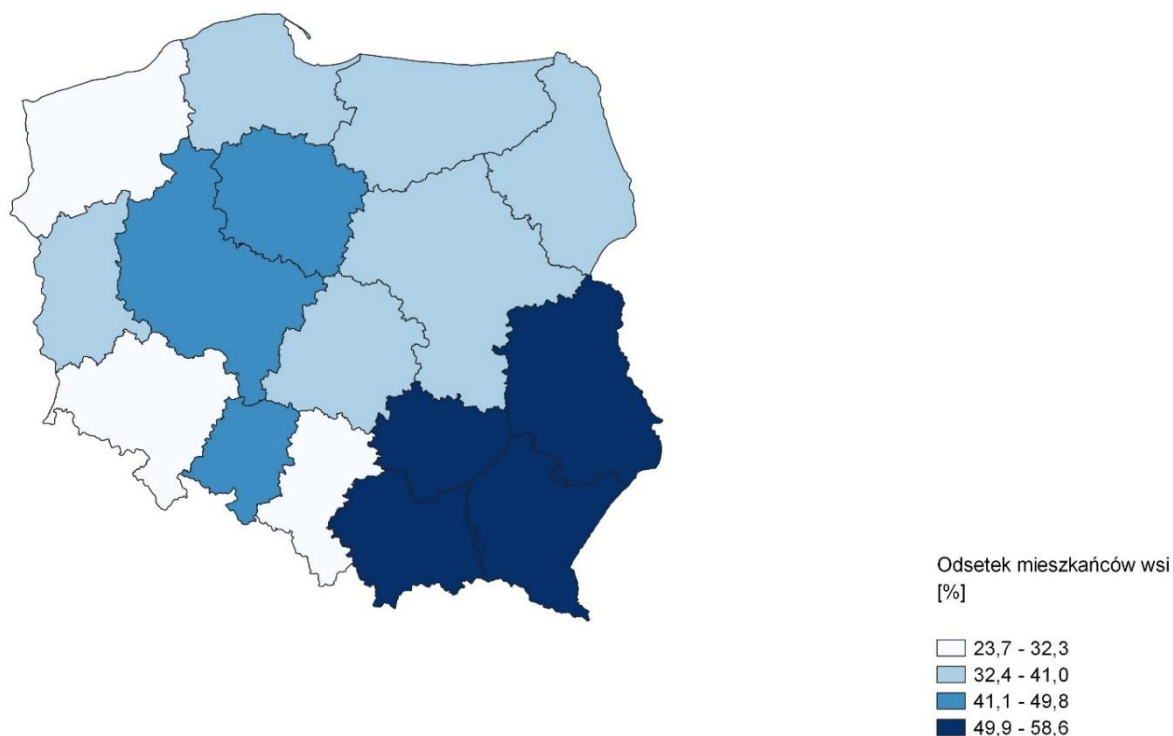
Jedna trzecia wszystkich studentów w Polsce (33,7%) to osoby zamieszkałe na wsi. Najwyższy odsetek studentów zamieszkających na obszarach wiejskich wystąpił w 2021 roku w województwach: świętokrzyskim (56,8%), podkarpackim (53,7%), lubelskim (45,9%). Są to równocześnie trzy województwa dla, których udział ludności wiejskiej jest największy. Najmniej studentów zamieszkujących na wsi odnotowano w województwach: zachodniopomorskim (14,6%), mazowieckim (27,7%) i śląskim (27,6%).

Studenci uczelni wyższych w 2021 r.

Źródło: Urząd Statystyczny w Krakowie - Tablice wynikowe ze sprawozdania S-10

Udział ludności wiejskiej w ludności ogółem w 2021 r.

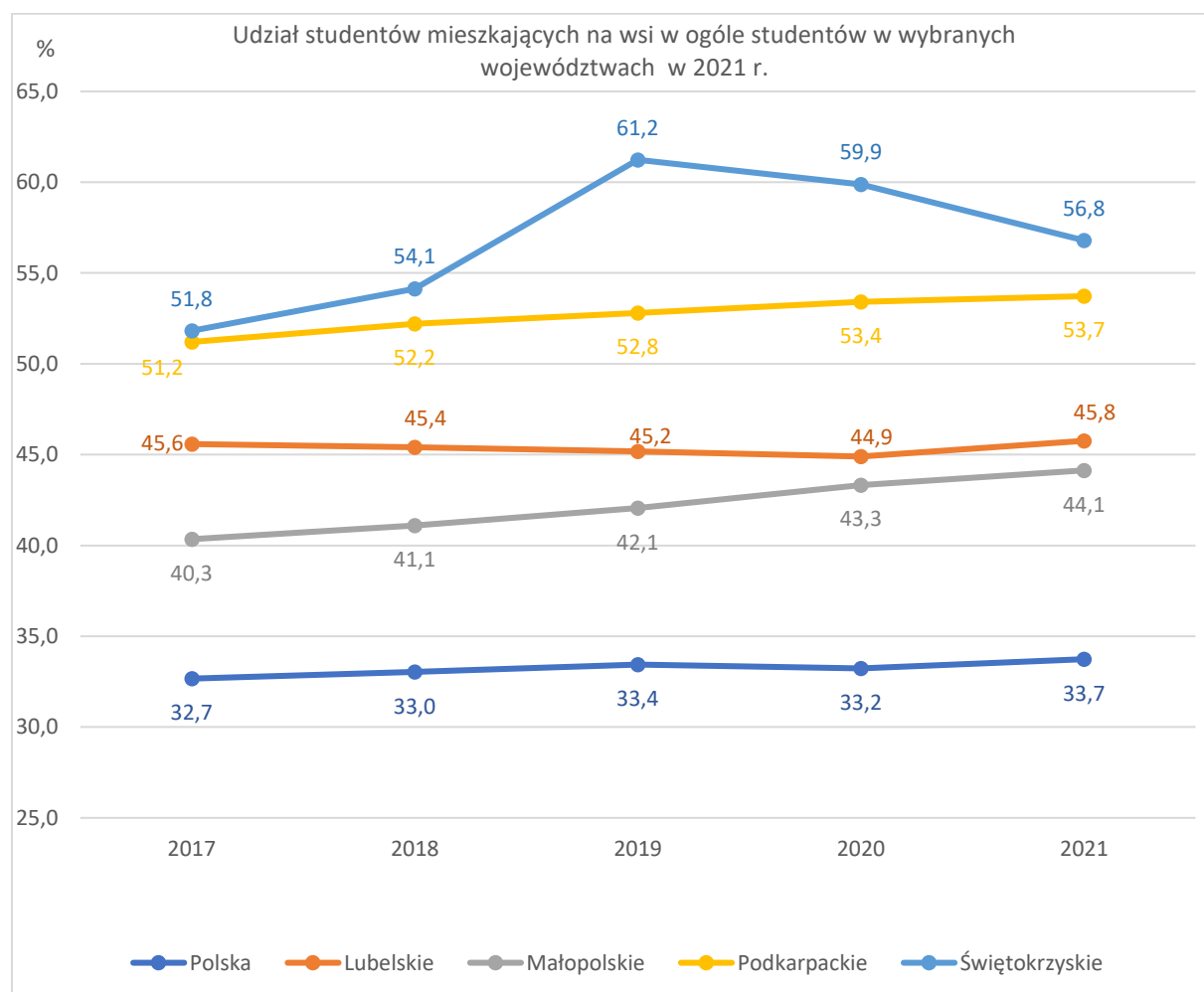
Źródło: GUS BDL

Wyszczególnienie	Studenci uczelni wyższych (bez cudzoziemców, ze szkołami resortu obrony narodowej oraz spraw wewnętrznych i administracji) – stan na dzień 31 grudnia									
	2017		2018		2019		2020		2021	
	Ogółem	mieszka- jący na wsi	Ogółem	mieszka- jący na wsi	Ogółem	mieszka- jący na wsi	Ogółem	mieszka- jący na wsi	Ogółem	mieszka- jący na wsi
POLSKA	1219127	398269	1151995	380538	1120788	374708	1130635	375709	1128746	380794
DOLNOŚLĄSKIE	117086	35132	112618	34199	109363	33286	109013	33455	107966	33485
KUJAWSKO- POMORSKIE	57502	19206	54681	18119	52511	17413	52659	15758	52007	14457
LUBELSKIE	64632	29465	61839	28075	60065	27138	59639	26776	57642	26377
LUBUSKIE	13108	4415	12468	4256	11826	4021	11719	3939	11493	3869
ŁÓDZKIE	79670	26388	72040	22955	70137	23072	68651	21853	67768	21932
MAŁOPOLSKIE	148894	60070	140048	57547	134658	56638	136406	59102	136545	60262
MAZOWIECKIE	240737	68993	226078	64799	222475	63429	228909	62916	237870	65883
OPOLSKIE	18181	7624	17089	7096	16812	7127	16535	6467	16091	6452
PODKARPACKIE	45619	23359	43399	22654	42726	22563	42112	22490	41302	22190
PODLASKIE	30601	10673	28789	9982	27569	9271	26979	8918	27520	10284
POMORSKIE	80585	20704	77503	20965	76392	21724	79518	23043	80367	24127
ŚLĄSKIE	106520	26191	103129	26052	100474	26014	100851	26682	101197	27909
ŚWIĘTOKRZYSKIE	25438	13182	23708	12834	21245	13009	21095	12633	21126	11997

WARMIŃSKO-MAZURSKIE	27776	10200	25860	9895	24326	9607	23248	9470	22329	9212
WIELKOPOLSKIE	125063	36430	117888	34769	117187	34742	120883	37112	116568	37853
ZACHODNIOPOMORSKIE	37715	6237	34858	6341	33022	5654	32418	5095	30955	4505

Źródło: Urząd Statystyczny w Krakowie - Tablice wyników ze sprawozdania S-10

Udział studentów mieszkających na wsi w ogóle studentów w województwie małopolskim systematycznie wzrastał z poziomu 40,3% do 44,1%, podobnie w województwie podkarpackim. W skali kraju oraz województwa lubuskiego, świętokrzyskiego wahał się.

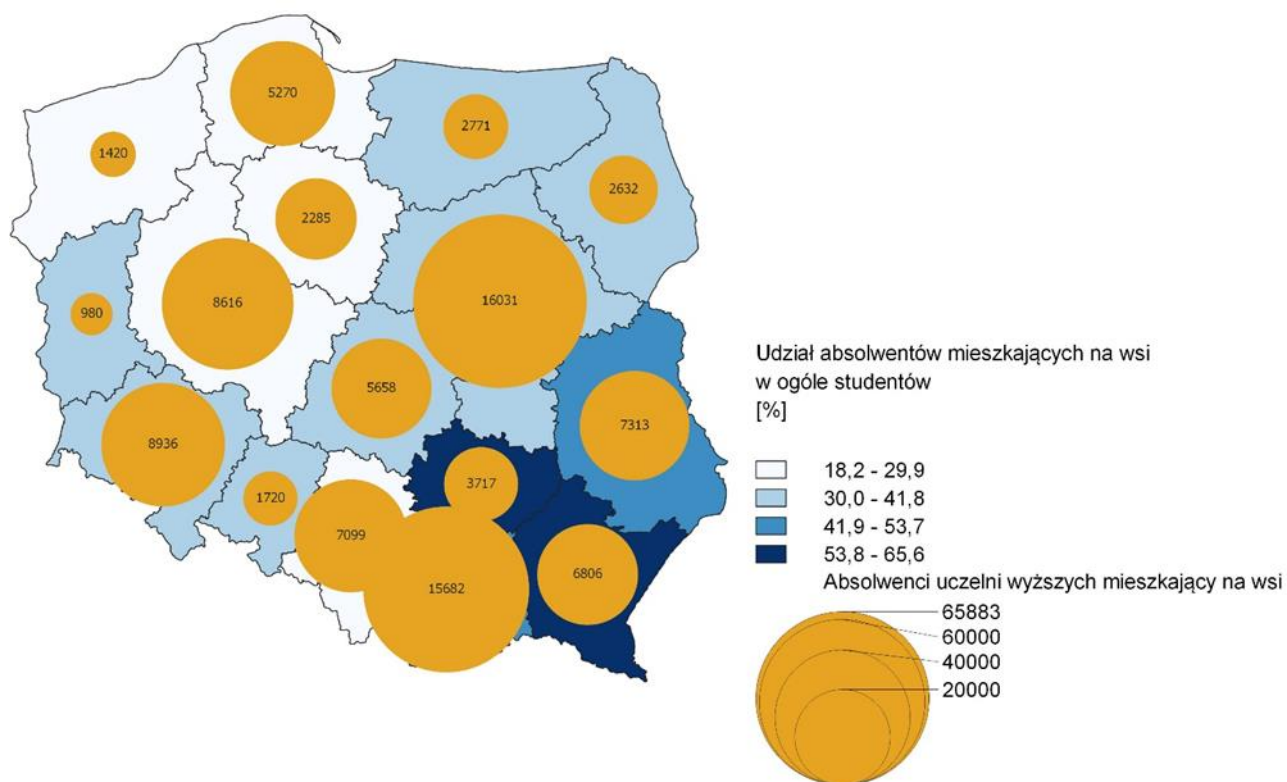

Źródło: Urząd Statystyczny w Krakowie - Tablice wyników ze sprawozdania S-10

Absolwenci uczelni wyższych

Ponad 35% wszystkich absolwentów w Polsce to osoby zamieszkałe na wsi. Najwyższy odsetek absolwentów zamieszkających na obszarach wiejskich wystąpił w 2021 roku w województwach: świętokrzyskim (65,6%), podkarpackim (54,2%), lubelskim (46,6%). Najmniej absolwentów zamieszkujących na wsi odnotowano w województwach: kujawsko-pomorskim (18,2%), zachodniopomorskim (19,7%) i pomorskim (27,6%).

Absolwenci uczelni wyższych w 2021 r.

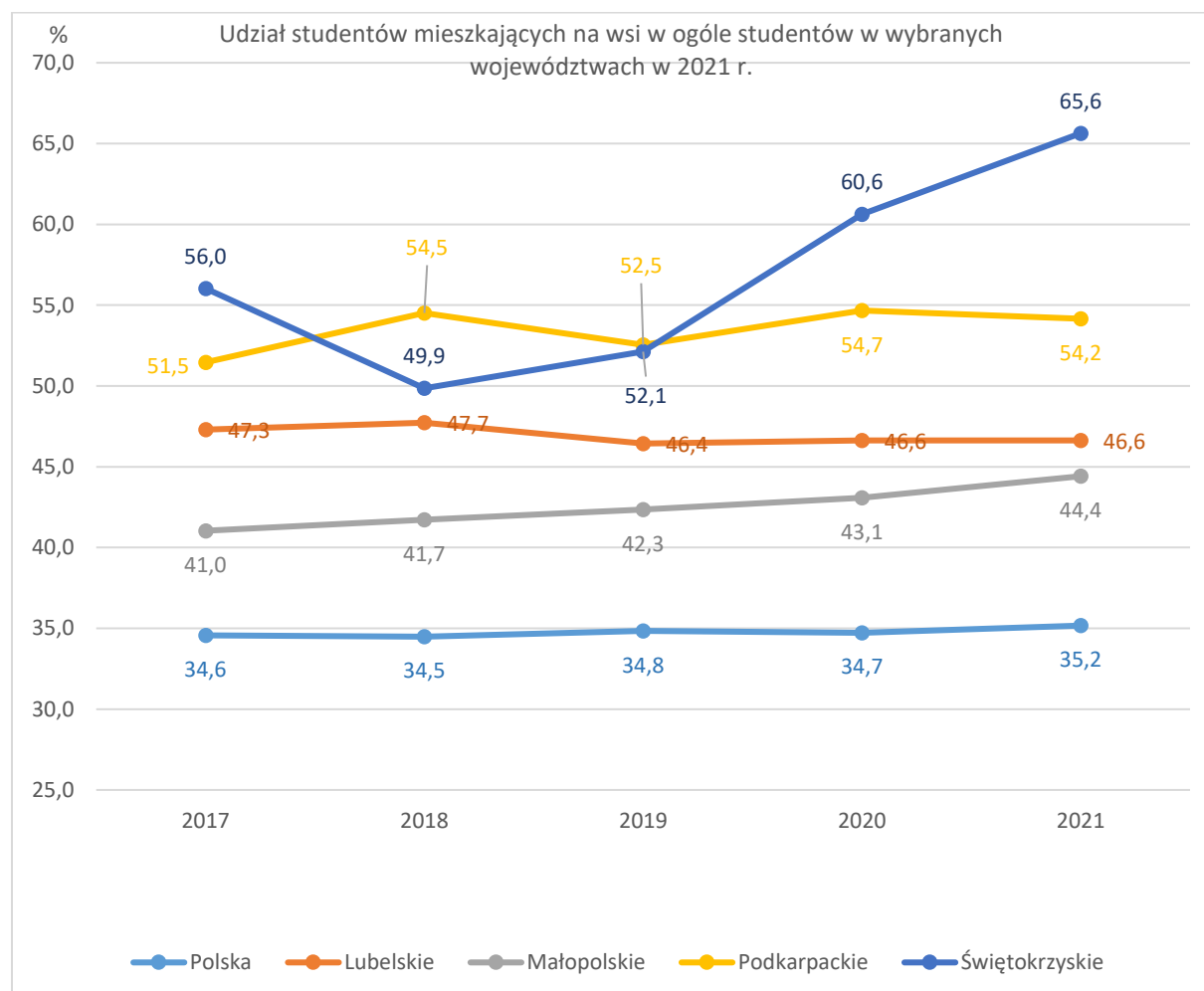
Źródło: Urząd Statystyczny w Krakowie - Tablice wynikowe ze sprawozdania S-10

Wyszczególnienie	Absolwenci uczelni wyższych (bez cudzoziemców, ze szkołami resortu obrony narodowej oraz spraw wewnętrznych i administracji)									
	2017		2018		2019		2020		2021	
	Ogółem	mieszkający na wsi	Ogółem	mieszkający na wsi	Ogółem	mieszkający na wsi	Ogółem	mieszkający na wsi	Ogółem	mieszkający na wsi
POLSKA	374958	129630	314508	108458	299225	104235	278652	96785	281622	99044
DOLNOŚLĄSKIE	33872	10195	29301	9118	29627	9085	27559	8443	28124	8936
KUJAWSKO-POMORSKIE	16815	5848	14064	5066	13798	4912	12320	3784	12564	2285
LUBELSKIE	19598	9270	17185	8202	16536	7679	15522	7237	15686	7313
LUBUSKIE	3645	1309	2951	1074	3065	1110	2910	1026	2701	980
ŁÓDZKIE	22689	9790	19801	6990	18500	6257	16767	5438	17127	5658
MAŁOPOLSKIE	51737	21233	41336	17246	38964	16500	34614	14915	35309	15682
MAZOWIECKIE	66960	20709	57096	17412	54046	16960	51448	15989	53231	16031
OPOLSKIE	6706	2809	5213	2236	4904	2126	4115	1873	4246	1720
PODKARPACKIE	15429	7940	13726	7483	13108	6888	12618	6898	12565	6806
PODLASKIE	9993	3437	8773	2920	8192	2742	7639	2676	7138	2632
POMORSKIE	25134	6853	20635	5594	20060	5816	19172	5459	19116	5270
ŚLĄSKIE	35150	8653	28575	7166	27259	7097	25086	6765	25315	7099
ŚWIĘTOKRZYSKIE	8831	4948	7522	3750	6790	3539	5590	3389	5663	3717

WARMIŃSKO-MAZURSKIE	9247	3269	7972	3025	7441	2930	7150	2879	6748	2771
WIELKOPOLSKIE	38124	11190	31404	9544	29168	9222	28981	8679	28896	8616
ZACHODNIOPOMORSKIE	11028	2177	8954	1632	7767	1372	7161	1335	7193	1420

Źródło: Urząd Statystyczny w Krakowie - Tablice wyników ze sprawozdania S-10

Udział absolwentów mieszkających na wsi w ogóle studentów w województwie małopolskim systematycznie wzrastał z poziomu 41,0% do 44,4%. W skali kraju oraz województw: lubuskiego, podkarpackiego i świętokrzyskiego wahał się.

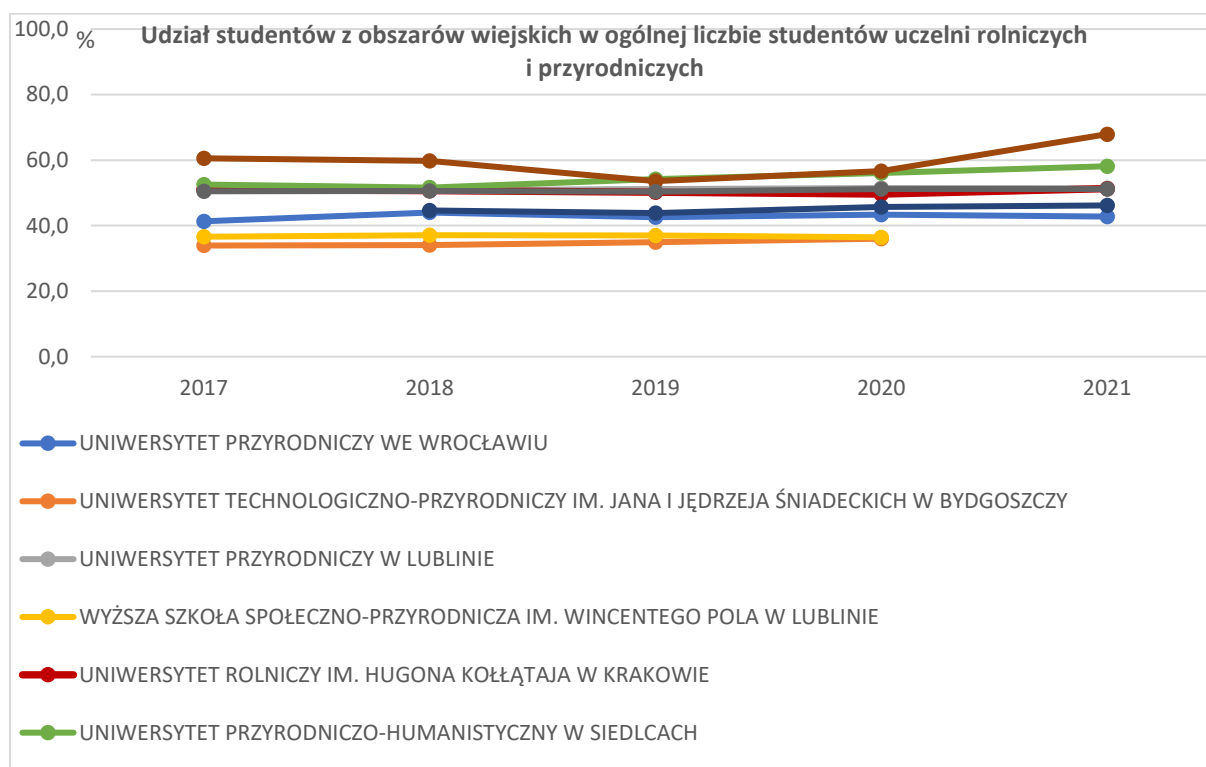

Źródło: Urząd Statystyczny w Krakowie - Tablice wyników ze sprawozdania S-10

W 2021 roku w Polsce funkcjonowało siedem uczelni wyższych o profilu rolniczym i przyrodniczym, z tego jedna – Uniwersytet Rolniczy im. Hugona Kołłątaja w Krakowie – zlokalizowana była w województwie małopolskim. W krakowskiej uczelni kształciło się 7,3 tys. studentów, którzy stanowili 19,2% studentów uczelni rolniczych i przyrodniczych w kraju.

Analizując dane dotyczące Uniwersytetu Rolniczego w Krakowie można zauważyć, że w latach 2017–2021 udział studentów z obszarów wiejskich w ogólnej liczbie studentów oscylował wokół 50%. W 2021 r. liczba studentów z obszarów wiejskich wynosiła 3,8 tys., a ich udział w ogólnej liczbie

studentów wyniósł 51,3%. Pod tym względem w 2021 r. krakowska uczelnia zajmowała 4 miejsce wśród wszystkich uczelni rolniczych i przyrodniczych w kraju. Najwyższy odsetek zanotowano w Wyższej Szkole Humanistyczno-Przyrodniczej Studium Generale Sandomiriense w Sandomierzu (67,9%), a najniższy w Uniwersytecie Przyrodniczym we Wrocławiu (42,7%).

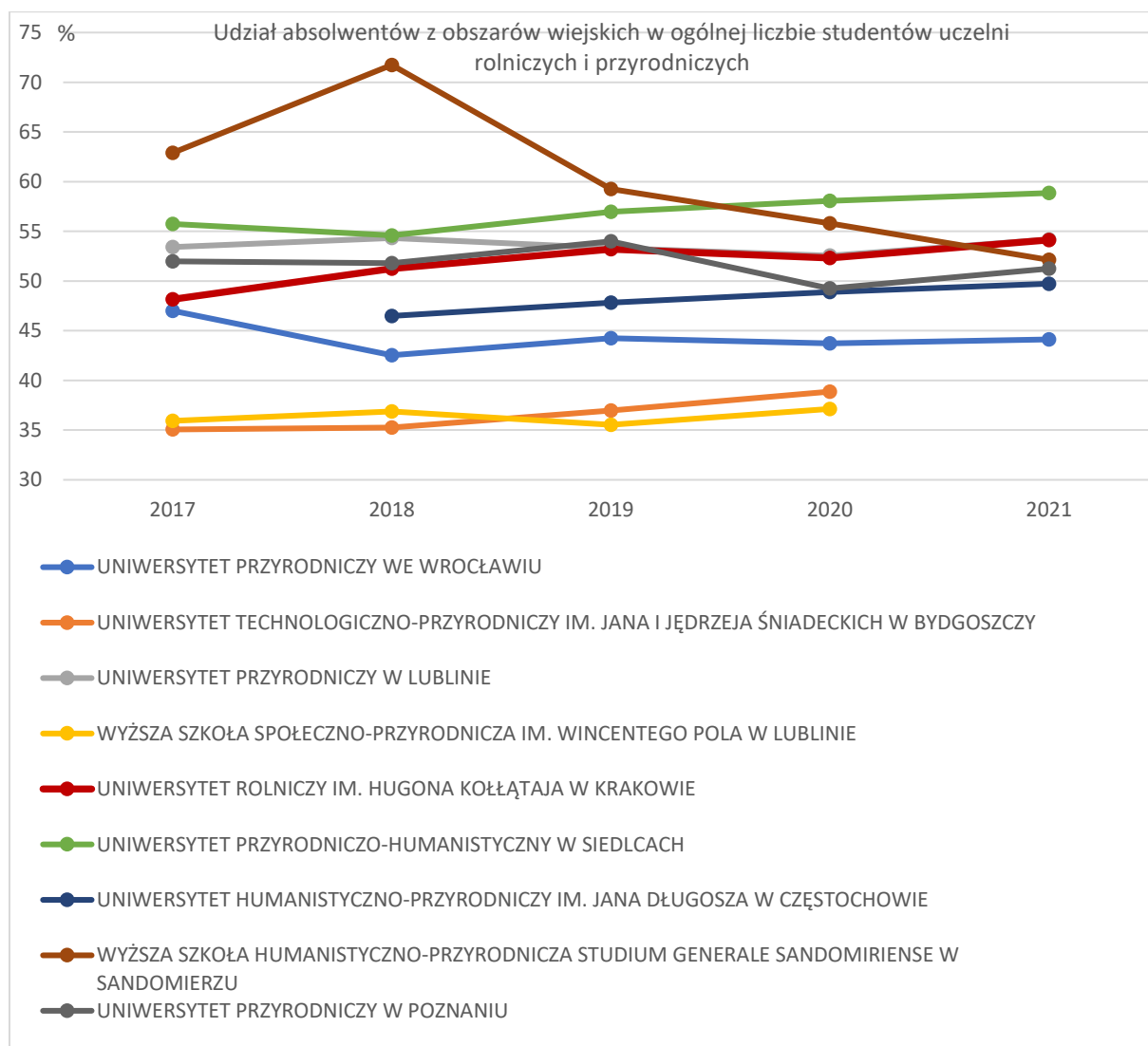
Źródło: Urząd Statystyczny w Krakowie - Tablice wynikowe ze sprawozdania S-10

Absolwenci postrzegani są jako specjaliści w określonych dziedzinach. Konkretnie kierunki studiów zapewniają im przygotowanie do pracy przykładowo w gospodarstwach rolniczych, jednostkach administracji Lasów Państwowych, parkach narodowych i krajobrazowych, instytucjach związanych z leśnictwem, zagospodarowaniem przestrzennym. Mogą znaleźć zatrudnienie w przetwórstwie owocowo-warzywnym, specjalistycznych gospodarstwach ogrodniczych, firmach hodowlano-nasiennych, zajmujących się biotechnologią roślin, służbach fitosanitarnych. Ich pracodawcą może zostać gospodarstwo czy zakłady zielarskie, w producenci i przetwórcy ziół, jak również firmy projektujące pojazdy, maszyny czy linie technologiczne stosowane w produkcji rolno-spożywczej.

Pewne uwarunkowania prawne związane z zakupem ziemi na terenie obszarów wiejskich mogą determinować kierunki wykształcenia mieszkańców wsi. Zgodnie z ustawą o kształtowaniu ustroju rolnego, każdy osoba nawet nie będąca rolnikiem może zakupić grunty rolne (niedzierżawione) poniżej 1 ha. Zakup gruntów rolnych powyżej 1 ha wymaga zgody Dyrektora Generalnego KOWR; kwalifikacji rolniczych oraz zobowiązania się do prowadzenia gospodarstwa rolnego przez okres nie krótszy niż 5 lat. Kupujący musi też zobowiązać się do zamieszkiwania w okresie 5 lat od dnia nabycia nieruchomości rolnej na terenie gminy, na obszarze której położona jest jedna z nieruchomości rolnych, która wejdzie w skład tworzonego gospodarstwa rodzinnego.

W 2021 r. absolwentami Uniwersytetu Rolniczego w Krakowie zostało 2,2 tys. osób, wśród których osoby z obszarów wiejskich stanowiły 54,1%. Jest to trzeci co do wielkości udział, wyższy odnotowano tylko dla dwóch uczelni: Uniwersytetu Przyrodniczo-Humanistycznego w Siedlcach i Uniwersytetu przyrodniczego w Lublinie.

Za istotne można również uznać, że krakowska uczelnia to jedyna o tym charakterze, w której udział absolwentów z terenów wiejskich systematycznie wzrastał.

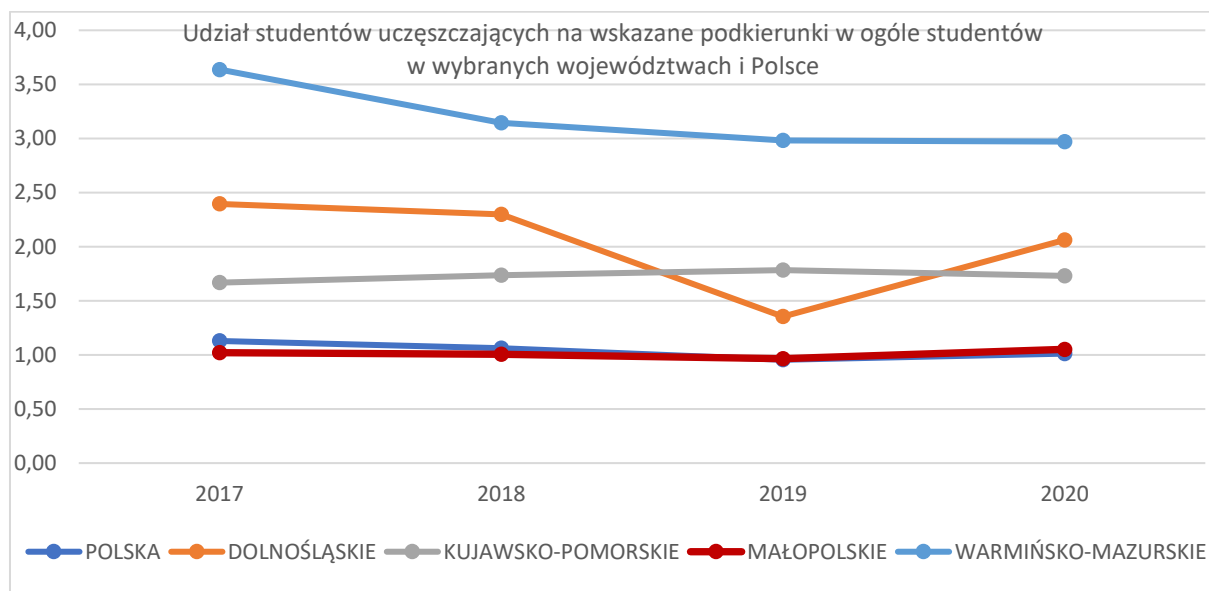
Źródło: Urząd Statystyczny w Krakowie - Tablice wynikowe ze sprawozdania S-10

Z punktu widzenia osób wracających i osiedlających się na wsi ważne są również liczby mówiące o liczbie studentów i absolwentów związanych z szeroko pojętymi kierunkami rolniczymi¹. W 2020 roku na grupach podkierunków związanych z rolnictwem studiowało 1 541 osób czyli 12,5% studiujących w kraju. Więcej osób na kierunkach rolniczych studiował tylko w województwie

¹ Wzięto pod uwagę następujące grupy podkierunków: rolniczy, interdyscyplinarne programy i kwalifikacje obejmujące rolnictwo, leśnictwo, rybołówstwo i weterynarię, rolniczy, leśniczy, rybołówstwo i weterynaryjny gdzie indziej niesklasyfikowany rolnictwo, leśnictwo, rybołówstwo i weterynaria nieokreślone dalej

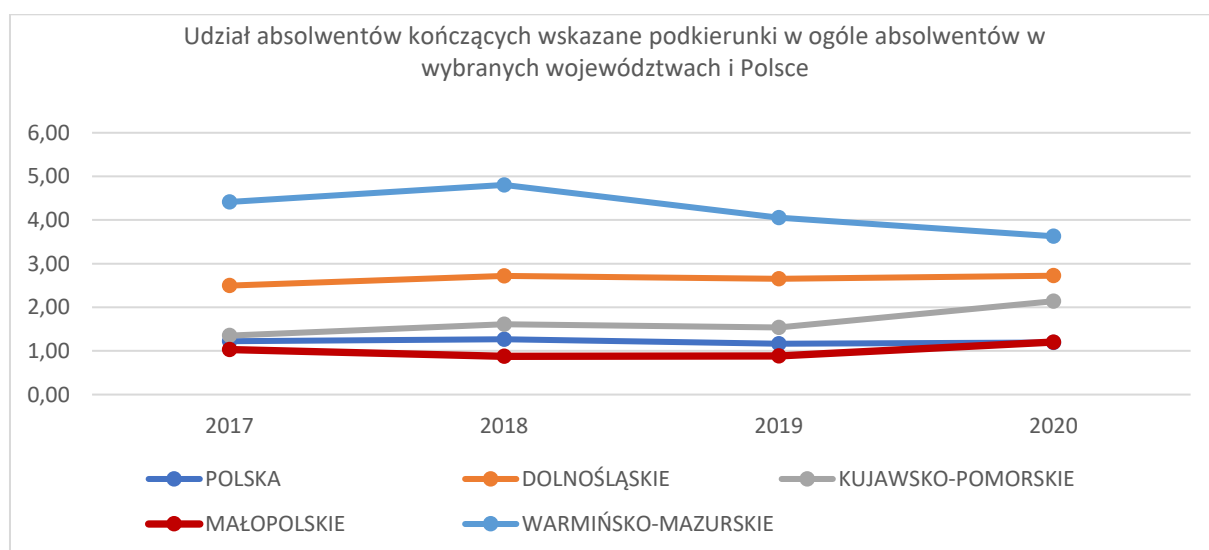
mazowieckim (2645 osób) i dolnośląskim (2416 osób). Liczba studiujących na tych kierunkach zarówno w Małopolsce jak i kraju wahała się. Wyjątek stanowiło województwo podkarpackie gdzie liczna studentów na tych podkierunkach rosła.

Udział studentów uczęszczających na wskazane podkierunki w ogóle studentów w województwie małopolskim wynosił 1,1% i również wahał się. Największy udział w 2020 roku odnotowano w województwie warmińsko-mazurskim (3,0%), dolnośląskim (2,1%) i kujawsko-pomorskim (1,7%).

Źródło: opracowanie własne na podstawie GUS BDL

W 2020 roku podkierunki związane z rolnictwem ukończyło 442 osoby czyli 12,6% studiujących w kraju. Więcej osób na kierunkach rolniczych studiował tylko w województwie dolnośląskim (787 osób) i mazowieckim (736 osób). Liczba studiujących na tych kierunkach zarówno w Małopolsce jak i kraju wahała się. Udział absolwentów kończących wskazane podkierunki w ogóle absolwentów w województwie małopolskim wynosił 1,2% i również wahał się. Największy udział w 2020 roku odnotowano w województwie warmińsko-mazurskim (3,6%), dolnośląskim (2,7%) i kujawsko-pomorskim (2,1%).

Źródło: opracowanie własne na podstawie GUS BDL

Wyszczególnienie	Studenci podkierunków związanych z rolnictwem				Absolwenci podkierunków związanych z rolnictwem			
	2017	2018	2019	2020	2017	2018	2019	2020
POLSKA	14562	13051	11484	12280	4730	4152	3655	3496
DOLNOŚLĄSKIE	2973	2765	1591	2416	869	823	830	787
KUJAWSKO-POMORSKIE	991	981	965	938	231	229	214	266
LUBELSKIE	1254	1024	920	993	562	503	345	251
LUBUSKIE	26	20	0	0	0	8	18	0
ŁÓDZKIE	238	116	117	97	73	134	14	21
MAŁOPOLSKIE	1608	1509	1401	1541	556	382	364	442
MAZOWIECKIE	3218	2841	2859	2645	938	829	830	736
OPOLSKIE	15	36	43	59	0	0	0	0
PODKARPACKIE	577	642	730	753	188	152	108	196
PODLASKIE	298	274	261	232	131	78	84	75
POMORSKIE	0	0	0	0	0	0	0	0
ŚLĄSKIE	0	44	65	108	0	0	0	17
ŚWIĘTOKRZYSKIE	28	6	5	5	0	0	0	0
WARMIŃSKO-MAZURSKIE	1055	855	770	730	423	397	314	274
WIELKOPOLSKIE	1545	1329	1208	1213	502	419	373	313
ZACHODNIOPOMORSKIE	736	609	549	550	257	198	161	118

Źródło: opracowanie własne na podstawie GUS BDL

Rynek pracy

Struktura zatrudnienia

W 2021 r. wzrosła ogólna liczba ludności w wieku przedprodukcyjnym i poprodukcyjnym (odpowiednio o 1,2 tys. i 7,7 tys., na wsi analogicznie o 0,5 tys. i 5,0 tys.), a zmniejszyła się liczba osób w produkcyjnej grupie wiekowej (ogółem o 12,1 tys., na wsi o 3,3 tys.).

Wyszczególnienie	Aktywni zawodowo w województwie małopolskim według grup wieku w IV kwartale							
	Ogółem	W tym na wsi	Z liczby ogółem					
			15-24 lata	25-34 lata	35-44 lata	45-54 lata	55-64 lata	65 lat i więcej
			[tys.]					
2017	1499	764	112	410	420	321	211	25
2018	1454	738	111	393	421	302	200	28
2019	1471	745	114	378	432	333	190	24
2020	1547	794	97	388	440	354	229	39

Źródło: Na podstawie BAEL – BDL

W strukturze pracujących według statusu zatrudnienia 68,2% stanowili zatrudnieni na podstawie stosunku pracy.

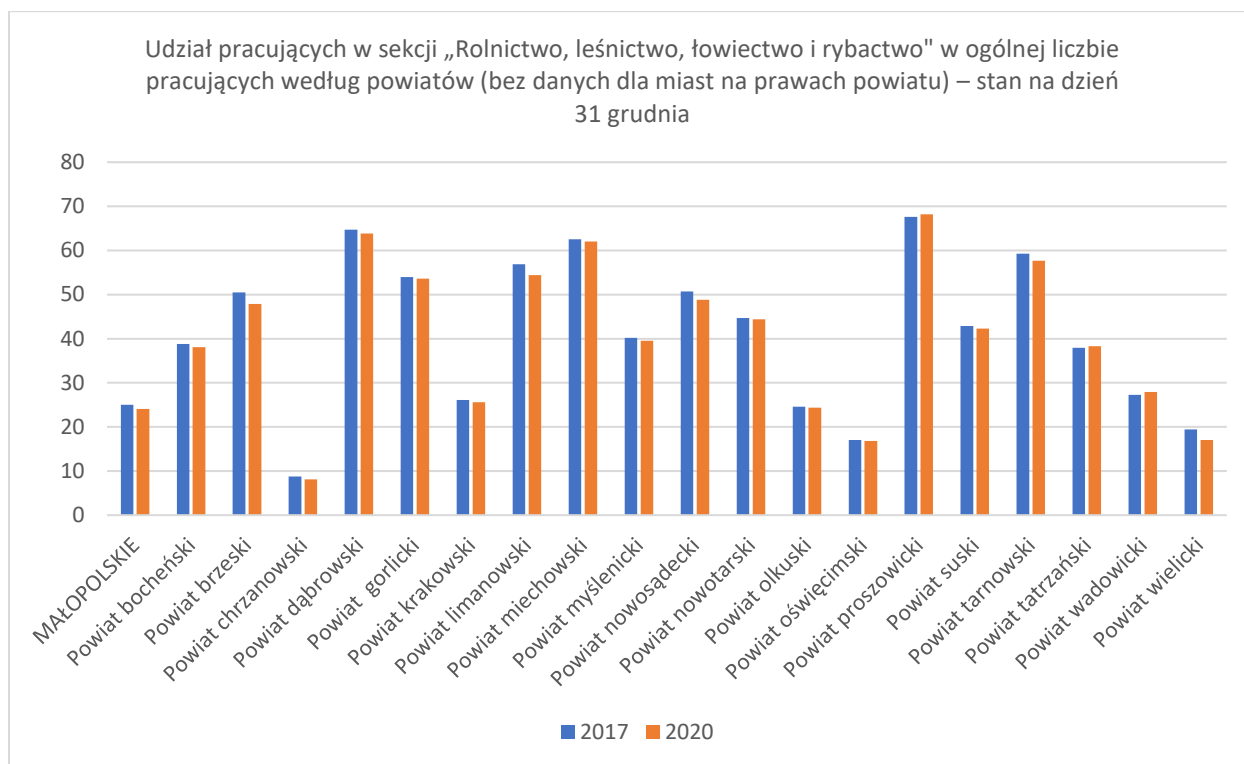
W 2020 r. struktura zatrudnienia według grup sekcji w województwie małopolskim, z wyłączeniem miast na prawach powiatu, przedstawiała się następująco: 39,1% zatrudnionych było w sekcji „Rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo”, 24,9% – w „Przemśle i Budownictwie”, 15,1% – w grupie obejmującej sekcje działalności gospodarczej: „Handel hurtowy i detaliczny; naprawa pojazdów samochodowych, włączając motocykle”, „Transport i gospodarka magazynowa”, „Działalność związana z zakwaterowaniem i usługami gastronomicznymi” oraz „Informacja i komunikacja”, 1,1% – „Działalność finansowa i ubezpieczeniowa” i „Działalność związana z obsługą rynku nieruchomości”, a 19,9% – w ramach pozostałych usług.

Porównując 2020 r. z 2017 r. nastąpił spadek liczby pracujących o 1,0 pkt proc. w sekcji „Rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo” oraz o 1,1 pkt proc. w „Przemśle i Budownictwie”. Udział pracujących w „Rolnictwie, leśnictwie, łowiectwie i rybactwie” wzrósł w powiatach proszowickim, tatrzańskim i wadowickim, a w pozostałych powiatach zmniejszył się.

Wyszczególnienie	Pracujący według grup sekcji PKD w województwie małopolskim (bez danych dla miast na prawach powiatu) według stanu na dzień 31 grudnia			
	2017	2020	2017	2020
Grupy sekcji	[os.]	[os.]	[%]	[%]
Ogółem	660522	677376	100,0	100,0
Rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo	264762	264616	40,1	39,1
Przemysł i budownictwo	156942	168529	23,8	24,9
Handel hurtowy i detaliczny; naprawa pojazdów samochodowych, włączając motocykle; Transport i gospodarka magazynowa; Działalność związana z zakwaterowaniem i usługami gastronomicznymi oraz Informacja i komunikacja	98922	102314	15,0	15,1

Działalność finansowa i ubezpieczeniowa; Działalność związana z obsługą rynku nieruchomości	7836	7251	1,2	1,1
Pozostałe usługi	132060	134666	20,0	19,9

Źródło: GUS BDL

Źródło: GUS BDL

Wyszczególnienie	Pracujący według grup sekcji - stan na dzień 31 grudnia 2017 r.										
	Ogółem	w tym:									
		Rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo		Przemysł i Budownictwo		Handel hurtowy i detaliczny; naprawa pojazdów samochodowych, włączając motocykle; Transport i gospodarka magazynowa; Działalność związana z zakwaterowaniem i usługami gastronomicznymi oraz Informacja i komunikacja		Działalność finansowa i ubezpieczeniowa; Działalność związana z obsługą rynku nieruchomości		Pozostałe usługi	
		[os.]	[%]	[os.]	[%]	[os.]	[%]	[os.]	[%]	[os.]	[%]
MAŁOPOLSKIE	1085131	271685	25,0	248839	22,9	220348	20,3	31194	2,9	313065	28,9
Powiat bocheński	30859	11961	38,8	8966	29,1	3523	11,4	235	0,8	6174	20,0
Powiat brzeski	26346	13315	50,5	4870	18,5	2542	9,6	272	1,0	5347	20,3
Powiat chrzanowski	27474	2409	8,8	11689	42,5	4963	18,1	696	2,5	7717	28,1
Powiat dąbrowski	17729	11476	64,7	1862	10,5	1293	7,3	134	0,8	2964	16,7
Powiat gorlicki	34825	18794	54,0	5860	16,8	3548	10,2	283	0,8	6340	18,2
Powiat krakowski	75510	19741	26,1	20441	27,1	20651	27,3	727	1,0	13950	18,5
Powiat limanowski	40518	23055	56,9	6625	16,4	3774	9,3	403	1,0	6661	16,4
Powiat miechowski	16906	10573	62,5	978	5,8	2103	12,4	121	0,7	3131	18,5
Powiat myślenicki	34562	13904	40,2	9154	26,5	4497	13,0	280	0,8	6727	19,5
Powiat nowosądecki	53779	27291	50,7	9788	18,2	6765	12,6	426	0,8	9509	17,7
Powiat nowotarski	48059	21487	44,7	8407	17,5	6914	14,4	549	1,1	10702	22,3
Powiat olkuski	33708	8300	24,6	12678	37,6	5097	15,1	1375	4,1	6258	18,6
Powiat oświęcimski	36460	6208	17,0	13267	36,4	6109	16,8	568	1,6	10308	28,3
Powiat proszowicki	14700	9943	67,6	690	4,7	1752	11,9	115	0,8	2200	15,0
Powiat suski	23853	10223	42,9	6363	26,7	2723	11,4	185	0,8	4359	18,3

Powiat tarnowski	53552	31747	59,3	7671	14,3	6182	11,5	213	0,4	7739	14,5
Powiat tatrzański	17568	6655	37,9	1022	5,8	4193	23,9	328	1,9	5370	30,6
Powiat wadowicki	41962	11448	27,3	14339	34,2	6311	15,0	544	1,3	9320	22,2
Powiat wielicki	32152	6232	19,4	12272	38,2	5982	18,6	382	1,2	7284	22,7

Źródło: GUS BDL

Wyszczególnienie	Pracujący według grup sekcji - stan na dzień 31 grudnia 2020 r.										
	Ogółem	w tym:									
		Rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo		Przemysł i Budownictwo		Handel hurtowy i detaliczny; naprawa pojazdów samochodowych, włączając motocykle; Transport i gospodarka magazynowa; Działalność związana z zakwaterowaniem i usługami gastronomicznymi oraz Informacja i komunikacja		Działalność finansowa i ubezpieczeniowa; Działalność związana z obsługą rynku nieruchomości		Pozostałe usługi	
		[os.]	[os.]	[os.]	[os.]	[os.]	[os.]	[os.]	[os.]	[os.]	[os.]
MAŁOPOLSKIE	1128351	271527	24,1	259629	23,0	233930	20,7	30360	2,7	332905	29,5
Powiat bocheński	31301	11932	38,1	9409	30,1	3461	11,1	188	0,6	6311	20,2
Powiat brzeski	27783	13311	47,9	6240	22,5	2651	9,5	220	0,8	5361	19,3
Powiat chrzanowski	29598	2402	8,1	13575	45,9	4999	16,9	587	2,0	8035	27,1
Powiat dąbrowski	17966	11460	63,8	2096	11,7	1340	7,5	106	0,6	2964	16,5
Powiat gorlicki	35053	18792	53,6	6148	17,5	3323	9,5	241	0,7	6549	18,7
Powiat krakowski	77285	19785	25,6	21878	28,3	21023	27,2	651	0,8	13948	18,0
Powiat limanowski	42361	23065	54,4	7610	18,0	4354	10,3	387	0,9	6945	16,4
Powiat miechowski	17007	10547	62,0	938	5,5	2321	13,6	94	0,6	3107	18,3
Powiat myślenicki	35245	13905	39,5	9664	27,4	4487	12,7	272	0,8	6917	19,6
Powiat nowosądecki	55868	27275	48,8	10890	19,5	7415	13,3	420	0,8	9868	17,7
Powiat nowotarski	48456	21491	44,4	8665	17,9	6614	13,6	564	1,2	11122	23,0
Powiat olkuski	33854	8259	24,4	13035	38,5	4964	14,7	1265	3,7	6331	18,7
Powiat oświęcimski	36851	6206	16,8	13789	37,4	5908	16,0	505	1,4	10443	28,3
Powiat proszowski	14573	9940	68,2	900	6,2	1486	10,2	96	0,7	2151	14,8
Powiat suski	24156	10209	42,3	6341	26,3	2776	11,5	169	0,7	4661	19,3

Powiat tarnowski	54897	31699	57,7	8193	14,9	6926	12,6	186	0,3	7893	14,4
Powiat tatrzański	17368	6652	38,3	971	5,6	4216	24,3	348	2,0	5181	29,8
Powiat wadowicki	41054	11442	27,9	13893	33,8	6029	14,7	556	1,4	9134	22,2
Powiat wielicki	36700	6244	17,0	14294	38,9	8021	21,9	396	1,1	7745	21,1

Źródło: GUS BDL

W 2020 r. liczba pracujących w województwie małopolskim w stosunku do 2017 r. wzrosła o 4,0%. W powiatach: proszowickim, tatrzańskim, wadowickim spadła liczba pracujących, a w pozostałych zaprezentowanych powiatach wystąpił wzrost. Największy wzrost wystąpił w powiecie wielickim – o 14,1% więcej pracujących niż w 2017 r., co może oznaczać, że na tym obszarze nastąpiła znacząca aktywizacja mieszkańców pod względem pracy zawodowej.

Wyszczególnienie	Pracujący według powiatów (bez danych dla miast na prawach powiatu) - stan na dzień 31 grudnia		
	2017	2020	Wzrost/spadek pracujących w 2020 r. w stosunku do 2017 r.
	[os.]	[os.]	[%]
MAŁOPOLSKIE	660522	677376	2,6
Powiat bocheński	30859	31301	1,4
Powiat brzeski	26346	27783	5,5
Powiat chrzanowski	27474	29598	7,7
Powiat dąbrowski	17729	17966	1,3
Powiat gorlicki	34825	35053	0,7
Powiat krakowski	75510	77285	2,4
Powiat limanowski	40518	42361	4,5
Powiat miechowski	16906	17007	0,6
Powiat myślenicki	34562	35245	2,0
Powiat nowosądecki	53779	55868	3,9
Powiat nowotarski	48059	48456	0,8
Powiat olkuski	33708	33854	0,4
Powiat oświęcimski	36460	36851	1,1
Powiat proszowicki	14700	14573	-0,9
Powiat suski	23853	24156	1,3
Powiat tarnowski	53552	54897	2,5
Powiat tatrzański	17568	17368	-1,1
Powiat wadowicki	41962	41054	-2,2
Powiat wielicki	32152	36700	14,1

Źródło: GUS BDL

Wyszczególnienie	Pracujący według powiatów* – stan na dzień 31 grudnia							
	2017		2018		2019		2020	
	Ogółem	W tym na obszarach wiejskich	Ogółem	W tym na obszarach wiejskich	Ogółem	W tym na obszarach wiejskich	Ogółem	W tym na obszarach wiejskich
	[os.]	[os.]	[os.]	[os.]	[os.]	[os.]	[os.]	[os.]
MAŁOPOLSKIE	806749	173394	830799	173281	852990	180431	849918	181783
Powiat bocheński	18843	7520	19039	7902	19606	8007	19336	7878
Powiat brzeski	13064	5416	14074	5546	14312	5765	14505	5840
Powiat chrzanowski	24966	3255	25795	3504	27444	3507	27115	3420
Powiat dąbrowski	6330	2196	6544	2248	6525	2283	6575	2458
Powiat gorlicki	16058	4751	17520	3740	18219	3770	16160	4877
Powiat krakowski	55675	38262	53748	35059	55194	37436	57437	37785
Powiat limanowski	17326	8308	18121	8747	18556	9045	19143	9548
Powiat miechowski	6228	2761	6258	2871	6286	2893	6321	3048
Powiat myślenicki	20502	8208	21118	8244	20652	8248	21198	8405
Powiat nowosądecki	26348	17637	26469	17961	27562	18942	28369	19318
Powiat nowotarski	26354	11817	26811	11768	26912	12073	26740	11988
Powiat olkuski	25195	8421	25764	8747	25912	8720	25233	8429
Powiat oświęcimski	30360	6189	31318	6487	31305	6772	30781	6590
Powiat proszowicki	4787	2717	4772	2759	4600	2390	4668	2338
Powiat suski	13542	5279	13913	5523	14061	5698	13842	5597
Powiat tarnowski	21697	16059	22427	16756	23785	17926	23065	16928
Powiat tatrzański	10762	3281	10568	3171	11145	3323	10580	3099
Powiat wadowicki	30487	11119	30135	10971	30276	11449	29610	11189
Powiat wielicki	25839	10198	27121	11277	28766	12184	30419	13048

*Według faktycznego miejsca pracy. Dane dotyczą podmiotów gospodarki narodowej o liczbie pracujących 10 i więcej osób oraz jednostek sfery budżetowej niezależnie od liczby pracujących. dane nie obejmują pracujących w jednostkach budżetowych działających w zakresie obrony narodowej i bezpieczeństwa publicznego, osób pracujących w gospodarstwach indywidualnych w rolnictwie, duchownych oraz pracujących w fundacjach, stowarzyszeniach i innych organizacjach społecznych

Źródło: GUS BDL

Bezrobocie

Problematyka związana z kwestią bezrobocia jest jednym z najbardziej istotnych zagadnień będących przedmiotem polityki społecznej państwa. Wynika to zarówno z problemów, jakie związane są z samym bezrobociem, jak i tych, które mogą być pochodną jego występowania. W województwie małopolskim stopa bezrobocia w końcu 2021 r. wyniosła 6,7%. Po wzroście jaki zaobserwowano w roku poprzednim (będącym konsekwencją pandemii COVID-19) powróciła tendencja spadkowa obserwowana w latach wcześniejszych. W stosunku do 2020 r. stopa bezrobocia zmniejszyła się o 0,8 pkt proc. Do spadku tego wskaźnika w dużym stopniu przyczyniło się tworzenie nowych miejsc pracy i rozwój przedsiębiorczości.

Wyszczególnienie	Stopa bezrobocia według powiatów – stan na dzień 31 grudnia				
	2017	2018	2019	2020	2021
MAŁOPOLSKIE	5,3	4,7	4,1	5,3	4,5
Powiat bocheński	5,2	4,5	2,6	4,1	3,7
Powiat brzeski	6,7	5,3	4,7	5,4	4,6
Powiat chrzanowski	8,8	8,0	6,3	7,8	6,7
Powiat dąbrowski	12,0	10,8	10,1	11,0	9,1
Powiat gorlicki	6,3	5,3	4,6	6,1	5,2
Powiat krakowski	4,6	4,3	3,7	5,3	5,0
Powiat limanowski	8,4	7,5	6,8	7,6	6,1
Powiat miechowski	5,4	4,4	3,8	4,9	4,1
Powiat myślenicki	3,0	2,7	2,4	3,8	2,6
Powiat nowosądecki	8,6	8,1	7,8	9,0	7,7
Powiat nowotarski	7,0	5,9	5,4	7,2	6,0
Powiat olkuski	8,2	7,3	6,9	7,5	6,7
Powiat oświęcimski	6,2	5,6	5,1	6,7	5,5
Powiat proszowicki	7,0	6,1	4,5	5,4	4,7
Powiat suski	4,8	4,7	4,7	6,2	4,4
Powiat tarnowski	8,0	7,1	5,7	7,0	5,9
Powiat tatrzański	10,3	9,4	7,9	8,2	7,1
Powiat wadowicki	5,6	5,3	4,9	6,9	4,9
Powiat wielicki	4,9	4,6	4,0	5,2	4,3
m. Kraków	2,7	2,3	2,0	3,1	2,9
m. Nowy Sącz	4,1	3,2	2,7	3,9	3,0
m. Tarnów	6,0	5,3	4,2	5,4	4,2

Źródło: GUS BDL

W stosunku do 2020 r., w końcu 2021 r. spadek liczby bezrobotnych odnotowano we wszystkich powiatach województwa małopolskiego, przy czym największy w powiecie suskim (o 28,9%), a najmniejszy w powiecie krakowskim (o 5,5%). Na obszarach wiejskich spadek ten mieścił się w granicach od 26,0% do 5,6%, a wartości skrajne dotyczyły tych samych powiatów. Najniższe wskazania stopy bezrobocia występują w mieście Kraków. W końcu 2021 r. różnica pomiędzy poziomem tego wskaźnika w Krakowie a w powiecie dąbrowskim, w którym w ostatnim okresie notuje się najwyższy poziom stopy bezrobocia, wynosiła 6,2 pkt proc. (w 2020 r. – 7,9 p. proc.).

Wśród bezrobotnych w województwie małopolskim większość stanowią mieszkańcy wsi, chociaż w ostatnich latach ich udział się zmniejsza. W latach 2017-2021 udział mieszkańców wsi w populacji bezrobotnych zmniejszył się z 53,0% do 51,7% – analogicznie w całym kraju z 45,6% do 45,3%.

W województwie małopolskim w końcu 2021 r. w poszczególnych powiatach udział mieszkańców obszarów wiejskich w ilości osób zarejestrowanych jako bezrobotnych kształtował się na poziomie od 35,1% (w powiecie chrzanowskim) do 88,9% (w powiecie tarnowskim).

Wyszczególnienie	Udział mieszkańców obszarów wiejskich w ogólnej liczbie bezrobotnych zarejestrowanych według powiatów – stan na dzień 31 grudnia					
	Ogółem		w tym zamieszkali na wsi:			
			[liczby bezwzględne]		[%]	
	2020	2021	2020	2021	2020	2021
MAŁOPOLSKIE	83050	69948	43450	36131	52,3	51,7
Powiat bocheński	1725	1533	1144	1026	66,3	66,9
Powiat brzeski	1973	1674	1495	1262	75,8	75,4
Powiat chrzanowski	3311	2838	1163	996	35,1	35,1
Powiat dąbrowski	2618	2114	1959	1581	74,8	74,8
Powiat gorlicki	2813	2346	1853	1578	65,9	67,3
Powiat krakowski	5916	5592	4706	4441	79,5	79,4
Powiat limanowski	4406	3462	3623	2855	82,2	82,5
Powiat miechowski	1064	881	791	681	74,3	77,3
Powiat myślenicki	1923	1294	1437	974	74,7	75,3
Powiat nowosądecki	7147	6043	5914	5032	82,7	83,3
Powiat nowotarski	5037	4143	3346	2778	66,4	67,1
Powiat olkuski	3526	3110	1719	1507	48,8	48,5
Powiat oświęcimski	3504	2859	1448	1145	41,3	40,0
Powiat proszowski	1007	871	756	656	75,1	75,3
Powiat suski	2094	1489	1491	1103	71,2	74,1
Powiat tarnowski	5083	4205	4465	3739	87,8	88,9
Powiat tatrzański	2392	2061	1351	1194	56,5	57,9
Powiat wadowicki	4203	2891	2831	1976	67,4	68,4
Powiat wielicki	2777	2259	1958	1607	70,5	71,1

Źródło: GUS BDL

Przedsiębiorczość

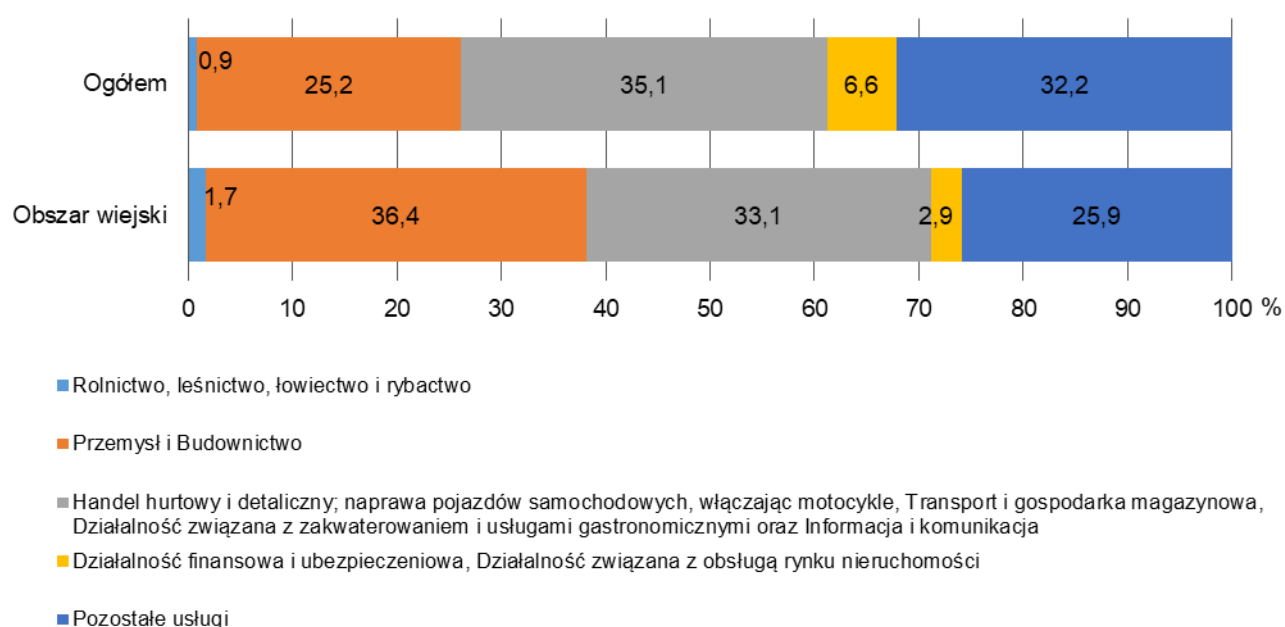
Główne dziedziny aktywności gospodarczej

W województwie małopolskim w końcu 2021 r. struktura podmiotów gospodarki narodowej wpisanych do rejestru REGON według grup rodzajów działalności kształtowała się podobnie jak w kraju. Udział podmiotów prowadzących działalność w ramach sekcji „Rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo” wyniósł 0,9% (w 2017 r. – 1,0%). Podmioty prowadzące działalność przemysłową i budowlaną stanowiły 25,1% ogółu podmiotów (w 2017 r. – 24,1%). Pozostała działalność skupiała 74,0% (w 2017 r. – 74,0%). W tej grupie działalności 47,5% przypadało na podmioty zaliczone do następujących sekcji PKD: „Handel hurtowy i detaliczny; naprawa pojazdów samochodowych, włączając motocykle”, „Transport i gospodarka magazynowa”, „Działalność związana z zakwaterowaniem i usługami gastronomicznymi” oraz „Informacja i komunikacja”. Znaczna liczba podmiotów skupiona była w sekcjach zaliczanych do tzw. „pozostałych usług”, które stanowiły 32,2% ogólnej liczby podmiotów i zawierały głównie sekcje: „Działalność profesjonalna, naukowa i techniczna”, „Pozostała działalność usługowa” oraz „Opieka zdrowotna i pomoc społeczna”. Udział podmiotów prowadzących Działalność finansową i ubezpieczeniową oraz Obsługę nieruchomości wyniósł łącznie 6,6%.

W końcu 2021 r. w województwie małopolskim odnotowano 35,9 tys. podmiotów nowo zarejestrowanych. Podobnie jak w latach ubiegłych przedsiębiorcy decydując się na otworzenie nowej firmy najczęściej wybierali jako dominującą działalność: „Budownictwo” – 7,7 tys. (21,5% nowych pomiotów), „Handel; naprawa pojazdów samochodowych” – 5,5 tys. (15,2%), „Działalność profesjonalna, naukowa i techniczna – 3,8 tys. (10,7%) oraz określoną jako „Informacja i komunikacja” – 3,6 tys. (10,0%).

W 2021 r. w porównaniu z 2017 r. we wszystkich powiatach zaobserwowano wzrost liczby podmiotów gospodarczych, a w 11 przekroczył przeciętny wzrost w województwie wynoszący 17,1%. Wielkość tego wzrostu mieściła się w przedziale od 25,9% (w powiecie brzeskim) do 9,0% (w powiecie olkuskim).

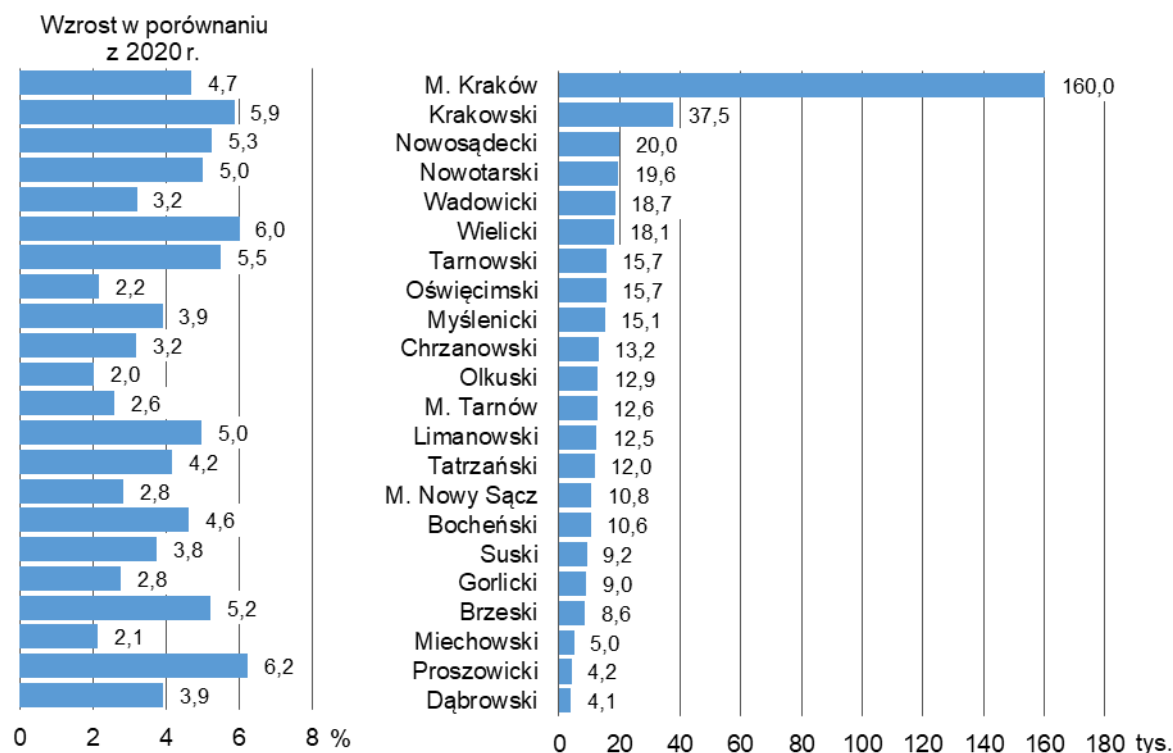
Struktura podmiotów gospodarki narodowej wpisanych do rejestru REGON według grup sekcji PKD stan na dzień 31 grudnia 2021 r.

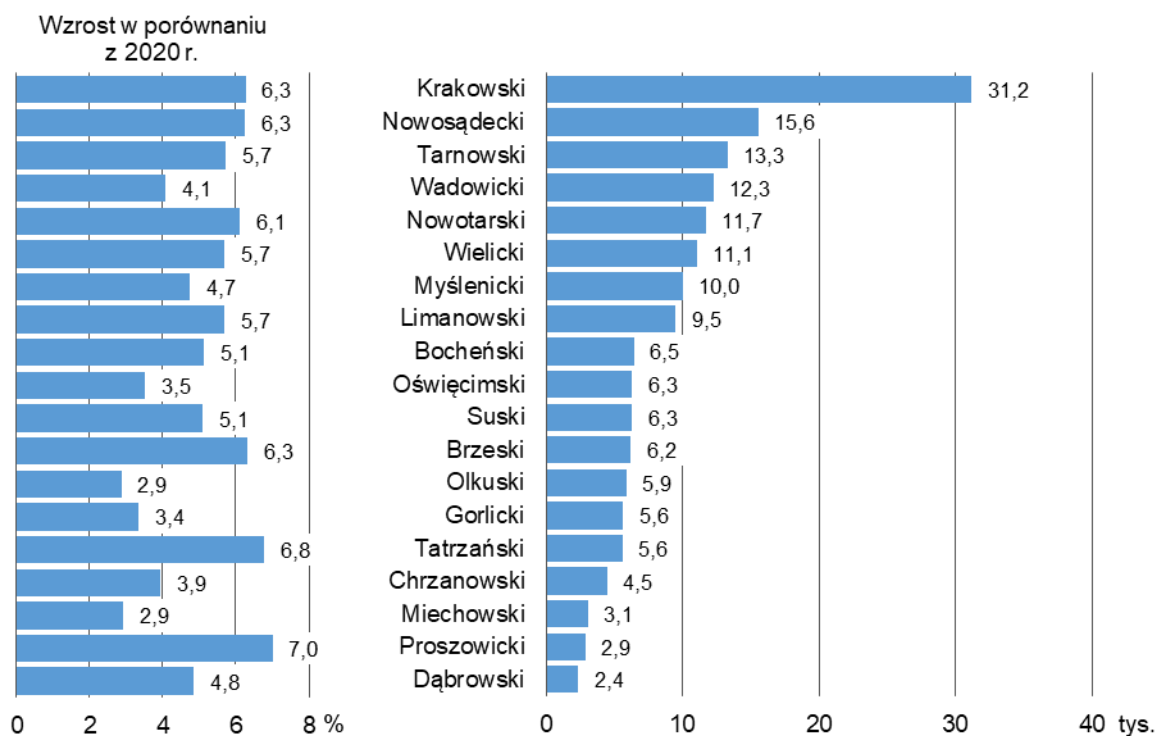
Źródło: Opracowanie własne na podstawie GUS BDL

Podmioty gospodarki narodowej wpisane do rejestru REGON według powiatów w 2021 r.
Stan w dniu 31 grudnia

Ogółem

Na obszarach wiejskich

Źródło: Opracowanie własne na podstawie GUS BDL

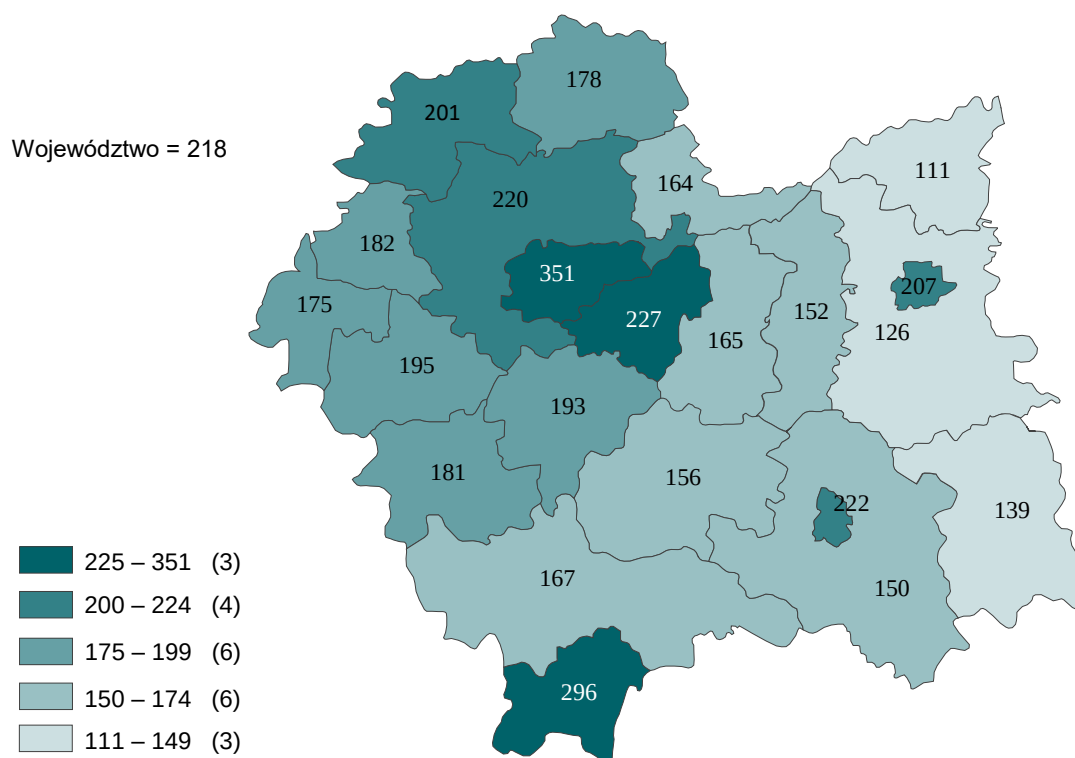
W 2021 r. najwyższe wskaźniki przedsiębiorczości wystąpiły w Krakowie oraz w powiecie tatrzańskim i wielickim. Najniższe odnotowano natomiast w powiatach: dąbrowskim, tarnowskim i gorlickim co oznacza, że na tych terenach jest mało zakładów pracy w porównaniu do ilości mieszkańców.

Biorąc pod uwagę jedynie obszar wiejski można zauważyć, że wskaźnik przedsiębiorczości przyjmuje wartości znacznie niższe niż w przypadku całego obszaru województwa. Najwięcej podmiotów na wsi na 1000 mieszkającej tam ludności odnotowano w powiatach: tatrzańskim, krakowskim i wielickim.

Rozkład dziedzin aktywności gospodarczej na obszarach wiejskich pokrywał się z rozkładem krajowym i wojewódzkim. W końcu 2021 r. firmy działające na wsi zajmowały się głównie „Budownictwem” (41,4 tys. podmiotów) oraz „Handlem hurtowym i detalicznym; naprawą pojazdów samochodowych, włączając motocykle” (33,9 tys. podmiotów). Najwięcej firm budowlanych znajdowało się w powiecie nowosądeckim (13,4%), a zajmujących się handlem i naprawą pojazdów samochodowych w powiecie krakowskim (19,4%).

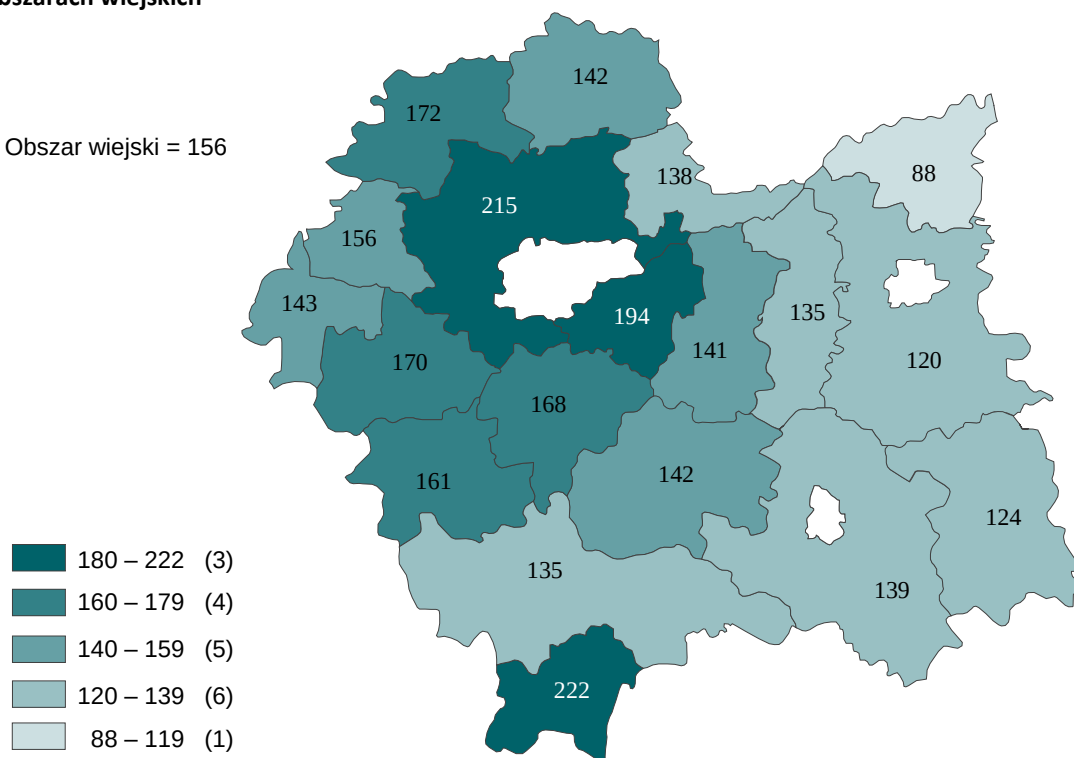
Wskaźnik przedsiębiorczości - Liczba podmiotów gospodarczych na 1000 mieszkańców w wieku produkcyjnym według powiatów – stan na dzień 31 grudnia w 2021 r.

Ogółem

Na obszarach wiejskich

Obszar wiejski = 156

Źródło: Opracowanie własne na podstawie GUS BDL

Wyszczególnienie	Podmioty gospodarki narodowej wpisane do rejestru REGON według sekcji PKD i powiatów – stan na dzień 31 grudnia 2021 r.									
	Ogółem	w tym:								
		rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo	przetwórstwo przemysłowe	budownictwo	handel hurtowy i detaliczny; naprawa pojazdów samochodowych, włączając motocykle	transport i gospodarka magazynowa	działalność związana z zakwate- rowaniem i usługami gastrono- micznymi	działalność profesjo- nalna, naukowa i techniczna	opieka zdrowotna i pomoc społeczna	pozostała działalność usługowa
MAŁOPOLSKIE	445149	3906	38946	70592	88758	26332	18129	46778	25413	29953
MAŁOPOLSKIE - WIEŚ	169802	2850	19639	41365	33936	11053	6308	11375	6476	11529
Powiat bocheński	10608	163	1068	2446	2224	509	212	861	529	751
Powiat bocheński - WIEŚ	6454	147	704	1872	1234	363	120	387	215	464
Powiat brzeski	8636	285	838	2494	1561	502	157	546	404	623
Powiat brzeski - WIEŚ	6179	225	613	2122	989	385	105	321	204	427
Powiat chrzanowski	13150	104	1273	1958	3292	930	342	1089	628	1021
Powiat chrzanowski - WIEŚ	4479	40	492	809	1056	382	118	337	141	348
Powiat dąbrowski	4085	99	352	911	986	212	75	253	183	353
Powiat dąbrowski - WIEŚ	2381	82	241	657	496	152	29	105	51	203
Powiat gorlicki	9002	247	957	2500	1508	377	180	603	510	679
Powiat gorlicki - WIEŚ	5613	227	614	1936	839	251	111	281	206	389
Powiat krakowski	37498	316	3488	5820	8133	2636	1198	3935	1874	2589
Powiat krakowski - WIEŚ	31192	292	2844	4952	6567	2260	995	3362	1575	2176
Powiat limanowski	12480	149	1184	4147	2298	614	273	746	562	836
Powiat limanowski - WIEŚ	9507	127	923	3602	1646	476	202	433	319	622
Powiat miechowski	4984	113	362	734	1356	583	125	285	261	402
Powiat miechowski - WIEŚ	3066	99	235	522	834	381	78	121	99	257
Powiat myślenicki	15114	135	2040	3378	3260	806	447	1132	753	965
Powiat myślenicki - WIEŚ	10007	105	1473	2656	2074	553	237	616	393	608
Powiat nowosądecki	20026	379	1501	6461	3412	1061	795	1162	881	1474
Powiat nowosądecki - WIEŚ	15578	338	1265	5537	2623	813	437	843	543	1096
Powiat nowotarski	19607	221	1971	4475	4068	1230	1337	1243	984	1239

Powiat nowotarski - WIEŚ	11727	179	1264	3552	2076	807	703	565	374	721
Powiat olkuski	12881	125	1397	1622	3803	940	354	1028	705	888
Powiat olkuski - WIEŚ	5882	89	691	859	1723	516	132	380	262	428
Powiat oświęcimski	15676	98	1500	2223	3776	943	542	1322	732	1161
Powiat oświęcimski - WIEŚ	6328	59	684	1098	1520	434	225	475	296	453
Powiat proszowski	4240	92	319	742	999	352	88	280	195	440
Powiat proszowski - WIEŚ	2872	82	220	570	644	255	47	169	92	321
Powiat suski	9205	142	1863	1988	1863	415	292	481	477	536
Powiat suski - WIEŚ	6283	112	1543	1558	1112	284	194	257	230	339
Powiat tarnowski	15722	293	1978	4082	3039	967	292	972	709	1108
Powiat tarnowski - WIEŚ	13317	257	1675	3622	2522	851	227	800	548	931
Powiat tatrzański	11959	54	644	1329	1647	940	3521	670	442	660
Powiat tatrzański - WIEŚ	5606	37	376	884	778	412	1714	248	136	273
Powiat wadowicki	18709	362	3567	3151	4466	771	535	1346	635	1231
Powiat wadowicki - WIEŚ	12280	292	2704	2409	2683	563	334	709	351	780
Powiat wielicki	18120	81	1580	2951	4004	1332	551	1853	870	1169
Powiat wielicki - WIEŚ	11051	61	1078	2148	2520	915	300	966	441	693
Kraków	160013	327	9255	14413	28074	8866	6253	24151	11225	9825
Nowy Sącz	10790	60	832	1357	2284	601	278	1270	808	978
Tarnów	12644	61	977	1410	2705	745	282	1550	1046	1025

Źródło: GUS BDL

Wielkość przedsiębiorstw i ich lokalizacja

W końcu 2021 r. na obszarach wiejskich funkcjonowało 38,1% ogólnej liczby podmiotów w województwie. W sześciu powiatach (krakowskim, nowosądeckim, tarnowskim, wadowickim, nowotarskim i wielickim) znajdowało się 56,0% podmiotów działających na obszarach wiejskich wpisanych do rejestru REGON. Na obszarach wiejskich województwa małopolskiego z każdym rokiem odnotowuje się wzrost liczby zarejestrowanych podmiotów.

Wyszczególnienie	Podmioty gospodarki narodowej wpisane do rejestru REGON według powiatów, na obszarach wiejskich – stan na dzień 31 grudnia 2021 r.				
	2017	2018	2019	2020	2021
MAŁOPOLSKIE	380 020	391 539	409 849	426 306	445 149
MAŁOPOLSKIE -WIEŚ	136484	144498	153486	161149	169802
Powiat bocheński	5095	5425	5842	6140	6454
Powiat brzeski	4695	5053	5480	5812	6179
Powiat chrzanowski	3826	3981	4180	4309	4479
Powiat dąbrowski	1836	2017	2171	2271	2381
Powiat gorlicki	4726	4919	5214	5431	5613
Powiat krakowski	24701	26151	27817	29352	31192
Powiat limanowski	7400	7881	8413	8995	9507
Powiat miechowski	2685	2780	2860	2979	3066
Powiat myślenicki	8046	8513	9115	9555	10007
Powiat nowosądecki	12034	12887	13755	14661	15578
Powiat nowotarski	8996	9713	10403	11051	11727
Powiat olkuski	5137	5338	5548	5718	5882
Powiat oświęcimski	5451	5695	5926	6113	6328
Powiat proszowicki	2420	2602	2605	2684	2872
Powiat suski	5238	5481	5772	5978	6283
Powiat tarnowski	10504	11172	12037	12595	13317
Powiat tatrzański	4432	4730	5050	5250	5606
Powiat wadowicki	10403	10839	11371	11799	12280
Powiat wielicki	8859	9321	9927	10456	11051

Źródło: GUS BDL

Analizując wielkość przedsiębiorstw (mierzoną przewidywaną w momencie rejestracji liczbą pracujących) na obszarach wiejskich, można zauważyć, że 97,3% podmiotów to jednostki małe o liczbie pracujących nie przekraczającej 9 osób (w całym województwie – 96,7%). Największe przedsiębiorstwa znajdują się w powiecie krakowskim – 21,7% podmiotów, w których liczba pracujących wynosi co najmniej 50 osób.

Wyszczególnienie	Podmioty gospodarki narodowej wpisane do rejestru REGON według przewidywanej liczby pracujących oraz powiatów, na obszarach wiejskich – stan na dzień 31 grudnia 2021 r.				
	0-9	10-49	50-249	250-999	1000 i więcej
MAŁOPOLSKIE	430539	12029	2240	288	53
MAŁOPOLSKIE - WIEŚ	165258	4087	427	26	4
Powiat bocheński	6236	200	18	–	–
Powiat brzeski	6019	149	11	–	–
Powiat chrzanowski	4367	108	4	–	–
Powiat dąbrowski	2308	69	4	–	–
Powiat gorlicki	5473	127	13	–	–
Powiat krakowski	30411	682	89	8	2
Powiat limanowski	9264	226	15	1	1
Powiat miechowski	2989	71	6	–	–
Powiat myślenicki	9787	199	21	–	–
Powiat nowosądecki	15129	399	48	2	–
Powiat nowotarski	11373	329	24	1	–
Powiat olkuski	5730	136	13	3	–
Powiat oświęcimski	6172	136	19	1	–
Powiat proszowicki	2790	70	12	–	–
Powiat suski	6125	142	15	1	–
Powiat tarnowski	12877	394	41	4	1
Powiat tatrzański	5505	95	6	–	–
Powiat wadowicki	11936	299	43	2	–
Powiat wielicki	10767	256	25	3	–

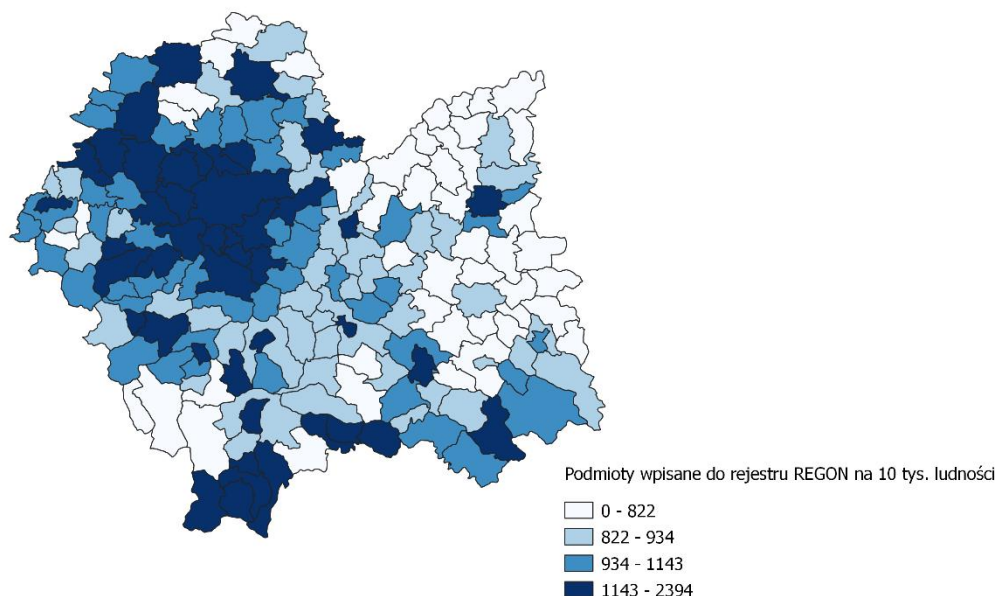
Źródło: GUS BDL

Liczba podmiotów gospodarczych w przeliczeniu na 10,0 tys. ludności obrazuje aktywność gospodarczą ludności. Na obszarach wiejskich najwyższy tego typu wskaźnik od lat odnotowuje się w powiecie tatrzańskim, a na drugim miejscu niezmiennie znajduje się powiat krakowski. Najmniejsze wartości charakteryzują natomiast powiat dąbrowski.

Wyszczególnienie	Podmioty gospodarki narodowej wpisane do rejestru REGON na 10,0 tys. mieszkańców według powiatów, na obszarach wiejskich - stan na dzień 31 grudnia				
	2017	2018	2019	2020	2021
MAŁOPOLSKIE	1121	1151	1202	1250	1306
MAŁOPOLSKIE - WIEŚ	778	820	869	910	958
Powiat bocheński	694	735	785	823	864
Powiat brzeski	635	682	740	786	838
Powiat chrzanowski	795	827	872	900	939
Powiat dąbrowski	425	466	503	528	557
Powiat gorlicki	643	667	707	736	761
Powiat krakowski	1075	1126	1187	1240	1305
Powiat limanowski	686	727	774	824	869
Powiat miechowski	714	742	768	806	836
Powiat myślenicki	848	891	948	989	1032
Powiat nowosądecki	675	717	762	810	858
Powiat nowotarski	646	696	743	789	838
Powiat olkuski	891	926	967	999	1033
Powiat oświęcimski	751	783	812	837	868
Powiat proszowicki	674	726	749	775	832
Powiat suski	822	858	903	937	988
Powiat tarnowski	593	629	677	709	751
Powiat tatrzański	1087	1155	1230	1274	1361
Powiat wadowicki	897	930	974	1009	1049
Powiat wielicki	987	1028	1082	1131	1185

Źródło: GUS BDL

Podmioty gospodarcze na 10 tys. ludności w 2021 r.

Źródło: GUS BDL

Dominujące rodzaje działalności gospodarczej

Rejestr REGON obejmuje wszystkie podmioty gospodarki narodowej, dostarcza informacji o przestrzennym zróżnicowaniu podmiotów oraz pozwala analizować ich strukturę według klas wielkości, rodzaju prowadzonej działalności oraz form prawnych na różnych szczeblach przekrojów terytorialnych.

W roku 2021 r. wśród podmiotów gospodarki narodowej spółki handlowe stanowiły 11,5%, a spółki cywilne – 6,4%. Na obszarach wiejskich udziały te kształtowały się odpowiednio – 4,4% i 4,0% (7,5 tys. i 6,8 tys. jednostek), a najwięcej tego typu podmiotów zlokalizowanych było w powiecie krakowskim – 33,5% spółek handlowych i 21,5% spółek cywilnych.

Odrębną formą aktywności na rynku pracy jest samozatrudnienie. Samozatrudnienie to podejmowanie działalności gospodarczej we własnym imieniu, na własny rachunek i na własne ryzyko. Działalność ta może być prowadzona jednoosobowo, bądź też przy wykorzystaniu pracy zatrudnionych osób. Z roku na rok osób, które decydują się na prowadzenie działalności gospodarczej przybywa. Na obszarze wiejskim każdego z powiatów w roku 2021 w porównaniu z rokiem 2017 został odnotowany wzrost ilości osób fizycznych prowadzących działalność mieszczący się w granicach od 14,9% (w powiecie olkuskim) do 34,7% (w powiecie brzeskim).

Pod względem rodzaju prowadzonej działalności na obszarach wiejskich najliczniejszą grupę stanowiły przedsiębiorstwa prowadzące działalność w zakresie „Budownictwa” – 24,4% ich ogólnej

liczby, a następnie „Handlu hurtowego i detalicznego; naprawy pojazdów samochodowych, włączając motocykle – 20,0%.

W końcu 2021 r. w stosunku do 2017 r. największy wzrost liczby podmiotów prowadzących działalność gospodarczą na obszarach wiejskich zaobserwowano w przypadku działalności „Informacja i komunikacja” (o 85,4%) oraz „Budownictwo” (o 19,4%).

Wyszczególnienie	Osoby fizyczne wpisane do rejestru REGON prowadzące działalność gospodarczą według powiatów, na obszarach wiejskich – stan na dzień 31 grudnia				
	2017	2018	2019	2020	2021
MAŁOPOLSKIE	272550	285802	300589	313035	326924
MAŁOPOLSKIE - WIEŚ	113427	120666	128727	135536	143041
Powiat bocheński	4217	4506	4879	5151	5400
Powiat brzeski	3911	4254	4645	4947	5270
Powiat chrzanowski	3189	3318	3505	3621	3772
Powiat dąbrowski	1471	1613	1760	1855	1950
Powiat gorlicki	3928	4110	4378	4572	4727
Powiat krakowski	19851	21139	22526	23810	25293
Powiat limanowski	6420	6839	7344	7904	8367
Powiat miechowski	2139	2233	2294	2394	2470
Powiat myślenicki	6866	7291	7834	8216	8606
Powiat nowosądecki	10175	10966	11747	12588	13416
Powiat nowotarski	7476	8138	8779	9353	9961
Powiat olkuski	4262	4453	4621	4765	4898
Powiat oświęcimski	4522	4742	4958	5122	5302
Powiat proszowicki	1879	2005	2041	2100	2272
Powiat suski	4476	4689	4970	5166	5444
Powiat tarnowski	8670	9300	10071	10594	11265
Powiat tatrzański	3760	4033	4330	4504	4816
Powiat wadowicki	8878	9268	9743	10118	10550
Powiat wielicki	7337	7769	8302	8756	9262

Źródło: GUS BDL

Podmioty społeczne

W województwie małopolskim w 2020 r. działało aktywnie 8,9 tys. podmiotów zaliczanych do III sektora tj. fundacji, stowarzyszeń, organizacji społecznych. Z 40,8 tys. podmiotów działających na terenach wiejskich w Polsce, 10,4% z nich miało swoją siedzibę na terenie Małopolski.

Liczba organizacji non-profit na 1000 mieszkańców wynosiła w 2020 r. 2,6. Jest to jeden z wyższych wskaźników w kraju. Na przestrzeni lat 2016-2020 nie wykazywał on istotnych wahań.

Wyszczególnienie	Liczba podmiotów (stowarzyszenia i podobne organizacje społeczne, fundacje, społeczne podmioty wyznaniowe, organizacje samorządu gospodarczego i zawodowego) na 1000 mieszkańców		
	2016	2018	2020
POLSKA	2,4	2,3	2,5
DOLNOŚLĄSKIE	2,4	2,4	2,4
KUJAWSKO-POMORSKIE	2,1	2,1	2,2
LUBELSKIE	2,6	2,4	2,9
LUBUSKIE	2,5	2,4	2,4
ŁÓDZKIE	2,3	2,2	2,4
MAŁOPOLSKIE	2,6	2,5	2,6
MAZOWIECKIE	2,6	2,5	2,8
OPOLSKIE	2,3	2,3	2,5
PODKARPACKIE	2,6	2,5	2,9
PODLASKIE	2,3	2,1	2,5
POMORSKIE	2,4	2,2	2,3
ŚLĄSKIE	1,8	1,7	1,8
ŚWIĘTOKRZYSKIE	2,3	2,2	2,6
WARMIŃSKO-MAZURSKIE	2,3	2,4	2,5
WIELKOPOLSKIE	2,7	2,5	2,8
ZACHODNIOPOMORSKIE	2,3	2,1	2,3

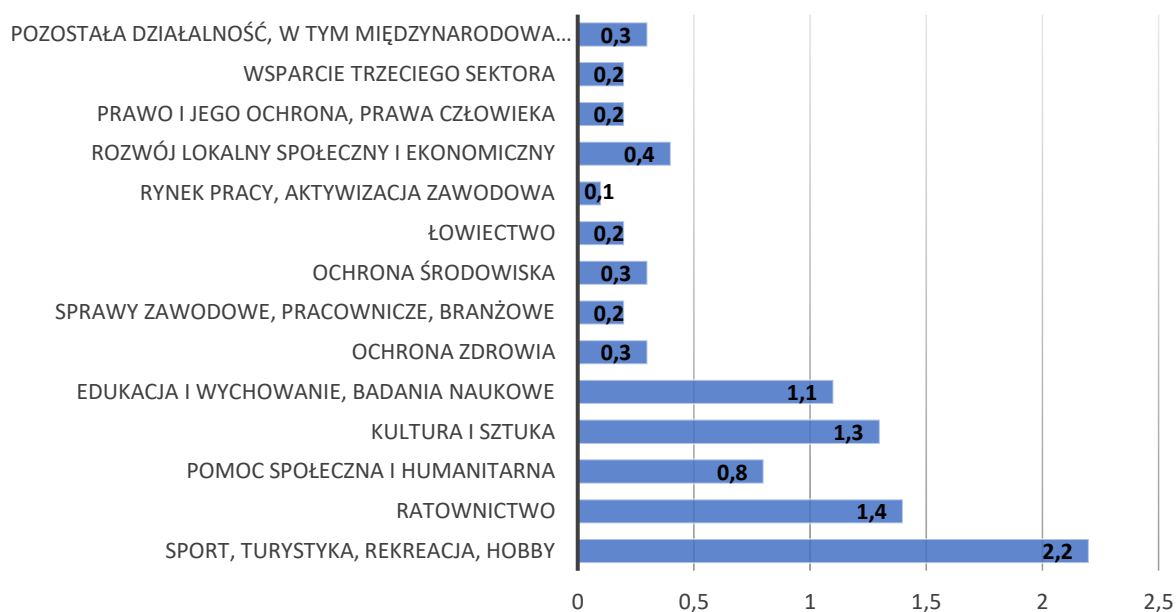
Źródło: GUS BDL

Wyszczególnienie	Stowarzyszenia i podobne organizacje społeczne, fundacje, społeczne podmioty wyznaniowe, koła gospodyń wiejskich, organizacje samorządu gospodarczego i zawodowego w 2020 r.					
	Ogółem	Siedziba - gmina miejska	Siedziba - gmina miejsko- wiejska	Siedziba - gmina wiejska	Siedziba - miasto	Siedziba - wieś
	[tys.]					
POLSKA	95,1	44,7	21,5	28,9	54,3	40,8
	[tys.]	[% w kolumnie]				
DOLNOŚLĄSKIE	6,9	8,1	8,9	4,8	8,3	6,0
KUJAWSKO-POMORSKIE	4,5	4,4	4,6	5,5	4,4	5,3
LUBELSKIE	6,1	4,8	4,2	10,6	4,7	8,8
LUBUSKIE	2,4	2,1	4,2	2,0	2,9	2,2
ŁÓDZKIE	5,8	5,5	4,3	8,4	5,2	7,3
MAŁOPOLSKIE	8,9	8,1	9,9	10,8	8,5	10,4
MAZOWIECKIE	15,2	21,9	7,5	13,1	19,3	11,4
OPOLSKIE	2,5	1,4	5,6	2,3	2,2	3,1
PODKARPACKIE	6,1	4,7	7,2	8,3	5,1	8,1
PODLASKIE	3,0	3,2	3,1	2,9	3,1	3,1
POMORSKIE	5,4	7,1	2,8	5,6	6,5	4,6
ŚLĄSKIE	8,0	11,8	3,7	6,7	10,2	5,9
ŚWIĘTOKRZYSKIE	3,2	1,7	6,4	3,6	2,3	4,8
WARMIŃSKO-MAZURSKIE	3,6	3,6	4,0	3,9	3,8	3,7
WIELKOPOLSKIE	9,7	7,4	17,5	9,1	9,0	11,8
ZACHODNIOPOMORSKIE	3,8	4,0	6,2	2,5	4,6	3,4

Źródło: GUS BDL

Organizacje non-profit charakteryzują się prowadzeniem różnorodnej i wielodziedzinowej działalności. W 2020 r. w ramach swojej działalności statutowej najwięcej organizacji zajmowało się sportem, turystyką, rekreacją, hobby (2,2 tys.) a następnie – ratownictwem (1,4 tys.). Liczną grupę stanowiły organizacje wskazujące jako główną dziedzinę kulturę i sztukę (1,3 tys.), edukację i wychowanie, badania naukowe (1,1 tys.) oraz pomoc społeczną i humanitarną (0,8 tys.).

Organizacje non-profit w województwie małopolskim według głównej dziedziny działalności w 2020 r. [tys]

Źródło: GUS BDL

Jednym z rodzajów organizacji non-profit są koła gospodyń wiejskich w 2020 r. z 8,5 tys. aktywnych kół w Polsce 8,4% działało na terenie województwa małopolskiego. Średnia liczba członkostw osób fizycznych w województwie to 21 osób. Jest ona niższa od średniej w kraju o 25,0%. W Małopolsce na 1000 mieszkańców wsi przypadało 0,4 koła gospodyń wiejskich, w Polsce – 0,6.

Wyszczególnienie	Koła gospodyń wiejskich w 2020 r.			
	Ogółem	Członkostwa osób fizycznych	Średnia liczba członkostw osób fizycznych	Liczba kół na 1000 mieszkańców wsi
	[tys.]	[tys.]	[os.]	[szt.]
POLSKA	8,5	234,3	28	0,6
	[% w kolumnie]	[% w kolumnie]	[os.]	[szt.]
DOLNOŚLĄSKIE	3,2	2,4	20	0,3
KUJAWSKO-POMORSKIE	5,0	5,4	30	0,5
LUBELSKIE	12,8	11,3	25	1,0
LUBUSKIE	1,4	1,2	23	0,3
ŁÓDZKIE	8,1	9,2	32	0,7
MAŁOPOLSKIE	8,4	6,3	21	0,4
MAZOWIECKIE	13,2	16,3	34	0,6
OPOLSKIE	1,2	1,6	38	0,2
PODKARPACKIE	7,0	5,8	23	0,5
PODLASKIE	4,0	3,7	25	0,7
POMORSKIE	3,6	2,2	17	0,3
ŚLĄSKIE	3,0	2,9	27	0,2
ŚWIĘTOKRZYSKIE	6,6	5,5	23	0,8
WARMIŃSKO-MAZURSKIE	3,4	2,9	24	0,5
WIELKOPOLSKIE	15,8	20,6	36	0,8
ZACHODNIOPOMORSKIE	3,4	2,7	22	0,5

Źródło: GUS BDL

W 2022 r. w Małopolsce w ramach Ustawy o KGW z dnia 9 listopada 2018 r. Dz.U. 2018 poz. 2212 znówelizowanej z dniem 24 czerwca 2021 r. DZ.U. 2021 poz. 1240 w rejestrze ARiMR zarejestrowanych jest 890 kół gospodyń wiejskich.

Wyszczególnienie	Koła gospodyń wiejskich w Małopolsce
	[szt.]
Powiat bocheński	44
Powiat brzeski	32
Powiat chrzanowski	14
Powiat dąbrowski	45
Powiat gorlicki	44
Powiat krakowski	124
Powiat limanowski	43
Powiat miechowski	44
Powiat myślenicki	37
Powiat nowosądecki	91
Powiat nowotarski	47
Powiat olkuski	43
Powiat oświęcimski	6
Powiat proszowicki	67
Powiat suski	16
Powiat tarnowski	128
Powiat tatrzański	17
Powiat wadowicki	29
Powiat wielicki	19

Źródło: <https://krkgw.arimr.gov.pl/>

W 2021 r. w województwie małopolskim w rejestrze REGON (według stanu na dzień 31 grudnia) było zarejestrowanych 10887 stowarzyszeń i organizacji społecznych. W porównaniu z rokiem poprzednim zanotowano wzrost ich liczebności o 2,2%. Udział stowarzyszeń i organizacji społecznych na obszarach wiejskich województwa w liczbie ogółem wynosił 44,4% zarówno w 2020 jak i 2021 roku.

Wyszczególnienie	Liczba stowarzyszeń, organizacji społecznych wpisanych do rejestru REGON			
	Polska		Województwo małopolskie	
Rok	Ogółem	Wieś	Ogółem	Wieś
2020	120377	45931	10651	4728
2021	122889	46775	10887	4832

Produkt Krajowy Brutto

W 2020 roku ponad 1/2 krajowej wartości produktu krajowego brutto została wytworzona w 5 regionach: warszawskim stołecznym, śląskim, wielkopolskim, dolnośląskim i małopolskim. W województwie małopolskim odnotowano wzrost produktu krajowego brutto w cenach bieżących w porównaniu z 2019 rokiem o 1,7%. Udział regionu w generowaniu PKB w 2020 roku, podobnie jak w latach poprzedzających, wyniósł 8,1%. Z kolei Wartość PKB w przeliczeniu na 1 mieszkańca w 2020 roku kształtowała się na poziomie 55 448 - 91,4 % średniej krajowej.

Źródło: GUS, Wstępne szacunki produktu krajowego brutto w przekroju regionów w 2020 r.- Informacje sygnalne, 2021

Wyszczególnienie	PRODUKT KRAJOWY BRUTTO (ceny bieżące) w województwie małopolskim							
	Ogółem				Na 1 mieszkańca			
	W mln zł	Lokata w kraju	W odsetkach	Rok poprzedni =100	W zł	Lokata w kraju	Polska =100	Rok poprzedni =100
2017	160254	5	8,1	108,0	47326	7	91,4	107,6
2018	172708	5	8,1	107,8	50861	7	92,1	107,5
2019	186170	5	8,1	107,8	54678	7	91,5	107,5

Źródło: Główny Urząd Statystyczny, Urząd Statystyczny w Katowicach, Produkt krajowy brutto – rachunki regionalne w latach 2017-2019, Warszawa, Katowice, 2021

Wyszczególnienie	Wartość dodana brutto według sektorów instytucjonalnych w województwie małopolskim (ceny bieżące)			
	Ogółem	w tym sektor:		
		przedsiębiorstw niefinansowych	instytucji rządowych i samorządowych	gospodarstw domowych
W mln zł				
2017	140739	72515	21795	41087
2018	151211	78865	23289	42993
2019	163671	86456	25533	45229
Rok poprzedni=100				
2017	105,4	105,1	104,5	106,6
2018	105,9	107,0	105,6	102,1
2019	109,4	112,1	109,4	104,8
W odsetkach				
2017	8,1	8,0	8,7	8,1
2018	8,1	8,1	8,7	8,2
2019	8,1	8,0	8,7	8,2
W % ogółem				
2017	100,0	51,5	15,5	29,2
2018	100,0	52,2	15,4	28,4
2019	100,0	52,8	15,6	27,6

Źródło: Główny Urząd Statystyczny, Urząd Statystyczny w Katowicach, Produkt krajowy brutto – rachunki regionalne w latach 2017-2019, Warszawa, Katowice, 2021

Wyszczególnienie	Wartość dodana brutto według rodzajów działalności w województwie małopolskim (ceny bieżące)							
	Ogółem	Rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo	Przemysł		Budownictwo	Handel; naprawa pojazdów samochodowych; transport i gospodarka magazynowa; zakwaterowanie i gastronomia; informacja i komunikacja	Działalność finansowa i ubezpieczeniowa; obsługa rynku nieruchomości	Pozostałe usługi
			Razem	w tym przetwórstwo przemysłowe				
W mln złotych								
2017	140739	2198	31595	26379	12428	42676	11273	40568
2018	151211	1963	33058	27906	14354	46614	12274	42949
2019	163671	2121	34615	29127	15350	50152	14087	47347
Rok poprzedni =100								
2017	107,3	113,9	104,0	104,1	105,9	108,1	105,2	110,0
2018	107,4	89,3	104,6	105,8	115,5	109,2	108,9	105,9
2019	108,2	108,0	104,7	104,4	106,9	107,6	114,8	110,2
W odsetkach								
2017	8,1	3,9	6,9	7,2	9,8	8,3	7,2	9,3
2018	8,1	4,0	6,9	7,3	9,8	8,4	7,5	9,3
2019	8,1	4,0	6,8	7,1	9,9	8,3	7,5	9,3
W % ogółem								
2017	100,0	1,6	22,4	18,7	8,8	30,3	8,0	28,8
2018	100,0	1,3	21,9	18,5	9,5	30,8	8,1	28,4
2019	100,0	1,3	21,1	17,8	9,4	30,6	8,6	28,9

Źródło: Główny Urząd Statystyczny, Urząd Statystyczny w Katowicach, Produkt krajowy brutto – rachunki regionalne w latach 2017-2019, Warszawa, Katowice, 2021

System ubezpieczeń społecznych

Pozarolniczy system ubezpieczeń

W 2021 roku w Polsce było 9280580 emerytów i rencistów z czego 8243959 (88,8%) to osoby pobierające świadczenia z pozarolniczego systemu ubezpieczeń społecznych. W Małopolsce nastąpił wzrost liczby emerytów i rencistów o 3,4% względem roku 2017. Systematycznie z roku na rok wzrasta liczba osób pobierających świadczenia z pozarolniczego systemu ubezpieczeń społecznych. Wśród nich największą grupę stanowią osoby pobierające emerytury – 498447 osób i z roku na rok obserwowany jest wzrost tej wartości. Na przestrzeni lat 2017-2021 widoczny jest spadek liczby osób pobierających renty z tytułu niezdolności do pracy oraz osób pobierających renty rodzinne. Liczba osób pobierających renty z tytułu niezdolności do pracy wynosiła w 2021 roku - 54063 i był to spadek o 28,7% względem roku 2017. Spadek liczby osób pobierających renty rodzinne w tym samym okresie wynosił – 3,9%.

Wyszczególnienie	Osoby pobierające świadczenia z pozarolniczego systemu ubezpieczeń społecznych				
	2017	2018	2019	2020	2021
	[osoba]	[osoba]	[osoba]	[osoba]	[osoba]
Pobierające emerytury					
POLSKA	5 516 204	5 914 775	6 092 538	6 235 586	6 290 337
MAŁOPOLSKIE	439 010	469 767	482 807	493 868	498 447
Pobierające renty z tytułu niezdolności do pracy					
POLSKA	906 536	806 591	753 021	703 720	663 041
MAŁOPOLSKIE	75 876	66 953	62 038	57 272	54 063
Pobierające renty rodzinne					
POLSKA	1 337 144	1 320 165	1 310 001	1 297 546	1 290 580
MAŁOPOLSKIE	107 545	106 444	105 358	104 243	103 332

Źródło: GUS BDL

Z roku na rok obserwuje się wzrost przeciętnej kwoty brutto emerytur, rent z tytułu niezdolności do pracy oraz rent rodzinnych. Kwota emerytur oraz rent rodzinnych w 2021 roku w Małopolsce kreuje się poniżej średniej krajowej. Kwota brutto emerytur w Małopolsce wzrosła na przestrzeni lat 2017 – 2021 o 20,1%, rent z tytułu niezdolności do pracy o 24,8%, rent rodzinnych o 23,1%.

Wyszczególnienie	Przeciętne świadczenia społeczne z pozarolniczego systemu ubezpieczeń społecznych [brutto]				
	2017	2018	2019	2020	2021
	[zł]	[zł]	[zł]	[zł]	[zł]
Emerytury					
POLSKA	2 253,57	2 323,21	2 421,17	2 544,90	2 719,92
MAŁOPOLSKIE	2 128,34	2 208,38	2 303,93	2 425,04	2 589,81
Renty z tytułu niezdolności do pracy					
POLSKA	1 710,38	1 803,46	1 910,92	2 042,02	2 135,28
MAŁOPOLSKIE	1 722,75	1 836,94	1 953,53	2 103,64	2 195,42
Renty rodzinne					
POLSKA	1 951,33	2 023,65	2 128,48	2 247,35	2 402,81
MAŁOPOLSKIE	1 845,08	1 922,61	2 022,99	2 142,01	2 285,54

Źródło: GUS BDL

Ubezpieczenia KRUS

Na dzień 30 czerwca 2022 r. w województwie małopolskim ubezpieczeniu społecznemu rolników podlegało 130 256 osób, z czego najwięcej ubezpieczonych było w Placówce Terenowej w Nowym Targu (18 137 osób), w Wydziale Ubezpieczeń Placówki Terenowej w Nowym Sączu (12 841 osób) oraz w Wydziale Ubezpieczeń Oddziału Regionalnego w Krakowie (12 280 osób).

Na koniec II kwartału br. największa liczba małopolskich emerytów i rencistów pobierających świadczenia z KRUS zamieszkiwała region krakowski (35 395), natomiast najmniej było ich na terenie byłego województwa tarnowskiego (20 294). W regionie nowosądeckim rolnicze świadczenia emerytalno-rentowe wypłacane były dla 30 417 osób. Łącznie Oddział Regionalny KRUS w Krakowie wypłaca świadczenia emerytalno-rentowe dla 86 106 osób.

Analizując liczbę osób pobierających świadczenia emerytalno-rentowe w Oddziale Regionalnym KRUS w Krakowie zauważalny jest spadek w grupie świadczeń wypłacanych wyłącznie w oparciu o przepisy ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników.

W 2017 r. liczba tych świadczeniobiorców kształtowała się na poziomie 94 255, w tym 64 912 stanowili emeryci, a 29 343 stanowili renciści, zaś na koniec pierwszego półrocza 2022 r. liczba ta spadła do poziomu 81 353, z czego 55 176 to emeryci, a 26 177 stanowili renciści. W 2018 roku łączna liczba świadczeniobiorców wynosiła 92 452, w 2019 roku – 89 796, w 2020 roku – 87 046, natomiast w 2021 roku – 83 835.

Wyszczególnienie	Świadczeniobiorcy Oddziału Regionalnego KRUS w Krakowie w podziale na rodzaje świadczeń emerytalno-rentowych (świadczenia polskie)					
Rodzaj świadczenia	2017	2018	2019	2020	2021	2 kw. 2022
Emerytury	64 903	64 409	62 222	60 136	57 226	54 888
Renty z tytułu niezdolności do pracy	26 084	24 811	24 338	23 673	23 359	22 882
Renty rodzinne	3 259	3 222	3 227	3 230	3 244	3 295
Gbrz*	9	11	9	7	6	5
Rodzicielskie świadczenie uzupełniające	0	0	133	195	239	283
Razem	94 255	92 453	89 796	87 046	83 835	81 353

*emerytury rolnicze wypłacane przez KRUS w wysokości 50% ze względu na uprawnienia do świadczenia pracowniczego zbiegającego się ze świadczeniami zagranicznymi

Źródło: opracowanie własne na podstawie sprawozdania KRUS-2 dział 4

Spadek liczby świadczeniobiorców w latach 2017-2022 wynika głównie z faktu zwiększonej liczby zgonów. Ich główną przyczyną wśród świadczeniobiorców była trwająca od marca 2020 r. pandemia SARS-CoV-2. Najwyższą śmiertelność zanotowano w 2020 r. i 2021 r., zarejestrowano ich wówczas o ok. 106% więcej, niż w analogicznych latach ubiegłych. W 2017 roku odnotowano 4 705 zgonów wśród świadczeniobiorców Oddziału Regionalnego KRUS w Krakowie, w 2018 roku – 4 105, w 2019 roku – 4 488, w 2020 – 9 376, w 2021 – 9 252, natomiast do końca II kwartał 2022 roku – 2 283.

Dodatkowo, prognozuje się spadek liczby świadczeniobiorców w grupie emerytów i rencistów posiadających wyłącznie polski staż emerytalno-rentowy, z uwagi na zauważalną tendencję wzrostową liczby osób posiadających okresy zagraniczne, co w przyszłości spowoduje przyrost świadczeń emerytalno-rentowych, przyznawanych w oparciu o przepisy rozporządzeń unijnych w sprawie koordynacji systemów zabezpieczenia społecznego oraz umów dwustronnych o zabezpieczeniu społecznym, tzw. świadczeń zagranicznych.

Na koniec I półrocza br. liczba emerytów i rencistów obsługiwanych przez Wydział Świadczeń Zagranicznych wynosiła 4 753 osób. Od 2017 r. odnotowuje się coroczny wzrost liczby wypłacanych świadczeń, średnio o 10%. W grupie tej dominują osoby pobierające emerytury rolnicze (63,30%).

Wyszczególnienie	Świadczeniobiorcy Oddziału Regionalnego KRUS w Krakowie – Wydział Świadczeń Zagranicznych w podziale na rodzaje świadczeń					
Rodzaj świadczenia	2017	2018	2019	2020	2021	2 kw. 2022
Emerytury	1 983	2 226	2 444	2 628	2 808	3 009
Renty z tytułu niezdolności do pracy	812	897	996	1 106	1 215	1 256
Renty rodzinne	290	308	347	390	425	483
Gbrz*	12	9	8	8	6	5
Rodzicielskie świadczenie uzupełniające	-	-	0	0	0	0
Razem	3 097	3 440	3 795	4 132	4 454	4 753

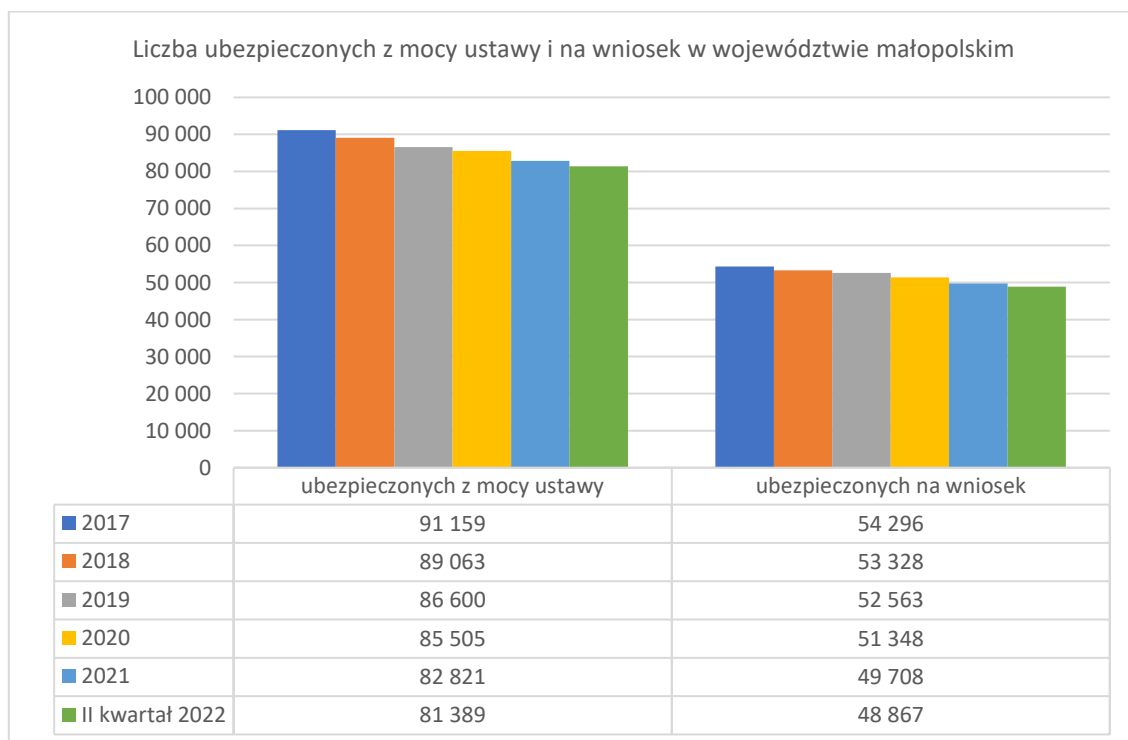
*emerytury rolnicze wypłacane przez KRUS w wysokości 50% ze względu na uprawnienia do świadczenia pracowniczego zbiegającego się ze świadczeniami zagranicznymi

**świadczenie wypłacane od 1 marca 2019 r.

Źródło: opracowanie własne na podstawie sprawozdania KRUS-2 dział 4

Wśród ubezpieczonych w Kasie wyróżnia się dwie grupy według kryterium wielkości prowadzonego gospodarstwa rolnego. Pierwsza grupa to osoby, których gospodarstwo obejmuje obszar użytków rolnych powyżej 1 ha przeliczeniowego lub dział specjalny produkcji rolnej. Osoby te obejmowane są ubezpieczeniem społecznym rolników z mocy ustawy. W tej grupie na dzień 30 czerwca 2022 r. w województwie małopolskim najwięcej ubezpieczonych było w Wydziale Ubezpieczeń Oddziału Regionalnego KRUS w Krakowie (10 590 osób), w Wydziale Ubezpieczeń Placówki Terenowej KRUS w Tarnowie (7 301 osób) i w Wydziale Ubezpieczeń Placówki Terenowej KRUS w Nowym Sączu (6 955 osoby).

Drugą grupę stanowią osoby obejmowane ubezpieczeniem społecznym na wniosek, posiadające gospodarstwa rolne o powierzchni poniżej 1 ha przeliczeniowego, dla których działalność rolnicza stanowi stałe źródło utrzymania. Na koniec II kwartału br. najwięcej ubezpieczonych na wniosek było w Placówce Terenowej KRUS w Nowym Targu (13 169 osób), Placówce Terenowej KRUS w Limanowej (6 042 osoby) i w Wydziale Ubezpieczeń Placówki Terenowej KRUS w Nowym Sączu (5 886 osób).

Źródło: opracowanie własne na podstawie sprawozdania KRUS-1

Dane dotyczące liczby ubezpieczonych wg statusu na koniec 2017 r., 2018 r., 2019 r., 2020 r., 2021 r. oraz na koniec II kwartału 2022 r. zawarto w poniższej tabeli.

Wyszczególnienie	Liczba ubezpieczonych w województwie małopolskim według statusu					
	2017	2018	2019	2020	2021	koniec II kw. 2022 roku
Liczba rolników	80 754	78 555	76 349	74 896	72 656	71 528
Liczba współmałżonków	32 440	31 729	31 086	30 686	29 736	29 134
Liczba domowników	32 254	32 083	31 713	31 212	30 105	29 395
Liczba pomocników rolnika*	0	17	10	56	31	198
Liczba członków rodzin sprawujących opiekę nad dzieckiem	7	7	5	3	1	1
Ogólna liczba ubezpieczonych w OR Kraków	145 455	142 391	139 163	136 853	132 529	130 256
Liczba opiekunów osób niepełnosprawnych**	767	889	1 057	1 128	1 161	1 189

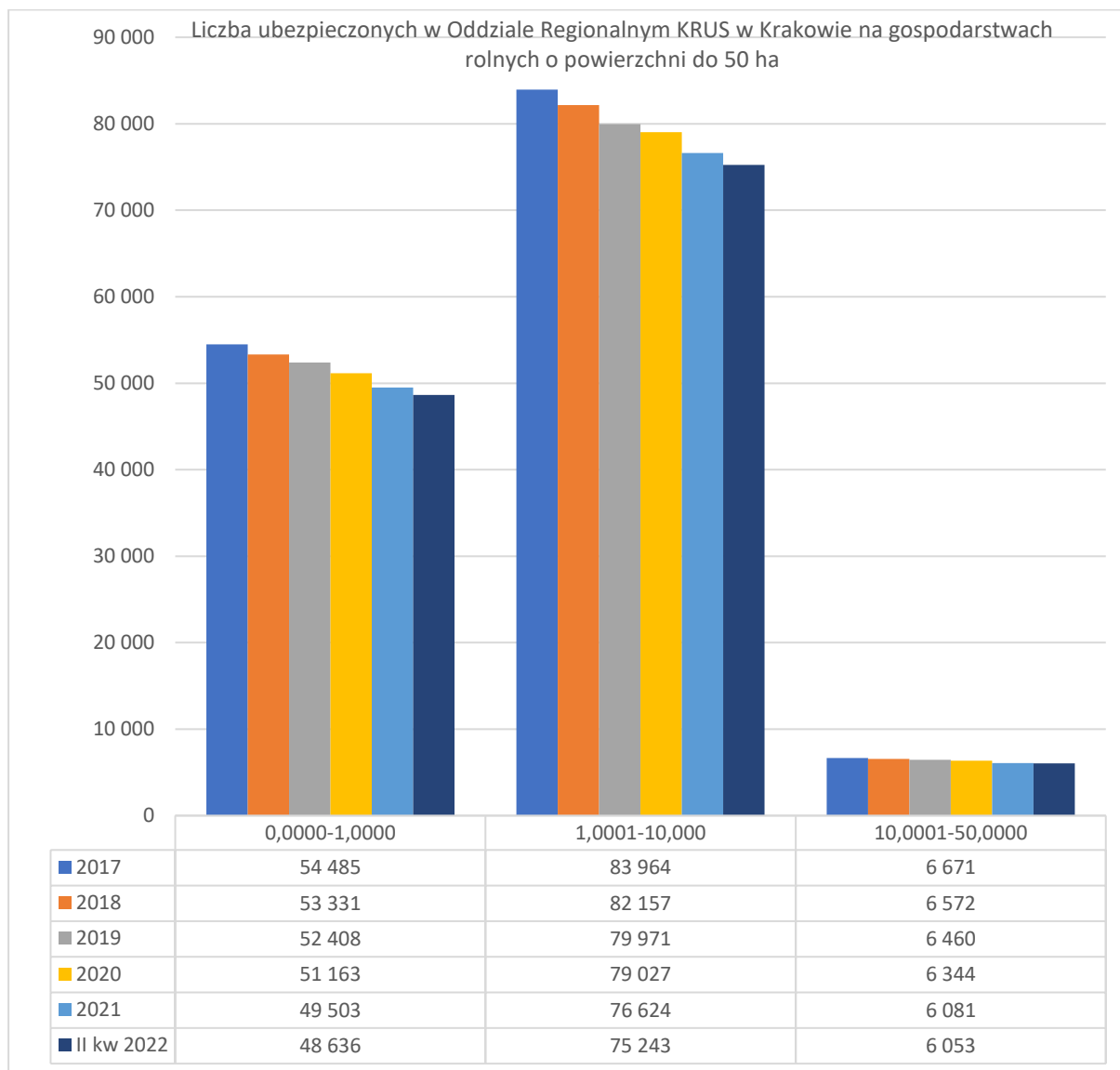
* definicja pomocnika rolnika funkcjonuje od maja 2018 roku

** osoby nie wliczane do ogólnej liczby ubezpieczonych, za które składki na ubezpieczenie opłaca wójt, burmistrz, prezydent

Źródło: opracowanie własne na podstawie sprawozdania KRUS-1, RS-37, RS-28N i RS-111N

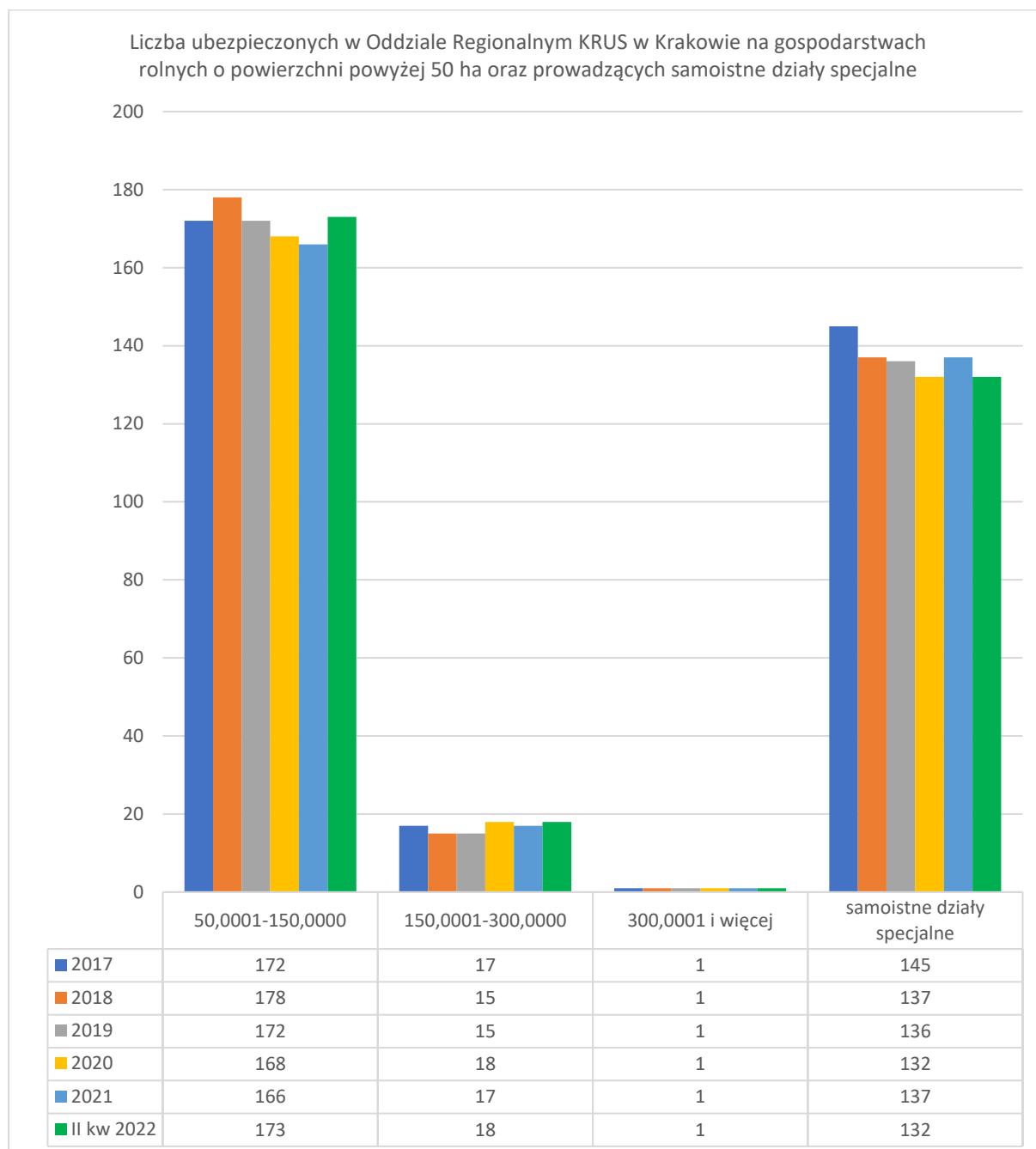
Największe zróżnicowanie w zakresie liczby ubezpieczonych wg statusu dotyczy pomocników rolnika. Różnice te wynikają z samej definicji pomocnika rolnika, która pojawiła się w ustawie o ubezpieczeniu społecznym rolników w maju 2018 r., zgodnie z jej brzmieniem przez pomocnika rolnika rozumie się osobę pełnoletnią, z którą rolnik zawarł umowę o pomocy przy zbiorach.

Na koniec I półrocza br. większość osób objętych ubezpieczeniem społecznym rolników w Oddziale Regionalnym KRUS w Krakowie prowadziła działalność rolniczą na gospodarstwach o powierzchni nie przekraczającej 50 ha (99,75%).

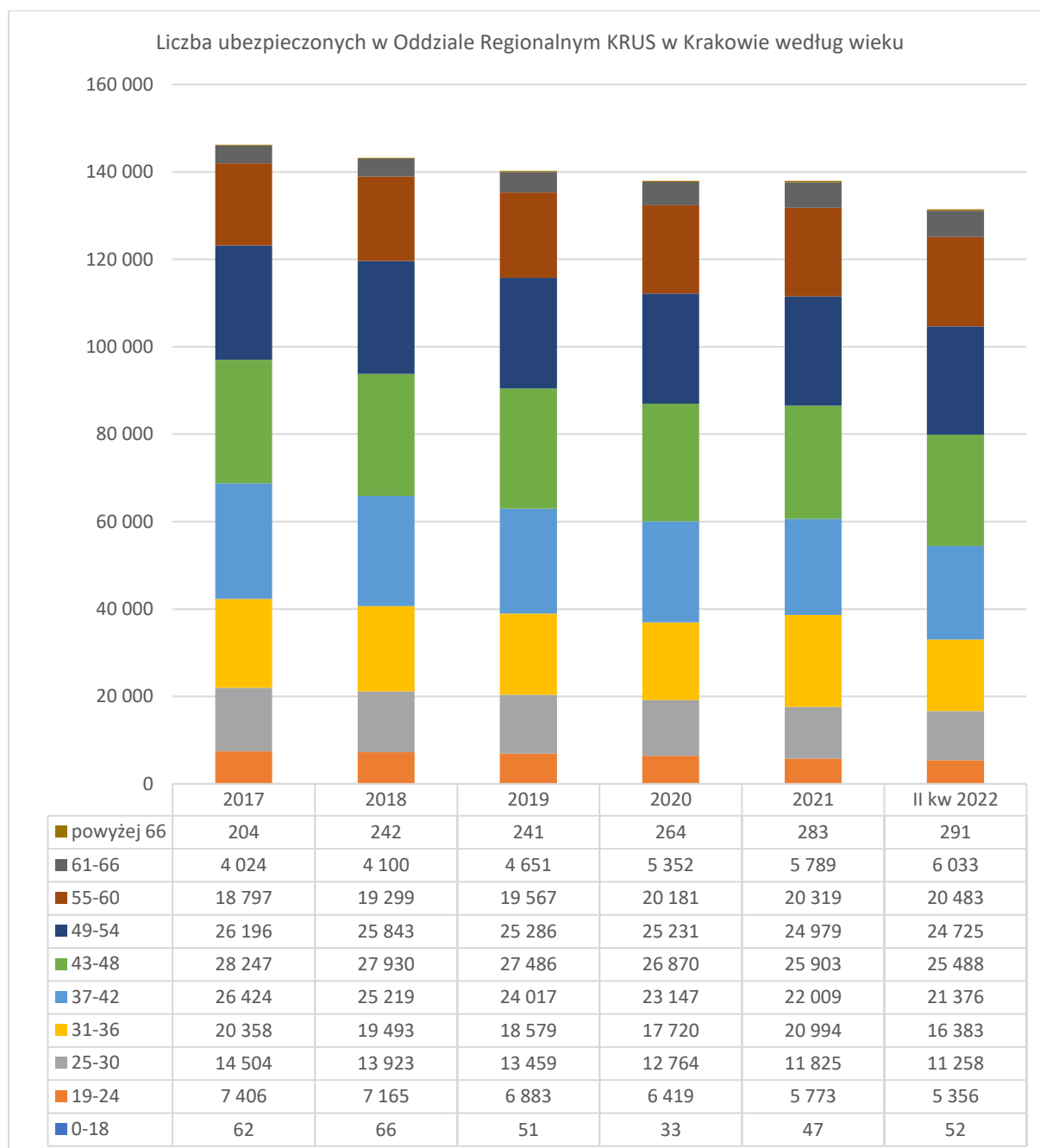
Źródło: opracowanie własne na podstawie sprawozdania RS-37

Największy odsetek osób ubezpieczonych na gospodarstwach o powierzchni powyżej 50 ha odnotowano w Placówce Terenowej w: Oświęcimiu (1,22%), Proszowicach (0,67%), Wolbromiu (0,44%) – stan na koniec I półrocza 2022 r.

Źródło: opracowanie własne na podstawie sprawozdania RS-37

Biorąc pod uwagę przedziały wiekowe osób objętych ubezpieczeniem społecznym rolników wskazać można 3 grupy dominujące: 37-42 lata, 43-48 lat i 49-54 lata. Na dzień 30 czerwca 2022 r. w tych trzech grupach było 54,47% ogółu ubezpieczonych w Oddziale Regionalnym KRUS w Krakowie.

Źródło: opracowanie własne na podstawie sprawozdania RS-81

Według danych na koniec I półrocza 2022 r. wśród regionów, gdzie odsetek procentowy osób objętych ubezpieczeniem społecznym w grupach od 37 lat do 54 lat był największy, wymienić należy obszary obsługiwane przez Placówki Terenowe KRUS w: Wadowicach (58,69%), Wolbromiu (57,87%), Tuchowie (56,71%). Natomiast najmniejszy odsetek znajduje się we właściwości miejscowej obsługiwanej przez Placówki Terenowe KRUS w: Zakopanem (49,10 %), Nowym Targu (50,27%), Limanowej (52,83%).

Analiza struktury osób objętych ubezpieczeniem społecznym rolników w poszczególnych przedziałach wiekowych z podziałem na płeć wskazuje, że w wieku do lat 30 oraz powyżej 55 lat mężczyźni stanowili większość ubezpieczonych, natomiast najwięcej ubezpieczonych kobiet było w wieku 31 a 54 lata. Porównując liczbę ubezpieczonych kobiet i liczbę ubezpieczonych mężczyzn do ogólnej liczby ubezpieczonych w Oddziale Regionalnym KRUS w Krakowie należy wskazać, że na koniec II kwartału br. kobiety stanowiły 51,32% ogółu ubezpieczonych.

Największa część świadczeń to wypłata emerytur rolniczych i rent z tytułu niezdolności do pracy w gospodarstwie rolnym. W małopolskiej Kasie Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego, pomimo utrzymującej się tendencji spadkowej liczby emerytów i rencistów, zauważalny jest systematyczny wzrost wydatków na wypłatę świadczeń długoterminowych.

W 2021 r. Oddział Regionalny KRUS w Krakowie przeznaczył na wypłatę świadczeń emerytalno-rentowych kwotę 1 480 032 000 zł, co stanowi wzrost o 0,66% w stosunku do roku poprzedniego. Na wypłatę rent z tytułu niezdolności do pracy wydatkowano kwotę 378 115 000 zł (wzrost o 2,96%) dla 24 574 osób. Kwota wydatków na renty rodzinne wyniosła 75 131 000 zł (wzrost o 6,69%) dla 3 669 osób.

Wyszczególnienie	Wydatki roczne na świadczenia emerytalno-rentowe Oddziału Regionalnego KRUS w Krakowie (w tys. zł)					
	2017	2018	2019	2020	2021	2 kw. 2022
Emerytury	968 166	980 172	1 064 920	1 032 594	1 026 712	516 660
Renty z tytułu niezdolności do pracy	334 141	331 470	376 160	367 253	378 115	194 725
Renty rodzinne	55 845	58 876	68 343	70 418	75 131	40 414
Gbrz*	116	1 000	97	93	74	35
Rodzicielskie świadczenie uzupełniające			1 728	2 850	3 665	2 190
Razem	1 358 268	1 370 618	1 509 520	1 470 358	1 480 032	754 024

*świadczenie rolne wypłacane przez KRUS w wysokości 50% ze względu na uprawnienia do świadczeń pracowniczych zbiegających się ze świadczeniami zagranicznymi

Źródło: opracowanie własne na podstawie sprawozdania KRUS-2 dział 4

Z analizy rozkładu wysokości świadczeń wypłacanych przez Oddział Regionalny KRUS w Krakowie, po waloryzacji w marcu 2022 roku wynika, iż najwyższe przeciętne świadczenie wypłacane jest w grupie rent rodzinnych. Przeciętna wysokość renty rodzinnej z małopolskiego KRUS wynosi obecnie 1 821 zł – wzrost o 6,74% w porównaniu z rokiem poprzednim. Najwyższy wzrost wysokości świadczenia w tej grupie nastąpił w roku 2019 i kształtował się na poziomie 14,60%. Kolejne lata to wzrosty na poziomie 1,76% w roku 2020 i 5,24% w roku 2021. Nieco mniejszy wzrost zanotowano w przypadku emerytur rolniczych – 5,56% pomimo, iż największa część budżetu przeznaczana jest na ich wypłatę. Aktualna przeciętna wysokość emerytury rolniczej na terenie województwa małopolskiego wynosi 1 499 zł. W stosunku do roku 2017 kwota ta zwiększyła się o 293 zł, co stanowi przyrost na poziomie 24%.

Wyszczególnienie	Przeciętne świadczenie emerytalno-rentowe w Oddziale Regionalnym KRUS w Krakowie					
	2017	2018	2019	2020	2021	2 kw. 2022
Emerytury	1 206	1 226	1 370	1 367	1 420	1 499
Renty z tytułu niezdolności do pracy	1 035	1 074	1 237	1 235	1 282	1 363
Renty rodzinne	1 311	1 390	1 593	1 621	1 706	1 821
Gbrz*	450	431	484	511	530	602
Rodzicielskie świadczenie uzupełniające	0	0	1 442	1 220	1 278	1 338

* świadczenie rolne wypłacane przez KRUS w wysokości 50% ze względu na uprawnienia do świadczeń pracowniczych zbiegających się ze świadczeniami zagranicznymi

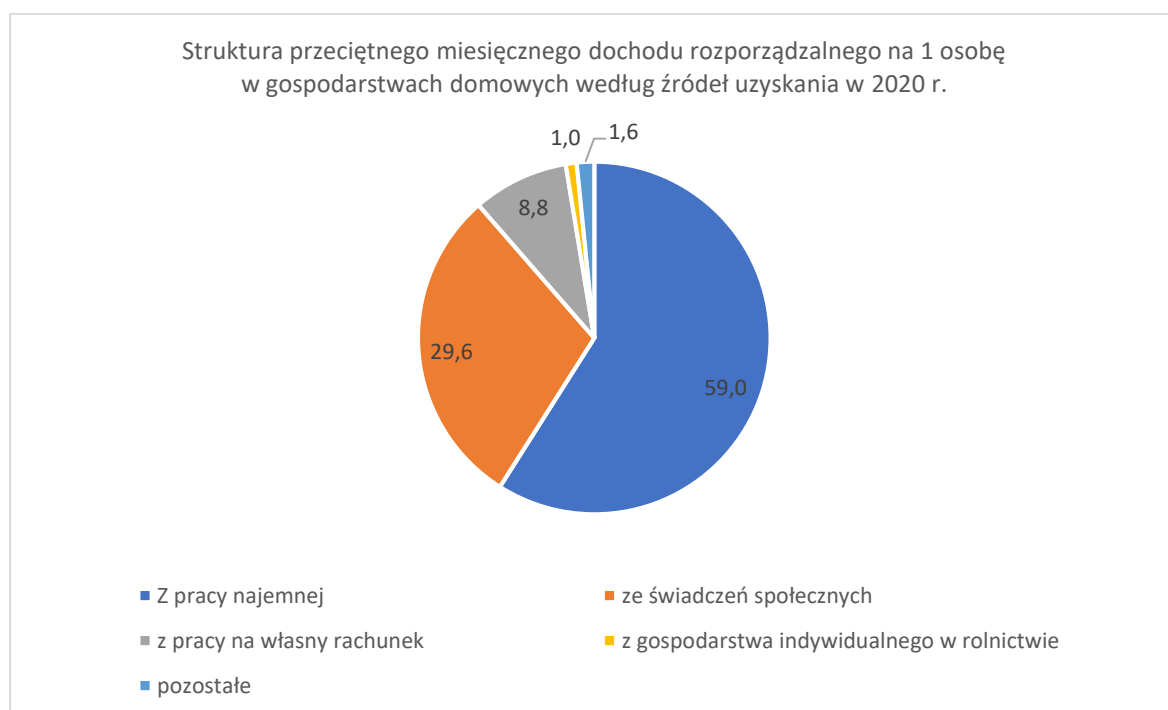
Źródło: opracowanie własne na podstawie sprawozdania KRUS-2 dział 4

Dochody i ubóstwo mieszkańców

Wysokość i źródła dochodów mieszkańców

W 2020r. sytuacja materialna gospodarstw domowych kształtowała się korzystniej niż w latach poprzedzających. Gospodarstwa domowe osiągały wyższe dochody. W 2020 r. przeciętne gospodarstwo domowe w województwie małopolskim rozporządzało miesięcznym dochodem wynoszącym 1914,74 zł na osobę, tj. o 22,08% większym niż w 2017 r.

W dochodzie rozporządzalnym gospodarstw domowych dominującą rolę odgrywają dochody z pracy najemnej, czyli wynagrodzenia i ich pochodne. W 2020 r. w województwie małopolskim z tego źródła pochodziło 59% dochodu rozporządzalnego, a od 2017 r. udział dochodów z pracy najemnej wzrósł o 4,23 pkt proc. Drugą pozycję w strukturze dochodów z udziałem 29,6% zajmowały świadczenia społeczne, które obejmowały świadczenia z ubezpieczeń społecznych, w tym emerytury i renty oraz pozostałe świadczenia społeczne, w tym świadczenia rodzinne, świadczenia pomocy społecznej, zasiłki dla bezrobotnych i dodatki mieszkaniowe. Dochody z pracy na własny rachunek poza rolnictwem w 2020 r. stanowiły 8,8% ogólnych dochodów, a z gospodarstwa rolnego 1% (w stosunku do 2017 r. udział dochodów z gospodarstwa rolnego zmalał o 0,42 pkt proc.)

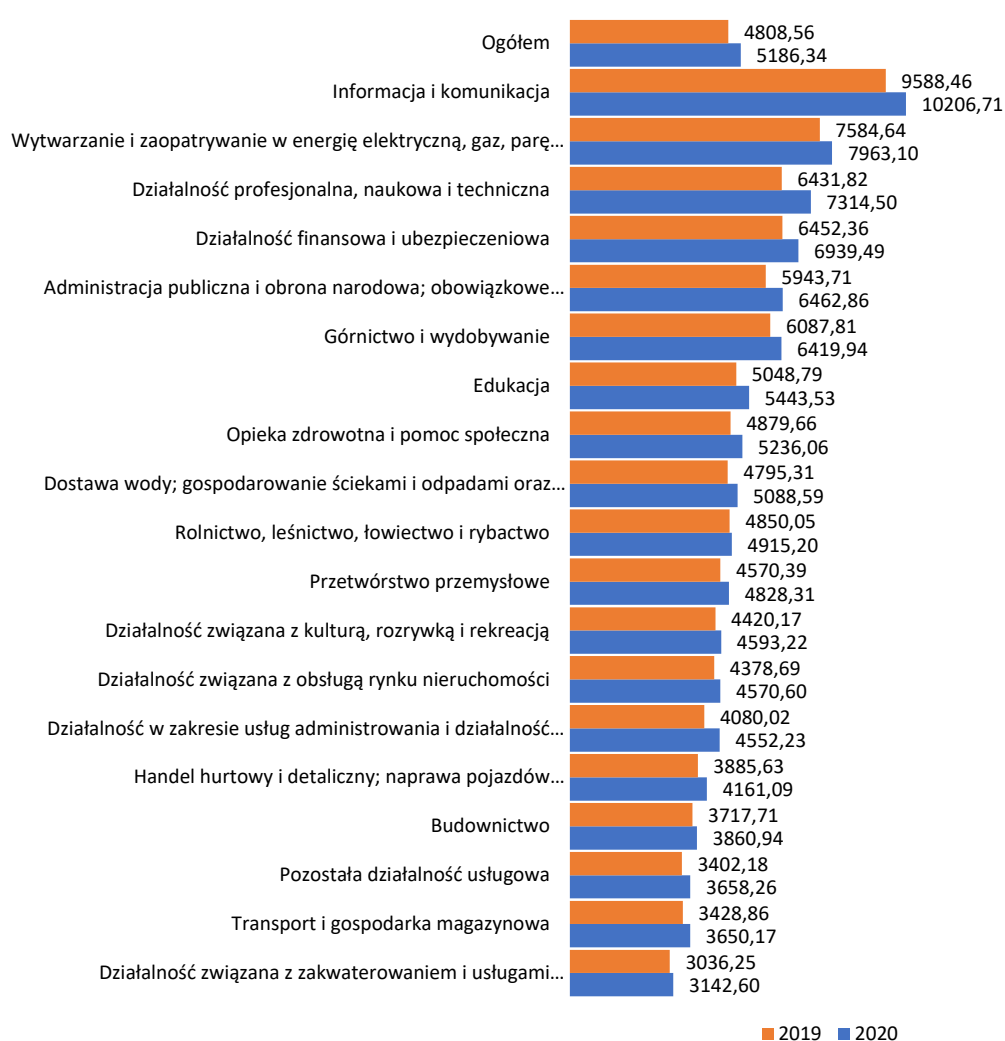
Wyszczególnienie	Przeciętny miesięczny dochód rozporządzalny na 1 osobę w gospodarstwach domowych według źródeł uzyskania			
	2017	2018	2019	2020
	[zł]	[zł]	[zł]	[zł]
Ogółem	1 491,91	1 627,85	1 773,08	1 914,74
Z pracy najemnej	817,07	879,06	981,11	1 129,40
z gospodarstwa indywidualnego w rolnictwie	21,16	18,36	16,37	19,87
Z pracy na własny rachunek	144,40	182,93	186,63	167,78
Ze świadczeń społecznych	462,05	488,47	534,13	567,66

Źródło: Urząd Statystyczny w Krakowie

Wynagrodzenia w gospodarce narodowej ogółem

Przeciętne miesięczne wynagrodzenie w gospodarce narodowej w województwie małopolskim w 2020 r. wyniosło 5186,34 zł i było niższe od uzyskanego w kraju o 39,66 zł (o 0,7%). W porównaniu z 2019 r. wzrosło o 377,78 zł (o 7,9%). W sektorze publicznym wyniosło 5900,80 zł (o 13,8% więcej niż przeciętnie w województwie), a w sektorze prywatnym – 4936,11 zł (o 4,8% mniej). Najwyższe wynagrodzenia oferowane były w sekcjach: „Informacja i komunikacja”, „Wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz, parę wodną, gorącą wodę i powietrze do układów klimatyzacyjnych” oraz „Działalność profesjonalna, naukowa i techniczna”. Najniższe natomiast w sekcjach: „Działalność związana z zakwaterowaniem i usługami gastronomicznymi” oraz „Transport i gospodarka magazynowa”.

Przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto w gospodarce narodowej według sekcji PKD – w zł

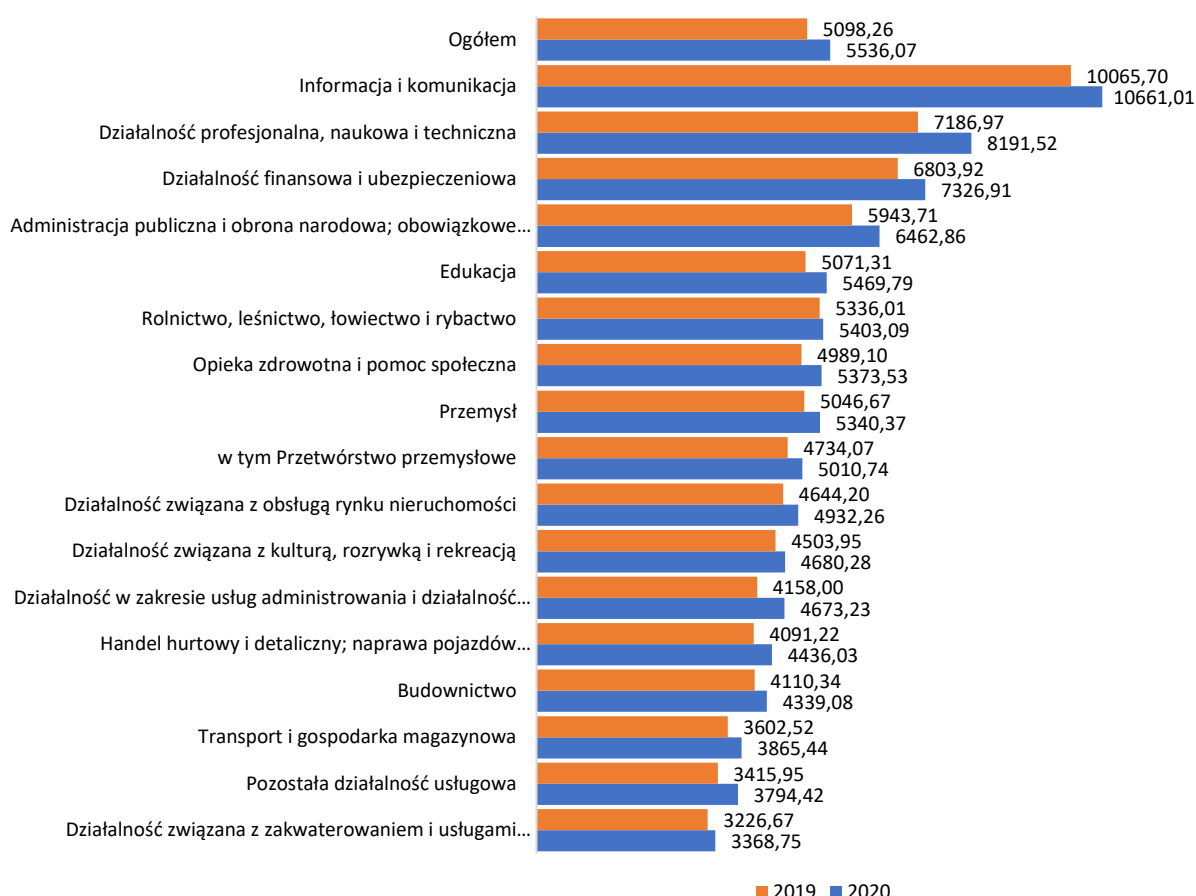
Źródło: GUS BDL

Wynagrodzenia w gospodarce narodowej w podmiotach o liczbie pracujących 10 i więcej osób oraz jednostkach sfery budżetowej niezależnie od liczby pracujących

W 2020 r. przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto w województwie małopolskim wyniosło 5536,07 zł i stanowiło 100,2% przeciętnego wynagrodzenia uzyskanego w kraju (w 2019 r. – 98,4%). W porównaniu z 2019 r. wynagrodzenie to wzrosło o 8,6%, tj. o 437,81 zł, przy spadku przeciętnego zatrudnienia o 2,1% (w 2019 r. w porównaniu z rokiem poprzednim wzrosło o 9,0%, tj. o 419,31 zł, przy wzroście przeciętnego zatrudnienia o 3,4%).

Najwyższe przeciętne wynagrodzenie wystąpiło, podobnie jak w 2020 r., w sekcji „Informacja i komunikacja” (192,6% średniej wojewódzkiej, w porównaniu z poprzednim rokiem spadek wskaźnika o 4,8 p. proc.). Najniżej opłacana była praca w podmiotach zaliczonych do sekcji „Działalność związana z zakwaterowaniem i usługami gastronomicznymi” (60,9% średniej wojewódzkiej) oraz „Pozostała działalność usługowa” (68,5%). W porównaniu z poprzednim rokiem odpowiednio spadek o 2,4 i wzrost o 1,5 p. proc.

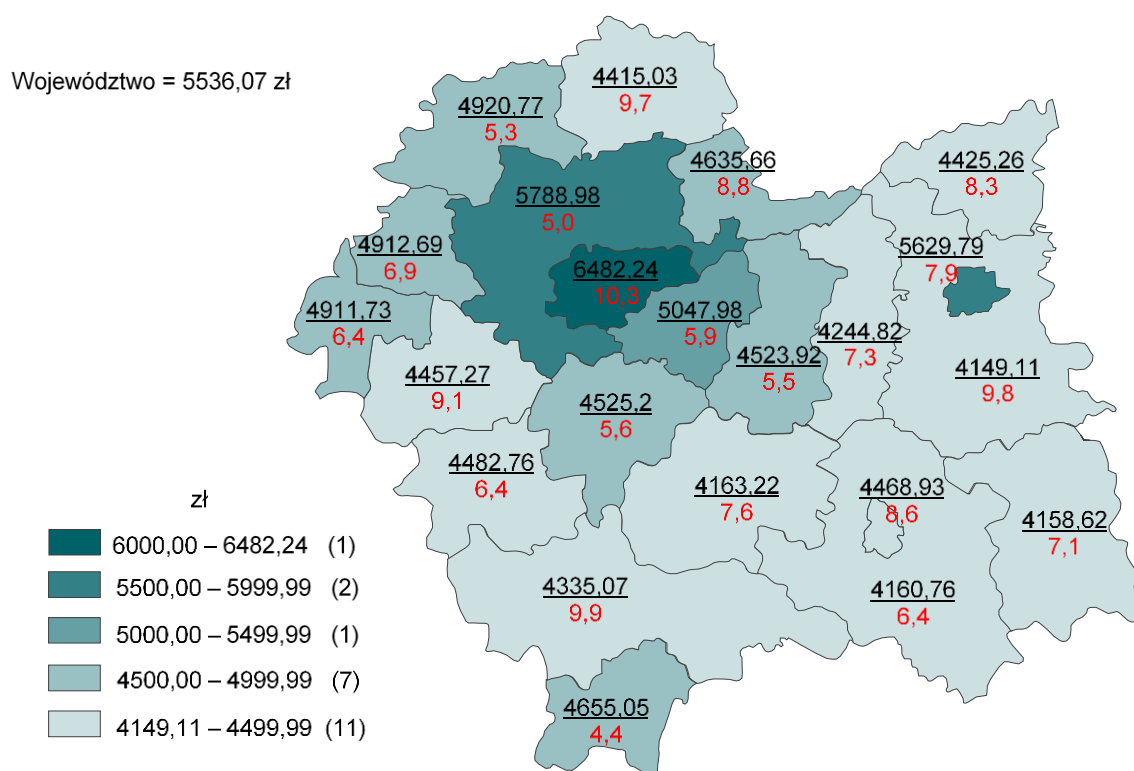
Przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto według sekcji PKD – w zł

Uwaga. „Przemysł” obejmuje sekcje: „Górnictwo i wydobywanie”, „Przetwórstwo przemysłowe”, „Wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz, parę wodną, gorącą wodę i powietrze do układów klimatyzacyjnych”, „Dostawa wody; gospodarowanie ściekami i odpadami oraz działalność związana z rekultywacją”

Źródło: Rocznik Statystyczny Województwa Małopolskiego 2020, Urząd Statystyczny w Krakowie, 2021

Przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto według powiatów w 2020 r.

Uwaga. W mianowniku kolorem czerwonym zaznaczono wzrost w % w stosunku do 2019 r.

Źródło: GUS BDL

Najwyższe przeciętne miesięczne wynagrodzenie odnotowano w Krakowie (6482,24 zł – 117,1% średniego wynagrodzenia w województwie), powiecie krakowskim (5788,98 zł – 104,6%) oraz w Tarnowie (5629,79 zł – 101,7%). W pozostałych powiatach województwa przeciętne wynagrodzenie ukształtowało się poniżej średniej wojewódzkiej. Najniższe wystąpiło w powiecie tarnowskim – 4149,11 zł (74,9%).

Świadczenia z pomocy społecznej

W województwie małopolskim udział w gospodarstwach domowych korzystających ze środowiskowej pomocy społecznej jest jednym z niższych w kraju – w 2020 r. wynosił 3,7%, w tym na obszarach wiejskich 4,3%. Gospodarstwa domowe korzystające ze środowiskowej pomocy społecznej, to gospodarstwa, które otrzymały pomoc materialną lub rzeczową za pośrednictwem ośrodka pomocy społecznej zgodnie z ustawą z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej.

Wyszczególnienie	Udział osób w gospodarstwach domowych korzystających ze środowiskowej pomocy społecznej w ludności ogółem [%]							
	2017		2018		2019		2020	
	Ogółem	Z tego obszary wiejskie	Ogółem	Z tego obszary wiejskie	Ogółem	Z tego obszary wiejskie	Ogółem	Z tego obszary wiejskie
POLSKA	5,7	7,4	5,1	6,6	4,6	5,9	4,1	5,1
DOLNOŚLĄSKIE	4,1	5,1	3,7	4,4	3,3	4,0	3,0	3,5
KUJAWSKO-POMORSKIE	8,0	10,2	7,2	9,1	6,6	8,1	6,0	7,2
LUBELSKIE	6,6	8,2	5,9	7,4	5,4	6,7	4,7	5,6
LUBUSKIE	6,5	8,7	5,8	7,6	5,1	6,7	4,7	6,0
ŁÓDZKIE	5,6	6,5	5,3	5,9	4,5	5,3	4,0	4,5
MAŁOPOLSKIE	4,8	5,8	4,5	5,3	4,1	4,9	3,7	4,3
MAZOWIECKIE	4,8	7,0	4,4	6,2	3,9	5,4	3,5	4,6
OPOLSKIE	4,7	4,9	4,3	4,4	4,0	4,0	3,6	3,4
PODKARPACKIE	7,8	9,6	7,0	8,6	6,2	7,5	5,4	6,5
PODLASKIE	7,3	9,8	6,7	9,1	6,1	8,3	5,5	7,2
POMORSKIE	5,9	8,8	5,3	7,9	4,8	7,0	4,3	6,0
ŚLĄSKIE	3,8	3,5	3,4	3,0	3,0	2,6	2,8	2,3
ŚWIĘTOKRZYSKIE	7,6	9,1	6,9	8,3	6,3	7,7	5,6	6,7
WARMIŃSKO-MAZURSKIE	9,6	13,4	8,7	12,1	8,0	10,9	7,2	9,7
WIELKOPOLSKIE	5,1	5,5	4,6	4,8	4,3	4,3	3,9	3,7
ZACHODNIOPOMORSKIE	6,0	9,3	5,4	8,3	4,8	7,1	4,3	6,1

Źródło: GUS BDL

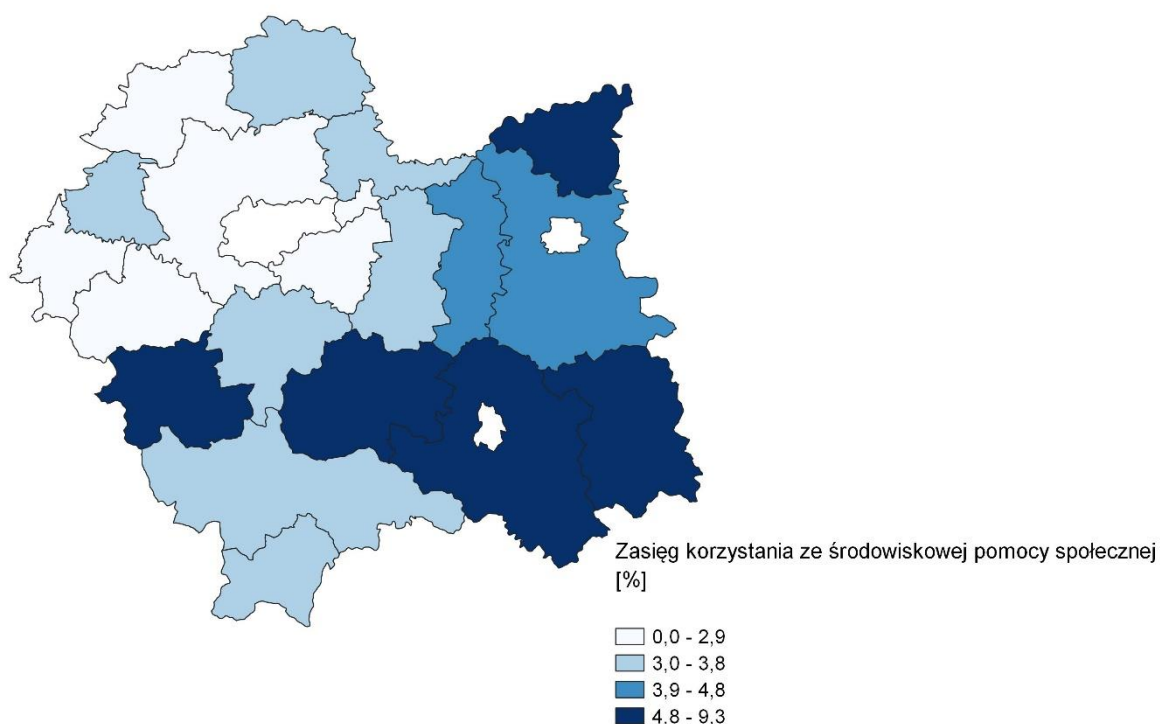
Zasięg korzystania ze środowiskowej pomocy społecznej – czyli pomoc osobom mającym problemy z samodzielnym funkcjonowaniem w środowisku na obszarach wiejskich województwa małopolskiego przedstawia się następująco:

Wyszczególnienie	Beneficjenci środowiskowej pomocy społecznej na obszarach wiejskich w województwie małopolskim			
	2017	2018	2019	2020
	[%]	[%]	[%]	[%]
MAŁOPOLSKIE	5,8	5,3	4,9	4,3
Powiat bocheński	5,4	4,9	4,4	3,8
Powiat brzeski	5,3	4,7	4,4	3,9
Powiat chrzanowski	3,7	3,3	3,3	3,2
Powiat dąbrowski	11,4	10,3	9,2	7,6
Powiat gorlicki	10,9	9,5	9,7	9,3
Powiat krakowski	3,1	2,7	2,4	2,1

Powiat limanowski	10,5	9,8	8,9	7,8
Powiat miechowski	5,0	4,7	4,2	3,8
Powiat myślenicki	5,0	4,4	4,0	3,5
Powiat nowosądecki	10,1	9,3	8,9	7,7
Powiat nowotarski	4,5	4,1	3,7	3,2
Powiat olkuski	3,8	3,4	3,2	2,7
Powiat oświęcimski	2,2	2,1	1,9	1,5
Powiat proszowski	5,3	5,1	4,0	3,4
Powiat suski	6,8	5,9	5,5	4,9
Powiat tarnowski	6,4	5,9	5,4	4,6
Powiat tatrzański	4,2	4,1	3,8	3,8
Powiat wadowicki	3,7	3,4	3,1	2,7
Powiat wielicki	3,5	3,0	2,7	2,5

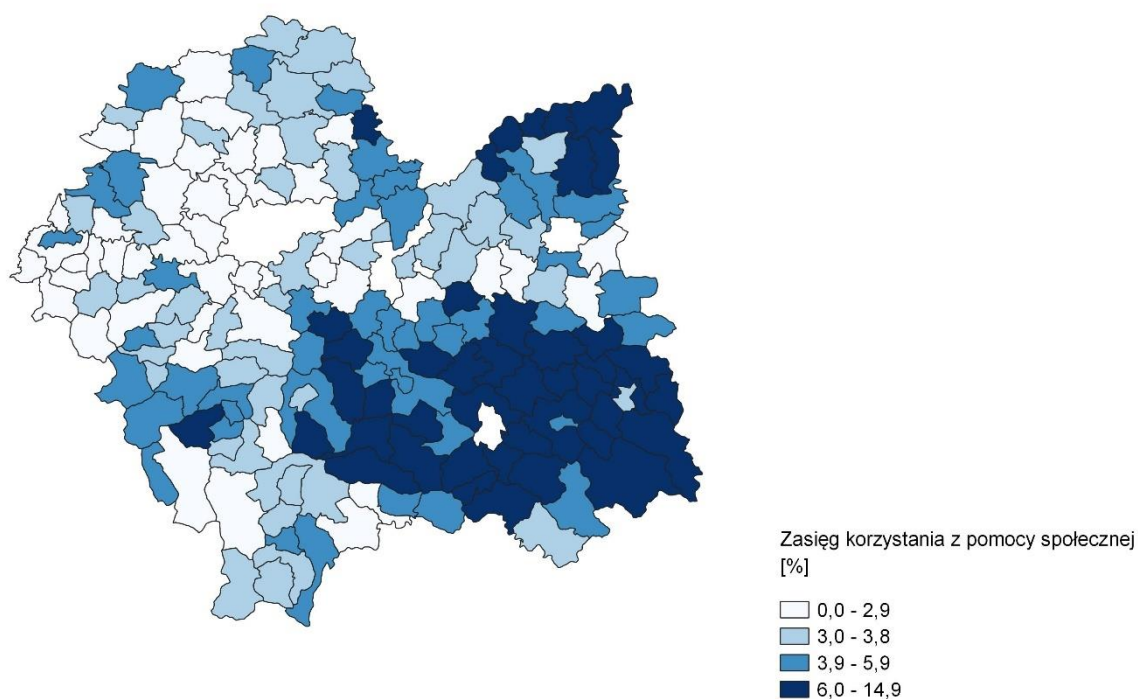
Źródło: GUS BDL

Wśród powiatów województwa małopolskiego największy procent osób korzystających ze środowiskowej pomocy społecznej odnotowano w 2020 roku w powiatach: gorlickim (9,3%), limanowskim (7,8%), nowosądeckim (7,7%), natomiast najniższy w powiatach: oświęcimskim (1,5%), krakowskim (2,1%) i wielickim (2,5%).

Źródło: GUS BDL

Spośród gmin najwyższy procent osób korzystających ze środowiskowej pomocy społecznej odnotowano w gminach: Dobra (14,9%) – w powiecie limanowskim, Korzenna (13,6%) – w powiecie nowosądeckim, Kamienica (12,7%) – w powiecie limanowskim. Najmniej osób korzystało z pomocy społecznej w gminach: Oświęcim (1,3%), Polanka Wielka (1,5%) w powiecie oświęcimskim oraz w podkrakowskiej gminie Zielonki (1,6%).

Źródło: GUS BDL

Ubóstwo

Poziom ubóstwa w przekrojach gmin ustalono wykorzystując miernik zwany zasięgiem ubóstwa lub stopą ubóstwa. Oblicza się go jako iloraz liczby jednostek (gospodarstw domowych lub osób) ubogich do liczby jednostek w całej populacji. Podawany w procentach informuje jaki jest odsetek ubogich w danej populacji.

Skala ubóstwa na poziomie gmin została ustalona na podstawie administracyjnych źródeł danych Centralnego Krajowego Systemu Monitoringu Pomocy Społecznej. Omawiana skala ubóstwa dotyczy osób w gospodarstwach domowych i osób bezdomnych korzystających z pomocy społecznej z dochodami na osobę poniżej kryterium przyznania pomocy (granica ubóstwa ustawowego). To ubóstwo określono pojęciem ubóstwa ustawowego rejestrowanego.

Na poziomie gmin obserwuje się duże zróżnicowanie zasięgu ubóstwa. Najwyższy wskaźnik zasięgu ubóstwa beneficjentów, na poziomie 9,9% wystąpił w gminie Łukowica w powiecie limanowskim, natomiast najniższy w dwóch gminach powiatu oświęcimskiego – Polance Wielkiej i Osieku (po 0,5%).

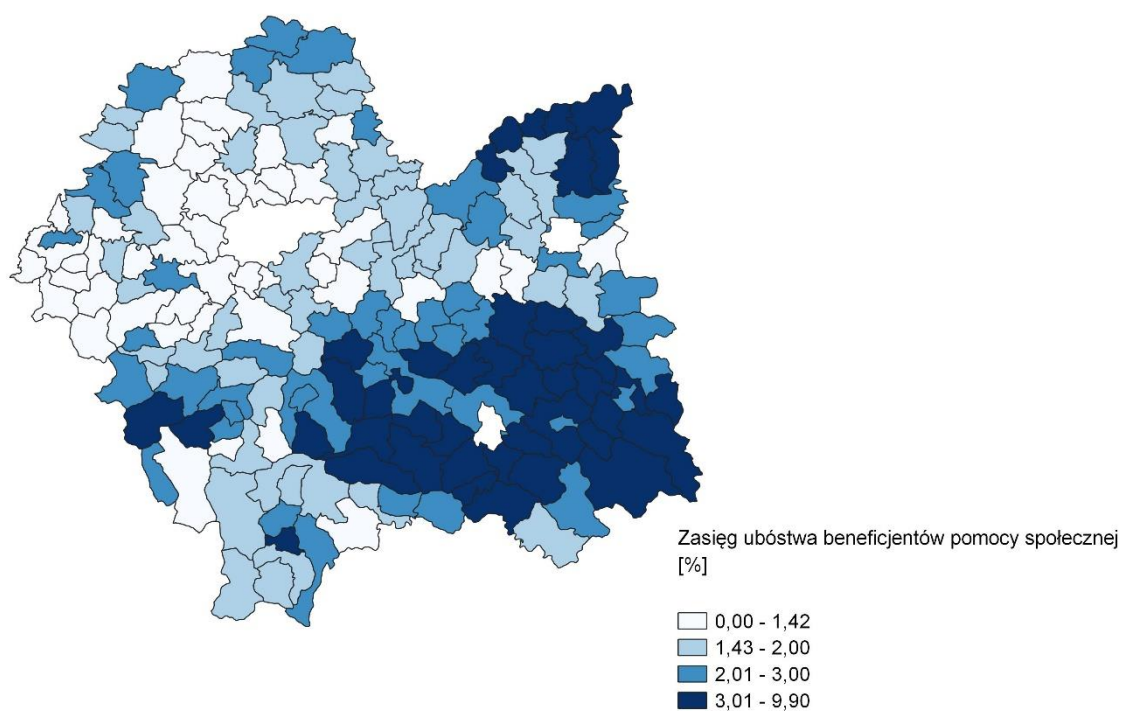
Gminy w których zasięg ubóstwa jest równy lub przekracza średnią dla województwa (2,0%) stanowią 51,6% ogółu gmin w Małopolsce. W 94 tych gminach zamieszkuje łącznie 39,1 tys. osób ubogich. W tej grupie do gmin z najwyższym zasięgiem ubóstwa beneficjentów, przekraczającym 5,8% zaliczono 11 gmin. W tych gminach w ubóstwie żyło łącznie 6,5 tys. osób.

Do gmin z niskim zasięgiem ubóstwa beneficjentów (poniżej 1,9%) zaliczono 88 gmin. W gminach tych mieszkało łącznie 27,6 tys. ubogich osób.

Najwyższy udział gmin z wysokim zasięgiem ubóstwa beneficjentów w ogólnej liczbie gmin powiatu (powyżej 5,8%) wystąpił w powiecie limanowskim, gdzie takie gminy stanowiły 41,7% (5 gmin), gorlickim – 40,0% (4 gminy) i nowosądeckim – 12,5% (2 gminy).

W powiatach krakowskim i wielickim we wszystkich gminach udział ubogich beneficjentów w ogólnej liczbie mieszkańców był niższy niż przeciętna w województwie małopolskim (2,0%).

Najczęściej wartość zasięgu ubóstwa beneficjentów kształtowała się w przedziale 2,0%-3,8% oraz poniżej 1,9%. Taką wartość odnotowano odpowiednio w 63 i w 88 gminach, co łącznie stanowiło 83,0% gmin.

Źródło: GUS BDL

Infrastruktura

Zasoby mieszkaniowe

W latach 2017-2020 nastąpił wzrost ogólnej liczby mieszkań. Mieszkania na terenach wiejskich stanowią 40,1% ogółu mieszkań w Małopolsce. W 2020 roku najwięcej mieszkań odnotowano w powiecie krakowskim – 73949, tarnowskim – 49569 oraz nowosądeckim – 41420.

Wyszczególnienie	Ilość mieszkań ogółem – stan na dzień 31 grudnia			
	2017	2018	2019	2020
	[szt.]	[szt.]	[szt.]	[szt.]
POLSKA	14 439 777	14 615 112	14 812 774	15 015 333
POLSKA - WIEŚ	4 700 077	4 750 304	4 803 795	4 861 503
MAŁOPOLSKIE	1 181 898	1 199 561	1 220 632	1 239 011
MAŁOPOLSKIE - WIEŚ	486 400	492 126	497 608	503 075
Powiat bocheński	32 201	32 534	32 928	33 361
Powiat bocheński - WIEŚ	20 738	21 029	21 301	21 560
Powiat brzeski	27 860	28 040	28 272	28 544
Powiat brzeski - WIEŚ	21 306	21 439	21 640	21 858
Powiat chrzanowski	44 338	44 530	44 746	44 995
Powiat chrzanowski - WIEŚ	14 779	14 887	14 996	15 097
Powiat dąbrowski	16 781	16 926	17 069	17 214
Powiat dąbrowski - WIEŚ	11 947	12 036	12 131	12 240
Powiat gorlicki	32 213	32 575	32 982	33 343
Powiat gorlicki - WIEŚ	20 119	20 409	20 708	21 007
Powiat krakowski	86 321	87 855	89 115	90 319
Powiat krakowski - WIEŚ	70 465	71 786	72 954	73 949
Powiat limanowski	34 534	34 929	35 282	35 547
Powiat limanowski - WIEŚ	27 614	27 945	28 242	28 455
Powiat miechowski	17 228	17 285	17 351	17 420
Powiat miechowski - WIEŚ	12 758	12 798	12 853	12 896
Powiat myślenicki	34 611	34 999	35 424	35 915
Powiat myślenicki - WIEŚ	24 963	25 266	25 609	25 957
Powiat nowosądecki	53 509	53 703	53 947	54 196
Powiat nowosądecki - WIEŚ	40 804	40 984	41 192	41 420
Powiat nowotarski	53 613	54 260	54 861	55 313
Powiat nowotarski - WIEŚ	35 814	36 225	36 612	36 978
Powiat olkuski	38 145	38 322	38 548	38 710
Powiat olkuski - WIEŚ	18 166	18 291	18 416	18 534
Powiat oświęcimski	51 658	52 104	52 528	53 053
Powiat oświęcimski - WIEŚ	20 471	20 706	20 943	21 226
Powiat proszowicki	13 151	13 224	13 300	13 368
Powiat proszowicki - WIEŚ	10 285	10 347	10 112	10 171
Powiat suski	25 406	25 689	25 998	26 278
Powiat suski - WIEŚ	18 304	18 545	18 820	19 063
Powiat tarnowski	55 011	55 639	56 235	56 802
Powiat tarnowski - WIEŚ	47 948	48 515	49 045	49 569
Powiat tatrzański	24 919	25 172	25 436	25 656
Powiat tatrzański - WIEŚ	12 077	12 199	12 353	12 502
Powiat wadowicki	47 594	48 112	48 626	49 179
Powiat wadowicki - WIEŚ	31 609	32 039	32 470	32 858
Powiat wielicki	38 960	39 795	40 799	41 982
Powiat wielicki - WIEŚ	26 233	26 680	27 211	27 735

Źródło: GUS BDL

W roku 2021 na obszarach wiejskich w Polsce oddano do użytku o 24393 mieszkań więcej w porównaniu z rokiem 2017. Największy przyrost w zestawieniu roku 2017 i 2021 zaobserwowano w powiecie nowosądeckim (z 201 mieszkań w 2017 roku do 618 mieszkań w roku 2021).

Wyszczególnienie	Ilość mieszkań oddanych do użytku – stan na 31 dzień grudnia				
	2017	2018	2019	2020	2021
	[szt.]	[szt.]	[szt.]	[szt.]	[szt.]
POLSKA	178 342	185 063	207 425	220 831	234 680
POLSKA - WIEŚ	60 139	60 959	65 905	71 393	84 532
MAŁOPOLSKIE	19 963	18 220	21 751	19 843	21 923
MAŁOPOLSKIE - WIEŚ	6 441	6 057	6 227	6 476	8 236
Powiat bocheński	509	344	428	469	628
Powiat bocheński - WIEŚ	352	300	301	287	354
Powiat brzeski	424	182	238	282	337
Powiat brzeski - WIEŚ	323	135	206	228	290
Powiat chrzanowski	211	193	219	254	375
Powiat chrzanowski - WIEŚ	105	108	109	102	144
Powiat dąbrowski	167	147	143	148	193
Powiat dąbrowski - WIEŚ	119	89	95	111	110
Powiat gorlicki	354	364	416	367	353
Powiat gorlicki - WIEŚ	297	292	307	305	273
Powiat krakowski	1 364	1 588	1 306	1 379	1 763
Powiat krakowski - WIEŚ	1 237	1 371	1 210	1 166	1 633
Powiat limanowski	503	409	404	305	480
Powiat limanowski - WIEŚ	448	341	343	250	424
Powiat miechowski	91	73	76	88	67
Powiat miechowski - WIEŚ	69	48	59	60	44
Powiat myślenicki	594	467	501	670	713
Powiat myślenicki - WIEŚ	419	366	405	470	612
Powiat nowosądecki	211	207	274	398	679
Powiat nowosądecki - WIEŚ	201	193	233	370	618
Powiat nowotarski	650	692	651	573	691
Powiat nowotarski - WIEŚ	496	446	427	461	568
Powiat olkuski	184	197	232	179	304
Powiat olkuski - WIEŚ	136	138	131	129	154
Powiat oświęcimski	416	448	430	542	714
Powiat oświęcimski - WIEŚ	259	237	241	296	373
Powiat proszowicki	130	95	105	104	116
Powiat proszowicki - WIEŚ	103	84	90	91	100
Powiat suski	343	303	336	323	355
Powiat suski - WIEŚ	288	253	299	277	295
Powiat tarnowski	628	629	597	578	885
Powiat tarnowski - WIEŚ	566	568	531	534	790
Powiat tatrzański	221	287	297	291	311
Powiat tatrzański - WIEŚ	86	141	176	192	168
Powiat wadowicki	655	540	550	617	546
Powiat wadowicki - WIEŚ	511	450	464	447	490
Powiat wielicki	869	902	1 094	1 398	1 658
Powiat wielicki - WIEŚ	426	497	600	700	796

Źródło: GUS BDL

Rozpatrując nasycenie obszarów wiejskich mieszkaniami zanotowano, że w roku 2020 przypadało 363,3 mieszkania w przeliczeniu na 1000 mieszkańców na obszarach wiejskich Małopolski, najwięcej w powiatach: miechowskim (348,9), olkuskim (323,7), chrzanowskim (315,4), krakowskim (312,5).

Wyszczególnienie	Ilość mieszkań na 1000 mieszkańców – stan na dzień 31 grudnia			
	2017	2018	2019	2020
	[szt.]	[szt.]	[szt.]	[szt.]
POLSKA	375,7	380,5	385,9	392,4
POLSKA - WIEŚ	306,7	309,6	313,0	316,5
MAŁOPOLSKIE	348,5	352,8	357,9	363,3
MAŁOPOLSKIE - WIEŚ	277,4	279,3	281,7	284,1
Powiat bocheński	303,5	305,4	308,1	311,9
Powiat bocheński - WIEŚ	282,6	284,8	286,4	288,9
Powiat brzeski	299,0	300,8	303,3	306,8
Powiat brzeski - WIEŚ	288,3	289,6	292,3	295,6
Powiat chrzanowski	352,7	355,1	359,3	363,8
Powiat chrzanowski - WIEŚ	307,0	309,2	312,7	315,4
Powiat dąbrowski	282,9	285,2	288,5	291,9
Powiat dąbrowski - WIEŚ	276,4	278,2	281,1	284,7
Powiat gorlicki	295,3	298,6	302,9	307,3
Powiat gorlicki - WIEŚ	273,6	276,6	280,7	284,5
Powiat krakowski	314,1	317,0	319,1	320,9
Powiat krakowski - WIEŚ	306,5	309,2	311,2	312,5
Powiat limanowski	263,7	265,6	267,8	269,0
Powiat limanowski - WIEŚ	256,0	257,8	259,8	260,6
Powiat miechowski	349,3	351,8	355,4	359,4
Powiat miechowski - WIEŚ	339,1	341,4	345,1	348,9
Powiat myślenicki	274,0	275,5	277,6	280,6
Powiat myślenicki - WIEŚ	263,1	264,4	266,3	268,8
Powiat nowosądecki	248,9	248,4	248,8	249,7
Powiat nowosądecki - WIEŚ	228,9	228,1	228,2	228,7
Powiat nowotarski	280,3	283,3	286,1	288,6
Powiat nowotarski - WIEŚ	257,3	259,5	261,5	264,0
Powiat olkuski	338,9	342,1	346,6	350,4
Powiat olkuski - WIEŚ	315,2	317,4	320,9	323,7
Powiat oświęcimski	334,8	338,9	342,2	347,5
Powiat oświęcimski - WIEŚ	282,0	284,8	287,0	290,5
Powiat proszowski	301,2	303,8	307,7	310,5
Powiat proszowski - WIEŚ	286,5	288,8	290,6	293,5
Powiat suski	301,3	304,9	308,6	313,7
Powiat suski - WIEŚ	287,2	290,4	294,3	298,8
Powiat tarnowski	273,3	276,0	279,1	282,3
Powiat tarnowski - WIEŚ	270,5	273,2	276,0	279,2
Powiat tatrzański	366,3	369,4	373,7	377,0
Powiat tatrzański - WIEŚ	296,2	297,9	300,8	303,4
Powiat wadowicki	297,6	300,5	303,9	308,0
Powiat wadowicki - WIEŚ	272,6	274,8	278,0	280,9
Powiat wielicki	311,2	313,2	315,9	321,3
Powiat wielicki - WIEŚ	292,3	294,2	296,7	300,1
Powiat m.Kraków	495,3	505,3	516,7	528,9
Powiat m.Nowy Sącz	359,0	362,8	365,2	369,9
Powiat m.Tarnów	397,5	401,8	406,1	413,0

Źródło: GUS BDL

W latach 2017-2020 można zauważyć tendencję wzrostową sumarycznej powierzchni użytkowej mieszkań na obszarach wiejskich w Polsce. W 2020 roku najwyższy wynik zanotowano w powiecie krakowskim (7 948 766 m²), a najniższy w powiecie proszowickim (1 094 146 m²).

Wyszczególnienie	Powierzchnia użytkowa mieszkań ogółem – stan na dzień 31 grudnia			
	2017	2018	2019	2020
	[m ²]	[m ²]	[m ²]	[m ²]
POLSKA	1 068 557 509	1 084 166 507	1 101 397 594	1 118 813 208
POLSKA - WIEŚ	439 637 625	446 332 635	453 411 801	460 774 032
MAŁOPOLSKIE	92 716 617	94 364 375	96 191 559	97 823 316
MAŁOPOLSKIE - WIEŚ	47 896 975	48 735 126	49 553 019	50 337 640
Powiat bocheński	2 926 914	2 968 492	3 013 468	3 059 376
Powiat bocheński - WIEŚ	2 035 132	2 071 394	2 105 975	2 139 659
Powiat brzeski	2 550 339	2 574 448	2 607 207	2 643 434
Powiat brzeski - WIEŚ	2 037 722	2 057 048	2 085 534	2 115 718
Powiat chrzanowski	3 304 498	3 332 924	3 363 555	3 391 782
Powiat chrzanowski - WIEŚ	1 364 585	1 381 514	1 397 408	1 411 243
Powiat dąbrowski	1 528 610	1 547 855	1 567 027	1 586 059
Powiat dąbrowski - WIEŚ	1 099 259	1 110 657	1 123 412	1 137 779
Powiat gorlicki	2 683 557	2 729 035	2 776 821	2 819 953
Powiat gorlicki - WIEŚ	1 828 657	1 864 416	1 903 543	1 937 958
Powiat krakowski	8 579 502	8 792 016	8 971 262	9 124 854
Powiat krakowski - WIEŚ	7 456 855	7 645 589	7 812 620	7 948 766
Powiat limanowski	3 206 729	3 274 292	3 332 468	3 376 474
Powiat limanowski - WIEŚ	2 598 751	2 654 693	2 705 634	2 743 282
Powiat miechowski	1 416 159	1 424 727	1 432 996	1 441 699
Powiat miechowski - WIEŚ	1 102 797	1 108 629	1 115 372	1 121 839
Powiat myślenicki	3 339 061	3 397 091	3 464 775	3 535 301
Powiat myślenicki - WIEŚ	2 504 271	2 553 260	2 608 973	2 666 077
Powiat nowosądecki	4 853 370	4 883 422	4 923 451	4 962 470
Powiat nowosądecki - WIEŚ	3 912 052	3 940 264	3 974 304	4 010 365
Powiat nowotarski	5 009 730	5 101 234	5 180 643	5 252 294
Powiat nowotarski - WIEŚ	3 611 549	3 681 323	3 740 917	3 798 519
Powiat olkuski	3 004 033	3 032 580	3 064 587	3 091 773
Powiat olkuski - WIEŚ	1 663 081	1 684 032	1 705 313	1 725 825
Powiat oświęcimski	4 113 190	4 163 112	4 214 052	4 269 806
Powiat oświęcimski - WIEŚ	2 096 560	2 128 326	2 161 993	2 198 459
Powiat proszowicki	1 321 390	1 331 912	1 343 143	1 352 834
Powiat proszowicki - WIEŚ	1 094 882	1 104 001	1 085 685	1 094 146
Powiat suski	2 359 117	2 405 922	2 455 521	2 500 902
Powiat suski - WIEŚ	1 757 160	1 795 840	1 838 949	1 878 377
Powiat tarnowski	5 217 129	5 305 312	5 389 876	5 468 221
Powiat tarnowski - WIEŚ	4 566 292	4 645 979	4 720 672	4 792 305
Powiat tatrzański	2 293 589	2 326 637	2 366 039	2 397 437
Powiat tatrzański - WIEŚ	1 308 891	1 327 720	1 353 741	1 377 472
Powiat wadowicki	4 265 625	4 331 880	4 396 292	4 460 725
Powiat wadowicki - WIEŚ	3 189 939	3 248 109	3 305 166	3 358 551
Powiat wielicki	3 798 423	3 901 885	4 023 514	4 148 853
Powiat wielicki - WIEŚ	2 668 540	2 732 332	2 807 808	2 881 300

Źródło: GUS BDL

Zaobserwowano również wzrost powierzchni użytkowej jednego mieszkania na Polskiej wsi o 1,3 m². W 2020 roku przeciętna powierzchnia użytkowa jednego mieszkania na małopolskiej wsi wynosiła 100,1 m². Największą powierzchnię wykazywały mieszkania w powiecie tatrzańskim 110,2 m², a najmniejszą w powiecie miechowskim 87,0 m². W porównaniu z powierzchnią na Polskiej wsi, powierzchnia w powiecie miechowskim była o 7,8 m² mniejsza.

Z roku na rok wzrasta liczba budynków mieszkalnych podłączonych do infrastruktury kanalizacyjnej. W latach 2017 – 2020 na obszarach wiejskich w Polsce zaobserwowano wzrost o 1,5 pkt proc. W 2020 roku w Małopolsce wynik był na takim samym poziomie co w roku 2017, przy czym w większości powiatów wartość ta wzrosła, a w powiecie krakowskim wyraźnie zmalała. W przypadku sieci wodociągowej w województwie małopolskim obserwowany jest spadek wartości o 3,9 pkt proc., pomimo że w 13 powiatach wartość ta wzrosła.

Wyszczególnienie	Budynki mieszkalne podłączone do infrastruktury wodociągowej i kanalizacyjnej w ogólnej liczbie budynków mieszkalnych – stan na dzień 31 grudnia							
	Wodociąg				Kanalizacja			
	2017	2018	2019	2020	2017	2018	2019	2020
	[%]	[%]	[%]	[%]	[%]	[%]	[%]	[%]
POLSKA	84,1	84,6	84,8	84,3	49,5	50,6	51,3	51,8
POLSKA - WIEŚ	82,2	82,9	83,3	82,6	35,4	36,2	37,2	37,7
MAŁOPOLSKIE	70,9	71,1	71,7	67,0	47,4	48,1	49,3	47,1
MAŁOPOLSKIE - WIEŚ	66,2	66,6	67,3	61,2	36,5	37,5	38,8	36,5
Powiat bocheński	71,0	71,8	72,4	74,8	50,8	51,7	51,4	52,2
Powiat bocheński - WIEŚ	65,4	66,7	67,8	70,9	41,9	43,4	43,0	44,1
Powiat brzeski	71,1	74,2	75,3	75,4	27,5	29,7	30,1	34,3
Powiat brzeski - WIEŚ	68,7	70,3	71,4	71,5	23,0	24,0	24,4	28,7
Powiat chrzanowski	97,3	97,1	94,5	94,1	40,1	40,9	39,9	40,3
Powiat chrzanowski - WIEŚ	95,7	95,4	91,1	91,3	23,8	24,5	23,8	24,0
Powiat dąbrowski	84,0	84,2	85,7	84,8	33,4	34,0	35,2	35,2
Powiat dąbrowski - WIEŚ	82,0	82,1	83,7	82,6	23,6	24,1	25,4	25,3
Powiat gorlicki	27,2	28,5	29,2	28,9	49,9	50,6	51,5	52,1
Powiat gorlicki - WIEŚ	15,5	16,9	17,7	17,6	41,4	42,2	43,4	44,1
Powiat krakowski	92,5	91,8	92,7	59,1	51,4	51,3	53,8	35,3
Powiat krakowski - WIEŚ	92,4	91,5	92,6	56,8	48,6	48,5	51,1	32,4
Powiat limanowski	42,2	42,3	38,4	38,9	32,4	33,5	36,2	36,8
Powiat limanowski - WIEŚ	39,6	39,3	34,6	35,3	27,5	28,6	31,7	32,5
Powiat miechowski	84,5	84,9	85,4	86,6	15,5	15,5	15,7	16,1
Powiat miechowski - WIEŚ	84,8	85,4	85,9	87,2	10,9	11,0	11,0	11,1
Powiat myślenicki	68,9	69,3	70,4	61,4	52,0	52,2	53,0	51,5
Powiat myślenicki - WIEŚ	63,1	63,5	64,5	53,6	42,5	42,6	44,0	42,5
Powiat nowosądecki	48,8	50,9	51,9	51,6	40,3	41,3	43,8	45,3
Powiat nowosądecki - WIEŚ	47,5	49,7	50,8	50,5	36,2	37,8	39,5	41,0
Powiat nowotarski	33,3	33,3	33,0	32,9	58,8	59,5	60,0	60,6
Powiat nowotarski - WIEŚ	26,0	25,9	25,7	25,5	53,1	54,1	54,7	55,6
Powiat olkuski	96,7	96,7	98,1	98,1	34,9	35,6	37,6	38,3
Powiat olkuski - WIEŚ	95,9	95,9	97,2	97,2	15,7	16,1	17,4	18,1
Powiat oświęcimski	96,6	96,0	96,1	96,0	42,9	43,2	43,1	45,5
Powiat oświęcimski - WIEŚ	95,9	95,3	95,3	95,4	33,8	33,8	33,7	35,8
Powiat proszowicki	87,0	87,8	89,4	92,2	29,4	29,6	30,8	33,8
Powiat proszowicki - WIEŚ	86,0	86,4	91,5	91,3	20,6	20,7	22,8	22,9
Powiat suski	36,3	36,6	36,9	37,1	33,2	33,5	33,5	39,3
Powiat suski - WIEŚ	30,3	30,7	31,0	31,2	24,0	24,2	24,2	31,4

Powiat tarnowski	65,3	66,1	68,3	68,7	47,5	47,5	49,2	49,6
Powiat tarnowski - WIEŚ	63,9	64,7	67,2	67,4	44,0	44,0	46,0	46,2
Powiat tatrzański	63,7	66,3	68,3	68,1	44,0	55,0	57,8	58,5
Powiat tatrzański - WIEŚ	59,7	61,3	60,3	60,1	33,0	46,6	47,3	48,4
Powiat wadowicki	77,2	77,8	79,3	82,2	40,5	41,8	42,8	43,4
Powiat wadowicki - WIEŚ	75,7	76,4	77,8	81,1	34,9	36,3	37,1	37,5
Powiat wielicki	90,3	90,8	92,0	91,9	45,0	45,9	47,3	47,8
Powiat wielicki - WIEŚ	87,0	87,8	89,1	89,0	33,3	34,1	35,0	35,5

Źródło: GUS BDL

Urządzenia sieciowe

Sieć wodociągowa

Łączna długość sieci wodociągowej rozdzielczej na obszarach wiejskich w Małopolsce w 2021 r. wynosiła 16 823,9 km i w porównaniu z 2017 r. była dłuższa o 1240,7 km (tj. o 8%). Sieć wodociągowa przebiegająca przez tereny wiejskie stanowiła blisko 77% ogólnej długości sieci wodociągowej w Małopolsce w roku 2021, a jej średnia gęstość wynosiła 122,7 km na 100 km². Największe zagęszczenie sieci wodociągowej w 2020 r. było w powiecie wielickim (294,9 km), krakowskim (230,7 km), oświęcimskim (215,9 km), natomiast najmniejsze w nowotarskim (19,1 km), gorlickim (34,9 km), suskim (45,0 km) i tatrzańskim (45,7 km). W latach 2017 -2020 nastąpił wzrost liczby ludności korzystającej z sieci wodociągowej o 2,8%.

Wyszczególnienie	Długość czynnej sieci wodociągowej rozdzielczej – stan na dzień 31 grudnia				
	2017	2018	2019	2020	2021
	[km]	[km]	[km]	[km]	[km]
POLSKA	303 903,1	307 690,4	310 897,6	313 409,6	316 685,1
POLSKA - WIEŚ	235 018,8	237 557,4	239 643,3	241 436,0	243 548,8
MAŁOPOLSKIE	20 429,1	20 861,4	21 292,3	21 660,6	21 939,1
MAŁOPOLSKIE - WIEŚ	15 583,2	15 937,4	16 285,3	16 595,3	16 823,9
Powiat bocheński	910,9	972,9	996,8	1 006,2	1 015,6
Powiat bocheński - WIEŚ	810,3	860,9	884,3	893,5	902,1
Powiat brzeski	800,4	814,5	846,5	894,3	905,5
Powiat brzeski - WIEŚ	706,5	719,8	751,0	796,1	806,8
Powiat chrzanowski	756,0	760,0	762,4	769,7	773,7
Powiat chrzanowski - WIEŚ	430,2	432,8	433,6	439,5	442,2
Powiat dąbrowski	1 011,3	1 012,8	1 015,5	1 023,4	1 025,2
Powiat dąbrowski - WIEŚ	909,9	910,5	912,7	919,9	920,7
Powiat gorlicki	376,9	381,0	401,1	456,8	487,1
Powiat gorlicki - WIEŚ	252,9	254,5	274,9	320,0	348,6
Powiat krakowski	2 722,5	2 820,6	2 836,0	2 886,1	2 924,0
Powiat krakowski - WIEŚ	2 574,6	2 669,1	2 683,3	2 727,8	2 764,5
Powiat limanowski	706,8	722,8	754,5	800,2	825,1
Powiat limanowski - WIEŚ	580,3	590,2	621,4	673,3	697,0
Powiat miechowski	939,3	940,4	941,9	944,0	944,5
Powiat miechowski - WIEŚ	872,3	873,4	874,9	877,0	877,1
Powiat myślenicki	846,8	856,9	864,8	873,6	881,6
Powiat myślenicki - WIEŚ	710,3	718,2	724,8	731,6	737,6
Powiat nowosądecki	1 546,5	1 653,0	1 769,8	1 785,9	1 816,0
Powiat nowosądecki - WIEŚ	1 402,8	1 508,7	1 625,2	1 641,0	1 668,8
Powiat nowotarski	371,9	382,0	403,0	403,2	405,0
Powiat nowotarski - WIEŚ	236,5	246,3	258,4	258,8	260,1

Powiat olkuski	752,0	758,3	758,8	765,3	764,6
Powiat olkuski - WIEŚ	577,4	582,5	583,0	585,0	585,1
Powiat oświęcimski	987,5	993,7	1 002,5	1 007,6	1 015,0
Powiat oświęcimski - WIEŚ	663,5	667,8	673,2	677,4	682,9
Powiat proszowicki	777,0	777,6	777,8	778,1	778,5
Powiat proszowicki - WIEŚ	726,8	727,4	724,5	724,8	725,2
Powiat suski	360,8	362,1	370,7	366,8	374,3
Powiat suski - WIEŚ	273,4	273,4	274,2	277,5	281,3
Powiat tarnowski	1 733,4	1 759,6	1 818,0	1 867,6	1 919,5
Powiat tarnowski - WIEŚ	1 566,7	1 591,6	1 649,7	1 694,1	1 745,6
Powiat tatrzański	288,5	291,0	288,9	292,4	293,5
Powiat tatrzański - WIEŚ	174,7	176,3	173,7	177,1	178,2
Powiat wadowicki	1 184,4	1 195,3	1 230,2	1 244,2	1 254,2
Powiat wadowicki - WIEŚ	1 044,6	1 056,3	1 077,0	1 090,0	1 100,1
Powiat wielicki	1 309,5	1 325,2	1 339,0	1 352,5	1 367,2
Powiat wielicki - WIEŚ	1 069,5	1 077,7	1 085,5	1 090,9	1 100,0

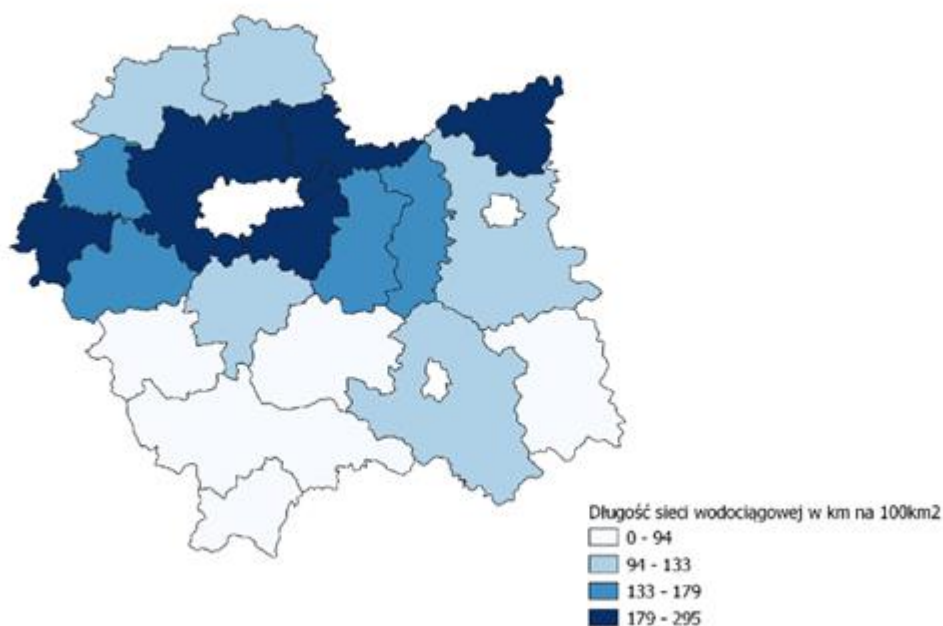
Źródło: GUS BDL

W 2020 roku zanotowano wzrost gęstości sieci wodociągowej na obszarach wiejskich, w porównaniu z 2017 r we wszystkich powiatach. Na Polskiej wsi wyniósł 2,3 km, natomiast na obszarach wiejskich Małopolski 7,5 km.

Wyszczególnienie	Gęstość sieci wodociągowej (na 100 km ²) – stan na dzień 31 grudnia			
	2017	2018	2019	2020
	[km]	[km]	[km]	[km]
POLSKA	97,2	98,4	99,4	100,2
POLSKA - WIEŚ	80,8	81,7	82,5	83,1
MAŁOPOLSKIE	134,6	137,4	140,2	142,7
MAŁOPOLSKIE - WIEŚ	115,2	117,8	120,4	122,7
Powiat bocheński	140,4	150,0	153,7	155,1
Powiat bocheński - WIEŚ	132,0	140,3	144,1	145,6
Powiat brzeski	135,5	137,9	143,3	151,4
Powiat brzeski - WIEŚ	125,2	127,5	133,0	141,0
Powiat chrzanowski	204,3	205,3	206,0	208,0
Powiat chrzanowski - WIEŚ	168,6	169,6	170,0	172,3
Powiat dąbrowski	190,7	191,0	191,5	193,0
Powiat dąbrowski - WIEŚ	181,9	182,0	182,4	183,9
Powiat gorlicki	39,0	39,4	41,5	47,3
Powiat gorlicki - WIEŚ	27,5	27,7	29,9	34,9
Powiat krakowski	221,2	229,2	230,5	234,5
Powiat krakowski - WIEŚ	217,8	225,8	227,0	230,7
Powiat limanowski	74,3	76,0	79,3	84,1
Powiat limanowski - WIEŚ	64,1	65,2	68,6	74,4
Powiat miechowski	138,9	139,1	139,3	139,6
Powiat miechowski - WIEŚ	132,0	132,2	132,4	132,7
Powiat myślenicki	125,8	127,3	128,5	129,8
Powiat myślenicki - WIEŚ	115,8	117,1	118,2	119,3
Powiat nowosądecki	99,8	106,7	114,2	115,2
Powiat nowosądecki - WIEŚ	99,1	106,6	114,8	115,9
Powiat nowotarski	25,2	25,9	27,3	27,3
Powiat nowotarski - WIEŚ	17,5	18,2	19,1	19,1
Powiat olkuski	121,7	122,7	122,8	123,8

Powiat olkuski - WIEŚ	111,5	112,5	112,6	113,0
Powiat oświęcimski	243,5	245,0	247,2	248,4
Powiat oświęcimski - WIEŚ	211,5	212,9	214,6	215,9
Powiat proszowicki	187,3	187,4	187,5	187,6
Powiat proszowicki - WIEŚ	181,6	181,7	182,5	182,6
Powiat suski	52,6	52,8	54,1	53,5
Powiat suski - WIEŚ	44,3	44,3	44,4	45,0
Powiat tarnowski	122,8	124,7	128,8	132,3
Powiat tarnowski - WIEŚ	118,9	120,8	125,2	128,5
Powiat tatrzański	61,2	61,7	61,3	62,0
Powiat tatrzański - WIEŚ	45,1	45,5	44,8	45,7
Powiat wadowicki	183,4	185,1	190,5	192,6
Powiat wadowicki - WIEŚ	168,6	170,5	173,8	175,9
Powiat wielicki	318,8	322,6	326,0	329,3
Powiat wielicki - WIEŚ	289,1	291,3	293,4	294,9

Źródło: GUS BDL

Źródło: GUS BDL

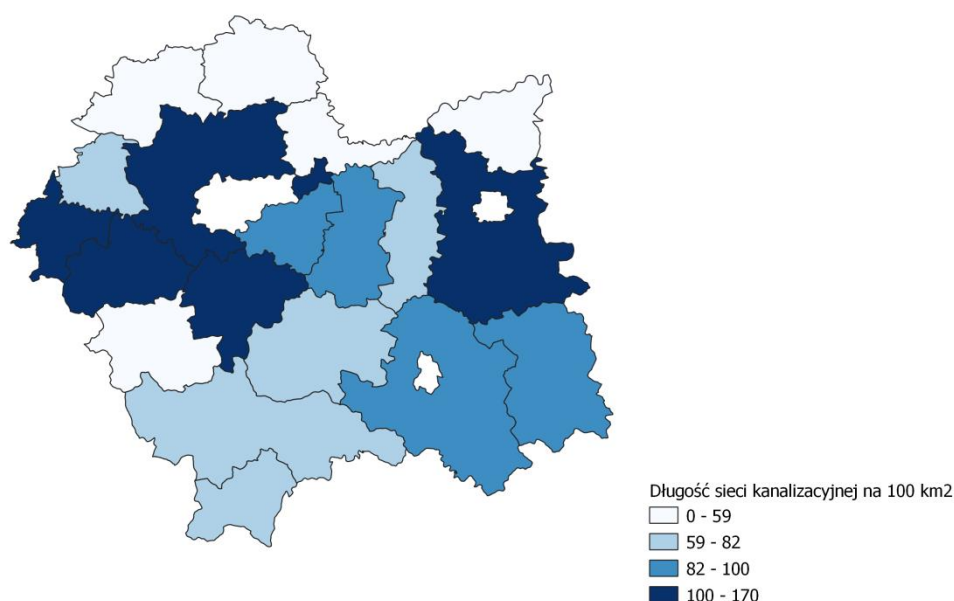
Sieć kanalizacyjna

Długość sieci kanalizacyjnej rozdzielczej w 2021 r. na obszarach wiejskich Małopolski wynosiła 12 137,2 km i w porównaniu z 2017 r. wzrosła o 14,8% (o 1 563,4 km), w tym samym okresie na wsi w Polsce wzrost wyniósł 12,8% (o 11 767 km). Największy przyrost odnotowano w powiatach: krakowskim (271,4), tarnowskim (185,4), nowosądeckim (171,3), limanowskim (132,8); najmniejszy w powiatach: miechowskim (2,3), chrzanowskim (6,5), myślenickim (9,2).

Wyszczególnienie	Długość czynnej sieci kanalizacyjnej – stan na dzień 31 grudnia				
	2017	2018	2019	2020	2021
	[km]	[km]	[km]	[km]	[km]
POLSKA	156 780,5	160 671,4	165 098,8	169 629,7	173 484,8
POLSKA - WIEŚ	92 018,1	94 820,3	97 914,4	101 111,5	103 785,1
MAŁOPOLSKIE	15 870,3	16 268,2	16 746,8	17 361,2	17 783,2
MAŁOPOLSKIE - WIEŚ	10 573,8	10 887,6	11 260,2	11 797,3	12 137,2
Powiat bocheński	610,8	655,3	666,7	672,1	689,3
Powiat bocheński - WIEŚ	447,6	491,6	499,0	503,7	517,3
Powiat brzeski	411,4	422,8	438,9	526,3	533,9
Powiat brzeski - WIEŚ	318,6	329,5	343,2	428,6	436,1
Powiat chrzanowski	459,8	463,4	467,9	468,6	469,5
Powiat chrzanowski - WIEŚ	163,3	165,0	169,0	169,6	169,8
Powiat dąbrowski	356,6	370,3	372,8	375,4	387,2
Powiat dąbrowski - WIEŚ	227,1	239,7	240,4	241,9	252,8
Powiat gorlicki	978,9	1 019,1	1 041,5	1 078,4	1 085,6
Powiat gorlicki - WIEŚ	774,5	806,9	830,5	864,9	870,9
Powiat krakowski	1 955,2	2 007,6	2 088,6	2 189,0	2 243,0
Powiat krakowski - WIEŚ	1 782,1	1 831,4	1 910,1	2 003,8	2 053,5
Powiat limanowski	653,5	694,3	757,6	778,2	808,0
Powiat limanowski - WIEŚ	526,7	555,8	618,9	638,5	659,5
Powiat miechowski	136,7	136,7	138,7	138,8	139,2
Powiat miechowski - WIEŚ	84,8	84,8	86,8	86,8	87,1
Powiat myślenicki	997,8	985,2	986,1	1 006,6	1 011,3
Powiat myślenicki - WIEŚ	831,3	817,2	817,5	836,6	840,5
Powiat nowosądecki	1 191,6	1 232,7	1 283,2	1 352,0	1 393,8
Powiat nowosądecki - WIEŚ	1 009,3	1 048,7	1 093,9	1 154,9	1 180,6
Powiat nowotarski	1 196,2	1 205,9	1 250,8	1 291,9	1 329,6
Powiat nowotarski - WIEŚ	1 037,6	1 047,0	1 063,2	1 103,5	1 141,5
Powiat olkuski	262,8	265,4	281,4	284,4	288,6
Powiat olkuski - WIEŚ	107,9	109,2	122,8	124,6	127,3
Powiat oświęcimski	633,5	656,2	689,9	714,8	761,2
Powiat oświęcimski - WIEŚ	328,4	341,0	362,9	386,4	432,6
Powiat proszowicki	245,8	246,3	260,3	259,1	259,1
Powiat proszowicki - WIEŚ	203,5	203,5	213,0	211,8	211,8
Powiat suski	360,8	378,5	387,7	455,1	480,2
Powiat suski - WIEŚ	225,4	241,4	246,5	313,9	336,7
Powiat tarnowski	1 575,6	1 614,9	1 663,9	1 726,0	1 771,9
Powiat tarnowski - WIEŚ	1 329,8	1 368,9	1 417,9	1 474,8	1 515,2
Powiat tatrzański	408,8	412,4	416,0	431,6	446,0
Powiat tatrzański - WIEŚ	235,4	237,3	240,9	253,6	263,2
Powiat wadowicki	797,6	821,5	826,4	839,2	872,9
Powiat wadowicki - WIEŚ	628,7	652,3	655,3	661,1	694,0
Powiat wielicki	461,6	470,5	485,3	503,0	515,1
Powiat wielicki - WIEŚ	311,8	316,4	328,4	338,3	346,8

Źródło: GUS BDL

Największe zagęszczenie sieci kanalizacyjnej w 2020 roku na terenach wiejskich Małopolski odnotowano w powiatach: krakowskim, myślenickim, oświęcimskim, tarnowskim oraz wadowickim.

Źródło: GUS BDL

Wskaźnik liczby osób korzystających z kanalizacji w % ogółu ludności na terenach wiejskich wypada słabo – 43,1% w 2020 roku, jednakże dobrą oznaką jest jego tendencja wzrostowa w latach 2017-2020. Dla porównania wskaźnik dla całej Polski przyjmuje wysoką wartość – 71,5%. Jeśli chodzi o obszary wiejskie, Małopolska przyjmuje wynik zbliżony do wartości krajowej – 42,0%. Na tle pozostałych powiatów województwa wyróżniają się: powiat tatrzański – 52,8%, krakowski – 52,6%, nowotarski – 52,5%. Najniższe wartości przyjmuje wskaźnik w powiatach: miechowski – 13,6% i proszowickim – 22,2%.

Wyszczególnienie	Korzystający z sieci kanalizacyjnej w % ogółu ludności – stan na dzień 31 grudnia			
	2017	2018	2019	2020
	[%]	[%]	[%]	[%]
POLSKA	70,5	70,8	71,2	71,5
POLSKA - WIEŚ	40,8	41,3	42,2	43,1
MAŁOPOLSKIE	63,0	63,3	63,9	64,6
MAŁOPOLSKIE - WIEŚ	39,2	39,8	40,8	42,0
Powiat bocheński	56,9	57,4	57,8	58,6
Powiat bocheński - WIEŚ	42,6	43,3	44,0	45,2
Powiat brzeski	35,7	36,5	37,0	40,9
Powiat brzeski - WIEŚ	24,6	25,2	25,7	30,5
Powiat chrzanowski	66,7	66,7	66,9	66,9
Powiat chrzanowski - WIEŚ	27,6	27,7	28,2	28,4
Powiat dąbrowski	41,8	42,0	42,6	43,0
Powiat dąbrowski - WIEŚ	26,4	26,7	27,4	27,9

Powiat gorlicki	56,7	57,1	57,8	58,1
Powiat gorlicki - WIEŚ	42,1	42,8	43,8	44,4
Powiat krakowski	55,5	56,0	56,9	58,1
Powiat krakowski - WIEŚ	49,5	50,1	51,3	52,6
Powiat limanowski	36,2	37,4	38,8	39,5
Powiat limanowski - WIEŚ	29,7	31,2	33,0	33,9
Powiat miechowski	29,1	29,2	29,3	29,7
Powiat miechowski - WIEŚ	12,9	13,0	13,2	13,6
Powiat myślenicki	59,4	58,7	59,2	59,4
Powiat myślenicki - WIEŚ	49,7	48,9	49,5	49,8
Powiat nowosądecki	44,2	45,6	47,0	48,6
Powiat nowosądecki - WIEŚ	38,6	39,8	41,4	43,2
Powiat nowotarski	60,4	60,8	61,1	61,7
Powiat nowotarski - WIEŚ	50,8	51,3	51,7	52,5
Powiat olkuski	56,9	56,8	57,1	57,3
Powiat olkuski - WIEŚ	25,3	25,4	26,1	26,6
Powiat oświęcimski	64,7	64,7	65,2	65,8
Powiat oświęcimski - WIEŚ	40,0	40,3	41,1	42,5
Powiat proszowski	34,7	34,6	35,9	36,0
Powiat proszowski - WIEŚ	21,9	21,9	22,1	22,2
Powiat suski	35,5	35,9	36,3	40,4
Powiat suski - WIEŚ	23,8	24,3	24,6	30,0
Powiat tarnowski	51,1	51,6	52,6	53,3
Powiat tarnowski - WIEŚ	48,3	48,8	49,9	50,7
Powiat tatrzański	64,0	64,2	64,7	65,0
Powiat tatrzański - WIEŚ	51,2	51,5	52,2	52,8
Powiat wadowicki	51,1	52,2	52,6	52,9
Powiat wadowicki - WIEŚ	36,2	37,8	38,5	39,0
Powiat wielicki	48,6	48,2	49,1	50,1
Powiat wielicki - WIEŚ	33,9	33,5	34,4	35,3

Źródło: GUS BDL

Wskaźnik dotyczący relacji długości sieci kanalizacyjnej do długości sieci wodociągowej, wykazuje tendencję wzrostową na obszarach wiejskich Małopolski (69,7 % w roku 2021), jednak w niektórych powiatach utrzymuje się na bardzo niskim poziomie: 9,75% w powiecie miechowskim, 20,4% w powiecie olkuskim czy 27,75% w powiecie proszowskim.

Wyszczególnienie	Długość sieci kanalizacyjnej w relacji do sieci wodociągowej – stan na dzień 31 grudnia				
	2017	2018	2019	2020	2021
	[%]	[%]	[%]	[%]	[%]
POLSKA	51,59	52,22	53,10	51,33	51,85
POLSKA - WIEŚ	39,15	39,91	40,86	40,25	40,95
MAŁOPOLSKIE	77,68	77,98	78,65	75,56	76,43
MAŁOPOLSKIE - WIEŚ	67,85	68,31	69,14	68,66	69,66
Powiat bocheński	67,05	67,36	66,88	65,20	66,26
Powiat bocheński - WIEŚ	55,24	57,10	56,43	55,40	56,36
Powiat brzeski	51,40	51,91	51,85	54,39	54,55
Powiat brzeski - WIEŚ	45,10	45,78	45,70	49,66	49,91
Powiat chrzanowski	60,82	60,97	61,37	54,16	54,02
Powiat chrzanowski - WIEŚ	37,96	38,12	38,98	37,71	37,52
Powiat dąbrowski	35,26	36,56	36,71	36,68	37,77

Powiat dąbrowski - WIEŚ	24,96	26,33	26,34	26,30	27,46
Powiat gorlicki	259,72	267,48	259,66	220,58	209,09
Powiat gorlicki - WIEŚ	306,25	317,05	302,11	254,53	236,40
Powiat krakowski	71,82	71,18	73,65	74,75	75,60
Powiat krakowski - WIEŚ	69,22	68,61	71,18	72,74	73,55
Powiat limanowski	92,46	96,06	100,41	91,65	92,37
Powiat limanowski - WIEŚ	90,76	94,17	99,60	88,90	88,81
Powiat miechowski	14,55	14,54	14,73	14,45	14,48
Powiat miechowski - WIEŚ	9,72	9,71	9,92	9,71	9,75
Powiat myślenicki	117,83	114,97	114,03	114,27	113,77
Powiat myślenicki - WIEŚ	117,04	113,78	112,79	113,22	112,83
Powiat nowosądecki	77,05	74,57	72,51	71,95	73,00
Powiat nowosądecki - WIEŚ	71,95	69,51	67,31	67,67	68,07
Powiat nowotarski	321,65	315,68	310,37	260,10	261,78
Powiat nowotarski - WIEŚ	438,73	425,09	411,46	348,88	349,08
Powiat olkuski	34,95	35,00	37,08	34,38	34,92
Powiat olkuski - WIEŚ	18,69	18,75	21,06	19,97	20,40
Powiat oświęcimski	64,15	66,04	68,82	68,99	72,95
Powiat oświęcimski - WIEŚ	49,50	51,06	53,91	55,84	62,02
Powiat proszowicki	31,63	31,67	33,47	31,74	31,73
Powiat proszowicki - WIEŚ	28,00	27,98	29,40	27,76	27,75
Powiat suski	100,00	104,53	104,59	119,23	123,35
Powiat suski - WIEŚ	82,44	88,30	89,90	108,77	115,15
Powiat tarnowski	90,90	91,78	91,52	87,41	87,44
Powiat tarnowski - WIEŚ	84,88	86,01	85,95	82,71	82,59
Powiat tatrzański	141,70	141,72	143,99	123,03	126,74
Powiat tatrzański - WIEŚ	134,75	134,60	138,69	119,79	123,68
Powiat wadowicki	67,34	68,73	67,18	66,50	68,59
Powiat wadowicki - WIEŚ	60,19	61,75	60,84	60,14	62,51
Powiat wielicki	35,25	35,50	36,24	34,85	35,32
Powiat wielicki - WIEŚ	29,15	29,36	30,25	30,43	30,94

Źródło: GUS BDL

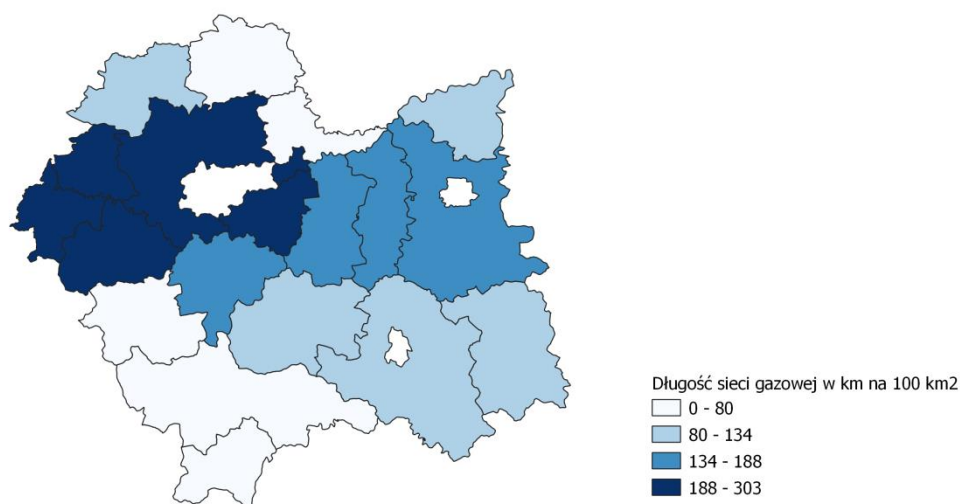
Sieć gazowa

Województwo małopolskie znacząco wyróżnia się na tle pozostałych województw pod kątem dostępności sieci gazowej wynoszącej – 163,7 km na 100km², w tym 136,3 km na 100 km² na obszarach wiejskich. Wśród powiatów województwa małopolskiego największe zagęszczenie sieci gazowej występuje w powiatach: wielickim (302,9 km/100km²), oświęcimskim (221,9 km/100km²) oraz wadowickim (214 km/100km²).

Wyszczególnienie	Długość czynnej sieci gazowej ogółem na 100 km ² – stan na dzień 31 grudnia			
	2017	2018	2019	2020
	[km]	[km]	[km]	[km]
POLSKA	48,7	49,4	50,5	51,8
POLSKA - WIEŚ	30,7	31,1	31,8	32,6
DOLNOŚLĄSKIE	46,9	47,7	50,5	51,6
DOLNOŚLĄSKIE - WIEŚ	23,5	24,0	25,4	26,3
KUJAWSKO-POMORSKIE	26,5	27,0	27,7	28,6
KUJAWSKO-POMORSKIE - WIEŚ	13,1	13,4	13,9	14,5
LUBELSKIE	36,6	37,0	37,5	38,2
LUBELSKIE - WIEŚ	26,1	26,4	26,7	27,3

LUBUSKIE	30,7	31,0	31,4	32,1
LUBUSKIE - WIEŚ	16,1	16,1	16,4	16,9
ŁÓDZKIE	24,5	25,4	26,4	27,7
ŁÓDZKIE - WIEŚ	9,3	9,7	10,4	11,1
MAŁOPOLSKIE	157,5	159,1	161,2	163,7
MAŁOPOLSKIE - WIEŚ	131,6	132,8	134,5	136,3
MAZOWIECKIE	47,3	48,1	49,6	51,1
MAZOWIECKIE - WIEŚ	27,4	27,9	29,1	30,1
OPOLSKIE	28,4	29,0	30,0	31,5
OPOLSKIE - WIEŚ	12,5	12,8	13,4	14,3
PODKARPACKIE	111,9	112,9	114,2	116,4
PODKARPACKIE - WIEŚ	92,5	93,2	93,9	95,3
PODLASKIE	8,3	8,6	9,3	9,9
PODLASKIE - WIEŚ	4,0	4,0	4,4	4,7
POMORSKIE	38,5	39,6	40,8	42,6
POMORSKIE - WIEŚ	19,5	20,3	21,3	22,8
ŚLĄSKIE	141,5	142,8	145,0	149,6
ŚLĄSKIE - WIEŚ	80,9	82,0	82,8	83,9
ŚWIĘTOKRZYSKIE	37,7	38,3	38,8	40,1
ŚWIĘTOKRZYSKIE - WIEŚ	26,7	27,0	26,8	27,4
WARMIŃSKO-MAZURSKIE	13,2	13,6	14,0	14,5
WARMIŃSKO-MAZURSKIE - WIEŚ	6,6	6,8	7,0	7,3
WIELKOPOLSKIE	52,1	52,8	53,8	55,4
WIELKOPOLSKIE - WIEŚ	34,1	34,7	35,5	36,8
ZACHODNIOPOMORSKIE	32,4	32,8	33,3	34,1
ZACHODNIOPOMORSKIE - WIEŚ	19,1	19,3	19,8	20,3

Źródło: GUS BDL

Źródło: GUS BDL

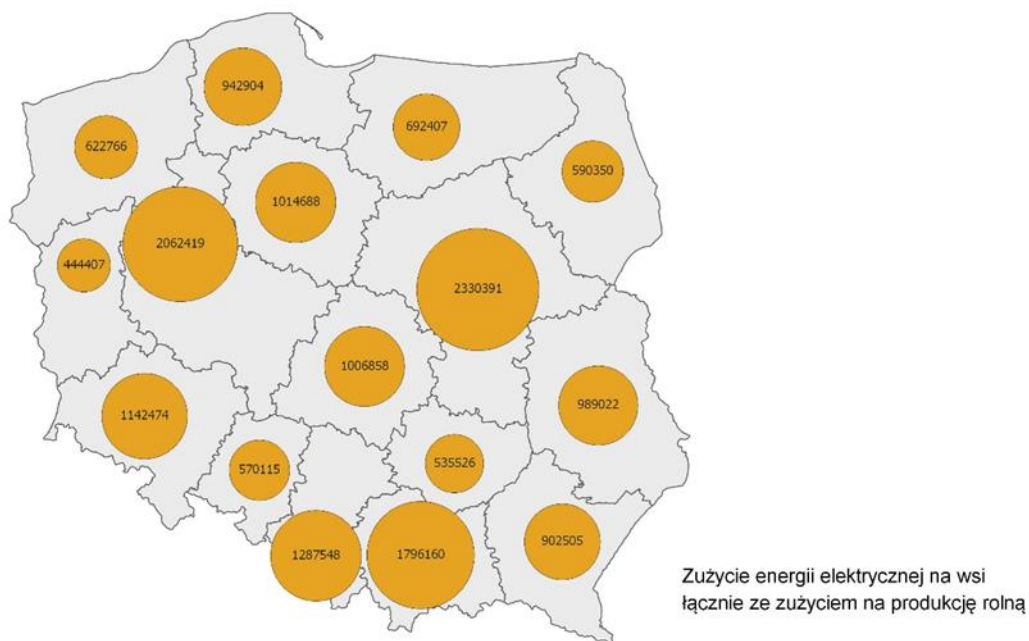
Długość czynnej sieci gazowej z roku na rok sukcesywnie wzrasta. W porównaniu z rokiem 2017, w 2020 roku na terenie małopolskich wsi wzrosła o 3,6%. Tym niemniej w przypadku gmin wiejskich wciąż występują obszary gdzie całkowicie brak jest sieci gazowych. Ogólnie jednak należy uznać, że dostępność do sieci gazowej na terenie województwa jest zadowalająca i nie stanowi istotnej bariery w planach rozwojowych regionu.

Wyszczególnienie	Długość czynnej sieci gazowej ogółem – stan na dzień 31 grudnia			
	2017	2018	2019	2020
	[m]	[m]	[m]	[m]
POLSKA	152 217 224	154 379 987	157 868 454	162 089 088
POLSKA - WIEŚ	89 137 051	90 425 331	92 317 230	94 845 400
MAŁOPOLSKIE	23 920 013	24 157 776	24 474 609	24 849 423
MAŁOPOLSKIE - WIEŚ	17 803 126	17 965 547	18 184 620	18 437 740
Powiat bocheński	1 322 030	1 329 198	1 339 647	1 353 080
Powiat bocheński - WIEŚ	1 111 054	1 117 163	1 126 155	1 138 704
Powiat brzeski	1 178 758	1 185 275	1 195 703	1 204 114
Powiat brzeski - WIEŚ	1 053 045	1 058 283	1 068 171	1 075 385
Powiat chrzanowski	850 731	855 014	865 261	879 883
Powiat chrzanowski - WIEŚ	499 255	500 276	508 937	513 572
Powiat dąbrowski	828 824	838 716	845 995	856 296
Powiat dąbrowski - WIEŚ	700 358	706 442	711 546	719 588
Powiat gorlicki	1 174 918	1 181 604	1 194 191	1 214 422
Powiat gorlicki - WIEŚ	938 946	944 071	945 618	973 052
Powiat krakowski	2 991 628	3 033 351	3 079 979	3 130 776
Powiat krakowski - WIEŚ	2 766 720	2 806 422	2 849 110	2 893 402
Powiat limanowski	1 297 065	1 310 569	1 357 946	1 381 716
Powiat limanowski - WIEŚ	1 112 702	1 124 169	1 167 907	1 189 841
Powiat miechowski	191 201	193 734	197 037	203 277
Powiat miechowski - WIEŚ	157 209	157 470	158 069	159 533
Powiat myślenicki	1 049 444	1 060 505	1 070 297	1 087 202
Powiat myślenicki - WIEŚ	842 017	860 967	868 763	882 924
Powiat nowosądecki	1 712 000	1 729 665	1 765 712	1 801 501
Powiat nowosądecki - WIEŚ	1 495 964	1 511 103	1 544 328	1 577 567
Powiat nowotarski	484 230	488 710	499 670	534 387
Powiat nowotarski - WIEŚ	325 820	329 612	332 731	346 551
Powiat olkuski	831 596	835 135	832 361	838 191
Powiat olkuski - WIEŚ	601 912	604 326	599 190	603 196
Powiat oświęcimski	1 117 860	1 124 873	1 137 416	1 144 665
Powiat oświęcimski - WIEŚ	754 483	758 377	764 596	767 044
Powiat proszowicki	267 076	270 274	272 057	277 671
Powiat proszowicki - WIEŚ	238 988	241 140	242 399	246 268
Powiat suski	109 115	110 819	112 092	114 922
Powiat suski - WIEŚ	73 535	73 730	73 916	74 568
Powiat tarnowski	2 856 729	2 875 061	2 900 922	2 921 885
Powiat tarnowski - WIEŚ	2 598 909	2 613 305	2 634 505	2 652 151
Powiat tatrzański	80 324	84 870	90 978	94 886
Powiat tatrzański - WIEŚ	9 877	9 877	10 732	10 903
Powiat wadowicki	1 545 795	1 556 783	1 565 389	1 578 316
Powiat wadowicki - WIEŚ	1 372 588	1 380 448	1 388 487	1 401 039
Powiat wielicki	1 401 690	1 427 399	1 459 975	1 492 646
Powiat wielicki - WIEŚ	1 149 744	1 168 366	1 189 460	1 212 452

Źródło: GUS BDL

Sieć elektryczna

Z roku na rok obserwuje się coraz większe zużycie energii elektrycznej w Polsce. W latach 2017-2020 obserwowany był wzrost wielkości zużycia energii elektrycznej w samej Małopolsce. Województwo małopolskie charakteryzuje duże zużycie energii elektrycznej, w roku 2020 – 1796160 MWh, była to trzecia największa wartość w Polsce.

Źródło: GUS BDL

Wyszczególnienie	Zużycie energii elektrycznej na wsi łącznie ze zużyciem na produkcję rolną			
	2017	2018	2019	2020
	[MWh]	[MWh]	[MWh]	[MWh]
POLSKA	16 360 540	16 699 895	16 725 826	16 930 540
DOLNOŚLĄSKIE	1 063 375	1 094 317	1 115 911	1 142 474
KUJAWSKO-POMORSKIE	951 905	972 397	942 832	1 014 688
LUBELSKIE	987 922	996 950	986 411	989 022
LUBUSKIE	430 856	443 760	442 753	444 407
ŁÓDZKIE	993 912	1 032 666	1 055 963	1 006 858
MAŁOPOLSKIE	1 740 927	1 772 194	1 782 497	1 796 160
MAZOWIECKIE	2 205 173	2 276 275	2 294 150	2 330 391
OPOLSKIE	582 278	577 968	568 604	570 115
PODKARPACKIE	897 399	922 959	913 529	902 505
PODLASKIE	567 273	585 160	581 357	590 350
POMORSKIE	909 282	904 867	918 136	942 904
ŚLĄSKIE	1 263 739	1 288 170	1 290 010	1 287 548
ŚWIĘTOKRZYSKIE	547 303	550 229	539 460	535 526
WARMIŃSKO-MAZURSKIE	689 140	690 562	690 402	692 407

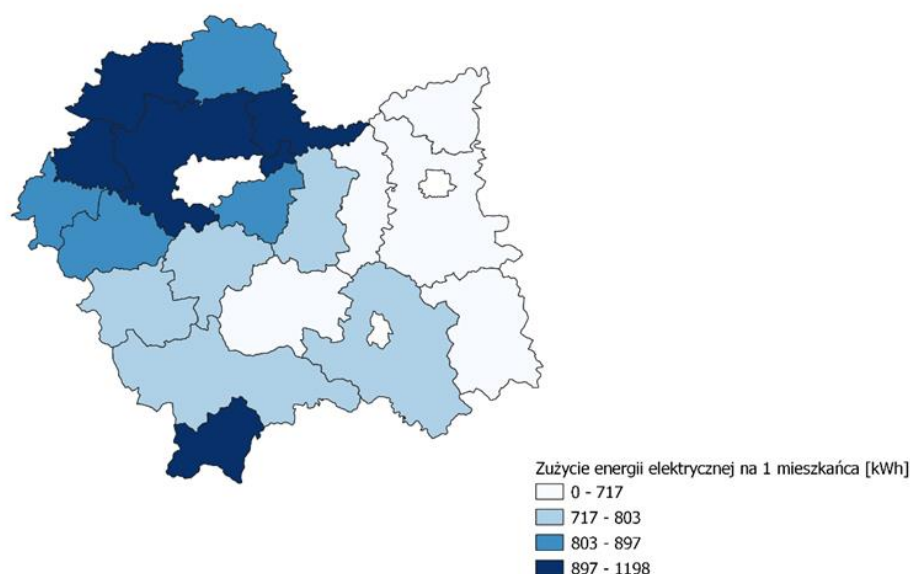
WIELKOPOLSKIE	1 957 517	2 003 449	2 009 803	2 062 419
ZACHODNIOPOMORSKIE	572 540	587 972	594 007	622 766

Źródło: GUS BDL

W latach 2017-2020 zaobserwowano również wzrost zużycia energii elektrycznej w przeliczeniu na jednego mieszkańca. W skali kraju wynosił on 5,2%, a w samym województwie małopolskim 4,4%. Największe zużycie nastąpiło w powiatach krakowskim, proszowickim oraz powiecie tatrzańskim.

Wyszczególnienie	Zużycie energii elektrycznej na 1 mieszkańca (na obszarach wiejskich)			
	2017	2018	2019	2020
	[kWh]	[kWh]	[kWh]	[kWh]
POLSKA	807,3	819,5	826,9	849,1
MAŁOPOLSKIE	776,6	782,4	790,3	810,6
Powiat bocheński	721,6	734,2	731,9	750,7
Powiat brzeski	662,7	667,7	675,0	693,3
Powiat chrzanowski	897,4	897,4	901,1	913,8
Powiat dąbrowski	532,6	542,4	552,0	566,5
Powiat gorlicki	675,1	675,1	689,2	715,9
Powiat krakowski	1 024,7	1 028,1	1 036,4	1 043,1
Powiat limanowski	664,4	671,7	681,2	709,7
Powiat miechowski	795,6	800,7	809,4	850,4
Powiat myślenicki	780,2	785,4	787,3	802,5
Powiat nowosądecki	680,0	684,2	695,3	718,1
Powiat nowotarski	667,9	677,1	692,1	719,2
Powiat olkuski	927,3	927,3	919,6	933,7
Powiat oświęcimski	806,2	810,3	818,4	838,8
Powiat proszowicki	923,1	940,0	916,5	959,5
Powiat suski	732,3	748,1	763,6	797,3
Powiat tarnowski	634,3	638,3	644,7	660,1
Powiat tatrzański	1 105,3	1 124,6	1 154,9	1 198,3
Powiat wadowicki	787,2	795,2	803,1	825,5
Powiat wielicki	872,1	865,4	871,2	880,2

Źródło: GUS BDL

Źródło: GUS BDL

Produkcja energii odnawialnej

Na terenie województwa małopolskiego udział produkcji energii z odnawialnych źródeł (OZE) w stosunku do produkcji ogólnej energii w 2020 r. wynosił 14,56 % i był niższy od średniej krajowej (17,86%).

Wyszczególnienie	Produkcja energii w 2020 r.		
	Ogółem	Z odnawialnych źródeł energii	Udział energii z OZE w produkcji ogółem
	[GWh]	[GWh]	[%]
POLSKA	158042,7	28226,6	17,86
DOLNOŚLĄSKIE	8706,2	885,1	10,17
KUJAWSKO-POMORSKIE	8134,1	3694	45,41
LUBELSKIE	2723,8	597,3	21,93
LUBUSKIE	3387,5	762,3	22,5
ŁÓDZKIE	30563	1827,4	5,98
MAŁOPOLSKIE	4790,4	697,5	14,56
MAZOWIECKIE	30365,5	1984,1	6,53
OPOLSKIE	13532,7	549,2	4,06
PODKARPACKIE	3410,1	783,8	22,99
PODLASKIE	1312,1	1047,5	79,83
POMORSKIE	5177,3	2928,8	56,57
ŚLĄSKIE	19856,7	1469,4	7,4
ŚWIĘTOKRZYSKIE	7127,1	2112,9	29,65
WARMIŃSKO-MAZURSKIE	1485,8	1294	87,09
WIELKOPOLSKIE	8962	2619,6	29,23
ZACHODNIOPOMORSKIE	8508,4	4973,7	58,46

Źródło: <http://eregion.wzp.pl/wskaznik/udzial-energii-odnawialnej-w-produkcji-energii-elektrycznej-ogolem>

W województwie małopolskim w 2019 r. było 35 080 instalacji odnawialnych źródeł energii o łącznej mocy równej 546MW. Największą popularnością cieszyła się technologia wykorzystująca alternatywne źródła energii opierająca się na: kolektorach słonecznych i fotowoltaice. Najmniej w Małopolsce było instalacji wykorzystujących odpady oraz biogazownie rolniczych. Najwięcej energii wytwarzanej w ciągu roku było przy użyciu elektrowni wodnych. Najmniej wytworzonej energii było przez elektrownie wiatrowe. Łącznie, wszystkie instalacje OZE w województwie małopolskim produkują ok. 5000 TJ/rok.

Wyszczególnienie	Stan wykorzystania OZE w województwie małopolskim w 2019 r.					
	Liczba instalacji	Udział w liczbie instalacji	Moc zainstalowana	Udział w zainstalowanej mocy	Ilość wytwarzanej energii	Udział wytworzonej energii
	[szt.]	[%]	[MW]	[%]	[TJ/rok]	[%]
Fotowoltaika	11 415	32,54	70,23	12,86	251,20	5,07
Kolektory słoneczne	21 260	60,60	189,70	34,73	574,40	11,60
Pompy ciepła	1 595	4,55	30,92	5,66	246,50	4,98
Kotły na biomasę	655	1,87	19,56	3,58	155,90	3,15
Biogazownie	89	0,25	7	1,28	58,90	1,19
Elektrownie wiatrowe	11	0,03	1,50	0,27	2,70	0,05
Elektrownie wodne	46	0,13	179,19	32,81	1 900	38,36
Instalacje geotermalne	7	0,02	46,93	8,59	512,20	10,34
Odpady	1	0,003	46,00	8,42	1 242	25,08
Biogazownie rolnicze	2	0,01	1,15	0,21	9,2	0,19

Źródło: Regionalny Plan Działań dla Klimatu i Energii (Załącznik nr 1 do uchwały Nr 228/20 Zarządu Województwa Małopolskiego z dnia 18 lutego 2020 r.)

W przypadku kolektorów słonecznych ważnym aspektem jest fakt, że w naszych warunkach klimatycznych nie są one wykorzystywane do celów centralnego ogrzewania oraz nie zapewniają 100% pokrycia na ciepłą wodę użytkową. Funkcję tę pełnią natomiast pompy ciepła oraz kotły na biomasę, przy czym należy zwrócić uwagę na wzajemną proporcję tych dwóch technologii w ilościach urządzeń oraz mocach zainstalowanych. Dane dotyczące liczby instalacji oraz mocy zainstalowanych nie przedstawiają jednak pełnego obrazu stopnia wykorzystania odnawialnych źródeł energii, nie uwzględniają bowiem m.in. sprawności urządzeń. Całkowity udział energii odnawialnej w finalnym zużyciu energii brutto w Małopolsce wynosi 12,6% (łącznie energii elektrycznej i ciepła) oraz 5,5% w transporcie.

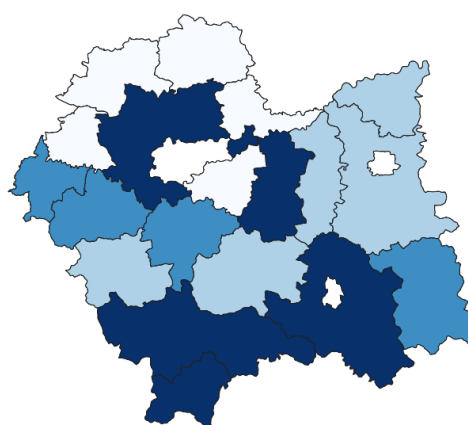
Oczyszczalnie ścieków

System odprowadzania ścieków jest jednym z kluczowych elementów infrastruktury ekologicznej na obszarach wiejskich. Przedstawione dane liczbowe świadczą o dalszym problemie z zagospodarowaniem ścieków komunalnych w wielu powiatach.

W Polsce 46,3% mieszkańców obszarów wiejskich korzysta z oczyszczalni ścieków, w samym województwie małopolskim jest to podobny wynik – 45,3%. Wśród powiatów Małopolski największy udział ludności korzystającej z oczyszczalni ścieków występuje w powiatach krakowskim i tatrzańskim.

Wyszczególnienie	Ludność korzystająca z oczyszczalni ścieków w % ogólnej liczby ludności (na obszarach wiejskich)				
	2017	2018	2019	2020	2021
	[%]	[%]	[%]	[%]	[%]
POLSKA	42,0	42,9	44,0	45,2	46,3
MAŁOPOLSKIE	39,3	40,9	42,4	44,1	45,3
Powiat bocheński	41,7	44,4	47,7	48,8	50,8
Powiat brzeski	29,3	29,8	30,3	36,5	37,5
Powiat chrzanowski	35,7	35,9	36,8	28,0	26,1
Powiat dąbrowski	33,9	37,2	37,5	37,8	38,5
Powiat gorlicki	35,4	37,7	41,7	44,6	46,3
Powiat krakowski	55,4	58,0	59,8	61,9	63,4
Powiat limanowski	30,6	31,4	33,2	38,2	40,0
Powiat miechowski	17,8	17,9	17,8	18,5	19,0
Powiat myślenicki	42,2	42,7	43,5	44,9	46,5
Powiat nowosądecki	37,7	42,2	44,5	44,4	47,7
Powiat nowotarski	54,2	54,7	55,9	59,7	59,2
Powiat olkuski	24,5	24,3	25,4	27,0	28,1
Powiat oświęcimski	40,9	38,3	41,2	44,4	46,1
Powiat proszowski	23,5	19,8	20,3	21,1	21,8
Powiat suski	21,7	25,7	26,5	32,9	35,3
Powiat tarnowski	38,4	38,7	40,1	40,2	41,2
Powiat tatrzański	61,1	64,5	61,8	62,7	63,3
Powiat wadowicki	37,4	39,5	40,4	41,5	42,5
Powiat wielicki	30,6	32,3	33,4	32,1	31,4

Źródło: GUS BDL

Ludność korzystająca z oczyszczalni ścieków w % ogółu ludności na wsi

- 0,0 - 33,3
- 33,3 - 41,2
- 41,2 - 47,1
- 47,1 - 63,4

Źródło: GUS BDL

Na obszarach wiejskich Małopolski dominują oczyszczalnie ścieków komunalnych typu biologicznego. Nie odnotowano żadnych oczyszczalni ścieków typu mechanicznego w województwie, w skali całego kraju na obszarach wiejskich jest ich 8.

Wyszczególnienie	Ścieki odprowadzone bezpośrednio do wód lub do ziemi wymagające oczyszczania				
	2017	2018	2019	2020	2021
	[dm ³]	[dm ³]	[dm ³]	[dm ³]	[dm ³]
POLSKA	881 109	861 334	833 183	850 929	886 925
POLSKA - WIEŚ	257 391	244 516	227 585	236 570	251 527
MAŁOPOLSKIE	154 718	159 387	153 923	147 525	147 203
MAŁOPOLSKIE - WIEŚ	6 381	6 476	6 916	5 702	6 601
Powiat bocheński	520	634	707	623	641
Powiat brzeski	693	744	798	633	745
Powiat chrzanowski	10 011	10 391	10 052	9 722	7 960
Powiat gorlicki	80	52	64	58	84
Powiat gorlicki - WIEŚ	6	5	5	5	4
Powiat krakowski	7 607	7 335	7 206	6 845	6 775
Powiat krakowski - WIEŚ	2 927	2 685	2 889	2 543	3 144
Powiat limanowski	635	673	641	587	666
Powiat limanowski - WIEŚ	635	673	641	587	666
Powiat miechowski	78	82	94	94	103
Powiat miechowski - WIEŚ	78	82	94	94	103
Powiat myślenicki	6	3	0	0	0
Powiat myślenicki - WIEŚ	6	3	0	0	0
Powiat nowosądecki	272	328	341	272	307
Powiat nowosądecki - WIEŚ	255	286	290	221	249
Powiat nowotarski	762	933	995	395	358
Powiat nowotarski - WIEŚ	762	933	995	395	358
Powiat olkuski	113 403	119 815	112 999	110 660	111 828
Powiat olkuski - WIEŚ	502	731	766	733	762
Powiat oświęcimski	11 656	10 932	11 116	11 263	11 947
Powiat oświęcimski - WIEŚ	81	64	76	68	63
Powiat suski	426	461	434	366	365
Powiat suski - WIEŚ	423	458	428	366	365
Powiat tarnowski	286	176	306	242	375
Powiat tarnowski - WIEŚ	286	176	306	242	375
Powiat tatrzański	103	96	100	117	122
Powiat tatrzański - WIEŚ	89	82	88	106	110
Powiat wadowicki	42	188	174	225	135
Powiat wadowicki - WIEŚ	37	26	27	29	29
Powiat wielicki	295	278	318	320	382
Powiat wielicki - WIEŚ	294	272	311	313	373

Źródło: GUS BDL

Gospodarka odpadami

Wraz ze wzrostem świadomości Polaków dotyczącej ochrony środowiska ulega poprawie relacja odpadów komunalnych zbieranych komunalnie do odpadów zbieranych ogółem. Na obszarach wiejskich Małopolski nastąpił wzrost o 10,1 pkt proc. Największy udział odpadów zbieranych selektywnie przypada na powiat suski – 54,3 %, a najmniejszy na powiat oświęcimski – 27,8 %. Zgodnie z publikacją „Stan i ochrona środowiska w województwie małopolskim w 2020r.” Urzędu

Statystycznego w Krakowie odpady biodegradowalne stanowiły największą część odpadów zbieranych selektywnie (29,3%). Kolejno największe wartości przyjmowały odpady wielkogabarytowe – 19,2%, tworzywa sztuczne – 17,3%, szkło – 15,1%, papier i tektura – 8,6%, zmieszane odpady opakowaniowe – 7,3% oraz inne – 3,2%.

Wyszczególnienie	Odpady komunalne zbierane selektywnie w relacji do odpadów ogółem				
	2017	2018	2019	2020	2021
	[%]	[%]	[%]	[%]	[%]
POLSKA	27,1	28,9	31,2	37,9	39,8
POLSKA - WIEŚ	28,8	31,8	34,4	40,0	42,3
MAŁOPOLSKIE	30,3	32,5	33,2	39,8	41,1
MAŁOPOLSKIE - WIEŚ	30,1	33,5	35,5	39,7	41,2
Powiat bocheński	34,0	36,6	39,0	37,8	37,9
Powiat bocheński - WIEŚ	38,2	36,8	36,8	40,7	42,0
Powiat brzeski	32,1	30,8	24,5	31,3	32,4
Powiat brzeski - WIEŚ	30,8	33,3	27,8	33,9	35,8
Powiat chrzanowski	21,8	24,0	26,5	38,5	39,0
Powiat chrzanowski - WIEŚ	34,3	35,1	38,7	48,1	45,6
Powiat dąbrowski	16,6	21,5	22,7	31,5	34,2
Powiat dąbrowski - WIEŚ	18,8	23,4	22,4	31,8	35,4
Powiat gorlicki	19,6	22,0	24,8	34,7	37,3
Powiat gorlicki - WIEŚ	22,6	25,7	26,3	33,9	39,0
Powiat krakowski	27,2	32,5	36,3	41,4	42,5
Powiat krakowski - WIEŚ	27,1	34,4	38,4	43,4	45,2
Powiat limanowski	26,3	29,5	30,6	37,0	34,5
Powiat limanowski - WIEŚ	28,5	33,4	34,4	38,2	40,2
Powiat miechowski	40,2	33,7	40,6	26,3	27,2
Powiat miechowski - WIEŚ	38,7	36,6	43,1	26,6	28,8
Powiat myślenicki	55,2	54,0	54,6	54,9	49,8
Powiat myślenicki - WIEŚ	53,5	54,4	55,3	54,7	49,2
Powiat nowosądecki	28,2	33,1	34,7	36,4	38,1
Powiat nowosądecki - WIEŚ	28,0	34,5	36,5	37,2	39,0
Powiat nowotarski	30,5	29,0	33,5	40,1	35,3
Powiat nowotarski - WIEŚ	28,5	30,2	33,0	40,5	37,3
Powiat olkuski	22,0	24,7	25,3	35,4	36,9
Powiat olkuski - WIEŚ	23,6	28,0	26,8	35,2	36,0
Powiat oświęcimski	18,6	23,4	25,2	28,9	27,9
Powiat oświęcimski - WIEŚ	20,7	25,6	27,1	30,2	27,8
Powiat proszowicki	19,6	26,9	27,4	32,0	37,3
Powiat proszowicki - WIEŚ	22,1	29,2	27,2	31,8	38,8
Powiat suski	37,2	35,5	36,9	47,9	51,0
Powiat suski - WIEŚ	39,2	36,4	39,0	51,9	54,3
Powiat tarnowski	28,8	31,9	34,4	39,1	46,4
Powiat tarnowski - WIEŚ	29,5	31,5	34,2	38,9	46,9
Powiat tatrzański	22,7	25,0	25,3	30,3	36,3
Powiat tatrzański - WIEŚ	36,0	37,5	36,2	39,3	44,9
Powiat wadowicki	28,8	29,8	33,3	37,7	38,7
Powiat wadowicki - WIEŚ	31,6	31,2	35,0	40,1	41,0
Powiat wielicki	27,3	31,1	33,9	36,7	37,2
Powiat wielicki - WIEŚ	29,7	32,8	34,6	34,8	36,5

Źródło: GUS BDL

Statystyczny Polak mieszkający na obszarach wiejskich w 2021 roku produkował 287 kg odpadów komunalnych, w przypadku samej Małopolski było to 274 kg odpadów komunalnych na mieszkańca. Najwięcej wyprodukowanych odpadów na 1 mieszkańca zaobserwowano w powiecie chrzanowskim – 523 kg.

Z roku na rok odnotowuje się coraz większą liczbę dzikich wysypisk śmieci w skali kraju. Według danych statystycznych 31 sierpnia na obszarach wiejskich w Polsce było ich 1 331 124. W samej Małopolsce można zaobserwować tendencję spadkową w latach 2017 – 2020 z wartości 9 356 dzikich wysypisk śmieci do liczby 5 835.

Wyszczególnienie	Powierzchnia istniejących dzikich wysypisk śmieci - stan na dzień 31 grudnia			
	2017	2018	2019	2020
	[m ²]	[m ²]	[m ²]	[m ²]
POLSKA	1 411 880	1 541 422	1 972 050	1 917 354
POLSKA - WIEŚ	1 222 929	1 272 417	1 260 154	1 331 124
MAŁOPOLSKIE	11 462	11 344	9 663	6 084
MAŁOPOLSKIE - WIEŚ	9 356	9 582	9 492	5 835
Powiat bocheński	510	500	465	415
Powiat bocheński - WIEŚ	490	500	465	415
Powiat brzeski	500	432	2 165	2 138
Powiat brzeski - WIEŚ	500	432	2 165	2 138
Powiat chrzanowski	12	0	0	0
Powiat chrzanowski - WIEŚ	12	0	0	0
Powiat dąbrowski	70	70	70	70
Powiat dąbrowski - WIEŚ	70	70	70	70
Powiat gorlicki	0	4	20	0
Powiat gorlicki - WIEŚ	0	4	20	0
Powiat krakowski	1 394	571	396	461
Powiat krakowski - WIEŚ	884	471	340	456
Powiat limanowski	0	19	0	12
Powiat limanowski - WIEŚ	0	19	0	12
Powiat miechowski	160	160	160	160
Powiat miechowski - WIEŚ	160	160	160	160
Powiat myślenicki	66	0	0	0
Powiat myślenicki - WIEŚ	40	0	0	0
Powiat nowosądecki	2 350	0	15	15
Powiat nowosądecki - WIEŚ	1 950	0	15	15
Powiat nowotarski	500	300	300	310
Powiat nowotarski - WIEŚ	500	300	300	310
Powiat olkuski	1 255	1 140	255	20
Powiat olkuski - WIEŚ	1 225	1 075	180	10
Powiat oświęcimski	150	150	160	296
Powiat oświęcimski - WIEŚ	150	150	150	150
Powiat proszowicki	20	3 720	3 995	1 075
Powiat proszowicki - WIEŚ	0	3 600	3 990	1 000
Powiat tarnowski	1 605	1 358	1 267	1 035
Powiat tarnowski - WIEŚ	1 605	1 323	1 267	1 035
Powiat wadowicki	1 370	1 370	0	0
Powiat wadowicki - WIEŚ	720	720	0	0
Powiat wielicki	1 500	1 550	395	77
Powiat wielicki - WIEŚ	1 050	758	370	64

Źródło: GUS BDL

Infrastruktura komunikacyjna

Sieć transportowa jest znaczącą determinantą rozwoju obszarów wiejskich. Sieć drogowa w województwie małopolskim składa się z dróg krajowych, wojewódzkich, powiatowych i gminnych. Stan dróg zarówno w samej Małopolsce jak i w skali całego kraju ulega poprawie. W latach 2017-2020 zaobserwowano wzrost długości dróg o nawierzchni twardej w Polsce o 13265,8 km tj. 9,8%. Najwięcej dróg o twardej nawierzchni znajduje się w powiatach: nowosądeckim (2242,2 km), tarnowskim (1544,4 km) oraz krakowskim (1510,8 km).

Wyszczególnienie	Drogi o nawierzchni twardej - stan na dzień 31 grudnia			
	2017	2018	2019	2020
	[km]	[km]	[km]	[km]
POLSKA	136 547,7	140 796,2	143 496,4	149 813,5
MAŁOPOLSKIE	16 875,1	16 799,5	17 177,1	17 062,2
Powiat bocheński	558,9	561,3	616,4	625,1
Powiat brzeski	672,3	674,5	688,5	691,5
Powiat chrzanowski	506,7	507,9	514,9	479,4
Powiat dąbrowski	718,3	723,6	661,1	664,1
Powiat gorlicki	830,8	841,9	847,1	849,9
Powiat krakowski	1 557,6	1 582,2	1 593,3	1 510,8
Powiat limanowski	729,3	734,3	888,8	888,6
Powiat miechowski	585,8	589,9	642,5	656,4
Powiat myślenicki	1 198,9	527,0	474,1	484,4
Powiat nowosądecki	1 758,1	2 210,5	2 223,4	2 242,2
Powiat nowotarski	1 327,8	1 317,6	1 339,9	1 337,1
Powiat olkuski	393,6	399,9	400,5	400,6
Powiat oświęcimski	501,2	507,2	511,1	514,5
Powiat proszowicki	485,9	535,3	538,0	549,7
Powiat suski	558,5	567,6	573,2	587,3
Powiat tarnowski	1 504,9	1 528,1	1 631,2	1 544,4
Powiat tatrzański	473,1	476,1	476,1	476,4
Powiat wadowicki	885,1	885,9	874,6	877,0
Powiat wielicki	546,6	554,5	559,0	573,3

Źródło: GUS BDL

W latach 2017 – 2020 wzrósł odsetek dróg o nawierzchni twardej ulepszonej – województwo Małopolskie z wynikiem – 62,0% zajmuje czwarte miejsce w skali całego kraju.

Wyszczególnienie	Odsetek długości dróg publicznych o nawierzchni twardej ulepszonej (na obszarach wiejskich) - stan na dzień 31 grudnia			
	2017	2018	2019	2020
	[%]	[%]	[%]	[%]
POLSKA	52,1	52,6	53,2	53,9
DOLNOŚLĄSKIE	56,4	57,0	58,0	59,7
KUJAWSKO-POMORSKIE	49,6	50,0	51,7	52,4
LUBELSKIE	50,1	51,7	51,4	52,1
LUBUSKIE	39,2	39,5	39,5	41,8
ŁÓDZKIE	60,4	61,1	61,8	62,4
MAŁOPOLSKIE	61,0	60,5	61,2	62,0
MAZOWIECKIE	53,1	53,8	54,6	55,2
OPOLSKIE	59,8	59,8	60,2	60,5
PODKARPACKIE	62,8	62,1	63,0	63,4
PODLASKIE	38,8	39,6	40,1	40,5

POMORSKIE	42,5	43,4	44,2	45,0
ŚLĄSKIE	43,9	44,4	44,4	45,3
ŚWIĘTOKRZYSKIE	64,1	65,2	65,3	66,5
WARMIŃSKO-MAZURSKIE	48,1	48,6	49,3	49,9
WIELKOPOLSKIE	54,2	54,6	55,1	55,3
ZACHODNIOPOMORSKIE	49,9	49,6	50,6	50,6

Źródło: GUS BDL

Na bardzo wysokim poziomie utrzymuje się zagęszczenie dróg gminnych i powiatowych o twardej na wierzchni na 100 km² w województwie małopolskim – jest to 155,5 km/100km². Większe zagęszczenie zostało zaobserwowane jedynie w województwie śląskim.

Wyszczególnienie	Drogi gminne i powiatowe o twardej nawierzchni na 100 km ² - stan na dzień 31 grudnia			
	2017	2018	2019	2020
	[km]	[km]	[km]	[km]
POLSKA	80,3	81,8	82,6	84,7
DOLNOŚLĄSKIE	79,6	83,4	83,5	88,1
KUJAWSKO-POMORSKIE	85,4	87,0	90,3	89,6
LUBELSKIE	75,5	80,3	77,6	81,6
LUBUSKIE	45,4	46,2	46,5	51,3
ŁÓDZKIE	98,1	98,6	99,7	101,3
MAŁOPOLSKIE	154,0	153,7	156,2	155,5
MAZOWIECKIE	91,6	93,4	94,8	97,0
OPOLSKIE	71,3	71,8	72,6	73,2
PODKARPACKIE	79,4	80,9	82,1	83,7
PODLASKIE	54,6	55,0	56,3	58,8
POMORSKIE	61,0	63,0	64,4	67,4
ŚLĄSKIE	154,7	154,3	156,2	159,2
ŚWIĘTOKRZYSKIE	107,7	109,3	109,9	110,2
WARMIŃSKO-MAZURSKIE	42,9	43,8	44,5	45,8
WIELKOPOLSKIE	83,7	84,6	86,0	87,9
ZACHODNIOPOMORSKIE	46,9	46,9	46,6	48,8

Źródło: GUS BDL

Z kolei obserwowany jest spadek udziału dróg powiatowych i gminnych o nawierzchni gruntowej w ogólnej długości tych dróg. Województwo małopolskie osiąga trzeci najniższy wynik – 18,23%.

Wyszczególnienie	Udział dróg powiatowych i gminnych o nawierzchni gruntowej w ogólnej długości tych dróg - stan na dzień 31 grudnia			
	2017	2018	2019	2020
	[%]	[%]	[%]	[%]
POLSKA	32,80	32,05	31,32	30,57
DOLNOŚLĄSKIE	20,68	19,81	19,36	18,42
KUJAWSKO-POMORSKIE	37,20	36,34	35,22	34,21
LUBELSKIE	43,68	41,98	42,40	41,65
LUBUSKIE	50,99	50,59	50,54	48,34
ŁÓDZKIE	23,02	22,59	21,67	21,32
MAŁOPOLSKIE	19,45	19,35	18,69	18,23
MAZOWIECKIE	33,91	32,95	31,78	31,08
OPOLSKIE	22,74	22,59	21,80	21,48

PODKARPACKIE	22,71	21,83	21,58	21,22
PODLASKIE	55,18	54,36	53,50	52,13
POMORSKIE	43,93	42,24	41,25	39,68
ŚLĄSKIE	13,99	13,68	13,88	13,48
ŚWIĘTOKRZYSKIE	19,55	18,26	18,41	17,43
WARMIŃSKO-MAZURSKIE	45,28	44,57	43,18	41,66
WIELKOPOLSKIE	31,27	30,84	29,81	29,50
ZACHODNIOPOMORSKIE	35,07	35,18	33,82	33,24

Źródło: GUS BDL

Od 2018 roku w Banku Danych Lokalnych gromadzone są informacje dotyczące czynnych przystanków autobusowych (z trolejbusowymi). Można zauważyć, że ich liczba z roku na rok rośnie. W latach 2018 – 2020 nastąpił wzrost o 5,5% w skali całej Polski. W 2020 roku najwięcej czynnych przystanków autobusowych odnotowano w powiatach: krakowskim (1593), nowosądeckim (1115) oraz tarnowskim (1060). Z kolei najślabiej prezentowały się powiaty: dąbrowski (219), proszowski (244) oraz suski (392).

Wyszczególnienie	Przystanki autobusowe ogółem - stan na dzień 31 grudnia		
	2018	2019	2020
	[szt.]	[szt.]	[szt.]
POLSKA	162 870	167 645	171 786
MAŁOPOLSKIE	14 316	14 750	15 265
Powiat bocheński	735	815	819
Powiat brzeski	600	600	610
Powiat chrzanowski	528	551	551
Powiat dąbrowski	218	219	219
Powiat gorlicki	646	649	649
Powiat krakowski	1 212	1 225	1 593
Powiat limanowski	540	570	633
Powiat miechowski	540	541	543
Powiat myślenicki	459	526	526
Powiat nowosądecki	1 061	1 070	1 115
Powiat nowotarski	655	667	667
Powiat olkuski	701	713	718
Powiat oświęcimski	625	626	626
Powiat proszowski	212	242	244
Powiat suski	318	392	392
Powiat tarnowski	1 044	1 042	1 060
Powiat tatrzański	462	460	421
Powiat wadowicki	624	689	704
Powiat wielicki	526	590	599

Źródło: GUS BDL

Z roku na rok obserwuje się coraz większą liczbę parkingów typu Park&Ride. Są to miejsca zlokalizowane najczęściej w pobliżu pętli autobusowych, które umożliwiają pozostawienie pojazdu na

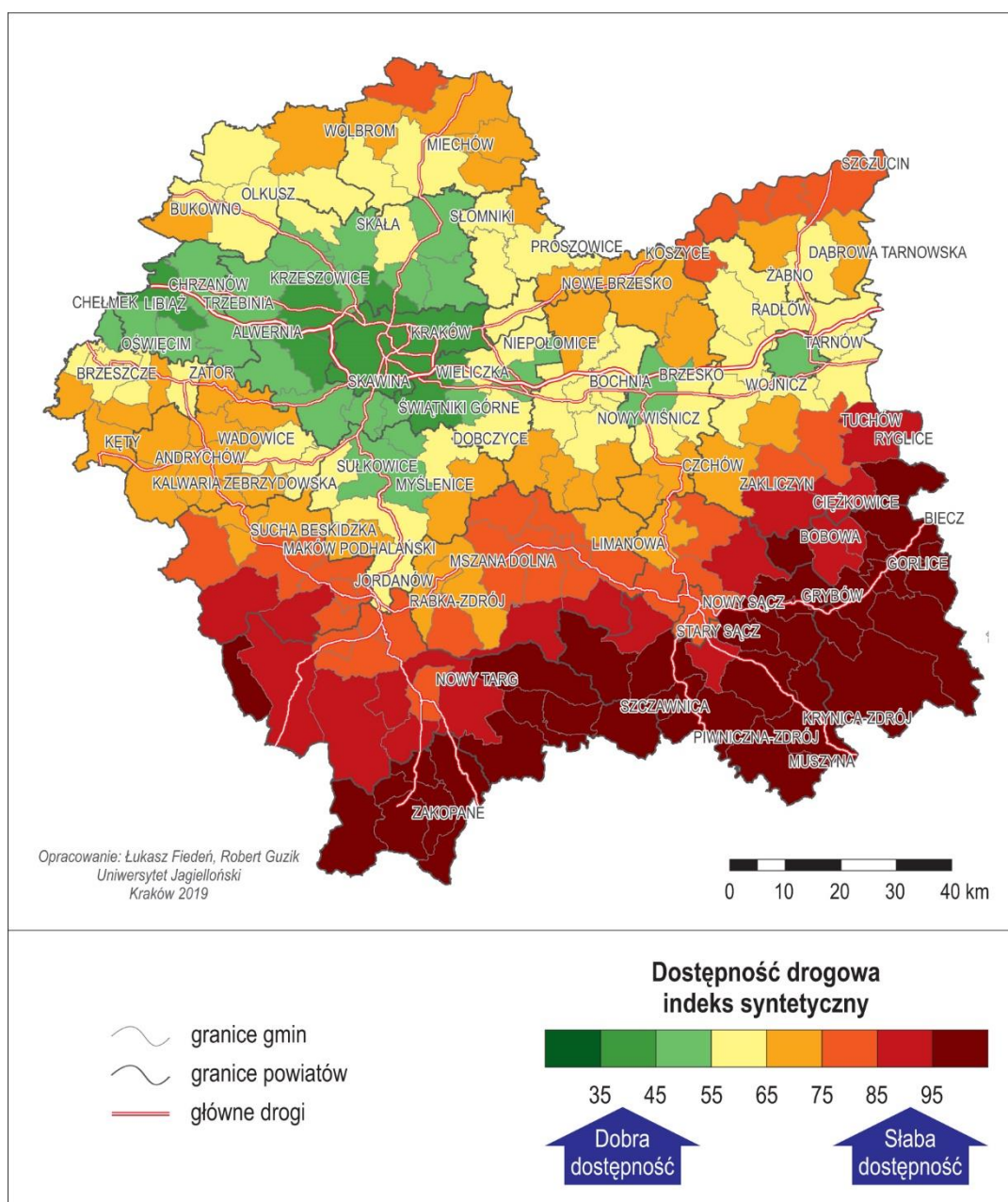
parkingu oraz przesiadkę do komunikacji publicznej. W skali całego kraju w latach 2017 -2020 zaobserwowano ponad trzykrotny wzrost liczby takich miejsc parkingowych.

Wyszczególnienie	Liczba parkingów typu Park&Ride ogółem - stan na dzień 31 grudnia			
	2017	2018	2019	2020
	[szt.]	[szt.]	[szt.]	[szt.]
POLSKA	90	175	261	316
MAŁOPOLSKIE	8	15	26	32
Powiat bocheński	0	0	0	1
Powiat brzeski	0	0	1	1
Powiat chrzanowski	0	1	3	4
Powiat gorlicki	0	0	0	1
Powiat krakowski	3	3	5	5
Powiat miechowski	0	0	1	1
Powiat myślenicki	0	1	1	1
Powiat nowotarski	0	1	1	2
Powiat oświęcimski	0	0	0	1
Powiat tarnowski	0	0	4	5
Powiat wielicki	1	4	4	4

Źródło: GUS BDL

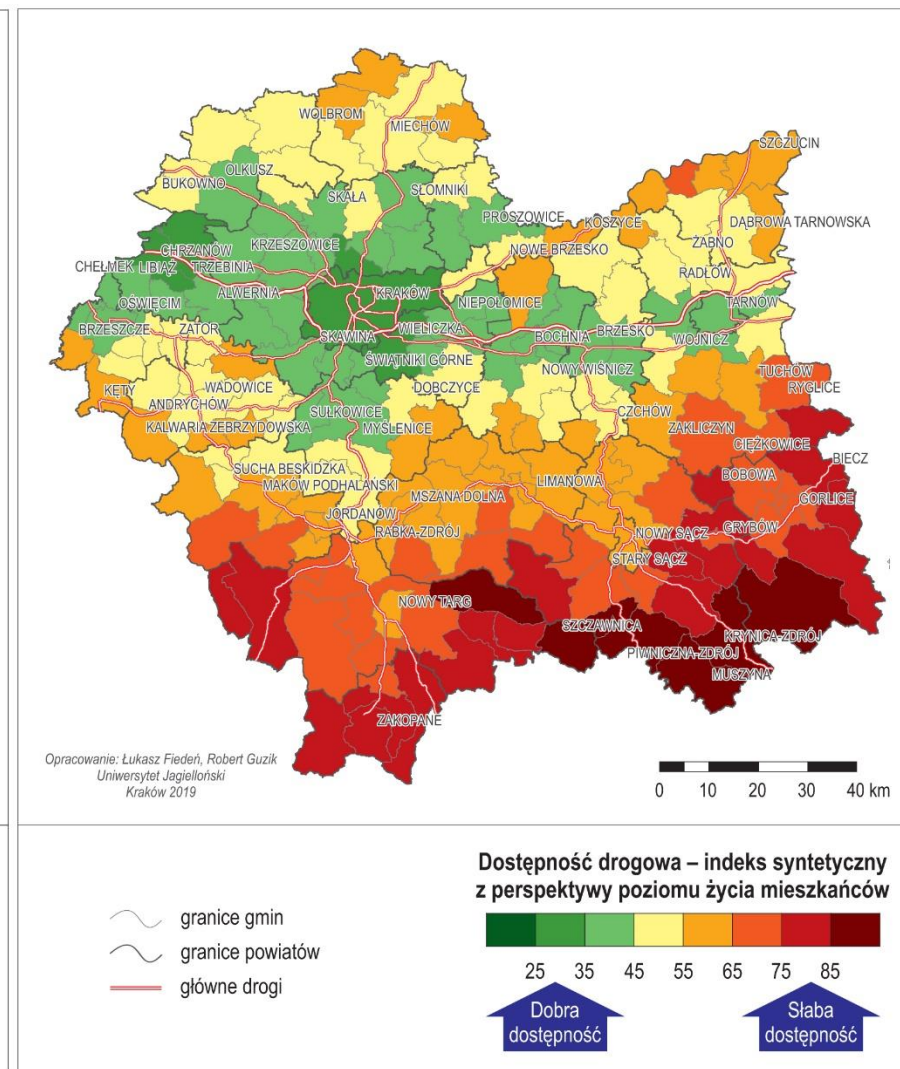
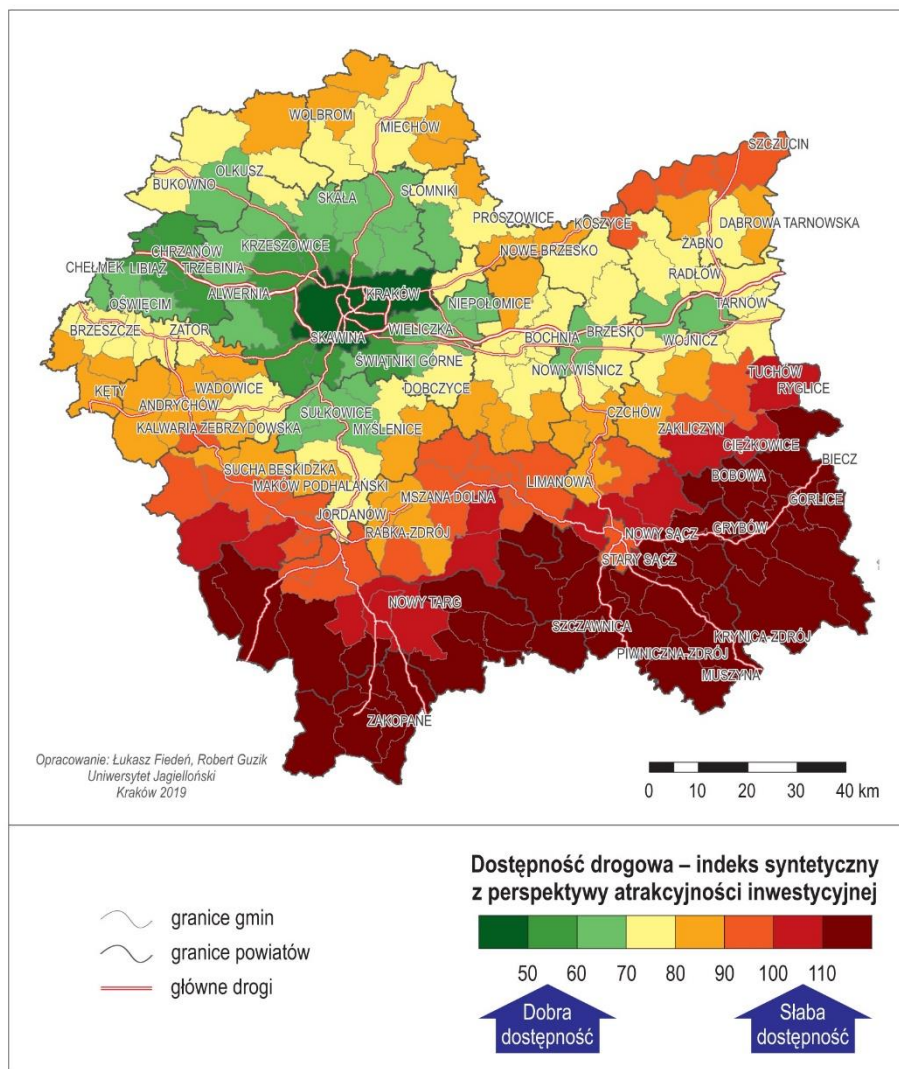
Dostępność drogowa

Dostępność komunikacyjna w układzie drogowym województwa małopolskiego została przedstawiona przez zespół naukowców z Uniwersytetu Jagiellońskiego. W tym celu opracowano dwa indeksy syntetyczne ujmujące całościowo dostępność drogową z perspektywy poziomu życia mieszkańców oraz prowadzenia działalności gospodarczej (atrakcyjności inwestycyjnej), jak również zaprezentowano uśrednioną wartość obu indeksów syntetycznych (z wagami 50/50). Słabszą dostępnością drogową cechuje się południowa część województwa, z kolei bardzo dobrą odnotowuje się w Krakowie i gminach ościennych, jak również tych położonych wzdłuż autostrady A4.

Źródło:

https://www.obserwatorium.malopolska.pl/wpcontent/uploads/2020/01/Raport_Relacje_przestrzenne_online

Źródło: https://www.obserwatorium.malopolska.pl/wp-content/uploads/2020/01/Raport_Relacje_przestrzenne_online.pl

Dostępność Internetu

Według badań GUS dotyczących wykorzystania technologii informacyjno-komunikacyjnych w jednostkach administracji publicznej, przedsiębiorstwach i gospodarstwach domowych w 2021 roku: w Polsce 92,4% gospodarstw domowych z osobami w wieku 16-74 lata ma dostęp do Internetu. Województwo małopolskie przyjmuje wynik zbliżony do średniej krajowej – 92,1%. Największy odsetek gospodarstw domowych z dostępem do Internetu występował w województwie mazowieckim (95,3%) oraz dolnośląskim (94,4%). Na przestrzeni lat 2017-2021 zaobserwowano wzrost wskaźnika w każdym z województw. Największy wzrost był obserwowany w roku 2020, kiedy to wybuchła pandemia Covid – 19. W Małopolsce był to wzrost o 5,5%.

Wyszczególnienie	Dostęp do Internetu w gospodarstwach domowych z osobami w wieku 16 - 74 lata				
	2017	2018	2019	2020	2021
	[%]	[%]	[%]	[%]	[%]
POLSKA	81,9	84,2	86,7	90,4	92,4
DOLNOŚLĄSKIE	79,7	81,2	88,2	90,7	94,4
KUJAWSKO-POMORSKIE	82,0	85,7	87,3	90,6	93,4
LUBELSKIE	73,1	76,7	79,9	87,2	90,3
LUBUSKIE	74,1	82,5	82,1	85,9	90,9
ŁÓDZKIE	78,0	82,7	83,5	88,0	89,1
MAŁOPOLSKIE	81,9	83,9	86,1	90,8	92,1
MAZOWIECKIE	86,2	87,7	87,4	92,5	95,3
OPOLSKIE	83,6	83,2	88,6	90,2	89,8
PODKARPACKIE	84,8	86,2	88,2	90,7	93,2
PODLASKIE	77,3	81,9	86,4	84,7	88,3
POMORSKIE	85,5	87,8	87,9	90,5	92,1
ŚLĄSKIE	81,0	82,9	88,9	90,3	93,6
ŚWIĘTOKRZYSKIE	82,4	79,0	89,7	90,9	86,5
WARMIŃSKO-MAZURSKIE	83,2	82,3	84,0	91,2	90,2
WIELKOPOLSKIE	83,2	88,1	89,8	91,8	93,7
ZACHODNIOPOMORSKIE	84,4	82,4	83,0	91,2	92,2

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS, Wykorzystanie technologii informacyjno-komunikacyjnych w gospodarstwach domowych w 2017 r., 2018 r., 2019 r., 2020 r., 2021 r. (Obszary tematyczne)

Wskaźnik dotyczący dostępu do Internetu szerokopasmowego przedsiębiorstw kształtuje się w województwie małopolskim poniżej średniej krajowej. Można jednak zauważyć, że wartość ta sukcesywnie wzrasta w latach 2017-2020.

Wyszczególnienie	Przedsiębiorstwa ogółem posiadające szerokopasmowy dostęp do Internetu				
	2017	2018	2019	2020	2021
	[%]	[%]	[%]	[%]	[%]
POLSKA	94,6	95,0	96,3	98,6	98,5
DOLNOŚLĄSKIE	95,9	96,5	98,8	98,7	99,0
KUJAWSKO-POMORSKIE	96,0	96,2	96,9	98,7	98,8
LUBELSKIE	95,8	94,3	96,0	97,6	99,0
LUBUSKIE	96,3	97,2	96,1	98,7	98,5
ŁÓDZKIE	93,7	92,8	95,9	98,7	98,7
MAŁOPOLSKIE	93,4	95,2	96,6	98,7	98,1
MAZOWIECKIE	94,5	96,0	96,4	98,7	98,0
OPOLSKIE	92,9	93,7	94,2	97,4	96,1

PODKARPACKIE	94,1	90,4	96,8	97,8	98,8
PODLASKIE	96,7	92,9	97,4	99,1	98,8
POMORSKIE	93,5	94,2	96,0	98,7	98,6
ŚLĄSKIE	96,4	95,4	96,0	98,5	98,7
ŚWIĘTOKRZYSKIE	92,2	95,8	93,3	98,2	98,1
WARMIŃSKO-MAZURSKIE	94,6	92,7	95,1	99,3	99,6
WIELKOPOLSKIE	93,3	94,7	95,0	98,5	98,4
ZACHODNIOPOMORSKIE	95,8	98,2	98,1	98,9	98,6

Źródło: GUS BDL

Zasoby środowiskowe i zagospodarowanie przestrzenne

Obszary cenne przyrodniczo

W Polsce ochrona przyrody regulowana jest przepisami ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody. W jej rozumieniu ochrona przyrody polega na zachowaniu, zrównoważonym użytkowaniu oraz odnawianiu zasobów, tworów składników przyrody. Ustawa z dnia 16 kwietnia 2004r. wprowadza 10 form ochrony przyrody. Każda z form spełnia inną rolę w polskim systemie ochrony przyrody i służy innym celom, dlatego charakteryzuje się odmiennym reżimem ochronnym oraz zakresem ograniczeń w użytkowaniu.

Forma ochrony przyrody	Liczba form ochrony przyrody w województwie małopolskim
Park Narodowy	6
Rezerwat Przyrody	86
Park Krajobrazowy	11
Obszar Chronionego Krajobrazu	10
Obszar Natura 2000	2 Obszary Natura 2000 (PLB+PLH) 9 Obszarów Specjalnej Ochrony Ptaków (PLB) 86 Obszarów mających znaczenie dla Wspólnoty (PLH)
Pomnik Przyrody	2227
Stanowisko Dokumentacyjne	80
Użytki Ekologiczne	43
Zespół Przyrodniczo - Krajobrazowy	6
Ochrona Gatunkowa	b.d.

Źródło: <http://krakow.rdos.gov.pl/formy-ochrony-przyrody>

Udział obszarów prawnie chronionych w województwie małopolskim w 2017 r. wynosił 53% i w 2021 wzrósł o 0,1 pkt proc. Powiatami, w których współczynnik ten jest najwyższy są: tatrzański (92,6%), nowotarski (91,5%) oraz miechowski (86,3%). Najmniejszą wartość odnotowuje się w powiatach wielickim (0,4%) i oświęcimskim (0,6%). Największy spadek udziału obszarów chronionych, odnotowano w powiatach limanowskim i dąbrowskim (odpowiednio 3,1 i 0,7 pkt proc), a największy wzrost w powiatach chrzanowskim i nowotarskim (odpowiednio 3,2 i 0,3 pkt proc.)

Wyszczególnienie	Udział obszarów prawnie chronionych w powierzchni ogółem - stan na dzień 31 grudnia				
	2017	2018	2019	2020	2021
	[%]	[%]	[%]	[%]	[%]
POLSKA	32,5	32,6	32,3	32,3	32,3
MAŁOPOLSKIE	53,0	53,0	53,0	53,0	53,1
Powiat bocheński	63,6	63,6	63,5	63,5	63,5

Powiat brzeski	77,9	77,8	78,1	78,1	78,1
Powiat chrzanowski	23,1	23,1	23,0	23,0	26,6
Powiat dąbrowski	11,0	11,0	10,3	10,1	10,1
Powiat gorlicki	61,7	61,7	61,7	61,3	61,3
Powiat krakowski	30,8	30,9	30,8	30,9	31,2
Powiat limanowski	68,5	68,5	68,5	65,4	65,4
Powiat miechowski	86,4	86,4	86,4	86,3	86,3
Powiat myślenicki	11,6	11,6	11,6	11,6	11,6
Powiat nowosądecki	80,9	80,9	80,9	80,9	80,9
Powiat nowotarski	88,5	88,5	88,5	91,5	91,5
Powiat olkuski	32,9	33,0	33,0	33,0	33,0
Powiat oświęcimski	0,6	0,6	0,6	0,6	0,6
Powiat proszowicki	15,9	15,9	15,9	15,9	15,9
Powiat suski	41,7	41,8	41,8	41,5	41,5
Powiat tarnowski	74,9	74,9	75,0	74,8	74,8
Powiat tatrzański	92,9	92,9	92,9	92,6	92,6
Powiat wadowicki	11,5	11,4	11,4	11,4	11,4
Powiat wielicki	0,3	0,3	0,3	0,3	0,4

Źródło: GUS BDL

Wyszczególnienie	Powierzchnia obszarów prawnie chronionych w latach - stan na dzień 31 grudnia				
	2017	2018	2019	2020	2021
	[ha]	[ha]	[ha]	[ha]	[ha]
POLSKA	10 175 600,82	10 182 355,75	10 107 332,94	10 106 401, 24	10 109 100,01
MAŁOPOLSKIE	804 558,17	804 507,14	804 414,00	804 699,36	806 411,41
Powiat bocheński	41 226,98	41 218,56	41 179,96	41 179,96	41 179,96
Powiat brzeski	45 979,12	45 912,93	46 102,58	46 102,58	46 102,58
Powiat chrzanowski	8 537,34	8 537,12	8 495,44	8 502,99	9 851,16
Powiat dąbrowski	5 833,84	5 833,84	5 474,99	5 362,32	5 362,32
Powiat gorlicki	59 600,30	59 603,59	59 603,59	59 211,57	59 211,57
Powiat krakowski	37 961,31	37 964,17	37 953,31	38 041,92	38 368,07
Powiat limanowski	65 136,43	65 135,58	65 135,58	62 191,97	62 191,97
Powiat miechowski	58 409,40	58 409,40	58 409,40	58 341,50	58 331,64
Powiat myślenicki	7 798,82	7 798,80	7 798,80	7 798,78	7 798,71
Powiat nowosądecki	125 328,12	125 329,90	125 329,90	125 310,00	125 310,16
Powiat nowotarski	130 513,58	130 515,17	130 515,17	134 984,98	134 984,99
Powiat olkuski	20 366,34	20 374,74	20 374,75	20 374,75	20 391,06
Powiat oświęcimski	240,65	246,03	246,03	246,03	246,03
Powiat proszowicki	6 606,35	6 606,04	6 606,04	6 599,51	6 599,51
Powiat suski	28 614,84	28 680,83	28 677,75	28 467,59	28 467,59
Powiat tarnowski	105 745,76	105 718,47	105 927,64	105 629,11	105 629,11
Powiat tatrzański	43 809,74	43 809,71	43 809,71	43 666,92	43 666,92
Powiat wadowicki	7 415,40	7 359,83	7 360,03	7 360,03	7 360,03
Powiat wielicki	137,77	136,62	137,19	137,14	154,12
m.Kraków	4 875,41	4 896,11	4 856,44	4 856,44	4 870,64
m.Nowy Sącz	410,20	410,20	410,20	323,77	323,77
m.Tarnów	9,47	9,50	9,50	9,50	9,50

Źródło: GUS BDL

Parki narodowe

W 2017 r. w województwie małopolskim było 804 558,17 ha powierzchni prawnie chronionych, z czego 38 048,29 ha stanowiły parki narodowe. Obejmowały one swym zasięgiem 6 powiatów województwa: gorlicki, krakowski, limanowski, nowotarski, suski i tatrzański. W 2021 r. udział parków narodowych w powierzchni prawnie chronionych uległ zmniejszeniu z uwagi na spadek

powierzchni w powiecie tatrzańskim - o 15,07 ha. Na terenie województwa małopolskiego znajduje się 6 parków narodowych: Babiogórski, Gorczański, Magurski, Ojcowski, Pieniński Park Narodowy oraz Tatrzański Park Narodowy. Ich powierzchnia stanowi ok. 2,5% powierzchni województwa.

Wyszczególnienie	Parki narodowe - stan na dzień 31 grudnia				
	2017	2018	2019	2020	2021
	[ha]	[ha]	[ha]	[ha]	[ha]
POLSKA	315 086,51	315107,09	315128,09	315138,67	315143,06
MAŁOPOLSKIE	38 048,29	38 048,04	38 062,47	38 047,43	38 047,43
Powiat gorlicki	1 896,50	1 898,89	1 898,89	1 898,89	1 898,89
Powiat krakowski	2 145,70	2 145,70	2 163,21	2 163,21	2 163,21
Powiat limanowski	5 468,42	5 468,42	5 468,42	5 468,42	5 468,42
Powiat nowotarski	4 781,53	4 781,12	4 781,12	4 781,12	4 781,12
Powiat suski	2 559,00	2 556,80	2 553,72	2 553,72	2 553,72
Powiat tatrzański	21 197,14	21 197,11	21 197,11	21 182,07	21 182,07

Źródło: GUS BDL

Rezerwy przyrody

W 2017 r. w województwie małopolskim było 804 558,17 ha powierzchni prawnie chronionych, z czego 3 422,31 ha stanowiły rezerwy przyrody. W 2021 r. powierzchnia zajmowana przez rezerwy przyrody zwiększyła się o 99,97 ha. Największy wzrost odnotowano w powiecie olkuskim (o 95,89 ha) oraz powiecie nowosądeckim (o 13,06 ha). Z kolei największy spadek odnotowano w powiecie miechowski (o 7,46 ha). Rezerwy przyrody największy obszar zajmują w powiecie krakowskim – 846,22 ha, a najmniejszy w powiecie brzeskim – 5,31 ha. Na terenie województwa małopolskiego znajduje się 86 rezerwatów przyrody, co stanowi ok. 0,23% powierzchni województwa.

Wyszczególnienie	Rezerwy przyrody - stan na dzień 31 grudnia				
	2017	2018	2019	2020	2021
	[ha]	[ha]	[ha]	[ha]	[ha]
POLSKA	169193,84	169555,57	169583,73	170193,93	170967,61
MAŁOPOLSKIE	3 422,31	3 401,05	3 414,82	3 426,19	3 522,28
Powiat bocheński	134,96	134,86	134,86	134,86	134,86
Powiat brzeski	5,60	5,31	5,31	5,31	5,31
Powiat chrzanowski	67,58	67,71	67,71	67,71	67,71
Powiat gorlicki	24,57	24,87	24,87	24,87	24,87
Powiat krakowski	845,08	846,22	846,22	846,22	846,22
Powiat limanowski	149,71	148,73	148,73	148,73	148,73
Powiat miechowski	108,79	101,33	101,33	101,33	101,33
Powiat myślenicki	283,69	283,21	283,21	283,21	283,21
Powiat nowosądecki	649,48	650,35	663,82	662,54	662,54
Powiat nowotarski	445,53	427,60	427,60	440,25	440,25
Powiat olkuski	200,23	200,03	200,03	200,03	296,12
Powiat oświęcimski	97,65	103,03	103,03	103,03	103,03
Powiat suski	71,66	71,94	71,94	71,94	71,94
Powiat tarnowski	206,75	207,06	207,16	207,16	207,16
Powiat wadowicki	39,24	38,04	38,24	38,24	38,24
Powiat wielicki	33,83	32,68	32,68	32,68	32,68
Powiat m.Kraków	48,49	48,58	48,58	48,58	48,58
Powiat m.Tarnów	9,47	9,50	9,50	9,50	9,50

Źródło: GUS BDL

Parki krajobrazowe

W 2017 r. parki krajobrazowe w województwie małopolskim zajmowały 178 296,21 ha. W 2021 roku ich powierzchnia zwiększyła się o 1 746,57 ha. Największą powierzchnię zajmują w powiecie nowosądeckim – 46 624,65 ha, w powiecie krakowskim – 36 139,38 ha oraz w powiecie tarnowskim – 30 581,40 ha. Najmniejsza powierzchnia parków krajobrazowych jest w powiecie brzeskim – 640,08 ha. W 2021 r., w porównaniu z 2017 r., powiat chrzanowski odnotował największy wzrost udziału obszarów zajmowanych przez parki krajobrazowe - o 1355,72 ha. Na terenie województwa małopolskiego znajduje się 11 parków krajobrazowych: Dolinki Krakowskie, Tenczyński, Rudniański, Wiśnicko-Lipnicki, Orlich Gniazd, Bielańsko-Tyniecki, Pasma Brzanki, Ciężkowicko-Rożnowski, Dłubniański, Popradzki oraz Beskidu Małego. Ich powierzchnia stanowi ok. 11,8% powierzchni województwa.

Wyszczególnienie	Parki krajobrazowe - stan na dzień 31 grudnia				
	2017	2018	2019	2020	2021
	[ha]	[ha]	[ha]	[ha]	[ha]
POLSKA	2694726,41	2611529,95	2610751,37	2609405,30	2610861,85
MAŁOPOLSKIE	178 296,21	178 307,94	178 251,53	178 347,65	180 042,78
Powiat bocheński	14 230,79	14 230,79	14 230,79	14 230,79	14 230,79
Powiat brzeski	640,08	640,08	640,08	640,08	640,08
Powiat chrzanowski	8 469,90	8 469,90	8 469,90	8 477,45	9 825,62
Powiat krakowski	35 741,40	35 741,40	35 724,66	35 813,23	36 139,38
Powiat miechowski	1 331,40	1 331,40	1 331,40	1 331,40	1 321,54
Powiat nowosądecki	46 624,49	46 624,49	46 624,49	46 624,49	46 624,65
Powiat nowotarski	6 794,65	6 794,65	6 794,65	6 794,65	6 794,65
Powiat olkuski	20 053,90	20 053,90	20 053,90	20 053,90	20 070,21
Powiat suski	1 635,10	1 702,40	1 702,40	1 702,40	1 702,40
Powiat tarnowski	30 581,40	30 581,40	30 581,40	30 581,40	30 581,40
Powiat wadowicki	7 414,30	7 358,73	7 358,73	7 358,73	7 358,73
Powiat m. Kraków	4 778,80	4 778,80	4 739,13	4 739,13	4 753,33

Źródło: GUS BDL

Obszary chronionego krajobrazu

W 2017 r. obszary chronionego krajobrazu w województwie małopolskim zajmowały łącznie 572 900,45 ha. W kolejnych latach nastąpił wzrost zajmowanych terenów przez te obszary – w 2021 r. o 104,16 ha. Największą powierzchnię obszary te zajmują w powiecie nowotarskim – 123 408,14 ha, a najmniejszą w powiecie dąbrowskim - 5 361,28 ha. Na terenie województwa małopolskiego znajduje się 10 obszarów chronionego krajobrazu, należą do nich: Bratucicki, Koszycki, Wyżyny Miechowskiej, Jastrzębsko-Żdzarski, Pogórza Ciężkowickiego, Doliny Wisły, Zachodniego Pogórza Wiśnickiego, Wschodniego Pogórza Wiśnickiego, Radłowsko-Wierzchosławicki oraz Południowomałopolski. Ich powierzchnia stanowi ok. 37,7% powierzchni województwa.

Wyszczególnienie	Obszary chronionego krajobrazu - stan na dzień 31 grudnia				
	2017	2018	2019	2020	2021
	[ha]	[ha]	[ha]	[ha]	[ha]
POLSKA	7 089 016,65	7 092 476,25	7 021 788,62	7 022 836,01	7 023 934,03
MAŁOPOLSKIE	572 900,45	572 798,49	572 798,99	573 004,61	573 004,61
Powiat bocheński	21 831,30	21 822,98	21 784,31	21 784,31	21 784,31
Powiat brzeski	45 338,99	45 272,80	45 461,65	45 461,65	45 461,65

Powiat dąbrowski	5 832,80	5 832,80	5 473,95	5 361,28	5 361,28
Powiat gorlicki	57 703,60	57 703,60	57 703,60	57 311,58	57 311,58
Powiat limanowski	59 628,60	59 628,60	59 628,60	56 684,99	56 684,99
Powiat miechowski	57 078,00	57 078,00	57 078,00	57 010,10	57 010,10
Powiat myślenicki	7 510,00	7 510,00	7 510,00	7 510,00	7 510,00
Powiat nowosądecki	78 668,80	78 668,80	78 668,80	78 650,18	78 650,18
Powiat nowotarski	118 938,30	118 938,30	118 938,80	123 408,14	123 408,14
Powiat proszowski	6 606,00	6 606,00	6 606,00	6 599,47	6 599,47
Powiat suski	15 576,90	15 576,90	15 576,90	15 366,74	15 366,74
Powiat tarnowski	75 164,36	75 136,91	75 346,08	75 047,55	75 047,55
Powiat tatrzański	22 612,60	22 612,60	22 612,60	22 484,85	22 484,85
Powiat m. Nowy Sącz	410,20	410,20	410,20	323,77	323,77

Źródło: GUS BDL

Obszary Natura 2000

Na obszarze województwa małopolskiego Specjalne Obszary Ochrony ptaków (OSO) zajmowały łącznie w 2021 roku 133 442,3 ha, czyli 8,8% powierzchni województwa. Z kolei udział Specjalnych Obszarów Ochrony Siedlisk (SOO) wyniósł 153 036,9 ha, stanowiąc 10,1% powierzchni województwa (wzrost w stosunku do 2017 roku o 65,6 ha). W Małopolsce znajdują się 2 obszary Natura 2000 PLC (czyli posiadające wspólne granice obszar ptasi PLB oraz siedliskowy PLH), 9 obszarów specjalnej ochrony ptaków (PLB) oraz 86 obszarów specjalnej ochrony siedlisk (PLH).

Wyszczególnienie	Specjalne obszary ochrony ptaków (PLB) - stan na dzień 31 grudnia				
	2017	2018	2019	2020	2021
	[ha]	[ha]	[ha]	[ha]	[ha]
POLSKA	4911398,9	4 911 398,9	4 911 398,9	4912825,5	4 913 354,1
DOLNOŚLĄSKIE	292 801,8	292 801,8	292 801,8	292 800,6	292 803,4
KUJAWSKO-POMORSKIE	157 779,5	157 779,5	157 779,5	157 779,5	157 779,6
LUBELSKIE	335 841,2	335 841,2	335 841,2	335 841,2	335 841,2
LUBUSKIE	294 200,1	294 200,1	294 200,1	294 200,1	294 119,9
ŁÓDZKIE	40 236,7	40 236,7	40 236,7	40 236,7	40 236,7
MAŁOPOLSKIE	133 442,4	133 442,4	133 442,4	133 441,6	133 442,3
MAZOWIECKIE	428 614,6	428 614,6	428 614,6	428 614,6	428 614,6
OPOLSKIE	14 391,7	14 391,7	14 391,7	14 391,7	14 391,7
PODKARPACKIE	507 777,1	507 777,1	507 777,1	507 776,5	507 777,2
PODLASKIE	579 400,0	579 400,0	579 400,0	579 400,0	579 400,0
POMORSKIE	364 339,4	364 339,4	364 339,4	364 985,1	365 589,3
ŚLĄSKIE	62 362,5	62 362,5	62 362,5	62 362,3	62 362,5
ŚWIĘTOKRZYSKIE	21 980,9	21 980,9	21 980,9	21 980,9	21 980,9
WARMIŃSKO-MAZURSKIE	575 828,1	575 828,1	575 828,1	575 828,1	575 828,4
WIELKOPOLSKIE	409 461,3	409 461,3	409 461,3	409 461,3	409 461,2
ZACHODNIOPOMORSKIE	692 941,5	692 941,5	692 941,5	693 725,3	693 725,2

Źródło: GUS BDL

Wyszczególnienie	Specjalne obszary ochrony siedlisk (PLH) - stan na dzień 31 grudnia				
	2017	2018	2019	2020	2021
	[ha]	[ha]	[ha]	[ha]	[ha]
POLSKA	3 491 346,4	3 491 346,4	3491346,4	3492124,9	3497962,7
DOLNOŚLĄSKIE	354 732,4	354 732,4	354 732,4	353 768,6	353 834,4

KUJAWSKO-POMORSKIE	88 164,0	88 164,0	88 164,0	88 180,5	88 268,7
LUBELSKIE	164 724,7	164 724,7	164 724,7	164 716,4	165 182,6
LUBUSKIE	209 190,8	209 190,8	209 190,8	209 176,0	209 062,0
ŁÓDZKIE	53 688,8	53 688,8	53 688,8	53 723,8	53 723,8
MAŁOPOLSKIE	152 971,3	152 971,3	152 971,3	153 035,7	153 036,9
MAZOWIECKIE	192 950,4	192 950,4	192 950,4	193 677,5	195 819,3
OPOLSKIE	27 264,8	27 264,8	27 264,8	27 151,8	28 401,1
PODKARPACKIE	353 406,6	353 406,6	353 406,6	352 229,8	351 455,9
PODLASKIE	543 673,4	543 673,4	543 673,4	543 691,0	543 691,0
POMORSKIE	177 044,2	177 044,2	177 044,2	177 201,5	177 583,6
ŚLĄSKIE	92 086,3	92 086,3	92 086,3	92 075,3	92 210,0
ŚWIĘTOKRZYSKIE	156 063,9	156 063,9	156 063,9	156 069,4	156 074,7
WARMIŃSKO-MAZURSKIE	258 308,8	258 308,8	258 308,8	258 329,1	258 417,6
WIELKOPOLSKIE	241 306,9	241 306,9	241 306,9	242 162,8	243 872,7
ZACHODNIOPOMORSKIE	425 769,2	425 769,2	425 769,2	426 935,7	427 328,3

Źródło: GUS BDL

Pomniki Przyrody

Na terenie województwa małopolskiego znajdują się 2227 pomniki przyrody (stan na 31 grudnia 2021 r.). Najwięcej pomników przyrody jest w: powiecie krakowskim – 434, m. Kraków – 311, nowosądeckim – 157 oraz tarnowskim – 148. Najmniej pomników przyrody znajduje się w powiecie dąbrowskim – 23, proszowickim – 21 oraz tatrzańskim – 14. W skali kraju liczba pomników przyrody od 2017 r. do 2021 r. uległa spadkowi o 1189. Natomiast w województwie małopolskim na przestrzeni tego okresu liczba pomników przyrody wzrosła o 17.

Wyszczególnienie	Pomniki przyrody - stan na dzień 31 grudnia				
	2017	2018	2019	2020	2021
	[szt.]	[szt.]	[szt.]	[szt.]	[szt.]
POLSKA	36 232	35 020	34 890	34 898	35 043
MAŁOPOLSKIE	2 210	2 204	2 193	2 199	2 227
Powiat bocheński	127	124	123	122	122
Powiat brzeski	86	85	87	84	84
Powiat chrzanowski	108	104	104	103	103
Powiat dąbrowski	23	23	23	23	23
Powiat gorlicki	38	37	34	35	35
Powiat krakowski	434	411	409	426	429
Powiat limanowski	62	66	66	59	59
Powiat miechowski	40	40	40	40	40
Powiat myślenicki	102	102	105	98	97
Powiat nowosądecki	157	168	165	165	165
Powiat nowotarski	85	91	83	78	103
Powiat olkuski	77	76	76	76	76
Powiat oświęcimski	68	68	69	66	66
Powiat proszowicki	21	22	22	22	22
Powiat suski	57	57	57	57	57
Powiat tarnowski	148	142	141	140	140
Powiat tatrzański	14	13	14	14	15
Powiat wadowicki	113	112	108	108	107
Powiat wielicki	71	70	70	70	73
Powiat m. Kraków	311	325	325	342	342
Powiat m. Nowy Sącz	26	25	28	27	25
Powiat m. Tarnów	42	43	44	44	44

Źródło: GUS BDL

Stanowiska dokumentacyjne

Stanowiska dokumentacyjne w województwie małopolskim w 2017 r. występowały w 9 powiatach, a od 2018 r. w 8 - brak stanowiska dokumentacyjnego w powiecie gorlickim. W 2017 r. zajmowały one powierzchnię 55,94 ha a w 2021 r. ich powierzchnia wzrosła o 1,7 ha. Największą powierzchnię zajmują stanowiska dokumentacyjne znajdujące się w powiecie wielickim – 51,64 ha, a najmniejszą w powiecie proszowickim – 0,04 ha.

Wyszczególnienie	Stanowiska dokumentacyjne - stan na dzień 31 grudnia				
	2017	2018	2019	2020	2021
	[ha]	[ha]	[ha]	[ha]	[ha]
POLSKA	957,94	957,04	980,00	968,04	993,22
MAŁOPOLSKIE	55,94	56,22	54,06	54,05	57,64
Powiat bocheński	1,46	1,46	1,45	1,45	1,45
Powiat chrzanowski	0,30	0,28	0,28	0,28	0,28
Powiat gorlicki	0,20	0,00	0,00	0,00	0,00
Powiat krakowski	5,08	5,08	2,93	2,92	2,92
Powiat myślenicki	0,00	0,50	0,50	0,50	0,43
Powiat proszowicki	0,04	0,04	0,04	0,04	0,04
Powiat tarnowski	0,40	0,40	0,40	0,40	0,40
Powiat wadowicki	1,10	1,10	1,10	1,10	1,10
Powiat wielicki	47,36	47,36	47,36	47,36	51,02

Źródło: GUS BDL

Użytki ekologiczne

W 2017 r. w województwie małopolskim użytki ekologiczne zajmowały 1 228,45 ha. W 2021 r. ich powierzchnia zwiększyła się o Poziom ten w kolejnych latach wzrósł o 9,17 ha. Najwięcej terenów z użytkami ekologicznymi było w powiecie olkuskim – 828,88 ha, a najmniej w powiecie dąbrowskim – 1,04 ha. Największy wzrost udziału powierzchni użytków ekologicznych odnotowano w powiecie m. Kraków (o 38,11 ha), wielickim (o 13,89 ha) i olkuskim (o 8,41 ha). Z kolei największy spadek miał miejsce w powiatach: chrzanowskim (o 41,68 ha) i krakowskim (o 9,43 ha).

Wyszczególnienie	Użytki ekologiczne - stan na dzień 31 grudnia				
	2017	2018	2019	2020	2021
	[ha]	[ha]	[ha]	[ha]	[ha]
POLSKA	53415,54	54767,04	55429,15	55223,11	55173,16
MAŁOPOLSKIE	1 228,45	1 274,92	1 224,29	1 224,29	1 237,62
Powiat bocheński	1,34	1,34	1,34	1,34	1,34
Powiat brzeski	7,67	7,67	7,62	7,62	7,62
Powiat chrzanowski	60,00	60,00	18,32	18,32	18,32
Powiat dąbrowski	1,04	1,04	1,04	1,04	1,04
Powiat gorlicki	1,10	1,10	1,10	1,10	1,10
Powiat krakowski	96,45	96,45	86,97	87,02	87,02
Powiat myślenicki	5,50	5,46	5,46	5,44	5,44
Powiat nowosądecki	1,05	1,05	1,05	1,05	1,05
Powiat nowotarski	1,10	1,10	1,10	1,07	1,08
Powiat olkuski	820,58	828,98	828,99	828,99	828,99
Powiat oświęcimski	49,29	49,29	49,29	49,29	49,29
Powiat tarnowski	20,29	20,29	20,29	20,29	20,29
Powiat wielicki	56,53	56,53	57,10	57,10	70,42
Powiat m. Kraków	106,51	144,62	144,62	144,62	144,62

Źródło: GUS BDL

Zespoły przyrodniczo-krajobrazowe

Według danych z lat 2017 – 2021 w województwie małopolskim powierzchnia zajmowana przez zespoły przyrodniczo-krajobrazowe utrzymywała się na stosunkowo stałym poziomie i w 2021 r. wynosiła 13 978,23 ha. Obecnie największą powierzchnię zespoły te obejmują w powiecie suskim – 8 786 ha i w powiecie bocheńskim – 5 030 ha, a najmniejszą w powiecie nowosądeckim (4,35 ha).

Wyszczególnienie	Zespoły przyrodniczo-krajobrazowe - stan na dzień 31 grudnia				
	2017	2018	2019	2020	2021
	[ha]	[ha]	[ha]	[ha]	[ha]
POLSKA	118709,60	118911,07	118796,94	117998,56	118128,50
MAŁOPOLSKIE	13 979,67	13 979,36	13 978,28	13 978,23	13 978,23
Powiat bocheński	5 030,00	5 030,00	5 030,00	5 030,00	5 030,00
Powiat nowosądecki	4,35	4,35	4,35	4,35	4,35
Powiat oświęcimski	93,71	93,71	93,71	93,71	93,71
Powiat proszowski	0,31	0,00	0,00	0,00	0,00
Powiat suski	8 786,00	8 786,00	8 786,00	8 786,00	8 786,00
Powiat tarnowski	65,25	65,25	64,17	64,17	64,17
Powiat wielicki	0,05	0,05	0,05	0,00	0,00

Źródło: GUS BDL

Ważniejsze zwierzęta chronione

Na terenie województwa małopolskiego do najważniejszych zwierząt chronionych zalicza się: żubra, kozicę, niedźwiedzia brunatnego, bobra europejskiego, rysia oraz wilka. Na przełomie lat 2017 – 2021 populacja poszczególnych chronionych gatunków zwierząt ulegała znacznym wahaniom. W przypadku żubra, najwięcej osobników było w 2017 r. – 27, natomiast z danych z 2021 r. ich liczba spadła do 16. Najwięcej kozic w Małopolsce było w 2018 r. – 421, najmniej w 2017 r. – 290 osobników, natomiast w 2021 r. - 314 sztuk. W przypadku niedźwiedzia brunatnego tendencja w populacji w kolejnych 4 latach jest wzrostowa. W 2017 r. w województwie małopolskim było 50 osobników, a już w 2021 r. - 65. Populacja bobra europejskiego znacznie spadła w latach 2018-2019, gdzie było 5 000 osobników w porównaniu z 2017 r. – 5 500 bobrów. Według danych z 2021 r. nastąpił wzrost populacji bobra europejskiego, który oscylował w granicy 5 100 osobników. Populacja rysia w Małopolsce mocno wzrosła z 35 osobników (2017 r.) do 50 (2021 r.). Bardzo duży przyrost nastąpił w przypadku wilka. W 2017 r. populacja w województwie małopolskim liczyła 70 osobników, a już w 2021 r. zwiększyła się prawie dwukrotnie – do 130 .

Wyszczególnienie	Ważniejsze zwierzęta chronione - stan na dzień 31 grudnia				
	2017	2018	2019	2020	2021
	[szt.]	[szt.]	[szt.]	[szt.]	[szt.]
Żubr (Bison bonasus)					
POLSKA	1 873	1 820	2 269	2 316	2 429
MAŁOPOLSKIE	27	23	22	19	16
Kozica (Rupicapra rupicapra)					
POLSKA	310	441	379	350	334
MAŁOPOLSKIE	290	421	359	330	314
Niedźwiedź brunatny (Ursus arctos)					
POLSKA	304	292	369	381	354
MAŁOPOLSKIE	50	60	60	65	65
Bóbr europejski (Castor fiber)					
POLSKA	124 622	127 173	136 861	142 489	147 696

MAŁOPOLSKIE	5 500	5 500	5 000	5 000	5 100
Ryś (<i>Lynx lynx</i>)					
POLSKA	432	427	545	580	507
MAŁOPOLSKIE	35	45	45	50	50
Wilk (<i>Canis lupus</i>)					
POLSKA	2 390	2 868	3 222	3 530	3 770
MAŁOPOLSKIE	70	80	80	120	130

Źródło: GUS BDL

Lasy

Powierzchnia gruntów leśnych w Polsce w 2020 r. stanowiła 30,9% powierzchni lądowej. W województwie małopolskim była to wartość 29,4%, a więc zbliżona do średniej krajowej.

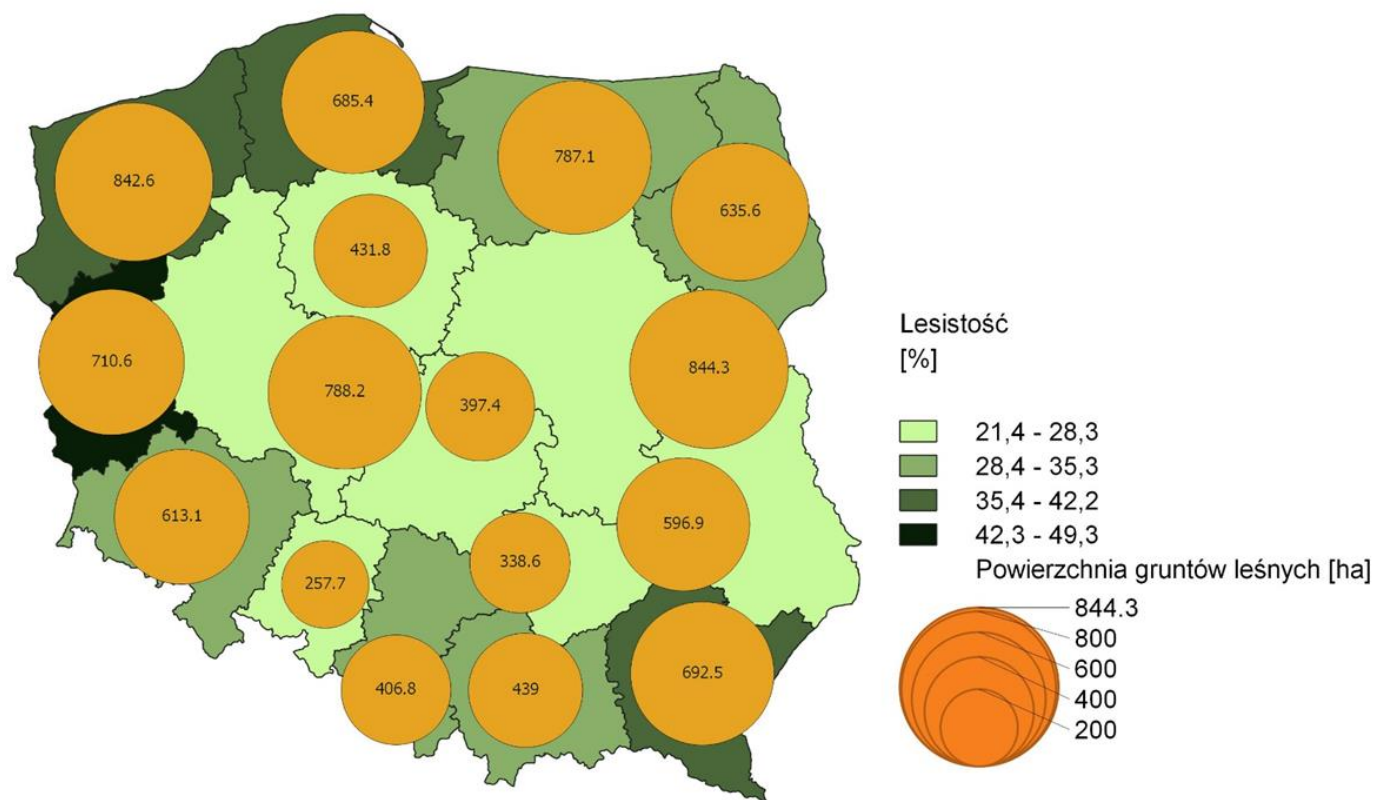
W 2020 r. powierzchnia gruntów leśnych w Polsce wynosiła 9464,2 ha, w tym lasy stanowiły 9260,3 ha (80,7% lasy publiczne i 19,3% lasy prywatne). Wśród lasów publicznych – 98,6% lasów jest własnością Skarbu Państwa, z czego 96,6% jest zarządzane przez Lasy Państwowe. W Małopolsce lasy stanowią 98,9% powierzchni gruntów leśnych. Lasy publiczne stanowią 56,4% ogółu lasów. Wśród tych stanowiących własność Skarbu Państwa – 87,7% jest zarządzane przez Lasy Państwowe oraz 10,1% przez Parki Narodowe.

W Polsce w 2020 roku lesistość wynosiła 29,6%, natomiast w Małopolsce 28,6% - co plasowało ją na 9 miejscu w kraju. Najwyższą lesistością odznaczało się województwo lubuskie (49,3%).

Z roku na rok powierzchnia lasów w Polsce systematycznie wzrasta. W 2021 r. największą powierzchnię zaobserwowano w województwach: mazowieckim, zachodniopomorskim, wielkopolskim oraz warmińsko-mazurskim. W porównaniu z innymi województwami, w 2021 roku w Małopolsce powierzchnia lasów była niewielka – 434187,49 ha, co dawało 11 pozycję w kraju.

Wyszczególnienie	Grunty leśne i lesistość w 2020 r. - stan na dzień 31 grudnia												
	Powierzchnia gruntów leśnych										Lesistość		
	Ogółem	w tym:							Grunty związane z gospodarką leśną	Udział w powierzchni lądowej	[%]	Lokata	
		Lasy Ogółem	Lasy Publiczne ogółem	w tym:				Lasy prywatne ogółem					
				Własność Skarbu Państwa	Własność gmin ogółem								
						Ogółem	w tym w zarządzie:						
							Lasów Państwowych						Parków Narodowych
[ha]										[%]			
POLSKA	9464,2	9260,3	7474,6	7369,4	7121,4	183,5	84	1785,7	203,9	30,9	29,6	-	
DOLNOŚLĄSKIE	611,8	595,6	573,5	566,4	552	10	7,1	22,1	16,2	31	29,9	8	
KUJAWSKO-POMORSKIE	432,2	422,2	372,6	369	367,7	-	3,6	49,7	10	24,7	23,5	13	
LUBELSKIE	596	587,4	346,3	344,9	328,9	12,2	1,4	241,1	8,6	23,9	23,4	15	
LUBUSKIE	710,3	690	676,8	674,8	668,3	4,6	2	13,1	20,4	51,7	49,3	1	
ŁÓDZKIE	397,5	390,2	256,5	249,6	247	0,1	3,3	133,7	7,3	22	21,4	16	
MAŁOPOLSKIE	439,3	434,5	245,2	227,2	199,2	24,9	11,7	189,3	4,8	29,4	28,6	9	
MAZOWIECKIE	845,3	833,3	458,5	455,6	420,3	26,9	2,4	374,8	12	24,1	23,4	14	
OPOLSKIE	257,9	251	238	234,1	232,9	-	1,5	13	6,9	27,8	26,7	11	
PODKARPACKIE	691,8	682,1	560,8	533	489,1	40,9	27,7	121,3	9,7	39,2	38,2	2	
PODLASKIE	634,8	624,9	419	417,3	381,5	33	1,5	205,8	10	31,9	31,0	7	
POMORSKIE	685	667,2	590	586,7	573,2	9,9	3,3	77,1	17,8	39	36,4	3	
ŚLĄSKIE	405,8	395,8	316,7	313	306	-	3,6	79,1	10	33,4	32,1	5	
ŚWIĘTOKRZYSKIE	338	331,3	236,4	234,9	225,2	7,1	1,2	94,9	6,7	29,1	28,3	10	
WARMIŃSKO-MAZURSKIE	787,1	766,9	703,3	699,6	694,2	-	3,4	63,5	20,2	34,5	31,7	6	
WIELKOPOLSKIE	788,8	769	684,7	671,8	662,6	5,1	5,7	84,3	19,8	26,8	25,8	12	
ZACHODNIOPOMORSKIE	842,6	819,1	796,3	791,5	773,4	8,9	4,5	22,8	23,5	38,8	35,8	4	

Źródło: GUS, Rocznik Statystyczny Leśnictwa, Warszawa, 2021

Wyszczególnienie	Powierzchnia lasów ogółem - stan na dzień 31 grudnia				
	2017	2018	2019	2020	2021
	[ha]	[ha]	[ha]	[ha]	[ha]
POLSKA	9 242 439,18	9 254 945,42	9 258 843,01	9 260 266,62	9 264 665,95
DOLNOŚLĄSKIE	594 809,63	595 053,69	595 030,64	595 570,06	596 819,22
KUJAWSKO-POMORSKIE	421 892,73	421 942,20	422 105,75	422 240,61	421 858,88
LUBELSKIE	586 197,25	587 767,55	585 677,60	587 388,69	588 250,39
LUBUSKIE	689 367,16	689 518,39	689 864,31	689 968,70	690 235,93
ŁÓDZKIE	391 210,37	391 618,13	391 817,81	390 186,56	390 048,75
MAŁOPOLSKIE	435 356,36	435 243,65	435 399,13	434 482,14	434 187,49
MAZOWIECKIE	829 670,18	830 936,53	834 409,02	833 293,68	832 223,02
OPOLSKIE	250 847,19	250 927,76	250 967,99	251 001,03	250 892,37
PODKARPACKIE	682 613,44	683 545,94	682 552,95	682 094,57	682 752,51
PODLASKIE	622 168,73	625 029,97	623 876,68	624 850,29	625 685,52
POMORSKIE	667 055,87	667 103,23	667 064,87	667 165,19	668 376,87
ŚLĄSKIE	394 802,01	394 773,09	395 736,36	395 776,50	396 768,52
ŚWIĘTOKRZYSKIE	332 056,65	332 312,52	331 698,55	331 282,66	331 933,05
WARMIŃSKO-MAZURSKIE	759 758,00	762 736,27	765 570,78	766 866,15	767 046,29
WIELKOPOLSKIE	768 811,17	769 351,21	769 499,20	769 020,79	768 405,86
ZACHODNIOPOMORSKIE	815 822,44	817 085,29	817 571,37	819 079,00	819 181,28

Źródło: GUS BDL

W Małopolsce zdecydowanie najmniejsza powierzchnia lasów zarówno publicznych, jak i prywatnych występuje w powiecie proszowickim. Z kolei największa powierzchnia lasów publicznych występuje w powiatach: nowosądeckim (44812,62 ha) oraz gorlickim (34621,43 ha). W niektórych powiatach przeważa powierzchnia lasów prywatnych nad lasami publicznymi, są to: powiat limanowski, gdzie powierzchnia lasów prywatnych jest prawie dwa razy większa od powierzchni lasów publicznych, powiat myślenicki, powiat nowotarski, powiat suski oraz powiat tarnowski.

Wyszczególnienie	Lasy publiczne ogółem					Lasy prywatne ogółem				
	stan na dzień 31 grudnia					stan na dzień 31 grudnia				
	2017	2018	2019	2020	2021	2017	2018	2019	2020	2021
	[ha]	[ha]	[ha]	[ha]	[ha]	[ha]	[ha]	[ha]	[ha]	[ha]
POLSKA	7 460 120,49	7 466 570,74	7 471 955,75	7 474 608,84	7 478 771,16	1 782 318,69	1 788 374,68	1 786 887,26	1 785 657,78	1 785 894,79
MAŁOPOLSKIE	245 225,45	245 663,79	245 966,30	245 229,88	245 208,20	190 130,91	189 579,86	189 432,83	189 252,26	188 979,29
Powiat bocheński	10 942,34	10 943,02	10 939,75	10 941,34	10 944,86	7 522,70	7 522,70	7 522,70	7 522,70	7 522,70
Powiat brzeski	5 617,44	5 520,37	5 517,99	5 516,76	5 515,14	5 489,00	5 492,00	5 493,00	5 499,00	5 504,00
Powiat chrzanowski	12 584,77	12 585,66	12 609,18	12 597,24	12 595,13	1 232,00	1 233,00	1 233,21	1 233,11	1 233,11
Powiat dąbrowski	3 139,51	3 139,99	3 155,35	3 155,42	3 156,07	2 952,00	2 879,94	2 885,94	2 890,94	2 889,07
Powiat gorlicki	34 619,67	34 635,02	34 706,98	34 653,01	34 621,43	7 229,00	7 212,00	7 157,00	7 216,00	7 254,00
Powiat krakowski	11 892,78	11 885,68	11 950,78	11 952,02	11 967,23	3 063,00	3 062,00	3 081,00	3 082,00	2 821,00
Powiat limanowski	14 552,52	14 554,65	14 592,64	14 586,13	14 585,79	22 217,51	22 217,93	22 207,86	22 203,17	22 201,40
Powiat miechowski	7 018,51	7 018,47	7 017,84	7 030,01	7 023,44	1 084,78	1 102,94	1 102,71	1 095,52	1 103,88
Powiat myślenicki	6 989,55	6 943,59	6 969,34	6 974,22	6 986,47	17 026,00	16 949,00	16 959,00	16 966,00	16 964,00
Powiat nowosądecki	44 224,55	44 507,99	44 681,78	44 796,64	44 812,62	23 752,64	23 740,35	23 783,82	23 787,21	23 709,33
Powiat nowotarski	17 948,97	17 922,16	18 772,09	18 820,86	18 803,33	36 621,68	36 711,30	36 753,75	36 562,76	36 570,24
Powiat olkuski	16 508,92	16 773,96	16 859,51	16 835,33	16 767,08	5 692,68	5 688,53	5 686,90	5 679,80	5 679,80
Powiat oświęcimski	2 924,63	2 924,63	2 975,83	2 991,48	2 999,27	1 116,76	1 062,37	992,19	987,59	986,26
Powiat proszowicki	397,51	412,33	406,29	404,18	404,11	618,00	330,00	215,00	215,00	207,00
Powiat suski	14 049,66	14 041,46	14 058,37	14 054,55	14 055,21	19 030,00	18 917,00	18 912,00	18 919,00	18 950,00
Powiat tarnowski	13 821,12	13 823,38	13 958,17	13 965,07	13 968,77	16 684,68	16 691,82	16 664,17	16 644,38	16 634,42
Powiat tatrzański	13 591,07	13 591,30	12 243,10	11 299,43	11 290,10	9 194,57	9 194,57	9 190,57	9 190,57	9 190,57
Powiat wadowicki	7 686,65	7 689,32	7 747,54	7 754,84	7 752,45	7 603,00	7 554,07	7 574,23	7 609,54	7 607,63
Powiat wielicki	5 272,31	5 271,57	5 274,98	5 274,06	5 291,39	1 229,51	1 233,58	1 233,02	1 178,72	1 179,11

Źródło: GUS BDL

Na przestrzeni lat 2017-2021 obserwuje się w wielu województwach wzrost powierzchni gruntów niezalesionych wśród gruntów leśnych. W Małopolsce nastąpił wzrost o 55,8% i w 2021 roku powierzchnia ta stanowiła – 5122,45 ha.

Wyszczególnienie	Grunty leśne									
	grunty zalesione - stan na dzień 31 grudnia					grunty niezalesione - stan na dzień 31 grudnia				
	2017	2018	2019	2020	2021	2017	2018	2019	2020	2021
	[ha]	[ha]	[ha]	[ha]	[ha]	[ha]	[ha]	[ha]	[ha]	[ha]
POLSKA	9 068 280,62	9 063 473,25	9 059 230,43	9 060 457,78	9 068 238,20	174 158,56	191 472,17	199 612,58	199 808,84	196 427,75
DOLNOŚLĄSKIE	580 912,31	581 220,72	580 812,35	581 456,97	583 111,79	13 897,32	13 832,97	14 218,29	14 113,09	13 707,43
KUJAWSKO-POMORSKIE	411 810,88	408 409,90	408 652,57	409 038,85	409 644,84	10 081,85	13 532,30	13 453,18	13 201,76	12 214,04
LUBELSKIE	578 615,09	580 171,60	578 149,26	578 451,13	579 312,37	7 582,16	7 595,95	7 528,34	8 937,56	8 938,02
LUBUSKIE	673 203,23	673 288,60	673 773,11	673 429,65	672 768,53	16 163,93	16 229,79	16 091,20	16 539,05	17 467,40
ŁÓDZKIE	385 532,06	385 710,68	385 603,51	384 208,68	384 102,72	5 678,31	5 907,45	6 214,30	5 977,88	5 946,03
MAŁOPOLSKIE	432 067,62	431 807,30	431 634,69	429 372,51	429 065,04	3 288,74	3 436,35	3 764,44	5 109,63	5 122,45
MAZOWIECKIE	814 467,34	814 798,72	818 506,80	817 030,51	815 585,31	15 202,84	16 137,81	15 902,22	16 263,17	16 637,71
OPOLSKIE	247 427,13	247 299,87	246 975,96	246 819,19	246 047,71	3 420,06	3 627,89	3 992,03	4 181,84	4 844,66
PODKARPACKIE	673 583,23	674 529,80	673 431,74	673 007,38	673 260,64	9 030,21	9 016,14	9 121,21	9 087,19	9 491,87
PODLASKIE	609 796,23	611 888,20	610 437,00	611 288,88	612 277,67	12 372,50	13 141,77	13 439,68	13 561,41	13 407,85
POMORSKIE	650 901,36	644 754,04	641 287,49	646 426,70	652 148,75	16 154,51	22 349,19	25 777,38	20 738,49	16 228,12
ŚLĄSKIE	386 036,92	385 564,91	386 281,03	385 986,27	386 351,89	8 765,09	9 208,18	9 455,33	9 790,23	10 416,63
ŚWIĘTOKRZYSKIE	326 472,10	326 795,92	325 918,42	325 284,75	326 182,68	5 584,55	5 516,60	5 780,13	5 997,91	5 750,37
WARMIŃSKO-MAZURSKIE	737 695,98	738 192,97	739 064,26	738 245,12	738 439,01	22 062,02	24 543,30	26 506,52	28 621,03	28 607,28
WIELKOPOLSKIE	755 727,78	754 284,82	753 885,94	754 295,22	754 119,50	13 083,39	15 066,39	15 613,26	14 725,57	14 286,36
ZACHODNIOPOMORSKIE	804 031,36	804 755,20	804 816,30	806 115,97	805 819,75	11 791,08	12 330,09	12 755,07	12 963,03	13 361,53

Źródło: GUS BDL

W Polsce w zdecydowanej mierze przeważają lasy iglaste – stanowią 6357421 ha, a lasy liściaste zaledwie – 2902845 ha. W analizowanych latach 2019-2021 zaobserwowano wzrost powierzchni lasów iglastych przy jednoczesnym spadku powierzchni lasów liściastych w skali kraju. Taki trend utrzymuje się również w województwie małopolskim.

Wyszczególnienie	Powierzchnia lasów					
	Lasy iglaste - stan na dzień 31 grudnia			Lasy liściaste - stan na dzień 31 grudnia		
	2019	2020	2021	2019	2020	2021
	[ha]	[ha]	[ha]	[ha]	[ha]	[ha]
POLSKA	6 312 897	6 330 650	6 357 421	2 942 048	2 928 193	2 902 845
DOLNOŚLĄSKIE	361 578	359 497	361 452	233 476	235 534	234 118
KUJAWSKO-POMORSKIE	336 215	335 342	335 431	85 727	86 764	86 810
LUBELSKIE	323 583	324 217	326 050	264 185	261 460	261 339
LUBUSKIE	565 293	566 125	569 609	124 225	123 739	120 358
ŁÓDZKIE	293 014	295 190	295 433	98 604	96 628	94 753
MAŁOPOLSKIE	272 227	273 952	275 246	163 016	161 448	159 236
MAZOWIECKIE	600 321	606 758	608 025	230 616	227 650	225 270
OPOLSKIE	164 559	164 712	164 838	86 369	86 256	86 162
PODKARPACKIE	388 927	389 210	392 673	294 619	293 345	289 422
PODLASKIE	417 044	417 826	421 527	207 986	206 050	203 323
POMORSKIE	490 436	491 646	492 333	176 667	175 418	174 832
ŚLĄSKIE	257 316	258 987	260 081	137 457	136 749	135 695
ŚWIĘTOKRZYSKIE	241 069	241 461	244 159	91 244	90 237	87 124
WARMIŃSKO-MAZURSKIE	462 664	464 236	464 531	300 072	301 336	302 335
WIELKOPOLSKIE	596 418	598 834	599 918	172 933	170 665	169 103
ZACHODNIOPOMORSKIE	542 233	542 657	546 115	274 852	274 914	272 965

Źródło: GUS BDL

Miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego

Udział powierzchni objętej obowiązującymi miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego w powierzchni ogółem wzrasta z roku na rok zarówno w skali kraju, jak i województwa małopolskiego. W Małopolsce jest to wynik ponad dwa razy wyższy, niż średnia krajowa. Największy odsetek w 2021 roku odnotowano w powiecie olkuskim (100,8%), wielickim (99,8%), suskim (99,6%).

Wyszczególnienie	Udział powierzchni objętej obowiązującymi miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego w powierzchni ogółem				
	2017	2018	2019	2020	2021
	[%]	[%]	[%]	[%]	[%]
POLSKA	30,5	30,8	31,2	31,4	31,7
MAŁOPOLSKIE	66,9	67,7	68,0	68,5	69,1
Powiat bocheński	97,3	97,3	97,3	97,3	98,2
Powiat brzeski	31,9	31,9	31,9	31,9	33,1
Powiat chrzanowski	28,3	28,3	28,6	28,2	28,3
Powiat dąbrowski	0,6	0,6	0,6	0,6	0,6
Powiat gorlicki	79,4	79,4	79,4	79,4	79,4
Powiat krakowski	87,4	88,5	89,4	91,5	95,1
Powiat limanowski	79,3	79,3	79,3	79,3	79,3
Powiat miechowski	38,5	38,5	39,4	39,4	39,4
Powiat myślenicki	85,9	86,0	86,3	86,3	86,3
Powiat nowosądecki	76,9	77,4	77,4	77,9	78,0
Powiat nowotarski	70,2	70,2	70,3	70,4	70,6
Powiat olkusi	100,3	100,3	100,3	100,5	100,8
Powiat oświęcimski	78,9	78,9	78,9	78,9	79,6
Powiat proszowski	0,8	0,8	0,8	0,8	2,6
Powiat suski	99,6	99,6	99,6	99,6	99,6
Powiat tarnowski	42,0	42,1	42,1	44,4	44,9
Powiat tatrzański	31,6	31,6	31,7	31,9	31,9
Powiat wadowicki	89,0	98,6	98,6	98,6	98,6
Powiat wielicki	99,2	99,2	99,2	99,7	99,8

Wartość wskaźnika udział powierzchni objętej obowiązującymi miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego w powierzchni ogółem większa od 100 % wynika z rozbieżności zapisów w dokumentacji planistycznej gmin w stosunku do powierzchni geodezyjnej publikowanej przez GUGIK z uwzględnieniem prowadzonej od 2006 rewizji granic jednostek terytorialnych.

Źródło: GUS BDL

Poniższa tabela przedstawia zarówno powierzchnię gruntów rolnych, jak i leśnych, dla których zmieniono w planach przeznaczenie na cele nierolnicze i nieleśne. Największą powierzchnię gruntów leśnych przeznaczono na cele nieleśne w powiecie olkuskim - 8412,8 ha oraz w powiecie tarnowskim – 4264,0 ha. Z kolei największą powierzchnię gruntów rolnych przeznaczono na cele nierolnicze w powiecie myślenickim - 10703,0 ha, powiecie olkuskim – 9026,0 ha oraz powiecie tarnowskim – 6653,9 ha.

Wyszczególnienie	Łączna powierzchnia gruntów rolnych, dla których zmieniono w planach przeznaczenie na cele nierolnicze - stan na dzień 31 grudnia					Łączna powierzchnia gruntów leśnych, dla których zmieniono w planach przeznaczenie na cele nieleśne - stan na dzień 31 grudnia				
	2017	2018	2019	2020	2021	2017	2018	2019	2020	2021
	[ha]	[ha]	[ha]	[ha]	[ha]	[ha]	[ha]	[ha]	[ha]	[ha]
POLSKA	356 455	360 362	349 541	345 072	348 422,3	65 499	56 277	62 607	56 840	56 915,3
MAŁOPOLSKIE	48 931	49 698	47 472	45 838	46 510,7	12 348	12 294	12 321	12 356	12 940,0
Powiat bocheński	2 670	2 706	2 775	2 775	2 812,9	5	6	7	46	4,0
Powiat brzeski	187	187	187	187	188,2	0	0	0	0	0,0
Powiat chrzanowski	182	236	190	190	190,0	41	24	34	34	42,5
Powiat dąbrowski	173	173	173	173	173,0	0	0	0	0	0,0
Powiat gorlicki	1 207	1 213	1 213	1 213	1 041,0	1	1	1	1	1,0
Powiat krakowski	3 889	4 407	4 470	4 153	4 480,0	51	6	6	6	6,1
Powiat limanowski	1 734	1 762	1 829	1 835	1 909,0	22	23	23	23	23,0
Powiat miechowski	114	122	154	154	154,0	0	0	0	0	0,0
Powiat myślenicki	11 019	11 065	10 703	10 703	10 703,0	43	43	52	52	52,0
Powiat nowosądecki	3 856	3 881	1 658	327	628,6	0	1	1	2	4,0
Powiat nowotarski	1 472	1 425	1 425	1 398	2 005,1	0	0	0	1	5,0
Powiat olkuski	8 332	8 348	8 348	8 896	9 026,0	7 781	7 789	7 789	7 801	8 412,8
Powiat oświęcimski	1 890	2 134	2 103	2 103	2 118,0	0	0	0	0	0,0
Powiat proszowicki	0	0	0	2	0,0	0	0	0	0	0,0
Powiat suski	337	337	357	357	357,0	49	49	59	59	59,0
Powiat tarnowski	4 851	5 785	5 785	6 654	6 653,9	4 295	4 295	4 295	4 262	4 264,0
Powiat tatrzański	1 407	306	307	307	310,7	22	19	16	27	27,7
Powiat wadowicki	3 548	3 548	3 752	3 752	3 181,3	38	38	38	38	38,9
Powiat wielicki	2 043	2 043	2 043	659	579,0	0	0	0	4	0,0

Źródło: GUS BDL

Z roku na rok w Polsce obserwuje się wzrost powierzchni gruntów rolnych wyłączonych na cele nierolnicze. W 2020 roku było to 4819 ha, z czego 72,3% stanowią użytki rolne. W województwie małopolskim jest to powierzchnia 394 ha, piąta pod względem wielkości wśród województw, użytki rolne stanowią 94,1%.

Wyszczególnienie	Powierzchnia gruntów rolnych wyłączonych na cele nierolnicze											
	Grunty rolne wyłączone ogółem				Użytki rolne ogółem				Inne grunty			
	2017	2018	2019	2020	2017	2018	2019	2020	2017	2018	2019	2020
	[ha]	[ha]	[ha]	[ha]	[ha]	[ha]	[ha]	[ha]	[ha]	[ha]	[ha]	[ha]
POLSKA	4 009	4 013	4 349	4 819	3 004	3 055	3 231	3 482	1 005	958	1 118	1 337
DOLNOŚLĄSKIE	372	411	373	437	330	411	373	437	42	0	0	0
KUJAWSKO-POMORSKIE	79	72	91	74	66	59	77	74	13	13	14	0
LUBELSKIE	128	130	148	237	113	121	130	190	15	9	18	47
LUBUSKIE	249	140	173	61	95	73	80	40	154	67	93	21
ŁÓDZKIE	461	554	476	370	278	273	283	194	183	281	193	176
MAŁOPOLSKIE	342	333	389	394	328	317	372	371	14	16	17	23
MAZOWIECKIE	279	291	336	362	228	251	272	273	51	40	64	89
OPOLSKIE	25	46	50	46	25	43	49	45	0	3	1	1
PODKARPACKIE	194	235	219	215	192	235	216	208	2	0	3	7
PODLASKIE	124	126	176	169	58	75	96	93	66	51	80	76
POMORSKIE	574	607	645	648	393	407	440	436	181	200	205	212
ŚLĄSKIE	334	264	315	311	306	226	278	252	28	38	37	59
ŚWIĘTOKRZYSKIE	77	71	85	72	32	35	44	45	44	36	41	27
WARMIŃSKO-MAZURSKIE	232	160	155	192	124	92	102	122	108	68	53	70
WIELKOPOLSKIE	221	272	393	768	174	205	198	337	47	67	195	431
ZACHODNIOPOMORSKIE	320	301	327	463	264	232	221	365	56	69	106	98

Źródło: GUS BDL

Wśród użytków rolnych najwięcej gruntów wyłączonych na cele nierolnicze stanowią użytki rolne III klasy bonitacji (mineralne) – 1704 ha (rok 2020), następnie użytki rolne klasy bonitacji IV (mineralne) – 1178 ha. W Małopolsce najwięcej gruntów wyłączonych na cele nierolnicze stanowią użytki I-II oraz III klasy bonitacji – łącznie stanowią 97% powierzchni wyłączonych użytków rolnych. Obserwuje się z roku na rok wzrost wartości wśród tych klas gleb. Gleby klasy IV, V i VI stanowią niewielki udział ogólnej powierzchni wyłączonych użytków rolnych.

Wyszczególnienie	Grunty rolne wyłączone na cele nierolnicze według rodzajów gruntów																			
	użytki rolne - klasa bonitacji I-II, mineralne				użytki rolne - klasa bonitacji III, mineralne				użytki rolne - klasa bonitacji IV, mineralne				użytki rolne - klasa bonitacji IV, organiczne				użytki rolne - klasa bonitacji V-VI, organiczne			
	2017	2018	2019	2020	2017	2018	2019	2020	2017	2018	2019	2020	2017	2018	2019	2020	2017	2018	2019	2020
	[ha]	[ha]	[ha]	[ha]	[ha]	[ha]	[ha]	[ha]	[ha]	[ha]	[ha]	[ha]	[ha]	[ha]	[ha]	[ha]	[ha]	[ha]	[ha]	[ha]
POLSKA	274	325	301	375	1 533	1 641	1 745	1 704	984	897	993	1 178	89	68	78	96	124	124	114	129
DOLNOŚLĄSKIE	74	125	85	136	256	286	287	301	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0
KUJAWSKO-POMORSKIE	5	3	5	5	46	41	62	54	8	9	2	1	4	2	4	7	3	4	4	7
LUBELSKIE	27	35	41	39	61	68	70	84	14	18	18	53	7	0	1	10	4	0	0	4
LUBUSKIE	0	0	0	0	21	29	21	23	72	41	50	7	1	1	6	4	1	2	3	6
ŁÓDZKIE	2	12	1	2	81	92	106	56	183	149	162	131	3	6	8	2	9	14	6	3
MAŁOPOLSKIE	66	65	71	86	244	242	290	274	14	9	9	10	1	0	1	0	3	1	1	1
MAZOWIECKIE	22	19	25	30	137	146	136	139	34	47	73	62	17	17	11	15	18	22	27	27
OPOLSKIE	2	2	1	3	21	35	45	41	1	6	3	0	0	0	0	1	1	0	0	0
PODKARPACKIE	50	41	49	48	139	189	163	157	3	4	3	1	0	1	1	0	0	0	0	2
PODLASKIE	0	0	0	0	14	17	17	23	37	48	68	58	3	4	6	4	4	6	5	8
POMORSKIE	9	11	7	8	119	111	137	130	227	257	268	275	23	18	15	13	15	10	13	10
ŚLĄSKIE	3	4	2	3	192	150	191	154	91	64	71	85	5	3	8	4	15	5	6	6
ŚWIĘTOKRZYSKIE	6	5	8	9	14	13	14	11	12	13	18	14	0	1	1	9	1	3	3	2
WARMIŃSKO-MAZURSKIE	0	0	0	1	27	15	23	24	81	75	74	86	14	1	2	9	2	1	3	2
WIELKOPOLSKIE	6	2	4	3	121	147	129	186	16	35	42	124	6	5	5	8	25	16	18	16
ZACHODNIOPOMORSKIE	3	1	2	2	41	60	54	47	192	122	132	271	5	9	8	10	23	40	25	35

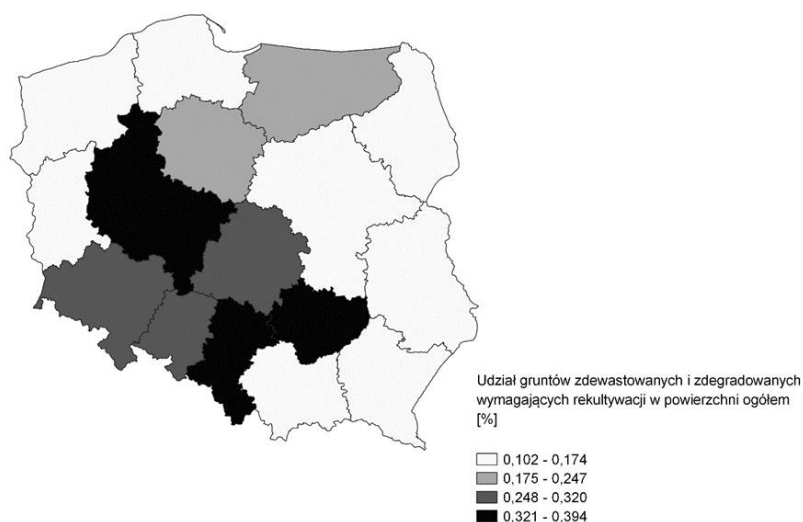
Źródło: GUS BDL

Grunty zdewastowane i zdegradowane

Wskaźnik dotyczący udziału gruntów zdewastowanych i zdegradowanych w powierzchni ogółem utrzymuje się w skali kraju w latach 2017-2021 na zbliżonym poziomie (rok 2021 – 0,199%). Najwięcej gruntów zdegradowanych i zdewastowanych w zestawieniu z powierzchnią województwa występuje w województwach: wielkopolskim i śląskim, kolejno w łódzkim, świętokrzyskim, dolnośląskim oraz opolskim. W Małopolsce w 2021 roku wskaźnik ten jest na niskim poziomie – 0,133 % i zaobserwowano znaczny spadek jego wartości względem roku poprzedniego.

Wyszczególnienie	Udział gruntów zdewastowanych i zdegradowanych wymagających rekultywacji w powierzchni ogółem				
	2017	2018	2019	2020	2021
	[%]	[%]	[%]	[%]	[%]
POLSKA	0,198	0,198	0,199	0,200	0,199
DOLNOŚLĄSKIE	0,284	0,279	0,317	0,316	0,316
KUJAWSKO-POMORSKIE	0,213	0,223	0,223	0,228	0,229
LUBELSKIE	0,124	0,123	0,122	0,122	0,124
LUBUSKIE	0,122	0,118	0,122	0,121	0,125
ŁÓDZKIE	0,286	0,270	0,280	0,277	0,276
MAŁOPOLSKIE	0,145	0,130	0,135	0,141	0,133
MAZOWIECKIE	0,107	0,104	0,101	0,102	0,105
OPOLSKIE	0,271	0,270	0,273	0,284	0,282
PODKARPACKIE	0,098	0,097	0,104	0,102	0,102
PODLASKIE	0,132	0,134	0,137	0,136	0,134
POMORSKIE	0,148	0,153	0,157	0,159	0,156
ŚLĄSKIE	0,426	0,427	0,404	0,400	0,394
ŚWIĘTOKRZYSKIE	0,316	0,318	0,316	0,321	0,322
WARMIŃSKO-MAZURSKIE	0,200	0,202	0,180	0,189	0,186
WIELKOPOLSKIE	0,345	0,345	0,346	0,341	0,340
ZACHODNIOPOMORSKIE	0,122	0,130	0,125	0,125	0,126

Źródło: GUS BDL

Źródło: GUS BDL

Powierzchnia gruntów zrekultywowanych i zagospodarowanych w roku 2021 znacznie wzrosła w porównaniu z latami poprzednimi. W znacznej mierze są to grunty zagospodarowane na cele rolnicze – 57,9%. W Małopolsce powierzchnia gruntów zrekultywowanych i zagospodarowanych znacznie zmalała względem poprzednich lat – 154 ha w roku 2021 (239 ha – 2020r.).

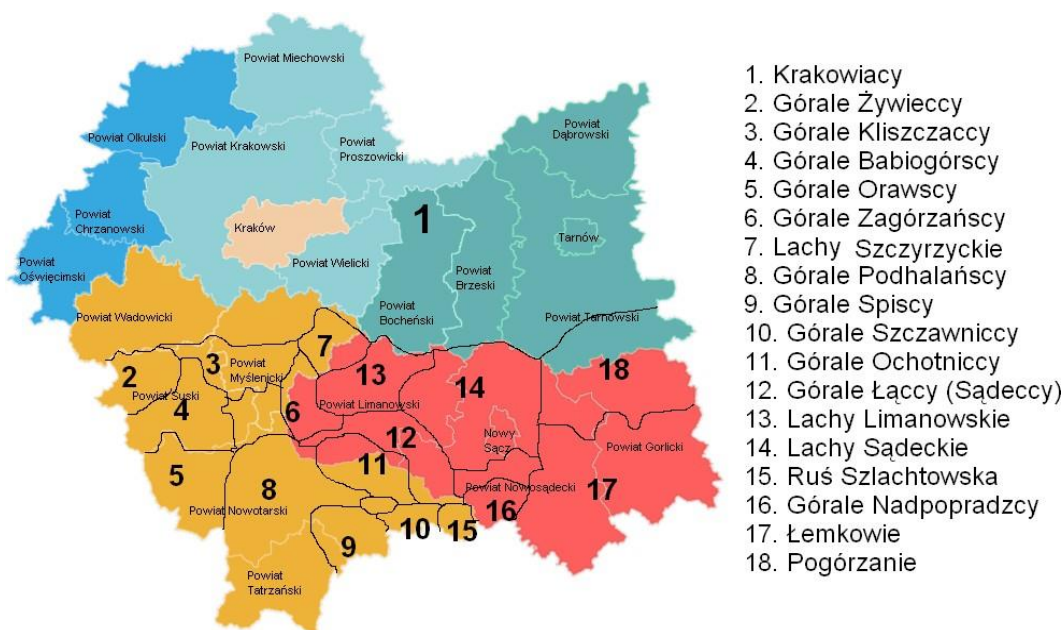
Wyszczególnienie	Grunty zrekultywowane i zagospodarowane w ciągu roku														
	ogółem					na cele rolnicze					na cele leśne				
	2017	2018	2019	2020	2021	2017	2018	2019	2020	2021	2017	2018	2019	2020	2021
	[ha]	[ha]	[ha]	[ha]	[ha]	[ha]	[ha]	[ha]	[ha]	[ha]	[ha]	[ha]	[ha]	[ha]	[ha]
POLSKA	1 832	2 000	2 116	1 987	2 793	1 096	1 255	1 387	1 428	1 617	310	231	338	290	527
DOLNOŚLĄSKIE	99	175	138	69	178	19	109	84	33	117	33	4	12	0	1
KUJAWSKO-POMORSKIE	27	49	48	59	58	24	24	22	20	20	3	12	0	6	12
LUBELSKIE	39	80	130	131	78	26	48	90	119	56	11	32	32	11	15
LUBUSKIE	40	71	46	40	83	36	46	24	37	21	4	10	8	1	8
ŁÓDZKIE	134	164	148	148	155	51	58	121	93	80	68	18	14	44	75
MAŁOPOLSKIE	211	236	183	239	154	163	121	85	171	81	45	26	47	36	18
MAZOWIECKIE	361	328	209	237	202	115	276	154	179	157	37	33	35	44	15
OPOLSKIE	54	24	53	15	86	31	7	9	7	84	2	5	40	0	0
PODKARPACKIE	121	192	138	158	163	92	143	112	125	152	5	0	1	3	4
PODLASKIE	74	69	110	236	151	66	59	83	206	124	7	9	8	20	16
POMORSKIE	44	81	89	104	150	36	39	60	69	116	8	28	29	35	26
ŚLĄSKIE	52	65	207	133	115	22	6	35	27	9	3	15	53	44	99
ŚWIĘTOKRZYSKIE	76	40	30	15	54	47	22	17	3	33	23	17	13	10	20
WARMIŃSKO-MAZURSKIE	106	101	212	121	206	94	97	189	107	199	12	4	23	14	7
WIELKOPOLSKIE	331	203	289	227	686	250	161	245	203	205	39	13	15	22	111
ZACHODNIOPOMORSKIE	63	122	86	55	274	24	39	57	29	163	10	5	8	0	100

Źródło: GUS BDL

Zasoby dziedzictwa kulturowego

Grupy etnograficzne

Na obszarze obecnego województwa małopolskiego występowało niegdyś prawie dwadzieścia grup etnograficznych. Północna część województwa zamieszkiwana była przez Krakowiaków, południowa przez kilkanaście grup Górali karpackich, natomiast pomiędzy rozciągał się szeroki pas regionów lachowskich łączących cechy krakowskie i góralskie. Wszystkie grupy różniły się między sobą gwarą, tradycyjnym strojem, folklorem muzycznym i tanecznym, lokalnymi zwyczajami a także sposobem życia codziennego. Z biegiem czasu Krakowiacy, Lachy Sądeckie i Górale Podhalańscy poszerzali strefy swoich wpływów kulturowych kosztem sąsiadów. Od początku XX w. na obszarach o rozwijającym się przemyśle niektóre grupy lub ich części traciły dawną odrębność czy nawet poczucie własnej tożsamości, prowadząc do trwałego zatarcia się granic niektórych regionów. Okres po II wojnie światowej to czas masowych przymusowych przesiedleń ludności rusińskiej (ukraińskiej), m.in. Łemków i tzw. Rusinów Szlacheckich zamieszkujących góralszczyznę karpacką. Doprowadziło to do przerwania ciągłości kulturowej na tych terenach. Zmiany cywilizacyjne w XX wieku doprowadziły do zaniku dystansu kulturowego między środowiskiem wiejskim i miejskim. Jednakże tradycje ludowe oraz świadomość odrębności kulturowej w dalszym ciągu są kultywowane w całej Małopolsce. Przykładem tego są liczne muzyczne zespoły regionalne, grupy śpiewacze i obrzędowe (zwłaszcza kolędnicze), prężnie działające koła gospodyń wiejskich, a także reaktywują się pracownie rzemiosła tradycyjnego

Źródło: <https://www.etnozagroda.pl/o-projekcie>

UNESCO

Małopolska zajmuje I miejsce w Polsce pod względem liczby obiegów wpisanych na Listę Światowego Dziedzictwa Kulturowego i Przyrodniczego UNESCO - znajduje się tu bowiem 14 z 28 obiektów w kraju. Należą do nich:

1. Stare Miasto w Krakowie
2. Kopalnia Soli w Wieliczce
3. Zamek Żupny w Wieliczce
4. Kopalnia soli w Bochni
5. Zespół architektoniczno-krajobrazowy oraz park pielgrzymkowy z XVII w. w Kalwarii Zebrzydowskiej
6. Auschwitz-Birkenau – niemiecki nazistowski obóz koncentracyjny i zagłady (1940-1945) oraz kościoły i cerkwie południowej Małopolski:
7. pw. św. Michała Archanioła w Binarowej,
8. pw. św. Michała Archanioła w Dębnie Podhalańskim,
9. pw. św. Leonarda w Lipnicy Murowanej,
10. pw. św. św. Filipa i Jakuba w Sękowej,
11. pw. św. Jakuba Młodszego Apostoła w Powroźniku,
12. pw. Opieki Bogurodzicy NMP w Owczarach,
13. św. Paraskewy w Kwiatoniu,
14. św. Michała Archanioła w Brunarach Wyżnych.

Należy jednak pamiętać, że poza ww. obiektami, Małopolska obfituje również w inne unikatowe zabytki.

Źródło: <https://www.malopolska.pl/dla-mieszkanca/o-malopolsce>

Dziedzictwo kulinarne

Produkty tradycyjne

Nieodłączną częścią i jednym z efektów działalności kół gospodyń wiejskich jest pielęgnowanie i kultywowanie tradycji w tym receptur dań/produktów typowych dla danego regionu. Województwo małopolskie może poszczycić się długą listą tych produktów – 232 pozycje (stan na dzień 31.05.2022 r.). Udział małopolskich produktów tradycyjnych w skali Polski to 11,3%. Większą liczbą produktów tradycyjnych mogą się poszczycić jedynie dwa województwa – lubelskie i podkarpackie.

Wyszczególnienie	Liczba produktów na liście produktów tradycyjnych prowadzonej przez Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi - stan na dzień 31.05.2022 r.
POLSKA	2055
DOLNOŚLĄSKIE	52
KUJAWSKO-POMORSKIE	95
LUBELSKIE	244
LUBUSKIE	84
ŁÓDZKIE	153
MAŁOPOLSKIE	232
MAZOWIECKIE	162
OPOLSKIE	77
PODKARPACKIE	249
PODLASKIE	82
POMORSKIE	184
ŚLĄSKIE	145
ŚWIĘTOKRZYSKIE	95
WARMIŃSKO-MAZURSKIE	48

WIELKOPOLSKIE	97
ZACHODNIOPOMORSKIE	56

Źródło: <https://www.gov.pl/web/rolnictwo/lista-produktow-tradycyjnych>¹²

Poniżej zestawienie liczby produktów tradycyjnych z obszaru Małopolski z uwzględnieniem rodzaju produktu spożywczego:

Wyszczególnienie	Liczba produktów na liście produktów tradycyjnych prowadzonej przez Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi, według kategorii produktu spożywczego - stan na dzień 31.05.2022 r.
Gotowe dania i potrawy	50
Mięso świeże oraz produkty mięsne	78
Miody	8
Napoje (alkoholowe i bezalkoholowe)	18
Oleje i tłuszcze	1
Orzechy, nasiona, zboża, warzywa (przetworzone i nie)	15
Sery i inne produkty mleczne	12
Wyroby piekarnicze i cukiernicze	45
Inne produkty	5

Źródło: <https://www.gov.pl/web/rolnictwo/lista-produktow-tradycyjnych>¹²

Produkty regionalne

Produkty regionalne to produkty zarejestrowane na szczeblu wspólnotowym – czyli wpisane odpowiednio do Rejestru Chronionych Oznaczeń Geograficznych i Chronionych Nazw Pochodzenia oraz do Rejestru Gwarantowanych Tradycyjnych Specjalności. Prawo do używania w obrocie nazw zarejestrowanych na szczeblu wspólnotowym mają wyłącznie podmioty wytwarzające produkt rolny lub środek spożywczy zgodnie ze specyfikacją podaną we wniosku o rejestrację. Wytwarzanie produktu zgodnie ze specyfikacją daje gwarancję uzyskania wysokiej jego jakości i powtarzalności. Konsumentom sięgającym po taki produkt, mają pewność że jest on wytwarzany w wyjątkowy, tradycyjny sposób, w oparciu o najwyższej jakości składniki.

Z pośród 44 produktów z Polski zarejestrowanych na szczeblu wspólnotowych, 15 (34%) pochodzi z Małopolski, w tym:

- 8 produktów jako Chronione Oznaczenie Geograficzne (ChOG): Susza sechlońska, Kiełbasa lisiecka, Obwarzanek krakowski, Jabłka łąckie, Chleb prądnicki, Jagnięcina podhalańska, Kiełbasa piaszczańska, Czosnek galicyjski;
- 6 produktów jako Chroniona Nazwa Pochodzenia (ChNP): Bryndza podhalańska, Oscypek, Redykołka, Karp zatorski, Fasola Piękny Jaś z Doliny Dunajca, Miód spadziowy z Beskidu Wyspowego;
- 1 produkt jako Gwarantowana Tradycyjna Specjalność (GTS): Kiełbasa krakowska sucha staropolska.

Źródło: <https://www.gov.pl/web/rolnictwo/produkty-zarejestrowane-jako-chronione-nazwy-pochodzenia-chronione-oznaczenia-geograficzne-oraz-gwarantowane-tradycyjne-specjalnosci>

Sieć dziedzictwa kulinarnego MAŁOPOLSKA

Od lipca 2014 r. Małopolska jest członkiem Europejskiej Sieci Regionalnego Dziedzictwa Kulinarne (ESRDzK). W województwie małopolskim do Sieci należy 48 podmiotów. Cele działania Sieci Dziedzictwo Kulinarne Małopolska:

- rozwój i promocja rynku żywności naturalnej (tradycyjnej, lokalnej, regionalnej, ekologicznej) opartej na lokalnych/regionalnych zasobach surowców,
- współpraca oraz wymiana wiedzy i doświadczeń pomiędzy członkami Sieci,
- rozwój współpracy pomiędzy regionami działającymi w ramach ESRDzK,
- wzmocnienie tożsamości lokalnej/regionalnej,
- zaproponowanie konsumentom/turystom regionalnej oferty kulinarnej,
- podniesienie atrakcyjności kulinarnej regionu,
- promocja i rozwój małych i średnich przedsiębiorstw, wzmacnianie ich konkurencyjności,
- zwiększanie zainteresowania producentów i konsumentów żywnością naturalną wysokiej jakości,
- rozwój regionalny.

Źródło: <https://www.malopolska.pl/malopolskismak/dziedzictwo-kulinarne>

Diagnoza sytuacji w rolnictwie

Gospodarstwa indywidualne

W Polsce przeważają gospodarstwa o wielkości 2,0 – 4,99 ha i stanowiły 31,7% wszystkich gospodarstw indywidualnych w 2020 r. Gospodarstwa o powierzchni 5,00 – 9,99 ha stanowiły 22%, a o powierzchni 1,00 – 1,99 ha 18,7%. Na przestrzeni lat obserwuje się ciągły wzrost liczby gospodarstw o powierzchni 50 ha i więcej.

Wyszczególnienie	Gospodarstwa rolne według grup obszarowych użytków rolnych w Polsce								
	Gospodarstwa indywidualne	do 1,00	1,01-1,99	2,00-4,99	5,00-9,99	10,00-14,99	15,00-19,99	20,00-49,99	50,00 ha i więcej
	Ogółem	ha	ha	ha	ha	ha	ha	ha	ha
	[tys.]	[tys.]	[tys.]	[tys.]	[tys.]	[tys.]	[tys.]	[tys.]	[tys.]
2010	1505	24,7	300,5	489,5	346,1	151,4	71,9	96,5	24,3
2018	1425,1	27,4	285	448,8	314,7	141,8	70,5	105,1	31,8
2019	1405,8	27,6	285,4	440,5	306	137,5	67,4	106,9	34,4
2020	1310	25,4	244,9	415,4	288	130,6	64,7	104,7	36,4

Źródło: GUS, Rocznik Statystyczny Rolnictwa, Warszawa, 2021

Średnia wielkość powierzchni gruntów rolnych w gospodarstwie rolnym w kraju w 2021 roku wynosiła 11,20 ha. Obserwuje się z roku na rok wzrost średniej wielkości gospodarstw w poszczególnych województwach. Małopolska odznacza się największym rozdrobnieniem gospodarstw w kraju, gdzie średnia powierzchnia gruntów rolnych w gospodarstwie rolnym wynosi – 4,22 ha. Duże rozdrobnienie występuje również w województwach: podkarpackim oraz świętokrzyskim.

Wyszczególnienie	Średnia wielkość powierzchni gruntów rolnych w gospodarstwie rolnym				
	2017	2018	2019	2020	2021
	[ha]	[ha]	[ha]	[ha]	[ha]
DOLNOŚLĄSKIE	16,46	16,72	17,1	17,29	17,79
KUJAWSKO-POMORSKIE	15,77	16,14	16,43	16,58	16,83
LUBELSKIE	7,73	7,86	7,93	7,98	8,07
LUBUSKIE	21,18	21,52	21,9	22,29	22,75
ŁÓDZKIE	7,72	7,84	7,92	7,98	8,06
MAŁOPOLSKIE	4,04	4,1	4,13	4,16	4,22
MAZOWIECKIE	8,57	8,68	8,75	8,77	8,85
OPOLSKIE	18,51	18,69	19,02	19,16	19,5
PODKARPACKIE	4,77	4,83	4,9	4,94	5,03
PODLASKIE	12,27	12,44	12,51	12,55	12,66
POMORSKIE	19,16	19,42	19,58	19,62	19,97
ŚLĄSKIE	7,7	7,85	8,02	8,14	8,32
ŚWIĘTOKRZYSKIE	5,67	5,77	5,82	5,88	5,94
WARMIŃSKO-MAZURSKIE	22,79	23,05	23,25	23,25	23,55
WIELKOPOLSKIE	13,56	13,74	13,99	14,09	14,27
ZACHODNIOPOMORSKIE	30,35	30,78	31,44	31,75	32,58

Źródło: <https://www.gov.pl/web/arimr/srednia-powierzchnia-gospodarstwa2>

Użytkowanie gruntów i powierzchnia zasiewów

Powierzchnia użytków rolnych na obszarach wiejskich województwa małopolskiego w ciągu ostatnich czterech lat systematycznie spadała i w 2022 r. wyniosła 837 108 ha (spadek na przestrzeni czterech lat o 0,7%). Województwo małopolskie zajmuje ósme miejsce pod względem procentowego udziału użytków rolnych w ogólnej powierzchni obszarów wiejskich województwa – 61,9%.

Wyszczególnienie	Wykorzystanie powierzchni obszarów wiejskich					
	Powierzchnia obszarów wiejskich	Użytki rolne na obszarach wiejskich				Udział użytków rolnych w ogólnej powierzchni obszarów wiejskich
		2019	2020	2021	2022	2022
		[ha]	[ha]	[ha]	[ha]	[%]
POLSKA	29 022 865	17 824 537	17 803 107	17 777 860	17 754 629	61,2
DOLNOŚLĄSKIE	1 776 743	1 095 890	1 095 561	1 093 688	1 092 098	61,5
KUJAWSKO-POMORSKIE	1 712 481	1 139 539	1 138 958	1 138 531	1 137 405	66,4
LUBELSKIE	2 408 084	1 713 243	1 711 609	1 707 576	1 704 808	70,8
LUBUSKIE	1 311 104	535 512	536 354	536 084	535 601	40,9
ŁÓDZKIE	1 702 560	1 224 195	1 221 112	1 219 913	1 217 965	71,5
MAŁOPOLSKIE	1 352 410	842 890	841 823	840 266	837 108	61,9
MAZOWIECKIE	3 329 471	2 325 071	2 322 822	2 319 157	2 314 705	69,5
OPOLSKIE	856 408	560 710	560 485	561 030	560 845	65,5
PODKARPACKIE	1 658 001	895 852	894 734	892 404	891 114	53,7
PODLASKIE	1 926 107	1 165 054	1 164 291	1 163 345	1 163 515	60,4
POMORSKIE	1 725 924	890 821	889 786	888 477	887 849	51,4
ŚLĄSKIE	850 882	482 585	481 332	480 454	478 235	56,2
ŚWIĘTOKRZYSKIE	1 091 402	721 720	716 639	714 925	712 990	65,3
WARMIŃSKO-MAZURSKIE	2 355 720	1 292 207	1 291 323	1 290 822	1 290 851	54,8
WIELKOPOLSKIE	2 820 940	1 858 316	1 856 323	1 852 136	1 850 595	65,6
ZACHODNIOPOMORSKIE	2 144 628	1 080 932	1 079 955	1 079 052	1 078 946	50,3

Źródło: GUS BDL

Na przestrzeni ostatnich czterech lat w województwie małopolskim zaobserwowano spadek powierzchni gruntów ornych – o 5 085 ha (o 0,8%). Procentowy udział gruntów ornych w ogólnej powierzchni obszarów wiejskich wyniósł 44,0%, co plasuje województwo małopolskie na dziewiątym miejscu. Powierzchnia sadów także uległa zmniejszeniu o 4 138 ha (o 17,0%). Udział sadów w ogólnej powierzchni obszarów wiejskich wyniósł 1,5%, co daje piąte miejsce w kraju.

Wyszczególnienie	Kierunki wykorzystania gruntów na obszarach wiejskich									
	Powierzchnia gruntów ornych na obszarach wiejskich				Powierzchnia sadów na obszarach wiejskich				Udział gruntów ornych w ogólnej powierzchni i obszarów wiejskich	Udział sadów w ogólnej powierzchni i obszarów wiejskich
	2019	2020	2021	2022	2019	2020	2021	2022	2022	2022
	[ha]	[ha]	[ha]	[ha]	[ha]	[ha]	[ha]	[ha]	[%]	[%]
POLSKA	12 993 940	12 960 170	12 922 549	12 893 623	263 567	262 499	264 299	258 674	44,4	0,9
DOLNOŚLĄSKIE	804 774	803 901	802 814	801 559	4 670	4 627	4 573	4 461	45,1	0,3
KUJAWSKO-POMORSKIE	967 400	966 890	966 285	967 331	8 078	8 021	7 948	7 019	56,5	0,4
LUBELSKIE	1 268 328	1 261 371	1 245 029	1 234 359	31 400	32 592	36 199	37 880	51,3	1,6
LUBUSKIE	378 780	378 541	378 257	377 691	2 089	2 090	2 072	1 992	28,8	0,2
ŁÓDZKIE	938 808	935 734	934 086	932 393	32 288	32 089	31 884	31 501	54,8	1,9
MAŁOPOLSKIE	599 744	598 128	596 463	594 659	24 360	24 079	23 557	20 222	44,0	1,5
MAZOWIECKIE	1 586 138	1 583 597	1 580 665	1 576 656	89 250	88 723	88 405	88 306	47,4	2,7
OPOLSKIE	459 057	458 833	458 632	458 519	2 294	2 272	2 260	2 283	53,5	0,3
PODKARPACKIE	535 670	529 835	526 932	521 079	6 813	6 350	6 233	5 739	31,4	0,3
PODLASKIE	727 656	726 924	725 589	729 578	4 269	4 249	4 195	3 295	37,9	0,2
POMORSKIE	678 953	678 298	677 417	676 693	3 974	3 913	3 800	3 765	39,2	0,2
ŚLĄSKIE	348 432	346 373	345 583	343 776	3 522	3 092	3 017	2 494	40,4	0,3
ŚWIĘTOKRZYSKIE	514 299	510 610	508 969	505 734	31 499	31 257	31 449	31 390	46,3	2,9
WARMIŃSKO-MAZURSKIE	858 624	857 531	856 308	856 980	2 081	2 033	1 946	1 872	36,4	0,1
WIELKOPOLSKIE	1 504 487	1 501 951	1 498 473	1 496 290	13 450	13 554	13 231	12 962	53,0	0,5
ZACHODNIOPOMORSKIE	822 790	821 653	821 047	820 326	3 530	3 558	3 530	3 493	38,3	0,2

Źródło: GUS BDL

Udział Małopolski w produkcji roślinnej najlepiej prezentuje się w przypadku produkcji ziemniaków oraz warzyw gruntowych. Zbiory ziemniaków w 2020 roku stanowiły – 6,8% zbiorów w Polsce co stanowiło 6 miejsce w rankingu. Zbiory warzyw gruntowych stanowiły 12,3% zbiorów w Polsce, co dawało 5 miejsce. W przypadku rzepaku, rzepiku oraz buraków cukrowych udział Małopolski jest znikomy i osiąga najmniejsze wartości w kraju. W zbiorach owoców z drzew oraz owoców jagodowych zdecydowanym liderem jest województwo mazowieckie (46,6%) stanowiące niemalże połowę zbiorów w kraju, na wysokim poziomie zbiory kształtują się również w województwach: lubelskim (17,6%), łódzkim (15,5%) oraz świętokrzyskim (12,5%). Na czwartym miejscu znajduje się województwo małopolskie z wielkością – 2,9%.

Wyszczególnienie	Udział województw w produkcji roślinnej															
	Zboża ogółem				Rzepak i rzepik				Buraki cukrowe				Ziemniaki			
	2017	2018	2019	2020	2017	2018	2019	2020	2017	2018	2019	2020	2017	2018	2019	2020
	[%]	[%]	[%]	[%]	[%]	[%]	[%]	[%]	[%]	[%]	[%]	[%]	[%]	[%]	[%]	[%]
POLSKA	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
DOLNOŚLĄSKIE	8,6	8,0	8,3	8,2	14,0	15,9	13,6	12,5	9,4	8,9	8,4	8,1	6,2	7,5	5,4	6,4
KUJAWSKO-POMORSKIE	9,0	9,2	8,7	9,3	11,4	6,4	9,4	9,6	20,2	19,3	20,1	23,0	7,6	8,0	7,4	8,5
LUBELSKIE	11,4	11,4	11,3	10,0	10,2	15,3	12,6	12,3	15,3	16,9	14,6	12,9	7,2	6,5	5,5	5,9
LUBUSKIE	2,8	2,0	2,4	2,5	3,3	3,0	2,1	2,5	0,7	0,6	0,7	0,8	1,0	0,8	0,9	1,1
ŁÓDZKIE	7,1	6,9	6,2	7,4	2,3	2,3	3,2	2,6	2,6	2,6	2,2	2,2	12,3	10,3	12,5	13,1
MAŁOPOLSKIE	2,8	3,1	3,0	2,7	1,1	1,5	1,5	1,4	0,6	0,7	0,6	0,4	5,9	7,8	7,1	6,8
MAZOWIECKIE	9,4	11,5	9,9	10,0	4,3	5,3	5,6	5,8	7,4	8,2	7,6	7,5	12,4	11,7	12,6	10,8
OPOLSKIE	6,2	6,0	6,3	5,9	8,3	11,3	8,3	7,8	7,2	7,7	7,3	6,8	2,3	3,3	2,4	2,6
PODKARPACKIE	2,8	3,3	3,0	3,1	2,0	3,1	2,8	2,8	1,9	1,9	1,7	1,3	8,0	9,0	7,8	5,0
PODLASKIE	4,1	4,1	4,5	4,5	1,9	2,2	2,0	1,9	0,0	0,0	0,0	0,0	4,8	2,4	4,5	2,2
POMORSKIE	5,4	5,5	5,8	5,3	9,6	7,1	10,0	8,8	4,4	4,9	4,8	4,5	5,8	7,6	9,3	8,8
ŚLĄSKIE	2,9	3,0	2,8	2,9	2,2	2,6	2,1	2,5	0,8	0,8	0,7	0,7	2,0	2,4	1,8	2,2
ŚWIĘTOKRZYSKIE	2,5	2,6	2,4	2,3	0,8	1,0	1,0	1,6	1,7	1,8	1,4	1,0	4,4	4,5	4,1	4,6
WARMIŃSKO-MAZURSKIE	4,6	4,7	5,2	5,2	7,1	4,7	8,7	9,0	1,1	1,3	1,4	1,5	2,0	2,3	2,6	2,3
WIELKOPOLSKIE	14,9	13,4	13,3	14,9	11,5	10,4	9,0	9,8	21,4	19,1	21,9	23,2	14,5	10,6	11,9	14,5
ZACHODNIOPOMORSKIE	5,6	5,3	6,9	5,8	10,1	8,0	8,1	9,1	5,3	5,2	6,6	6,2	3,5	5,5	4,2	5,3

Źródło: GUS BDL

Wyszczególnienie	Udział województw w produkcji roślinnej											
	Warzywa gruntowe				Owoce z drzew i owoce jagodowe				Owoce z drzew			
	2017	2018	2019	2020	2017	2018	2019	2020	2017	2018	2019	2020
	[%]	[%]	[%]	[%]	[%]	[%]	[%]	[%]	[%]	[%]	[%]	[%]
POLSKA	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
DOLNOŚLĄSKIE	3,5	3,4	3,6	2,2	1,4	0,8	1,1	0,6	1,2	0,7	0,9	0,4
KUJAWSKO-POMORSKIE	13,6	12,9	14,1	18,2	2,4	1,8	1,9	1,4	2,4	1,8	1,9	1,4
LUBELSKIE	11,0	10,7	10,7	10,2	18,3	17,5	17,9	17,6	13,2	14,4	15,3	14,7
LUBUSKIE	1,7	1,5	1,5	0,6	0,7	0,4	0,5	0,3	0,5	0,4	0,4	0,2
ŁÓDZKIE	11,8	13,0	12,2	13,3	11,3	12,4	13,0	15,5	12,1	12,7	13,5	16,1
MAŁOPOLSKIE	12,2	12,2	11,6	12,3	2,9	3,5	3,1	2,9	3,0	3,5	3,1	3,0
MAZOWIECKIE	15,2	16,9	15,7	12,4	42,1	41,2	41,3	43,7	46,6	44,1	44,0	46,4
OPOLSKIE	1,1	1,0	0,9	0,7	0,2	0,2	0,2	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1
PODKARPACKIE	2,0	2,2	2,4	1,3	1,3	1,7	1,0	1,2	1,0	1,5	0,7	0,9
PODLASKIE	0,8	0,8	0,9	0,6	0,7	0,4	0,5	0,3	0,5	0,3	0,3	0,2
POMORSKIE	2,9	3,0	3,8	3,4	0,8	0,6	0,8	0,4	0,6	0,5	0,6	0,3
ŚLĄSKIE	1,5	1,5	1,4	1,2	0,3	0,3	0,2	0,2	0,2	0,3	0,2	0,2
ŚWIĘTOKRZYSKIE	7,6	7,0	6,9	6,8	11,9	14,1	13,4	12,5	13,3	15,3	14,5	13,5
WARMIŃSKO-MAZURSKIE	1,3	1,3	1,3	1,3	0,7	0,5	0,5	0,2	0,5	0,3	0,3	0,1
WIELKOPOLSKIE	12,4	11,3	11,6	13,6	3,7	3,1	3,0	2,6	3,8	3,2	3,0	2,6
ZACHODNIOPOMORSKIE	1,5	1,5	1,5	1,8	1,4	1,3	1,6	0,4	1,0	1,0	1,2	0,1

Źródło: GUS BDL

Wśród zbóż uprawianych na użytkach rolnych w województwie małopolskim zdecydowanie przeważa uprawa pszenicy - w 2020 r. była to powierzchnia 96 tys. ha, co stanowiło wzrost o 9,1 % względem roku 2017. Uprawa żyta na przestrzeni analizowanych lat utrzymuje się na względnie stałym poziomie – w 2020 r. było to 3 tys. ha. Z kolei z roku na rok obserwuje się spadek powierzchni upraw pszenżyta – w 2020 r. w stosunku do 2017 r. o 29,1% oraz mieszanek zbożowych - o 32%.

W 2020 r. w porównaniu z 2017 r. zaobserwowano znaczny spadek powierzchni upraw ziemniaków - województwie małopolskim był to spadek o 29,1% (w skali kraju o 33,8%). W latach 2017-2020 powierzchnia upraw buraków cukrowych w województwie małopolskim utrzymywała się na stałym poziomie – 1 tys. ha (w skali kraju wzrosła o 3,5%). W analizowanych latach nastąpił wzrost powierzchni upraw rzepaku i rzepiku. W Małopolsce w roku 2020 było to 11 tys. ha – wzrost o 57,1 % względem roku 2017 (w skali kraju wzrost o 14,9%). Powierzchnia łąk trwałych zmalała w 2020 r. względem 2017 r. o 2% zarówno w skali kraju jak i w Małopolsce, przy czym wzrosła powierzchnia pastwiska trwałych – o 8,4% w skali kraju i o 5,5% w Małopolsce.

Wyszczególnienie	Powierzchnia upraw zbóż w gospodarstwach indywidualnych																							
	Pszenica				Żyto				Jęczmień				Owies				Pszenżyto				Mieszanki zbożowe			
	2017	2018	2019	2020	2017	2018	2019	2020	2017	2018	2019	2020	2017	2018	2019	2020	2017	2018	2019	2020	2017	2018	2019	2020
	[tys. ha]	[tys. ha]	[tys. ha]	[tys. ha]	[tys. ha]	[tys. ha]	[tys. ha]	[tys. ha]	[tys. ha]	[tys. ha]	[tys. ha]	[tys. ha]	[tys. ha]	[tys. ha]	[tys. ha]	[tys. ha]	[tys. ha]	[tys. ha]	[tys. ha]	[tys. ha]	[tys. ha]	[tys. ha]	[tys. ha]	[tys. ha]
POLSKA	2 086	2 125	2 224	2 073	838	861	865	794	885	894	909	597	478	483	485	482	1 300	1 235	1 257	1 325	878	989	930	587
DOLNOŚLĄSKIE	219	211	237	214	15	13	15	18	72	54	82	52	17	14	18	18	46	41	42	43	19	21	21	7
KUJAWSKO-POMORSKIE	190	226	201	194	61	60	56	57	103	103	101	58	9	12	11	11	97	83	80	91	54	70	68	33
LUBELSKIE	315	313	338	316	43	47	38	39	112	94	108	59	76	75	75	68	148	134	138	134	77	69	68	46
LUBUSKIE	49	46	53	42	27	24	31	28	23	26	23	19	8	7	7	8	40	38	49	45	5	11	12	5
ŁÓDZKIE	121	108	112	107	127	117	112	107	62	69	64	42	44	48	52	51	147	131	123	149	93	104	102	70
MAŁOPOLSKIE	88	92	98	96	3	4	3	3	32	25	33	22	17	16	19	16	24	20	22	17	25	27	20	17
MAZOWIECKIE	166	166	177	164	152	182	159	152	57	82	52	34	96	99	92	92	204	234	205	214	159	199	170	111
OPOLSKIE	110	101	113	112	9	8	15	10	57	49	66	46	5	6	6	6	34	30	29	31	18	22	22	11
PODKARPACKIE	95	88	97	97	9	9	7	6	22	24	27	17	22	22	22	21	24	22	24	20	23	25	20	15
PODLASKIE	52	47	86	46	50	69	76	61	22	22	17	14	43	40	45	49	73	76	67	80	156	165	143	104
POMORSKIE	128	142	133	125	56	46	58	49	33	43	34	23	26	28	25	25	57	53	53	54	34	41	42	28
ŚLĄSKIE	64	63	62	61	19	23	20	20	32	29	29	21	12	15	14	14	37	33	38	39	15	18	20	12
ŚWIĘTOKRZYSKIE	84	76	84	90	14	14	13	11	48	45	44	33	15	13	12	13	50	47	50	54	19	23	25	16
WARMIŃSKO-MAZURSKIE	119	133	124	124	33	32	34	30	40	44	36	22	21	22	20	24	67	58	70	76	39	40	43	29
WIELKOPOLSKIE	168	195	191	189	163	154	162	146	137	140	147	102	41	34	43	38	198	182	196	210	132	139	139	75
ZACHODNIOPOMORSKIE	117	118	118	97	58	58	64	57	35	46	44	33	25	31	24	28	55	52	72	67	8	16	15	7

Źródło: GUS BDL

Wyszczególnienie	Powierzchnia wybranych upraw w gospodarstwach indywidualnych																			
	Ziemniaki				Buraki cukrowe				Rzepak i rzepik				Łąki trwałe				Pastwiska trwałe			
	2017	2018	2019	2020	2017	2018	2019	2020	2017	2018	2019	2020	2017	2018	2019	2020	2017	2018	2019	2020
	[tys. ha]	[tys. ha]	[tys. ha]	[tys. ha]	[tys. ha]	[tys. ha]	[tys. ha]	[tys. ha]	[tys. ha]	[tys. ha]	[tys. ha]	[tys. ha]	[tys. ha]	[tys. ha]	[tys. ha]	[tys. ha]	[tys. ha]	[tys. ha]	[tys. ha]	[tys. ha]
POLSKA	314	282	293	208	192	199	200	199	700	672	709	804	2692	2655	2669	2638	345	365	339	374
DOLNOŚLĄSKIE	14	18	15	13	14	15	14	13	96	102	100	103	126	106	115	107	17	18	18	17
KUJAWSKO-POMORSKIE	23	27	23	19	40	41	44	47	81	52	71	77	81	80	70	77	14	12	13	13
LUBELSKIE	23	17	19	12	39	40	37	34	79	107	109	124	210	199	210	185	13	9	9	11
LUBUSKIE	3	3	3	3	1	1	1	2	27	26	17	22	84	80	78	88	8	12	13	12
ŁÓDZKIE	41	30	36	25	5	5	5	5	20	20	27	26	144	137	130	128	12	11	10	11
MAŁOPOLSKIE	24	24	23	17	1	1	1	1	7	8	10	11	203	217	219	199	18	18	19	19
MAZOWIECKIE	40	33	38	25	17	18	19	19	42	31	43	53	467	532	472	450	59	55	48	56
OPOLSKIE	4	5	4	3	11	11	10	9	44	51	46	53	34	31	35	36	2	2	2	3
PODKARPACKIE	28	28	24	14	4	4	4	3	21	25	25	25	176	162	197	180	16	17	21	18
PODLASKIE	17	7	15	6	0	0	0	0	14	17	14	17	327	322	339	342	44	55	37	54
POMORSKIE	14	18	16	14	8	7	7	8	59	47	58	61	104	100	101	105	19	21	20	21
ŚLĄSKIE	8	8	7	5	1	1	1	1	16	21	14	21	74	73	70	79	7	6	7	7
ŚWIĘTOKRZYSKIE	18	14	13	10	4	4	3	2	7	12	10	18	98	93	94	98	5	4	4	5
WARMIŃSKO-MAZURSKIE	7	8	7	5	3	3	3	4	52	36	59	71	225	205	209	231	81	90	87	93
WIELKOPOLSKIE	41	30	39	29	34	37	41	41	73	68	59	66	222	203	207	202	15	16	10	12
ZACHODNIOPOMORSKIE	9	14	10	10	8	9	10	10	62	51	46	58	116	114	123	131	16	20	20	21

Źródło: GUS BDL

Na przestrzeni lat 2017 - 2020 zaobserwowano znaczny spadek powierzchni upraw warzyw gruntowych z 167476 ha w roku 2017 do 132020 ha w roku 2020. W samej Małopolsce odnotowano spadek o 21,9% - mimo to województwo małopolskie zajmuje 5 miejsce w kraju pod względem powierzchni tych upraw. W przypadku upraw owoców z drzew nastąpił znaczny spadek w powierzchni upraw w 2020 roku, w Małopolsce w porównaniu z rokiem 2019 był to spadek o 15,9%.

Wyszczególnienie	Powierzchnia upraw w gospodarstwach indywidualnych							
	Warzywa gruntowe				Owoce z drzew			
	2017	2018	2019	2020	2017	2018	2019	2020
	[ha]	[ha]	[ha]	[ha]	[ha]	[ha]	[ha]	[ha]
POLSKA	167 476	167 519	168 995	132 020	240 954	240 302	241 305	206 023
DOLNOŚLĄSKIE	6 858	6 826	6 843	4 265	4 057	4 226	4 447	2 033
KUJAWSKO-POMORSKIE	24 000	23 249	23 520	24 727	6 445	6 440	6 650	4 044
LUBELSKIE	15 636	15 658	15 670	11 559	29 894	29 857	29 824	26 851
LUBUSKIE	3 506	3 351	3 374	1 047	2 187	2 206	2 210	995
ŁÓDZKIE	17 925	18 434	18 456	14 661	27 183	27 449	27 528	27 205
MAŁOPOLSKIE	18 356	18 381	17 295	14 327	9 471	9 455	9 429	7 922
MAZOWIECKIE	24 413	26 331	28 140	17 412	91 734	90 753	90 943	84 528
OPOLSKIE	1 766	1 769	1 662	1 075	563	562	559	386
PODKARPACKIE	4 693	4 765	4 965	2 726	6 230	6 230	6 230	4 181
PODLASKIE	1 763	1 726	1 740	872	2 028	2 029	2 030	891
POMORSKIE	6 588	6 864	7 179	6 350	2 468	2 447	2 421	1 060
ŚLĄSKIE	2 446	2 487	2 434	1 543	1 182	1 161	1 151	981
ŚWIĘTOKRZYSKIE	13 089	12 436	12 488	9 724	32 231	32 270	33 624	33 622
WARMIŃSKO-MAZURSKIE	2 540	2 441	2 360	1 897	2 884	2 722	2 595	1 036
WIELKOPOLSKIE	21 433	20 319	20 367	17 298	12 415	12 581	12 534	9 458
ZACHODNIOPOMORSKIE	2 465	2 482	2 502	2 539	9 982	9 915	9 129	830

Źródło: GUS BDL

Produkcja zwierzęca

Uwaga. Dane dotyczące pogłowia kóz i koni zbierane są co kilka lat, z tego powodu analizie poddano lata 2016 i 2021. Ponadto, od 2021 r. nie jest prowadzona statystyka dotycząca pogłowia zwierząt w gospodarstwach indywidualnych, dlatego też prezentowane dane dotyczą lat 2017-2020.

Na terenie województwa małopolskiego w 2017 r. udział zwierząt w sztukach przeliczeniowych w LSU wyniósł 2,6%. W latach 2018-2019 procent ten zaczął zmniejszać się odpowiednio w 2018 r. – 2,5% i w 2019 -2,4%. W 2020 r. wzrósł do poziomu 3,0% - co stanowiło wzrost udziału zwierząt w sztukach przeliczeniowych w LSU w porównaniu z 2017 r. o 0,4 pkt proc. Na podstawie danych z 2021 r. zwierząt gospodarskich w sztukach przeliczeniowych w LSU w województwie małopolskim było 231 484, co stanowiło 2,4% krajowego udziału zwierząt. W gospodarstwach indywidualnych województwa małopolskiego zwierząt gospodarskich w sztukach przeliczeniowych w LSU w 2020 r. było 247 842 tys. szt., co dało 98,2% ogólnego udziału zwierząt gospodarskich. Obsada zwierząt gospodarskich w sztukach dużych na 1 ha użytków rolnych w 2017 r. wynosiła 0,44 SD, a na przestrzeni lat 2017-2020 nieznacznie wzrosła do poziomu 0,45 SD.

Wyszczególnienie	Zwierzęta gospodarskie w sztukach przeliczeniowych w LSU				
	2017	2018	2019	2020	2021
	[szt.]	[szt.]	[szt.]	[szt.]	[szt.]
POLSKA	9 684 978	9 842 549	9 961 021	10 179 046	9 605 360
DOLNOŚLĄSKIE	200 259	217 557	210 276	210 962	186 410
KUJAWSKO-POMORSKIE	808 665	756 029	755 144	763 923	707 943
LUBELSKIE	534 555	533 432	548 855	540 119	485 779
LUBUSKIE	177 449	184 395	206 719	190 049	194 548
ŁÓDZKIE	795 009	805 994	842 857	826 617	774 040
MAŁOPOLSKIE	249 847	250 935	237 612	252 353	231 484
MAZOWIECKIE	1 581 340	1 740 138	1 633 637	1 731 040	1 608 889
OPOLSKIE	232 476	230 409	218 812	228 725	207 610
PODKARPACKIE	175 431	161 536	149 345	156 334	137 374
PODLASKIE	959 835	975 782	998 997	1 008 479	1 042 852
POMORSKIE	389 591	389 887	407 822	432 033	399 932
ŚLĄSKIE	233 734	231 645	229 372	229 869	222 746
ŚWIĘTOKRZYSKIE	232 492	227 507	232 865	229 491	206 537
WARMIŃSKO-MAZURSKIE	636 748	667 633	688 187	693 149	680 032
WIELKOPOLSKIE	2 244 619	2 232 207	2 355 699	2 435 924	2 287 319
ZACHODNIOPOMORSKIE	232 928	237 463	244 822	249 980	231 865

Źródło: GUS BDL

Wyszczególnienie	Zwierzęta gospodarskie w sztukach przeliczeniowych w LSU w gospodarstwach indywidualnych			
	2017	2018	2019	2020
	[szt.]	[szt.]	[szt.]	[szt.]
POLSKA	8 618 670	8 739 746	8 873 308	9 099 782
DOLNOŚLĄSKIE	165 527	177 891	175 866	184 677
KUJAWSKO-POMORSKIE	753 653	700 269	719 363	726 026
LUBELSKIE	520 754	520 704	535 172	527 715
LUBUSKIE	150 978	159 123	185 103	172 076
ŁÓDZKIE	783 384	794 466	832 895	815 123
MAŁOPOLSKIE	242 371	244 541	232 226	247 842

MAZOWIECKIE	1 537 591	1 685 867	1 612 609	1 679 773
OPOLSKIE	201 908	200 168	190 811	202 034
PODKARPACKIE	170 267	156 551	144 890	152 354
PODLASKIE	952 166	970 815	993 280	1 002 716
POMORSKIE	315 320	315 968	325 495	347 891
ŚLĄSKIE	203 649	204 074	201 203	204 782
ŚWIĘTOKRZYSKIE	222 962	219 165	226 798	225 664
WARMIŃSKO-MAZURSKIE	575 600	608 548	638 214	646 196
WIELKOPOLSKIE	1 686 286	1 641 509	1 689 443	1 782 354
ZACHODNIOPOMORSKIE	136 254	140 087	169 940	182 558

Źródło: GUS BDL

Wyszczególnienie	Obsada zwierząt w SD na 1 hektar użytków rolnych			
	2017	2018	2019	2020
	[szt.]	[szt.]	[szt.]	[szt.]
POLSKA	0,66	0,67	0,68	0,68
DOLNOŚLĄSKIE	0,22	0,25	0,23	0,23
KUJAWSKO-POMORSKIE	0,76	0,69	0,73	0,72
LUBELSKIE	0,37	0,38	0,38	0,39
LUBUSKIE	0,45	0,48	0,51	0,43
ŁÓDZKIE	0,78	0,81	0,85	0,84
MAŁOPOLSKIE	0,44	0,45	0,42	0,45
MAZOWIECKIE	0,82	0,81	0,82	0,87
OPOLSKIE	0,46	0,47	0,42	0,44
PODKARPACKIE	0,31	0,29	0,26	0,27
PODLASKIE	0,90	0,91	0,91	0,92
POMORSKIE	0,52	0,52	0,54	0,56
ŚLĄSKIE	0,63	0,62	0,63	0,59
ŚWIĘTOKRZYSKIE	0,48	0,48	0,50	0,46
WARMIŃSKO-MAZURSKIE	0,68	0,70	0,73	0,65
WIELKOPOLSKIE	1,27	1,28	1,34	1,37
ZACHODNIOPOMORSKIE	0,29	0,29	0,29	0,27

Źródło: GUS BDL

Pogłowie bydła

W 2017 r. pogłowie bydła w województwie małopolskim ogółem wynosiło 162 631 tys. sztuk, co stanowiło 2,7% całego pogłowia bydła domowego w Polsce – 6 035 742. W kolejnych latach ilość pogłowia bydła w Małopolsce ulegała znacznym wahaniom. W 2018 r. było o 5,7% więcej bydła niż w 2017 r. Natomiast w 2019 r. ilość bydła domowego zmalała o 2% - 169 029 sztuk. W 2020 r. w porównaniu z 2019 r. nastąpił ponowny wzrost pogłowia do 176 801 sztuk, co dało przyrost o około 4,4%. W 2021 r. ilość bydła uległa ponownemu zmniejszeniu - o 6,5%, co dało 165 974 sztuki. W latach 2017-2020 pogłowie bydła utrzymywanego w gospodarstwach indywidualnych w Małopolsce zwiększyło się o 9,5%, (173 476 sztuk). Na terenie województwa małopolskiego w 2021 r. na 100 ha użytków rolnych przypadało średnio 29,8 sztuk bydła domowego.

Wyszczególnienie	Pogłowie bydła ogółem				
	2017	2018	2019	2020	2021
	[szt.]	[szt.]	[szt.]	[szt.]	[szt.]
POLSKA	6 035 742	6 183 349	6 261 584	6 278 896	6 378 742
DOLNOŚLĄSKIE	100 266	100 750	104 832	104 221	97 311
KUJAWSKO-POMORSKIE	518 668	512 813	516 916	506 813	502 505

LUBELSKIE	361 669	378 273	389 094	379 473	363 380
LUBUSKIE	77 631	81 205	82 414	86 917	81 260
ŁÓDZKIE	464 955	475 334	491 044	468 283	446 120
MAŁOPOLSKIE	162 631	172 466	169 028	176 801	165 974
MAZOWIECKIE	1 122 311	1 174 233	1 163 456	1 143 119	1 164 715
OPOLSKIE	122 861	126 573	125 335	129 034	134 651
PODKARPACKIE	80 535	76 059	69 999	68 355	71 286
PODLASKIE	992 846	1 006 914	1 017 613	1 023 795	1 095 442
POMORSKIE	210 243	210 941	219 071	217 941	223 832
ŚLĄSKIE	120 120	124 839	128 531	127 004	134 446
ŚWIĘTOKRZYSKIE	156 978	153 442	158 273	154 912	144 576
WARMIŃSKO-MAZURSKIE	452 208	451 705	473 036	489 007	483 637
WIELKOPOLSKIE	999 290	1 030 803	1 042 111	1 087 536	1 157 510
ZACHODNIOPOMORSKIE	92 529	107 000	110 830	115 685	112 097

Źródło: GUS BDL

Wyszczególnienie	Pogłowie bydła w gospodarstwa indywidualnych			
	2017	2018	2019	2020
	[szt.]	[szt.]	[szt.]	[szt.]
POLSKA	5 744 764	5 885 225	5 976 039	6 004 420
DOLNOŚLĄSKIE	77 862	79 128	83 353	86 849
KUJAWSKO-POMORSKIE	481 212	475 542	484 343	476 493
LUBELSKIE	353 835	371 277	379 933	372 325
LUBUSKIE	62 501	66 794	69 247	74 815
ŁÓDZKIE	461 423	471 869	488 284	465 749
MAŁOPOLSKIE	158 388	168 109	164 780	173 476
MAZOWIECKIE	1 115 995	1 167 738	1 158 198	1 137 096
OPOLSKIE	96 024	98 377	97 681	101 559
PODKARPACKIE	77 081	72 797	66 458	65 088
PODLASKIE	991 562	1 005 833	1 016 623	1 022 766
POMORSKIE	200 961	201 740	205 655	206 241
ŚLĄSKIE	113 640	118 645	122 064	120 555
ŚWIĘTOKRZYSKIE	156 000	152 477	157 304	153 969
WARMIŃSKO-MAZURSKIE	430 470	431 561	453 373	470 217
WIELKOPOLSKIE	896 805	929 727	946 952	989 558
ZACHODNIOPOMORSKIE	71 004	73 612	81 790	87 664

Źródło: GUS BDL

Wyszczególnienie	Pogłowie bydła na 100 ha użytków rolnych				
	2017	2018	2019	2020	2021
	[szt.]	[szt.]	[szt.]	[szt.]	[szt.]
POLSKA	41,3	42,2	42,6	42,7	42,7
DOLNOŚLĄSKIE	10,9	11,8	11,5	11,4	10,7
KUJAWSKO-POMORSKIE	48,7	46,7	50,0	49,0	47,6
LUBELSKIE	24,8	26,8	26,8	26,1	26,3
LUBUSKIE	19,9	20,9	20,5	21,7	18,3
ŁÓDZKIE	45,7	47,8	49,7	47,4	45,5
MAŁOPOLSKIE	28,8	31,0	29,6	31,0	29,8
MAZOWIECKIE	57,8	54,7	58,4	57,4	58,7
OPOLSKIE	24,4	25,9	24,2	24,9	26,0
PODKARPACKIE	14,2	13,9	12,1	11,8	12,4
PODLASKIE	93,3	93,9	93,0	93,5	99,6
POMORSKIE	28,1	28,1	28,9	28,8	28,9
ŚLĄSKIE	32,3	33,6	35,5	35,1	34,5

ŚWIĘTOKRZYSKIE	32,3	32,6	33,9	33,2	29,0
WARMIŃSKO-MAZURSKIE	47,9	47,6	50,0	51,7	45,1
WIELKOPOLSKIE	56,4	59,3	59,2	61,8	65,1
ZACHODNIOPOMORSKIE	11,4	13,0	12,9	13,5	12,1

Źródło: GUS BDL

Pogłowie trzody chlewnej

W 2017 r. pogłowie świń w województwie małopolskim liczyło 190 487 sztuk, w tym 94,3% w gospodarstwach indywidualnych. Na przestrzeni kolejnych lat pogłowie świń systematycznie malało. W porównaniu z 2017 r. pogłowie trzody chlewnej w Małopolsce w 2021 r. zmniejszyło się o 57,6% (do 109 712 tys. szt.) . Wynik ten plasował Małopolskę na 13 pozycji w kraju. Trzoda chlewna w województwie małopolskim stanowiła 1% krajowego pogłowia w 2021 r. i na przestrzeni lat 2017-2021 jej udział zmniejszył się w relacji o 0,52 pkt proc.

Struktura stada trzody chlewnej w województwie małopolskim na przestrzeni lat 2017-2021 uległa znacznym zmianom. Odnotowano zmniejszenie liczebności we wszystkich grupach hodowlanych:

- prosięta do 20 kg – o 42,4%,
- warchlaki od 20 do 50 kg – o 34,4%,
- tuczniki 50-80 kg – o 20,4%,
- tuczniki 80-110 kg – o 46%,
- knury rozplodowe – o 55,4%,
- lochy ogółem – o 50,4%,
- lochy prośne – o 53,5%.

Wyszczególnienie	Pogłowie trzody chlewnej				
	2017	2018	2019	2020	2021
	[szt.]	[szt.]	[szt.]	[szt.]	[szt.]
POLSKA	11 908 208	11 027 718	11 215 457	11 727 410	10 242 413
DOLNOŚLĄSKIE	193 847	229 904	184 789	173 210	177 910
KUJAWSKO-POMORSKIE	1 313 860	1 089 682	1 097 976	1 142 695	993 538
LUBELSKIE	587 557	446 975	459 321	480 521	411 847
LUBUSKIE	148 563	148 236	126 413	105 901	103 255
ŁÓDZKIE	1 188 768	1 110 760	1 180 468	1 196 840	1 017 444
MAŁOPOLSKIE	190 487	143 519	135 922	148 879	109 712
MAZOWIECKIE	1 110 871	1 162 980	1 245 855	1 315 715	1 152 233
OPOLSKIE	410 269	365 515	317 285	331 847	299 333
PODKARPACKIE	161 700	134 440	134 821	141 180	95 003
PODLASKIE	295 346	317 552	337 120	364 555	345 320
POMORSKIE	768 115	682 680	759 588	844 267	771 395
ŚLĄSKIE	241 171	214 494	203 984	205 196	186 040
ŚWIĘTOKRZYSKIE	232 275	198 598	196 873	192 502	160 571
WARMIŃSKO-MAZURSKIE	519 269	547 682	558 545	576 953	498 123
WIELKOPOLSKIE	4 266 753	3 965 766	4 020 799	4 271 603	3 723 295
ZACHODNIOPOMORSKIE	279 356	268 935	255 697	235 547	197 394

Źródło: GUS BDL

Wyszczególnienie	Pogłowie trzody chlewnej w gospodarstwach indywidualnych			
	2017	2018	2019	2020
	[szt.]	[szt.]	[szt.]	[szt.]
POLSKA	9 448 419	8 491 768	8 776 437	9 232 817
DOLNOŚLĄSKIE	125 466	129 091	116 714	126 510

KUJAWSKO-POMORSKIE	1 247 619	1 027 795	1 059 257	1 095 491
LUBELSKIE	562 529	423 439	428 850	461 550
LUBUSKIE	101 917	106 099	89 392	71 545
ŁÓDZKIE	1 164 686	1 082 410	1 157 156	1 170 410
MAŁOPOLSKIE	179 625	136 124	128 636	144 819
MAZOWIECKIE	1 072 682	1 126 431	1 236 282	1 288 849
OPOLSKIE	389 416	347 552	312 025	326 476
PODKARPACKIE	157 355	132 058	132 822	140 190
PODLASKIE	282 632	306 830	324 720	354 796
POMORSKIE	438 319	355 720	423 327	483 451
ŚLĄSKIE	186 072	158 944	150 156	160 610
ŚWIĘTOKRZYSKIE	216 789	177 403	175 894	181 388
WARMIŃSKO-MAZURSKIE	451 552	470 503	481 133	497 432
WIELKOPOLSKIE	2 775 053	2 422 338	2 456 014	2 632 092
ZACHODNIOPOMORSKIE	96 706	89 031	104 058	97 209

Źródło: GUS BDL

Wyszczególnienie	Pogłowie trzody chlewnej na 100 ha użytków rolnych				
	2017	2018	2019	2020	2021
	[szt.]	[szt.]	[szt.]	[szt.]	[szt.]
POLSKA	81,4	75,2	76,4	79,8	68,5
DOLNOŚLĄSKIE	21,1	26,9	20,3	19,0	19,5
KUJAWSKO-POMORSKIE	123,3	99,3	106,3	110,6	94,1
LUBELSKIE	40,4	31,6	31,6	33,0	29,8
LUBUSKIE	38,0	38,2	31,5	26,4	23,3
ŁÓDZKIE	116,8	111,6	119,6	121,2	103,7
MAŁOPOLSKIE	33,7	25,8	23,8	26,1	19,7
MAZOWIECKIE	57,3	54,1	62,6	66,1	58,0
OPOLSKIE	81,6	74,8	61,3	64,2	57,8
PODKARPACKIE	28,5	24,5	23,3	24,4	16,6
PODLASKIE	27,8	29,6	30,8	33,3	31,4
POMORSKIE	102,7	90,9	100,3	111,5	99,8
ŚLĄSKIE	64,9	57,7	56,3	56,6	47,7
ŚWIĘTOKRZYSKIE	47,8	42,2	42,2	41,2	32,2
WARMIŃSKO-MAZURSKIE	55,1	57,7	59,1	61,0	46,4
WIELKOPOLSKIE	240,8	228,2	228,5	242,7	209,5
ZACHODNIOPOMORSKIE	34,4	32,6	29,9	27,5	21,3

Źródło: GUS BDL

Wyszczególnienie	Pogłowie trzody chlewnej w województwie małopolskim – grupy hodowlane							
	Ogółem	Prosięta do 20 kg	Warchlaki 20-50 kg	Tuczniki 50-80 kg	Tuczniki 80-110 kg	Knury rozplodowe	Lochy ogółem	Lochy prośne
	[szt.]	[szt.]	[szt.]	[szt.]	[szt.]	[szt.]	[szt.]	[szt.]
Rok								
2017	190 487	53 879	43 571	30 418	31 270	303	22 710	13 649
2018	143 519	32 082	37 502	24 787	25 416	171	15 383	9 555
2019	135 922	32 854	31 952	26 924	23 906	266	15 052	10 356
2020	148 879	34 182	38 456	29 018	21 724	249	16 677	11 129
2021	109 712	23 343	28 574	24 223	16 862	195	11 252	6 482

Źródło: GUS BDL

Pogłowie owiec

W 2017 r. w województwie małopolskim gospodarstwa rolne utrzymywały 85 687 tys. owiec, z czego 99,4% w gospodarstwach indywidualnych. Do 2021 r. odnotowano spadek pogłowia owiec do 68 215 szt. Z kolei pogłowie owiec maciorek spadło z 59 448 w 2017 r. do 40 695 szt. w 2021 r. Pomimo tego pogłowie owiec w województwie małopolskim jest największe w skali kraju (stanowi 25,7% pogłowia owiec w całym kraju).

Wyszczególnienie	Pogłowie owiec				
	2017	2018	2019	2020	2021
	[szt.]	[szt.]	[szt.]	[szt.]	[szt.]
POLSKA	268 541	266 911	267 729	277 850	265 277
DOLNOŚLĄSKIE	14 805	12 235	11 986	11 408	11 795
KUJAWSKO-POMORSKIE	6 712	10 561	9 113	10 058	10 262
LUBELSKIE	18 339	20 229	17 582	17 154	17 623
LUBUSKIE	6 056	5 837	7 457	7 578	6 488
ŁÓDZKIE	14 049	14 277	15 508	15 238	15 130
MAŁOPOLSKIE	85 687	79 855	79 339	76 550	68 215
MAZOWIECKIE	6 212	6 922	7 363	8 025	10 330
OPOLSKIE	2 857	2 470	2 143	2 756	2 520
PODKARPACKIE	18 855	16 128	15 492	14 581	11 654
PODLASKIE	25 985	26 385	26 325	26 821	24 344
POMORSKIE	15 659	13 764	13 672	17 627	15 851
ŚLĄSKIE	13 359	7 651	10 370	15 090	14 240
ŚWIĘTOKRZYSKIE	4 308	6 931	5 320	6 778	5 874
WARMIŃSKO-MAZURSKIE	7 274	14 179	15 779	15 308	14 110
WIELKOPOLSKIE	22 878	22 793	22 892	22 884	25 420
ZACHODNIOPOMORSKIE	5 506	6 696	7 388	9 993	11 420

Źródło: GUS BDL

Wyszczególnienie	Pogłowie owiec w gospodarstwach indywidualnych			
	2017	2018	2019	2020
	[szt.]	[szt.]	[szt.]	[szt.]
POLSKA	253 334	250 553	253 242	264 679
DOLNOŚLĄSKIE	13 450	10 930	10 992	10 586
KUJAWSKO-POMORSKIE	6 024	9 969	8 294	9 871
LUBELSKIE	17 248	19 122	16 930	16 417
LUBUSKIE	5 866	5 661	7 319	7 394
ŁÓDZKIE	13 040	13 316	14 694	14 951
MAŁOPOLSKIE	85 162	79 416	78 985	76 214
MAZOWIECKIE	6 106	6 748	7 224	7 848
OPOLSKIE	2 857	2 470	2 143	2 756
PODKARPACKIE	18 526	15 836	15 369	14 453
PODLASKIE	25 853	25 707	25 505	25 929
POMORSKIE	15 114	13 063	13 004	16 853
ŚLĄSKIE	12 716	6 850	9 525	14 102
ŚWIĘTOKRZYSKIE	4 001	6 590	4 940	6 450
WARMIŃSKO-MAZURSKIE	6 827	13 744	15 354	14 725
WIELKOPOLSKIE	16 997	16 173	17 459	17 957
ZACHODNIOPOMORSKIE	3 547	4 960	5 505	8 172

Źródło: GUS BDL

Wyszczególnienie	Pogłowie owiec maciorek				
	2017	2018	2019	2020	2021
	[szt.]	[szt.]	[szt.]	[szt.]	[szt.]
POLSKA	166 631	157 967	157 648	148 658	138 304
DOLNOŚLĄSKIE	10 363	7 677	7 082	5 222	5 681
KUJAWSKO-POMORSKIE	3 762	3 696	5 908	4 759	5 280
LUBELSKIE	10 484	8 967	11 582	11 401	11 323
LUBUSKIE	3 448	2 607	4 769	4 533	3 693
ŁÓDZKIE	7 848	5 764	8 407	7 815	7 705
MAŁOPOLSKIE	59 448	61 192	46 324	46 130	40 695
MAZOWIECKIE	3 691	3 767	4 489	2 423	3 363
OPOLSKIE	1 680	1 679	1 141	1 151	964
PODKARPACKIE	12 210	10 550	8 311	7 033	6 254
PODLASKIE	14 178	9 663	14 629	15 863	12 118
POMORSKIE	8 513	8 792	7 265	7 922	9 004
ŚLĄSKIE	8 347	5 113	7 756	7 581	7 169
ŚWIĘTOKRZYSKIE	2 324	2 695	3 019	3 535	3 231
WARMIŃSKO-MAZURSKIE	4 427	8 697	8 850	6 943	7 804
WIELKOPOLSKIE	13 131	14 344	13 901	11 589	8 985
ZACHODNIOPOMORSKIE	2 778	2 761	4 216	4 760	5 035

Źródło: GUS BDL

Pogłowie kóz

W 2016 r. pogłowie kóz w województwie małopolskim liczyło 5927 tys. sztuk i w kolejnych latach sukcesywnie się zmniejszało - w 2021 r. odnotowano spadek o 8,8%. Pomimo tego, w 2021 r. utrzymywano niemal 10% ogółu pogłowia kóz w Polsce, co plasowało Małopolskę na trzecim miejscu w kraju.

Wyszczególnienie	Pogłowie kóz	
	2016	2021
	[szt.]	[szt.]
POLSKA	44 204	54 091
DOLNOŚLĄSKIE	2 544	4 349
KUJAWSKO-POMORSKIE	1 398	2 540
LUBELSKIE	3 454	3 641
LUBUSKIE	715	1 312
ŁÓDZKIE	1 784	2 491
MAŁOPOLSKIE	5 927	5 407
MAZOWIECKIE	3 510	5 879
OPOLSKIE	532	1 089
PODKARPACKIE	4 598	3 635
PODLASKIE	1 216	2 117
POMORSKIE	1 736	1 959
ŚLĄSKIE	1 967	3 773
ŚWIĘTOKRZYSKIE	3 349	1 693
WARMIŃSKO-MAZURSKIE	2 569	3 283
WIELKOPOLSKIE	5 494	9 379
ZACHODNIOPOMORSKIE	3 410	1 544

Źródło: GUS BDL

Pogłowie koni

W Polsce w 2016 r. gospodarstwa rolne utrzymywały w sumie 185 494 tys. koni, natomiast w 2021 r. - 156 519 tys. sztuk (spadek o 15,6%). W województwie małopolskim w 2016 r. w gospodarstwach rolnych utrzymywano 14 818 tys. koni, natomiast w 2021 r. ilość tych zwierząt zmalała do 12 434 tys. sztuk, co stanowi 16 % pogłowia koni w całym kraju (4 miejsce w Polsce).

Wyszczególnienie	Pogłowie koni	
	2016	2021
	[szt.]	[szt.]
POLSKA	185 494	156 519
DOLNOŚLĄSKIE	8 394	8 237
KUJAWSKO-POMORSKIE	8 062	6 391
LUBELSKIE	20 520	15 029
LUBUSKIE	4 032	3 746
ŁÓDZKIE	8 089	8 949
MAŁOPOLSKIE	14 818	12 434
MAZOWIECKIE	37 397	27 792
OPOLSKIE	2 617	2 973
PODKARPACKIE	9 075	9 286
PODLASKIE	13 832	11 956
POMORSKIE	10 156	9 097
ŚLĄSKIE	8 167	5 892
ŚWIĘTOKRZYSKIE	6 242	5 249
WARMIŃSKO-MAZURSKIE	13 758	9 969
WIELKOPOLSKIE	15 248	13 323
ZACHODNIOPOMORSKIE	5 085	6 196

Źródło: GUS BDL

Pogłowie drobiu

Pogłowie drobiu ogółem w województwie małopolskim w 2021 r. wynosiło 5 151 360 sztuk, o 56 696 sztuk mniej niż w 2017r. (spadek o 1,1%). W gospodarstwach indywidualnych w 2020 r. utrzymywano 4 818 283 tys. szt. drobiu, co stanowiło 98,7% całego pogłowia. W 2021 r. w strukturze gatunkowej drobiu województwa małopolskiego dominował drób kurzy – 96%, z czego 47,2% stanowiły kury nioski.

W 2017 r. w Małopolsce było 8081 tys. sztuk gęsi, co w ogólnym pogłowie w Polsce stanowiło 8,4%. W 2021 r., w porównaniu do 2017 r., ilość gęsi w Małopolsce wzrosła o 47,2% (do 16 953 tys. szt.). Natomiast w całym kraju populacja tych ptaków spadła o 6,32%.

Ilość kaczek w Małopolsce w 2017 r. wynosiła 91 546 tys. szt., co w ogólnym pogłowie kaczek w Polsce stanowiło 2,5%. W 2021 r., w porównaniu do 2017 r., ilość kaczek w Małopolsce wzrosła o 20,2% (do 110 028 tys. szt.). Również pogłowie tych zwierząt gospodarskich w Polsce zwiększyło się o około 31,6%.

Z kolei indyków było w Małopolsce w 2017 r. 44 571 tys. szt., co w ogólnym pogłowie indyków w Polsce stanowiło 0,4%. W 2021 r., w porównaniu do 2017 r., ilość indyków w Małopolsce wzrosła o 41,6% (do 76 308 tys. szt.). Pogłowie indyków w całym kraju zwiększyło się o 40,7%.

Wyszczególnienie	Pogłowie drobiu				
	2017	2018	2019	2020	2021
	[szt.]	[szt.]	[szt.]	[szt.]	[szt.]
POLSKA	192 113 187	201 294 689	201 045 772	205 774 511	190 048 978
DOLNOŚLĄSKIE	6 429 174	6 918 607	6 827 285	6 852 250	5 247 431
KUJAWSKO-POMORSKIE	12 268 177	11 239 724	11 156 189	12 003 494	9 230 221
LUBELSKIE	7 754 596	8 688 705	10 409 205	9 829 631	8 399 889
LUBUSKIE	6 054 713	5 579 958	6 942 743	5 932 386	5 961 250
ŁÓDZKIE	12 671 128	14 028 175	14 112 353	14 168 289	15 724 559
MAŁOPOLSKIE	5 208 056	5 160 285	4 863 122	4 866 326	5 151 360
MAZOWIECKIE	40 052 419	47 800 015	35 884 412	44 620 922	41 384 041
OPOLSKIE	4 164 698	4 855 880	5 004 827	5 419 766	3 404 423
PODKARPACKIE	5 696 191	4 901 068	4 736 444	5 248 359	4 087 551
PODLASKIE	13 118 085	12 104 035	13 827 334	12 946 488	12 850 669
POMORSKIE	6 156 766	6 710 945	6 308 202	6 510 489	5 438 308
ŚLĄSKIE	8 648 702	8 167 273	8 244 247	8 207 111	7 244 239
ŚWIĘTOKRZYSKIE	5 876 391	5 766 407	6 265 748	6 380 769	5 649 012
WARMIŃSKO-MAZURSKIE	8 378 328	9 004 143	8 926 559	8 690 652	8 616 351
WIELKOPOLSKIE	38 115 090	38 856 150	45 569 262	41 292 720	38 866 008
ZACHODNIOPOMORSKIE	11 520 673	11 513 319	11 967 840	12 804 859	12 793 666

Źródło: GUS BDL

Wyszczególnienie	Pogłowie drobiu w gospodarstwach indywidualnych			
	2017	2018	2019	2020
	[szt.]	[szt.]	[szt.]	[szt.]
POLSKA	167 861 887	175 612 715	178 420 127	181 269 263
DOLNOŚLĄSKIE	6 255 409	6 661 890	6 600 722	6 645 861
KUJAWSKO-POMORSKIE	11 023 902	10 071 943	10 897 613	11 540 983
LUBELSKIE	7 577 492	8 505 241	10 318 041	9 567 257
LUBUSKIE	5 857 625	5 372 012	6 774 829	5 863 434
ŁÓDZKIE	12 413 226	13 907 296	14 034 925	13 909 597
MAŁOPOLSKIE	5 139 549	5 088 023	4 819 069	4 818 283
MAZOWIECKIE	36 648 886	42 230 851	33 931 940	38 751 945
OPOLSKIE	3 855 175	4 559 016	4 587 060	4 981 735
PODKARPACKIE	5 557 081	4 716 956	4 619 360	5 149 994
PODLASKIE	12 734 662	11 995 754	13 671 504	12 717 475
POMORSKIE	5 984 241	6 509 558	5 948 724	6 274 169
ŚLĄSKIE	7 391 812	7 165 565	7 115 082	7 154 207
ŚWIĘTOKRZYSKIE	5 232 882	5 557 680	6 250 459	6 340 179
WARMIŃSKO-MAZURSKIE	7 045 085	7 800 163	8 267 580	7 983 294
WIELKOPOLSKIE	28 748 595	28 855 066	30 342 211	29 280 605
ZACHODNIOPOMORSKIE	6 396 265	6 615 701	10 241 008	10 290 245

Źródło: GUS BDL

Wyszczególnienie	Pogłowie drobiu kurzego									
	Drób kurzy ogółem					Drób kurzy - nioski				
	2017	2018	2019	2020	2021	2017	2018	2019	2020	2021
	[szt.]	[szt.]	[szt.]	[szt.]	[szt.]	[szt.]	[szt.]	[szt.]	[szt.]	[szt.]
POLSKA	176 710 468	180 757 870	178 342 310	182 473 350	168 629 031	53 037 498	56 334 658	53 190 351	48 738 221	45 057 772
DOLNOŚLĄSKIE	5 894 796	6 129 105	6 063 801	6 105 036	4 833 380	2 431 783	2 815 269	2 785 067	2 619 956	2 708 173
KUJAWSKO-POMORSKIE	11 813 630	10 513 882	10 449 439	11 400 025	8 384 674	1 971 280	1 850 890	1 884 764	2 020 948	1 627 370
LUBELSKIE	6 554 964	6 605 215	8 382 683	8 198 809	7 066 602	2 085 492	1 859 268	1 577 429	1 362 688	1 106 813
LUBUSKIE	4 717 836	3 928 387	4 543 395	3 960 269	3 544 054	1 254 823	1 115 664	1 274 642	1 146 546	903 882
ŁÓDZKIE	11 864 826	12 729 550	12 774 669	12 806 405	14 255 246	2 442 095	2 586 392	2 908 135	2 619 245	2 234 277
MAŁOPOLSKIE	5 063 858	4 954 626	4 631 227	4 513 680	4 948 071	2 590 278	2 839 968	2 271 509	2 235 029	2 337 182
MAZOWIECKIE	37 960 344	44 817 635	33 296 366	40 800 717	39 309 809	10 627 276	13 422 223	8 289 249	8 630 738	6 734 645
OPOLSKIE	4 066 436	4 726 829	4 874 563	5 269 141	3 366 509	850 781	973 836	1 000 120	1 003 016	1 186 584
PODKARPACKIE	5 438 295	4 530 291	4 416 529	4 872 746	3 847 626	2 098 961	1 705 391	1 396 509	1 504 293	1 682 044
PODLASKIE	12 578 781	11 580 025	13 190 101	12 397 613	12 314 659	1 323 988	1 706 095	1 523 251	1 410 695	1 419 571
POMORSKIE	5 969 598	6 425 329	6 000 578	6 210 114	5 272 037	1 718 768	2 298 815	1 779 444	1 652 701	1 414 980
ŚLĄSKIE	8 470 875	7 908 499	7 928 700	7 883 819	7 021 672	2 300 002	2 331 601	1 905 420	1 985 990	2 123 788
ŚWIĘTOKRZYSKIE	5 583 370	5 371 041	5 774 093	5 933 487	5 278 042	1 378 283	1 579 632	1 253 818	1 242 032	1 263 753
WARMIŃSKO-MAZURSKIE	4 583 817	4 502 265	4 126 801	4 623 012	3 808 926	963 809	986 766	747 945	625 440	653 493
WIELKOPOLSKIE	34 819 694	34 761 839	40 184 237	35 085 571	32 749 659	17 618 491	16 849 950	21 206 367	17 265 325	16 081 866
ZACHODNIOPOMORSKIE	11 329 348	11 273 352	11 705 128	12 412 906	12 628 065	1 381 388	1 412 898	1 386 682	1 413 579	1 579 351

Źródło: GUS BDL

Wyszczególnienie	Pogłowie gęsi				
	2017	2018	2019	2020	2021
	[szt.]	[szt.]	[szt.]	[szt.]	[szt.]
POLSKA	952 610	1 026 531	1 060 621	1 002 614	892 326
DOLNOŚLĄSKIE	5 780	1 757	1 557	5 207	2 003
KUJAWSKO-POMORSKIE	79 679	84 940	81 189	74 977	146 530
LUBELSKIE	58 926	96 088	83 088	66 696	54 042
LUBUSKIE	15 025	4 582	116 285	83 031	31 955
ŁÓDZKIE	115 435	171 663	151 663	140 668	120 063
MAŁOPOLSKIE	8 081	5 665	12 592	35 754	16 953
MAZOWIECKIE	101 621	302 617	201 617	138 865	84 320
OPOLSKIE	3 931	1 007	907	2 319	10 158
PODKARPACKIE	13 878	5 232	7 034	12 009	12 679
PODLASKIE	99 077	70 320	62 320	133 481	142 418
POMORSKIE	27 576	58 671	52 671	39 196	6 063
ŚLĄSKIE	5 998	20 718	20 738	15 702	56 856
ŚWIĘTOKRZYSKIE	16 704	47 300	47 300	33 741	25 269
WARMIŃSKO-MAZURSKIE	153 106	63 197	116 822	84 746	63 355
WIELKOPOLSKIE	244 983	90 354	102 918	129 584	118 288
ZACHODNIOPOMORSKIE	2 810	2 420	1 920	6 638	1 374

Źródło: GUS BDL

Wyszczególnienie	Pogłowie kaczek i innych				
	2017	2018	2019	2020	2021
	[szt.]	[szt.]	[szt.]	[szt.]	[szt.]
POLSKA	3 603 965	5 124 725	5 704 034	6 406 463	5 271 220
DOLNOŚLĄSKIE	207 356	276 265	187 447	162 261	123 330
KUJAWSKO-POMORSKIE	76 166	83 698	148 357	152 334	133 602
LUBELSKIE	352 737	577 422	583 454	477 559	402 564
LUBUSKIE	65 545	82 549	80 668	92 994	72 459
ŁÓDZKIE	586 709	956 345	945 404	977 889	1 138 384
MAŁOPOLSKIE	91 546	112 111	137 420	186 230	110 028
MAZOWIECKIE	162 593	217 482	194 148	265 618	530 810
OPOLSKIE	66 760	86 741	84 054	116 212	13 432
PODKARPACKIE	139 057	158 158	162 494	234 345	170 475
PODLASKIE	12 435	12 755	13 978	20 387	68 987
POMORSKIE	107 593	160 854	198 862	168 904	48 153
ŚLĄSKIE	90 277	88 969	145 098	208 097	74 464
ŚWIĘTOKRZYSKIE	220 446	261 240	359 129	297 491	298 186
WARMIŃSKO-MAZURSKIE	51 168	51 174	93 164	93 109	158 446
WIELKOPOLSKIE	1 277 539	1 905 467	2 283 617	2 820 425	1 903 508
ZACHODNIOPOMORSKIE	96 038	93 495	86 740	132 608	24 392

Źródło: GUS BDL

Wyszczególnienie	Pogłowie indyków				
	2017	2018	2019	2020	2021
	[szt.]	[szt.]	[szt.]	[szt.]	[szt.]
POLSKA	10 846 144	14 385 563	15 938 807	15 892 084	15 256 401
DOLNOŚLĄSKIE	321 242	511 480	574 480	579 746	288 718
KUJAWSKO-POMORSKIE	298 702	557 204	477 204	376 158	565 415

LUBELSKIE	787 969	1 409 980	1 359 980	1 086 567	876 681
LUBUSKIE	1 256 307	1 564 440	2 202 395	1 796 092	2 312 782
ŁÓDZKIE	104 158	170 617	240 617	243 327	210 866
MAŁOPOLSKIE	44 571	87 883	81 883	130 662	76 308
MAZOWIECKIE	1 827 861	2 462 281	2 192 281	3 415 722	1 459 102
OPOLSKIE	27 571	41 303	45 303	32 094	14 324
PODKARPACKIE	104 961	207 387	150 387	129 259	56 771
PODLASKIE	427 792	440 935	560 935	395 007	324 605
POMORSKIE	51 999	66 091	56 091	92 275	112 055
ŚLĄSKIE	81 552	149 087	149 711	99 493	91 247
ŚWIĘTOKRZYSKIE	55 871	86 826	85 226	116 050	47 515
WARMIŃSKO-MAZURSKIE	3 590 237	4 387 507	4 589 772	3 889 785	4 585 624
WIELKOPOLSKIE	1 772 874	2 098 490	2 998 490	3 257 140	4 094 553
ZACHODNIOPOMORSKIE	92 477	144 052	174 052	252 707	139 835

Źródło: GUS BDL

Zużycie nawozów

Zużycie nawozów mineralnych

Zużycie nawozów mineralnych w gospodarstwach indywidualnych w Małopolsce kreuje się na znacznie niższym poziomie niż średnia krajowa. Największa różnica występuje w zużyciu nawozów azotowych, gdzie w Małopolsce stosuje się 37,5 kg/ha użytków rolnych i jest to najmniejsza wartość w Polsce. Największe zużycie nawozów azotowych, fosforowych i potasowych w 2020 roku zaobserwowano w województwie opolskim.

Wyszczególnienie	Zużycie nawozów mineralnych w gospodarstwach indywidualnych na 1 ha użytków rolnych											
	azotowe				fosforowe				potasowe			
	2017	2018	2019	2020	2017	2018	2019	2020	2017	2018	2019	2020
	[kg]	[kg]	[kg]	[kg]	[kg]	[kg]	[kg]	[kg]	[kg]	[kg]	[kg]	[kg]
POLSKA	76,1	78,0	65,1	66,8	23,4	22,8	23,4	23,6	37,4	37,6	38,3	36,3
DOLNOŚLĄSKIE	98,3	98,7	81,7	80,9	26,6	26,4	27,6	27,0	45,4	45,1	46,2	40,6
KUJAWSKO-POMORSKIE	115,3	109,7	91,9	93,3	32,7	30,7	30,5	29,6	51,5	49,4	49,5	47,4
LUBELSKIE	84,1	82,3	69,2	66,4	32,7	31,9	32,4	28,3	48,8	49,3	50,2	42,7
LUBUSKIE	60,6	69,4	55,1	48,5	15,0	15,6	12,0	12,6	27,9	26,8	23,3	22,4
ŁÓDZKIE	76,4	72,9	66,7	67,3	23,3	22,2	25,1	25,3	38,7	37,9	41,8	40,4
MAŁOPOLSKIE	45,3	38,6	39,9	37,5	17,5	15,3	19,4	18,0	28,5	24,5	29,5	27,5
MAZOWIECKIE	67,1	75,7	56,6	59,8	18,9	19,7	20,1	22,7	30,9	33,5	34,8	33,8
OPOLSKIE	100,1	115,8	94,5	100,1	31,0	31,3	32,0	31,8	50,2	51,1	51,5	50,0
PODKARPACKIE	41,7	42,8	37,4	39,6	15,8	16,6	18,2	17,8	25,3	26,2	28,0	27,2
PODLASKIE	59,4	66,5	52,9	61,5	20,4	22,9	21,6	26,6	29,3	34,3	31,3	32,3
POMORSKIE	77,5	88,2	79,1	75,6	19,0	19,9	20,1	19,2	33,6	36,5	38,8	33,4
ŚLĄSKIE	66,5	65,0	61,5	61,8	20,3	20,9	22,4	23,2	34,3	32,7	36,8	35,6
ŚWIĘTOKRZYSKIE	63,8	55,8	47,5	50,4	20,1	19,8	20,8	21,2	31,3	30,0	32,6	33,5
WARMIŃSKO-MAZURSKIE	71,2	68,5	55,5	62,0	15,8	15,0	14,9	15,7	25,2	26,1	23,6	23,2
WIELKOPOLSKIE	85,7	97,5	73,7	79,9	28,4	26,0	25,0	26,3	45,5	44,5	42,7	43,3
ZACHODNIOPOMORSKIE	69,8	53,7	64,4	60,3	19,8	17,1	19,6	18,3	32,9	30,9	33,5	31,8

Źródło: GUS BDL

Zużycie nawozów wapniowych

W roku 2020 zużycie nawozów wapniowych znacznie wzrosło. W województwie małopolskim nastąpił dwukrotny wzrost zużycia nawozów wapniowych na 1 ha użytków rolnych, jednak nadal jest to niewielka wartość w porównaniu z pozostałymi województwami oraz poniżej wartości dla całej Polski.

Wyszczególnienie	Zużycie nawozów wapniowych w gospodarstwach indywidualnych na 1 ha użytków rolnych			
	2017	2018	2019	2020
	[kg]	[kg]	[kg]	[kg]
POLSKA	46,7	48,8	51,8	85,4
DOLNOŚLĄSKIE	54,6	77,7	75,8	121,3
KUJAWSKO-POMORSKIE	130,6	90,7	46,8	112,8
LUBELSKIE	50,3	67,8	72,5	88,0
LUBUSKIE	29,9	39,5	19,7	62,4
ŁÓDZKIE	44,7	30,4	48,6	96,1
MAŁOPOLSKIE	21,6	29,8	25,9	50,9
MAZOWIECKIE	31,4	39,7	110,1	70,9
OPOLSKIE	66,1	97,8	99,8	144,0
PODKARPACKIE	27,2	40,3	12,5	70,3
PODLASKIE	34,6	20,8	9,5	65,3
POMORSKIE	39,1	59,7	22,8	90,3
ŚLĄSKIE	29,5	49,0	24,4	76,5
ŚWIĘTOKRZYSKIE	28,4	36,0	14,7	50,7
WARMIŃSKO-MAZURSKIE	43,2	30,9	47,1	83,9
WIELKOPOLSKIE	32,6	47,4	29,0	91,2
ZACHODNIOPOMORSKIE	74,9	38,2	57,2	91,8

Źródło: GUS BDL

Gospodarstwa ekologiczne

Na terenie województwa małopolskiego w 2017 r. mieściły się 934 gospodarstwa prowadzące ekologiczną produkcję (w tym 86,2% posiadających certyfikat). Z kolei w 2020 r. i ich ilość zmalała o 28,9% (udział gospodarstw certyfikowanych wyniósł 88,2%) – stanowiąc 3,6% wszystkich gospodarstw ekologicznych w Polsce. Na przestrzeni analizowanych lat sumaryczna powierzchnia gospodarstw ekologicznych w Małopolsce zmalała tym samym o 21,8% (w tym z certyfikatem o 25%). Ponadto, udział powierzchni użytków rolnych z gospodarstw certyfikowanych w użytkach rolnych ogółem zmalał o 0,39 pkt proc.

W 2021 r. w województwie małopolskim powierzchnia ekologicznych użytków rolnych wynosiła 7 924,32 ha – z czego 87,6% przypadało na gospodarstwa z certyfikatem. Z kolei liczba producentów ekologicznych w analizowanym okresie zmalała o 216, i w 2021 r. wynosiła 821.

Wyszczególnienie	Gospodarstwa ekologiczne w Polsce							
	Ilość				Powierzchnia			
	2017	2018	2019	2020	2017	2018	2019	2020
	[szt.]	[szt.]	[szt.]	[szt.]	[ha]	[ha]	[ha]	[ha]
POLSKA	20 257	19 207	18 637	18 575	494 978	484 677	507 637	509 291
DOLNOŚLĄSKIE	741	713	690	688	27 542	27 357	28 898	30 481
KUJAWSKO-POMORSKIE	419	395	387	385	8 331	7 655	7 733	7 092
LUBELSKIE	1 904	1 948	1 951	1 907	29 001	28 428	28 829	28 357
LUBUSKIE	948	877	860	926	37 923	37 174	40 835	43 126
ŁÓDZKIE	477	491	509	519	9 260	8 905	9 290	9 954
MAŁOPOLSKIE	934	770	721	664	10 691	8 844	9 747	8 361
MAZOWIECKIE	2 215	2 284	2 241	2 179	44 348	42 049	43 489	41 218
OPOLSKIE	57	61	63	62	2 790	3 554	3 271	3 324
PODKARPACKIE	1 194	1 131	1 040	969	15 349	13 630	13 757	12 726
PODLASKIE	3 211	2 989	2 864	2 906	53 551	51 608	51 642	52 415
POMORSKIE	609	540	525	521	22 419	19 974	20 814	20 792
ŚLĄSKIE	162	148	129	121	3 726	2 951	3 557	3 460
ŚWIĘTOKRZYSKIE	740	680	637	590	9 970	9 087	8 894	8 341
WARMIŃSKO-MAZURSKIE	3 745	3 393	3 239	3 241	107 067	104 574	107 507	108 808
WIELKOPOLSKIE	736	727	727	748	25 389	25 994	27 734	29 330
ZACHODNIOPOMORSKIE	2 165	2 060	2 054	2 149	87 620	92 892	101 638	101 507

Źródło: GUS BDL

Wyszczególnienie	Gospodarstwa ekologiczne ogółem, Polska = 100			
	2017	2018	2019	2020
	[%]	[%]	[%]	[%]
POLSKA	100,0	100,0	100,0	100,0
DOLNOŚLĄSKIE	3,7	3,7	3,7	3,7
KUJAWSKO-POMORSKIE	2,1	2,1	2,1	2,1
LUBELSKIE	9,4	10,1	10,5	10,3
LUBUSKIE	4,7	4,6	4,6	5,0
ŁÓDZKIE	2,4	2,6	2,7	2,8
MAŁOPOLSKIE	4,6	4,0	3,9	3,6
MAZOWIECKIE	10,9	11,9	12,0	11,7
OPOLSKIE	0,3	0,3	0,3	0,3
PODKARPACKIE	5,9	5,9	5,6	5,2
PODLASKIE	15,9	15,6	15,4	15,6
POMORSKIE	3,0	2,8	2,8	2,8
ŚLĄSKIE	0,8	0,8	0,7	0,7

ŚWIĘTOKRZYSKIE	3,7	3,5	3,4	3,2
WARMIŃSKO-MAZURSKIE	18,5	17,7	17,4	17,4
WIELKOPOLSKIE	3,6	3,8	3,9	4,0
ZACHODNIOPOMORSKIE	10,7	10,7	11,0	11,6

Źródło: www.stat.gov.pl

Wyszczególnienie	Gospodarstwa ekologiczne z certyfikatem							
	Ilość				Powierzchnia			
	2017	2018	2019	2020	2017	2018	2019	2020
	[szt.]	[szt.]	[szt.]	[szt.]	[ha]	[ha]	[ha]	[ha]
POLSKA	15 470	14 927	15 353	15 680	383 245	363 565	390 274	400 852
DOLNOŚLĄSKIE	573	578	583	575	21 605	21 002	22 535	23 346
KUJAWSKO-POMORSKIE	260	285	331	335	6 198	5 781	6 502	6 060
LUBELSKIE	1 387	1 466	1 659	1 695	22 938	22 682	24 314	24 579
LUBUSKIE	706	646	641	685	27 323	26 651	28 774	29 960
ŁÓDZKIE	354	371	402	426	7 431	6 955	7 165	7 781
MAŁOPOLSKIE	805	674	627	586	9 275	7 548	8 039	6 959
MAZOWIECKIE	1 507	1 593	1 752	1 822	33 883	32 064	34 208	33 816
OPOLSKIE	48	50	52	50	2 189	2 501	2 348	3 005
PODKARPACKIE	912	927	934	896	12 525	11 435	11 931	11 257
PODLASKIE	2 576	2 420	2 436	2 476	45 015	41 789	41 336	42 901
POMORSKIE	497	441	448	449	16 498	14 675	17 496	17 849
ŚLĄSKIE	132	118	106	108	2 973	2 301	2 695	2 800
ŚWIĘTOKRZYSKIE	614	575	557	528	8 343	7 618	7 508	7 055
WARMIŃSKO-MAZURSKIE	2 870	2 719	2 674	2 730	80 817	76 076	81 618	84 984
WIELKOPOLSKIE	483	511	581	612	19 663	18 501	20 677	22 010
ZACHODNIOPOMORSKIE	1 746	1 553	1 570	1 707	66 568	65 985	73 127	76 490

Źródło: GUS BDL

Wyszczególnienie	Gospodarstwa rolne w okresie przestawiania							
	Ilość				Powierzchnia			
	2017	2018	2019	2020	2017	2018	2019	2020
	[szt.]	[szt.]	[szt.]	[szt.]	[ha]	[ha]	[ha]	[ha]
POLSKA	4 787	4 280	3 284	2 895	111 733	121 112	117 363	108 439
DOLNOŚLĄSKIE	168	135	107	113	5 937	6 355	6 363	7 135
KUJAWSKO-POMORSKIE	159	110	56	50	2 133	1 874	1 231	1 032
LUBELSKIE	517	482	292	212	6 063	5 746	4 515	3 778
LUBUSKIE	242	231	219	241	10 600	10 523	12 061	13 166
ŁÓDZKIE	123	120	107	93	1 829	1 950	2 125	2 173
MAŁOPOLSKIE	129	96	94	78	1 416	1 296	1 708	1 402
MAZOWIECKIE	708	691	489	357	10 465	9 985	9 281	7 402
OPOLSKIE	9	11	11	12	601	1 053	923	319
PODKARPACKIE	282	204	106	73	2 824	2 195	1 826	1 469
PODLASKIE	635	569	428	430	8 536	9 819	10 306	9 514
POMORSKIE	112	99	77	72	5 921	5 299	3 318	2 943
ŚLĄSKIE	30	30	23	13	753	650	862	660
ŚWIĘTOKRZYSKIE	126	105	80	62	1 627	1 469	1 386	1 286
WARMIŃSKO-MAZURSKIE	875	674	565	511	26 250	28 498	25 889	23 824
WIELKOPOLSKIE	253	216	146	136	5 726	7 493	7 057	7 320
ZACHODNIOPOMORSKIE	419	507	484	442	21 052	26 907	28 511	25 017

Źródło: GUS BDL

Wyszczególnienie	Ekologiczne gospodarstwa rolne z certyfikatem – udział powierzchni użytków rolnych w użytkach rolnych ogółem			
	2017	2018	2019	2020
	[%]	[%]	[%]	[%]
POLSKA	2,62	2,48	2,66	2,68
DOLNOŚLĄSKIE	2,36	2,46	2,47	2,56
KUJAWSKO-POMORSKIE	0,58	0,53	0,63	0,57
LUBELSKIE	1,58	1,60	1,67	1,78
LUBUSKIE	6,99	6,87	7,17	6,75
ŁÓDZKIE	0,73	0,70	0,73	0,79
MAŁOPOLSKIE	1,64	1,35	1,41	1,25
MAZOWIECKIE	1,75	1,49	1,72	1,70
OPOLSKIE	0,44	0,51	0,45	0,58
PODKARPACKIE	2,20	2,08	2,06	1,96
PODLASKIE	4,23	3,90	3,78	3,90
POMORSKIE	2,20	1,95	2,31	2,31
ŚLĄSKIE	0,80	0,62	0,74	0,72
ŚWIĘTOKRZYSKIE	1,72	1,62	1,61	1,41
WARMIŃSKO-MAZURSKIE	8,57	8,02	8,63	7,92
WIELKOPOLSKIE	1,11	1,06	1,17	1,24
ZACHODNIOPOMORSKIE	8,19	8,00	8,54	8,24

Źródło: GUS BDL

Wyszczególnienie	Powierzchnia ekologicznych użytków rolnych w 2021 r.		
	W okresie konwersji	Po zakończonym okresie konwersji	Ogółem
	[ha]	[ha]	[ha]
POLSKA	144 889,05	404 553,88	549 442,93
DOLNOŚLĄSKIE	7 834,96	22 817,76	30 652,72
KUJAWSKO-POMORSKIE	2 971,22	5 848,52	8 819,74
LUBELSKIE	3 747,58	24 269,99	28 017,57
LUBUSKIE	19 266,05	31 182,50	50 448,54
ŁÓDZKIE	2 475,08	7 842,10	10 317,18
MAŁOPOLSKIE	983,25	6 941,07	7 924,32
MAZOWIECKIE	12 666,54	34 784,18	47 450,72
OPOLSKIE	775,72	1 892,51	2 668,23
PODKARPACKIE	1 278,17	12 030,88	13 309,05
PODLASKIE	16 540,39	44 200,35	60 740,74
POMORSKIE	4 986,71	18 123,40	23 110,11
ŚLĄSKIE	907,97	2 793,82	3 701,79
ŚWIĘTOKRZYSKIE	1 317,26	7 252,88	8 570,14
WARMIŃSKO-MAZURSKIE	29 193,43	85 205,61	114 399,04
WIELKOPOLSKIE	9 025,03	20 920,22	29 945,24
ZACHODNIOPOMORSKIE	30 919,70	78 448,10	109 367,80

Źródło: <https://www.gov.pl/web/ijhars/raport-o-stanie-rolnictwa-ekologicznego-w-polsce>

Wyszczególnienie	Liczba producentów ekologicznych				
	2017	2018	2019	2020	2021
	[szt.]	[szt.]	[szt.]	[szt.]	[szt.]
POLSKA	21 400	20 549	20 144	20 274	21 795
DOLNOŚLĄSKIE	795	777	757	761	804
KUJAWSKO-POMORSKIE	451	440	442	451	489
LUBELSKIE	1 997	2 057	2 067	2 054	2 084
LUBUSKIE	971	899	884	958	1 111
ŁÓDZKIE	555	581	606	622	642
MAŁOPOLSKIE	1 037	892	853	810	821
MAZOWIECKIE	2 513	2 648	2 676	2 661	2 812
OPOLSKIE	69	72	75	76	87
PODKARPACKIE	1 249	1 185	1 093	1 033	1 005
PODLASKIE	3 252	3 022	2 902	2 953	3 426
POMORSKIE	663	606	595	607	655
ŚLĄSKIE	219	222	205	203	225
ŚWIĘTOKRZYSKIE	773	717	682	635	641
WARMIŃSKO-MAZURSKIE	3 768	3 420	3 265	3 270	3 501
WIELKOPOLSKIE	882	905	932	971	1 017
ZACHODNIOPOMORSKIE	2 206	2 106	2 110	2 209	2 475

Źródło: <https://www.gov.pl/web/ijhars/raport-o-stanie-rolnictwa-ekologicznego-w-polsce>

Na terenie województwa małopolskiego w skrajnych latach analizowanego okresu największy wzrost powierzchni upraw ekologicznych odnotowano w uprawie owoców - o 1430,78 ha (o 191,3%), z kolei największy spadek odnotowano w powierzchni upraw zbóż – o 702,05 ha (o 56,8%). Trend malejący obserwuje się również w powierzchni upraw ziemniaków oraz warzyw.

Wyszczególnienie	Powierzchnia wybranych ekologicznych upraw							
	2017				2018			
	Zboża	Ziemniaki	Warzywa	Owoce	Zboża	Ziemniaki	Warzywa	Owoce
	[ha]	[ha]	[ha]	[ha]	[ha]	[ha]	[ha]	[ha]
POLSKA	86 980,79	1415,72	26285,60	19925,81	99094,64	1123,50	20801,18	22061,30
DOLNOŚLĄSKIE	7349,46	50,89	760,33	722,06	8397,94	48,93	67,09	1121,44
KUJAWSKO-POMORSKIE	2150,46	60,90	257,37	315,34	2086,30	52,56	243,01	295,50
LUBELSKIE	6172,88	132,79	2779,62	3079,22	7377,66	119,59	2572,95	4006,96
LUBUSKIE	7420,65	16,12	3516,83	540,75	9589,63	11,09	3669,64	476,59
ŁÓDZKIE	2617,71	47,74	771,49	521,02	2384,59	38,13	438,10	1241,30
MAŁOPOLSKIE	1236,53	91,63	477,73	747,90	1098,73	70,35	235,34	588,00
MAZOWIECKIE	7731,19	108,05	3226,58	3107,08	9184,31	90,61	2171,26	2643,65
OPOLSKIE	490,45	13,31	236,58	45,95	1018,19	14,24	93,01	60,12
PODKARPACKIE	1606,46	102,89	435,92	1820,84	1657,00	80,92	415,47	2766,55
PODLASKIE	10 304,80	261,00	1791,54	1826,45	11174,79	198,52	1279,36	1336,39
POMORSKIE	4016,69	47,97	1418,74	1014,60	3784,81	33,79	1078,00	499,08
ŚLĄSKIE	719,41	16,07	150,98	208,77	876,32	5,81	48,02	113,71
ŚWIĘTOKRZYSKIE	1935,49	107,92	1924,75	1171,64	2065,36	91,33	739,74	1146,47
WARMIŃSKO-MAZURSKIE	10 233,88	227,55	3955,59	2185,32	12250,31	183,05	3775,00	1804,00
WIELKOPOLSKIE	5744,87	43,75	2033,68	694,27	6990,61	29,54	1746,09	742,48
ZACHODNIOPOMORSKIE	17 249,86	87,14	3547,93	1924,61	19158,10	55,04	1839,10	3219,07

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z www.ijhars.gov.pl/raport-o-stanie-rolnictwa-ekologicznego-w-Polsce

Wyszczególnienie	Powierzchnia wybranych ekologicznych upraw							
	2019				2020			
	Zboża	Ziemniaki	Warzywa	Owoce	Zboża	Ziemniaki	Warzywa	Owoce
	[ha]	[ha]	[ha]	[ha]	[ha]	[ha]	[ha]	[ha]
POLSKA	117871,55	1063,59	22540,03	23746,02	113980,06	1391,65	23526,22	39410,40
DOLNOŚLĄSKIE	10047,65	42,44	485,02	920,24	7135,09	57,65	605,36	5169,13
KUJAWSKO-POMORSKIE	2511,02	36,92	580,78	321,17	2559,72	76,19	288,48	244,04
LUBELSKIE	8312,09	139,66	2757,41	4630,80	9005,55	155,96	2838,50	4481,47
LUBUSKIE	10743,69	18,17	2846,51	377,94	9344,14	47,00	2571,49	3530,15
ŁÓDZKIE	2752,74	17,67	638,09	1336,87	2599,11	35,13	682,85	1642,55
MAŁOPOLSKIE	1253,52	61,45	279,83	496,56	534,48	42,13	171,09	2178,68
MAZOWIECKIE	10905,42	80,30	1863,14	3765,31	10052,46	118,29	1971,91	4418,79
OPOLSKIE	848,19	5,15	94,48	56,74	1059,18	4,29	156,66	554,57
PODKARPACKIE	1880,64	71,62	478,34	3060,20	1552,81	61,28	485,45	4541,06
PODLASKIE	10914,09	181,25	1383,39	883,71	11430,34	238,99	1428,86	1097,22
POMORSKIE	4869,42	31,09	1843,27	393,92	4802,62	61,45	1603,29	772,28
ŚLĄSKIE	767,13	6,71	65,49	733,25	522,04	7,90	115,07	1243,46
ŚWIĘTOKRZYSKIE	2410,09	101,94	883,51	1157,99	1771,91	102,27	776,74	1228,98
WARMIŃSKO-MAZURSKIE	17903,76	191,18	3253,01	1497,99	17490,95	235,47	4991,32	1562,02
WIELKOPOLSKIE	8337,07	25,68	1588,38	900,84	8729,41	45,30	1523,41	1358,17
ZACHODNIOPOMORSKIE	23415,03	52,39	3499,40	3212,49	25390,25	102,37	3315,76	5387,82

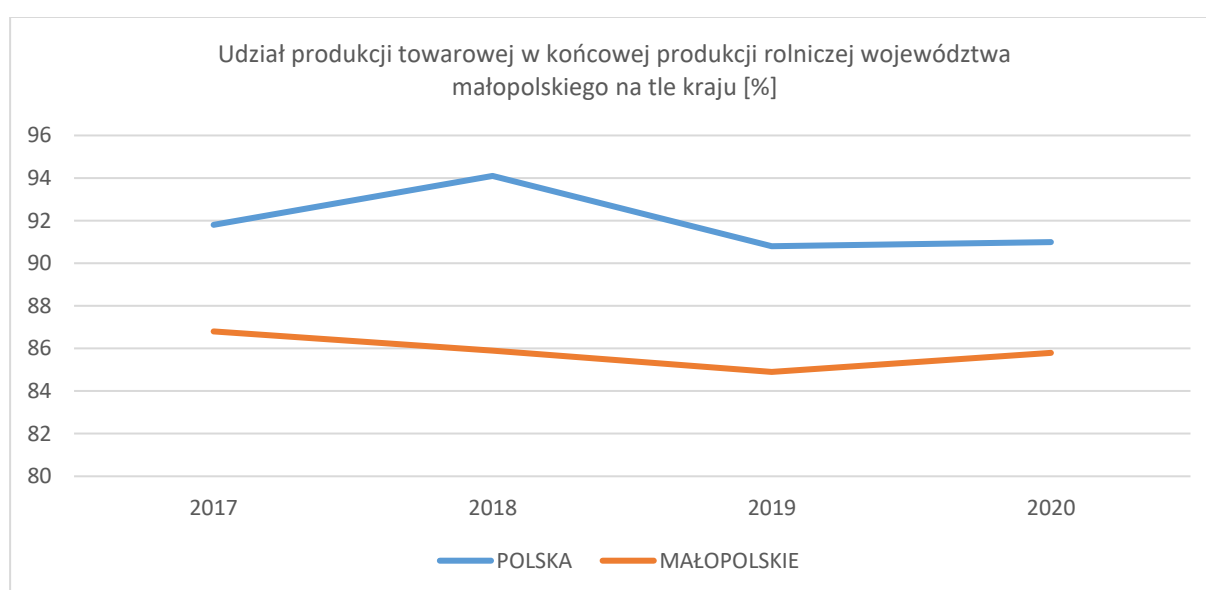
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z www.ijhars.gov.pl/raport-o-stanie-rolnictwa-ekologicznego-w-Polsce

Produkcja globalna i towarowa

Województwo małopolskie nie odgrywa znaczącej roli w produkcji rolniczej w skali kraju. Szczególnie uwaga ta dotyczy produkcji zwierzęcej, która ulega systematycznej redukcji. Wartość produkcji globalnej na 1 ha w województwie jest jednak zadowalająca i daje Małopolsce 8. miejsce w kraju. Parametr ten wskazuje, że produkcja rolna w regionie cechuje się relatywnie wyższą wartością niż w innych województwach o czym decyduje stosunkowo duży udział produkcji ogrodniczej, sadowniczej i warzywniczej oferującej produkty o wyższej wartości rynkowej. Pozycję Małopolski jako liczącego się producenta żywności w skali kraju osłabia fakt przeznaczania znacznej jej części na samozaopatrzenie dzięki czemu niższy jest udział produkcji towarowej w produkcji końcowej.

Wyszczególnienie	Produkcja rolnicza w cenach stałych roku poprzedniego na 1 ha użytków rolnych											
	globalna				końcowa				towarowa			
	2017	2018	2019	2020	2017	2018	2019	2020	2017	2018	2019	2020
	[zł]	[zł]	[zł]	[zł]	[zł]	[zł]	[zł]	[zł]	[zł]	[zł]	[zł]	[zł]
POLSKA	7 231	7 719	7 883	9 046	6 063	6 478	6 695	7 574	5 568	6 093	6 080	6 894
DOLNOŚLĄSKIE	4 855	5 145	5 224	6 315	4 018	4 135	4 370	5 103	3 760	3 681	3 893	4 514
KUJAWSKO-POMORSKIE	7 385	7 566	8 076	9 481	6 237	6 325	6 833	7 805	5 913	6 235	6 186	7 162
LUBELSKIE	6 597	7 037	6 811	8 572	5 262	5 624	5 553	6 989	4 757	5 172	4 976	6 290
LUBUSKIE	5 315	5 098	5 173	5 388	4 404	4 275	4 564	4 442	4 045	4 231	4 044	4 084
ŁÓDZKIE	8 147	8 641	8 605	11 765	6 675	6 966	7 116	9 751	6 096	6 594	6 378	8 738
MAŁOPOLSKIE	6 691	7 290	7 106	8 617	5 303	5 872	5 666	6 964	4 603	5 041	4 811	5 974
MAZOWIECKIE	9 520	9 941	10 107	12 420	8 367	8 692	8 674	11 150	7 482	7 962	8 044	9 990
OPOLSKIE	5 865	6 467	6 366	7 295	4 575	5 149	5 130	5 548	4 414	5 175	4 559	5 594
PODKARPACKIE	4 373	4 851	4 467	5 170	3 299	3 593	3 371	3 772	2 668	2 981	2 710	3 077
PODLASKIE	6 537	7 168	7 497	7 836	5 241	5 799	6 202	6 381	4 843	5 453	5 690	5 916
POMORSKIE	6 435	6 726	7 001	7 923	5 691	5 820	6 101	6 746	5 346	5 627	5 456	6 414
ŚLĄSKIE	7 963	8 758	10 810	9 829	6 622	7 475	9 430	8 199	6 253	7 040	8 849	7 781
ŚWIĘTOKRZYSKIE	7 968	9 713	8 508	10 100	6 680	8 263	7 287	8 627	5 793	7 367	6 390	7 644
WARMIŃSKO-MAZURSKIE	5 641	5 928	6 098	6 628	4 749	4 914	5 154	5 465	4 445	4 804	4 621	4 921
WIELKOPOLSKIE	10 414	10 989	11 902	11 943	8 983	9 622	10 665	10 091	8 475	9 429	10 056	9 433
ZACHODNIOPOMORSKIE	4 152	4 226	4 710	5 536	3 435	3 558	3 951	4 537	3 204	3 275	3 396	4 113

Źródło: GUS BDL

Źródło: GUS BDL

Wyszczególnienie	Udział produkcji towarowej w końcowej produkcji rolniczej			
	2017	2018	2019	2020
	[%]	[%]	[%]	[%]
POLSKA	91,8	94,1	90,8	91,0
DOLNOŚLĄSKIE	93,6	89,0	89,1	88,5
KUJAWSKO-POMORSKIE	94,8	98,6	90,5	91,8
LUBELSKIE	90,4	91,9	89,6	90,0
LUBUSKIE	91,9	99,0	88,6	91,9
ŁÓDZKIE	91,3	94,7	89,6	89,6
MAŁOPOLSKIE	86,8	85,9	84,9	85,8
MAZOWIECKIE	89,4	91,6	92,7	89,6
OPOLSKIE	96,5	100,5	88,9	100,8
PODKARPACKIE	80,9	83,0	80,4	81,6
PODLASKIE	92,4	94,0	91,7	92,7
POMORSKIE	93,9	96,7	89,4	95,1
ŚLĄSKIE	94,4	94,2	93,8	94,9
ŚWIĘTOKRZYSKIE	86,7	89,1	87,7	88,6
WARMIŃSKO-MAZURSKIE	93,6	97,8	89,6	90,0
WIELKOPOLSKIE	94,3	98,0	94,3	93,5
ZACHODNIOPOMORSKIE	93,3	92,1	85,9	90,7

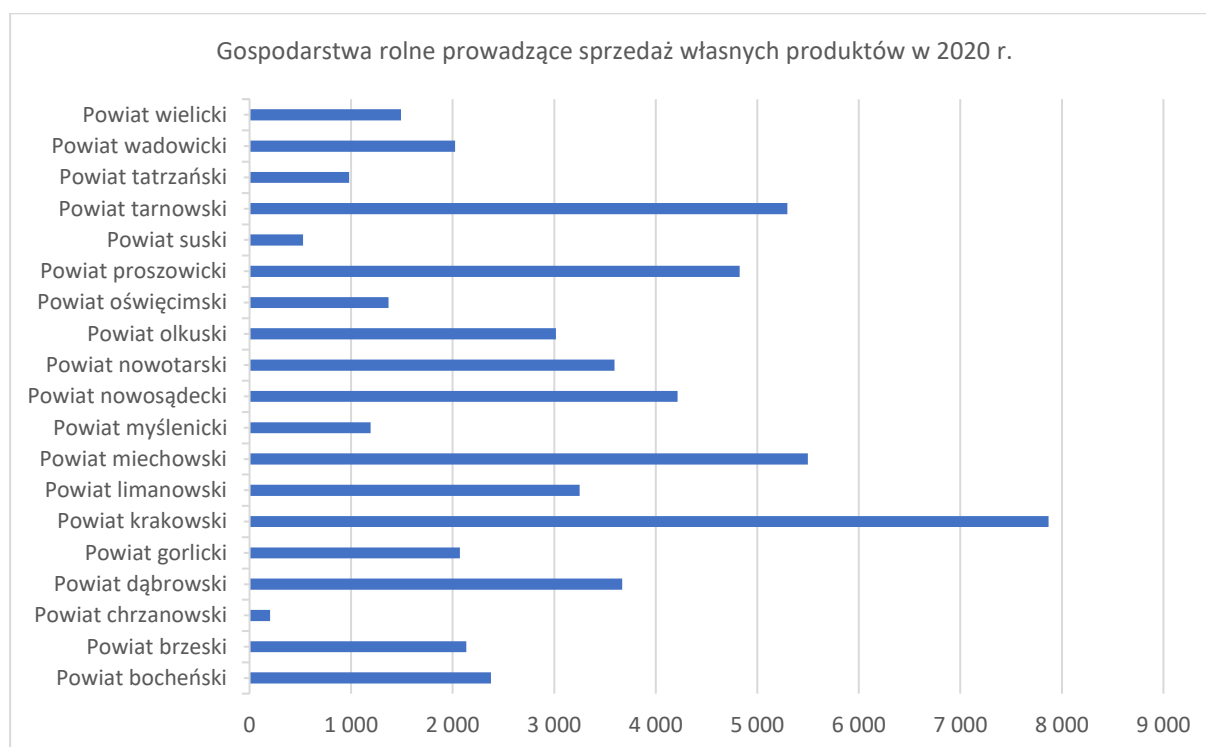
Źródło: GUS BDL

W ostatnich latach rośnie udział produkcji roślinnej w towarowej produkcji rolniczej co jest równoznaczne ze zmniejszaniem udziału produkcji zwierzęcej.

Wyszczególnienie	Struktura towarowa							
	Roślinna				Zwierzęca			
	2017	2018	2019	2020	2017	2018	2019	2020
	[%]	[%]	[%]	[%]	[%]	[%]	[%]	[%]
POLSKA	40,1	37,3	37,9	43,8	59,9	62,7	62,1	56,2
DOLNOŚLĄSKIE	73,3	66,0	69,6	74,7	26,7	34,0	30,4	25,3
KUJAWSKO-POMORSKIE	46,8	37,6	43,5	50,0	53,2	62,4	56,5	50,0
LUBELSKIE	61,9	62,3	64,3	71,1	38,1	37,7	35,7	28,9
LUBUSKIE	49,8	43,3	45,6	52,1	50,2	56,7	54,4	47,9
ŁÓDZKIE	38,0	37,0	35,6	44,5	62,0	63,0	64,4	55,5
MAŁOPOLSKIE	49,3	52,7	52,3	63,2	50,7	47,3	47,7	36,8
MAZOWIECKIE	34,6	35,5	32,6	33,0	65,4	64,5	67,4	67,0
OPOLSKIE	53,6	54,0	54,3	57,2	46,4	46,0	45,7	42,8
PODKARPACKIE	45,5	46,6	48,2	57,9	54,5	53,4	51,8	42,1
PODLASKIE	8,8	6,3	7,7	10,4	91,2	93,7	92,3	89,6
POMORSKIE	36,3	34,2	38,7	42,2	63,7	65,8	61,3	57,8
ŚLĄSKIE	35,6	30,2	31,6	38,6	64,4	69,8	68,4	61,4
ŚWIĘTOKRZYSKIE	55,5	57,5	54,8	64,4	44,5	42,5	45,2	35,6
WARMIŃSKO-MAZURSKIE	22,9	21,8	24,7	26,5	77,1	78,2	75,3	73,5
WIELKOPOLSKIE	32,3	26,4	27,6	35,4	67,7	73,6	72,4	64,6
ZACHODNIOPOMORSKIE	54,6	50,8	52,7	55,5	45,4	49,2	47,3	44,5

Źródło: GUS BDL

Istnieje duże zróżnicowanie wśród powiatów pod względem ilości gospodarstw rolnych sprzedających własne produkty. Poziom najniższy występuje na terenie powiatu chrzanowskiego 203 gospodarstwa, najlepiej wypada w zestawieniu powiat krakowski gdzie swoją produkcję sprzedaje 7870 gospodarstw.

Źródło: GUS BDL

Wyszczególnienie	Gospodarstwa rolne prowadzące sprzedaż własnych produktów rolnych w 2020 r.
	[szt.]
POLSKA	932 430
MAŁOPOLSKIE	56 614
Powiat bocheński	2 378
Powiat brzeski	2 136
Powiat chrzanowski	203
Powiat dąbrowski	3 669
Powiat gorlicki	2 071
Powiat krakowski	7 870
Powiat limanowski	3 252
Powiat miechowski	5 497
Powiat myślenicki	1 191
Powiat nowosądecki	4 214
Powiat nowotarski	3 595
Powiat olkuski	3 018
Powiat oświęcimski	1 368
Powiat proszowski	4 828
Powiat suski	526
Powiat tarnowski	5 297
Powiat tatrzański	982
Powiat wadowicki	2 023
Powiat wielicki	1 491

Źródło: GUS BDL

Rolnictwo w świetle wyników Powszechnego Spisu Rolnego 2020 r.²

Według ostatecznych wyników Powszechnego Spisu Rolnego w 2020 r., utrzymała się notowana od wielu lat tendencja spadku liczby gospodarstw rolnych, przy jednoczesnym wzroście ich średniej powierzchni. Zmniejszyło się pogłowie głównych grup zwierząt gospodarskich. Spadła liczba ciągników oraz opryskiwaczy, natomiast wzrosła liczba kombajnów zbożowych i ziemniaczanych. Mniej niż jedna piąta gospodarstw domowych z użytkownikiem gospodarstwa rolnego uzyskiwała główne dochody z prowadzonej działalności rolniczej.³

Gospodarstwa rolne

Według ostatecznych wyników Powszechnego Spisu Rolnego w 2020 r., liczba wszystkich gospodarstw rolnych w województwie małopolskim zarówno znajdujących się na obszarach wiejskich jak i miejskich wyniosła 126,7 tys.⁴ i w porównaniu z wynikami uzyskanymi w PSR 2010 r. zmniejszyła się o 27,1 tys., tj. o 17,6%. W kraju spadek liczby gospodarstw rolnych w tym okresie wyniósł 12,7%. Gospodarstwa rolne z siedzibą użytkownika w województwie małopolskim stanowiły 9,6% ogólnej liczby gospodarstw w kraju, co oznacza, że odsetek ten był o 0,6 p. proc. niższy niż w 2010 r.⁵

Gospodarstwa rolne na obszarach wiejskich

Wśród 126,2 tys.⁶ gospodarstw rolnych w województwie małopolskim, 117,5 tys., a więc 93,1% znajdowało się na obszarach wiejskich. Największą liczbę gospodarstw rolnych, których siedziba znajdowała się na obszarach wiejskich odnotowano w powiatach tarnowskim (12318 gospodarstw), krakowskim (11914 gospodarstw) oraz nowosądeckim (11821 gospodarstw).

² Dane pochodzące z Powszechnego Spisu rolnego 2020 naliczono na potrzeby opracowania w Urzędzie Statystycznym w Krakowie. Dane prezentowane są według siedziby gospodarstwa dla gospodarstw rolnych na obszarach wiejskich.

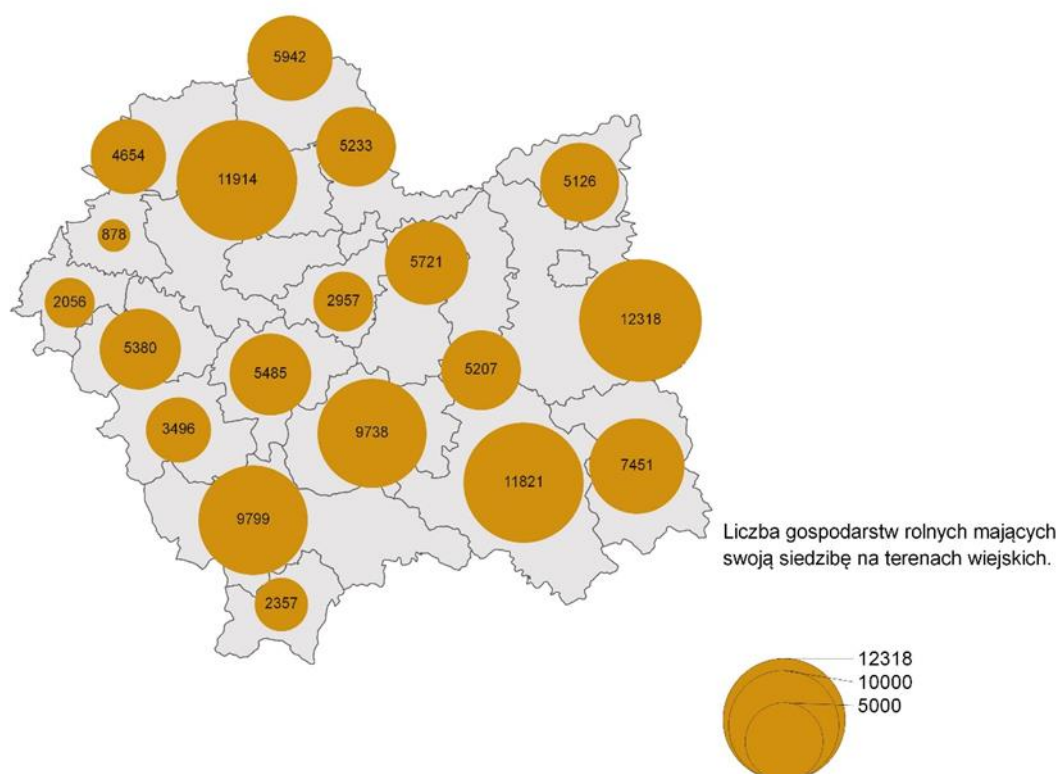
³ Urząd Statystyczny w Krakowie, „Powszechny Spis Rolny 2020 – wyniki ostateczne w województwie małopolskim”, <https://krakow.stat.gov.pl/opracowania-biezace/informacje-sygnalne/rolnictwo-lesnictwo/powszechny-spis-rolny-2020-wyniki-ostateczne-w-wojewodztwie-malopolskim,4,2.html> (dostęp: 03.08.2022)

⁴ wg. siedziby użytkownika

⁵ Urząd Statystyczny w Krakowie, „Powszechny Spis Rolny 2020 – wyniki ostateczne w województwie małopolskim”, <https://krakow.stat.gov.pl/opracowania-biezace/informacje-sygnalne/rolnictwo-lesnictwo/powszechny-spis-rolny-2020-wyniki-ostateczne-w-wojewodztwie-malopolskim,4,2.html> (dostęp: 03.08.2022)

⁶ wg. siedziby gospodarstwa

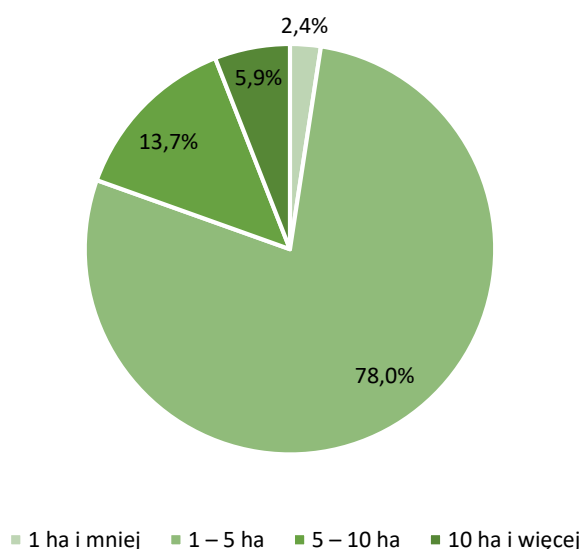
Liczba gospodarstw rolnych w województwie małopolskim mających swoją siedzibę na obszarach wiejskich

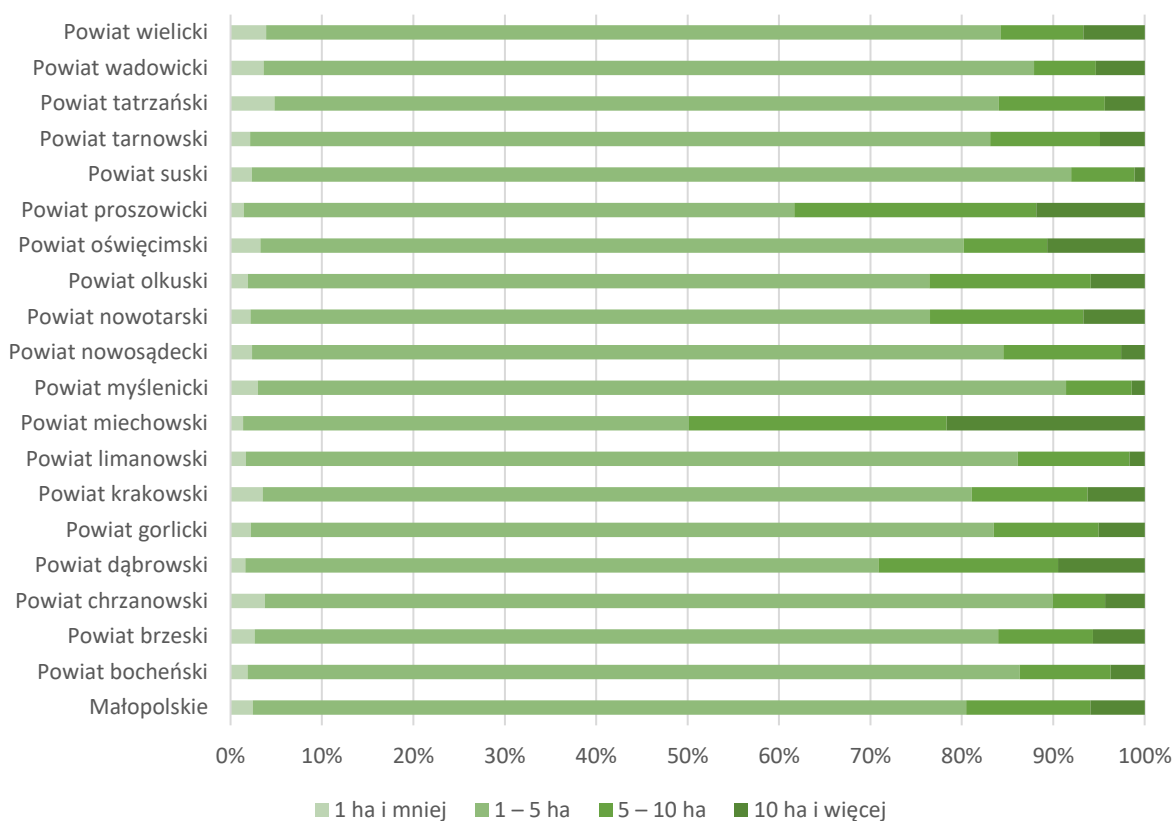
Wśród gospodarstw rolnych, których siedziba znajdowała się na obszarach wiejskich większość, 78,0% to gospodarstwa których powierzchnia użytków rolnych zajmuje od 1 do 5 ha powierzchni. Kolejne 13,7% to gospodarstwa o powierzchni użytków rolnych 5-10 ha, 5,9% to gospodarstwa o powierzchni użytków rolnych o powierzchni 10 ha i więcej, a pozostałe 2,4% to gospodarstwa rolne o powierzchni użytków rolnych do 1 ha włącznie.

Wyszczególnienie	Gospodarstwa rolne według grup obszarowych użytków rolnych na obszarach wiejskich wg powiatów								
	Ogółem	do 1 ha włącznie	1 – 5 ha	5 – 10 ha	10 ha i więcej	do 1 ha włącznie	1 – 5 ha	5 – 10 ha	10 ha i więcej
Małopolskie	117533	2840	91729	15982	6982	2,4%	78,0%	13,7%	5,9%
Powiat bocheński	5721	106	4832	569	214	1,9%	84,5%	9,9%	3,7%
Powiat brzeski	5207	137	4235	540	295	2,6%	81,3%	10,4%	5,7%
Powiat chrzanowski	878	33	757	50	38	3,8%	86,2%	5,7%	4,3%
Powiat dąbrowski	5126	82	3551	1008	485	1,6%	69,3%	19,7%	9,5%
Powiat gorlicki	7451	165	6056	856	374	2,2%	81,3%	11,5%	5,0%
Powiat krakowski	11914	419	9241	1509	745	3,5%	77,6%	12,7%	6,3%
Powiat limanowski	9738	164	8221	1192	161	1,7%	84,4%	12,2%	1,7%
Powiat miechowski	5942	82	2898	1674	1288	1,4%	48,8%	28,2%	21,7%
Powiat myślenicki	5485	163	4851	394	77	3,0%	88,4%	7,2%	1,4%
Powiat nowosądecki	11821	277	9715	1524	305	2,3%	82,2%	12,9%	2,6%
Powiat nowotarski	9799	213	7285	1643	658	2,2%	74,3%	16,8%	6,7%
Powiat olkuski	4654	89	3469	821	275	1,9%	74,5%	17,6%	5,9%
Powiat oświęcimski	2056	67	1582	188	219	3,3%	76,9%	9,1%	10,7%
Powiat proszowicki	5233	75	3152	1386	620	1,4%	60,2%	26,5%	11,8%
Powiat suski	3496	81	3134	242	39	2,3%	89,6%	6,9%	1,1%
Powiat tarnowski	12318	264	9973	1481	600	2,1%	81,0%	12,0%	4,9%
Powiat tatrzański	2357	113	1868	273	103	4,8%	79,3%	11,6%	4,4%
Powiat wadowicki	5380	195	4534	363	288	3,6%	84,3%	6,7%	5,4%
Powiat wielicki	2957	115	2375	269	198	3,9%	80,3%	9,1%	6,7%

Struktura gospodarstw według grup obszarowych użytków rolnych na obszarach wiejskich

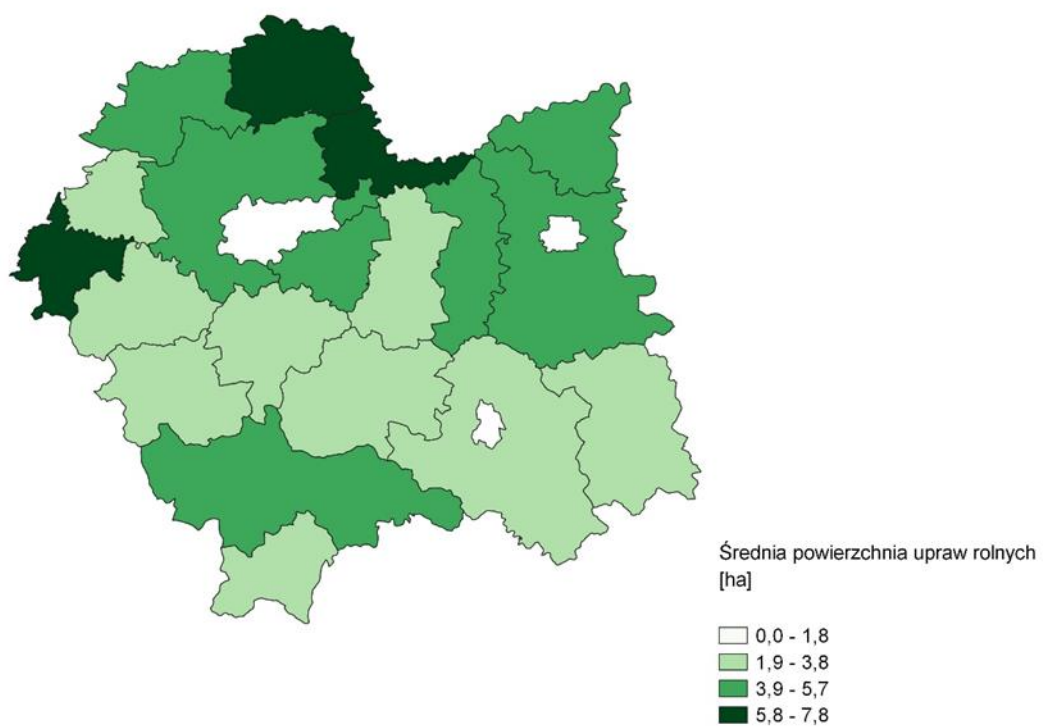
Struktura gospodarstw według grup obszarowych użytków rolnych na obszarach wiejskich według powiatów

Odmiennej od pozostałych powiatów województwa małopolskiego strukturę gospodarstw według grup obszarowych użytków rolnych mają powiaty miechowski i proszowski, w których najliczniejszą grupę stanowiły gospodarstwa o powierzchni 1-5 ha (odpowiednio 48,8% oraz 60,2%).

Średnia powierzchnia użytków rolnych w gospodarstwach na obszarach wiejskich wyniosła 4,36 ha. Najniższą średnią powierzchnię użytków rolnych w gospodarstwie zanotowano w powiatach: myślenickim (2,88 ha), następnie suskim (2,91 ha) oraz limanowskim (3,38 ha). Największa średnia powierzchnia użytków rolnych występowała na terenie powiatów: miechowskiego (7,75 ha), oświęcimskiego (7,0 ha) oraz proszowskiego (6,45 ha).

Średnia powierzchnia użytków rolnych gospodarstw na obszarach wiejskich

Wyszczególnienie	Powierzchnia użytków rolnych w powiatach				
	Powierzchnia użytków rolnych ogółem	Średnia powierzchnia użytków rolnych ogółem	Powierzchnia użytków rolnych na obszarach wiejskich	Średnia powierzchnia użytków rolnych na obszarach wiejskich	Udział użytków na obszarach wiejskich
	[ha]	[ha]	[ha]	[ha]	[%]
Małopolskie	551866,23	4,37	511899,88	4,36	92,8%
Powiat bocheński	22762,26	3,78	21746,26	3,80	95,5%
Powiat brzeski	23787,79	4,42	22984,56	4,41	96,6%
Powiat chrzanowski	3979,49	3,89	3308,53	3,77	83,1%
Powiat dąbrowski	29216,80	5,23	27521,44	5,37	94,2%
Powiat gorlicki	30357,31	3,80	28866,18	3,87	95,1%
Powiat krakowski	54843,97	4,48	53545,96	4,49	97,6%
Powiat limanowski	34112,62	3,35	32892,56	3,38	96,4%
Powiat miechowski	46894,11	7,59	46031,67	7,75	98,2%
Powiat myślenicki	16749,04	2,87	15775,28	2,88	94,2%
Powiat nowosądecki	43862,03	3,55	41680,71	3,53	95,0%
Powiat nowotarski	44626,98	4,33	42616,86	4,35	95,5%
Powiat olkuski	20579,24	4,22	19897,02	4,28	96,7%
Powiat oświęcimski	15945,95	6,78	14400,22	7,00	90,3%
Powiat proszowski	34679,56	6,32	33778,76	6,45	97,4%
Powiat suski	11153,28	2,93	10164,63	2,91	91,1%
Powiat tarnowski	56265,52	4,27	53315,87	4,33	94,8%
Powiat tatrzański	10114,20	3,92	8761,34	3,72	86,6%
Powiat wadowicki	21132,15	3,83	20809,19	3,87	98,5%
Powiat wielicki	15063,13	4,82	13802,84	4,67	91,6%

Użytkowanie gruntów i powierzchnia zasiewów

Według ostatecznych wyników Powszechnego Spisu Rolnego w 2020 r. powierzchnia gruntów ogółem w gospodarstwach rolnych zarówno na obszarach wiejskich jak i miejskich wyniosła 670,7 tys. ha i w porównaniu z 2010 r. zmniejszyła się o 73,6 tys. ha, tj. o 9,9% (w kraju – spadek o 1,9%). Użytki rolne w gospodarstwach rolnych zajmowały 557,4 tys. ha, co stanowiło 83,1% powierzchni ogólnej (w Polsce – 89,7%). W porównaniu z 2010 r. areał tych gruntów zmniejszył się (o 6,3%), natomiast ich udział w powierzchni ogółem zwiększył się w porównaniu z poprzednim spisem (o 3,1 pkt proc.). Wszystkie użytki rolne na terenie województwa, utrzymywane w dobrej kulturze rolnej, zajmowały 542,7 tys. ha, tj. 97,4% powierzchni użytków rolnych, natomiast powierzchnia pozostałych użytków rolnych wyniosła 14,7 tys. ha i stanowiła 2,6%.⁷

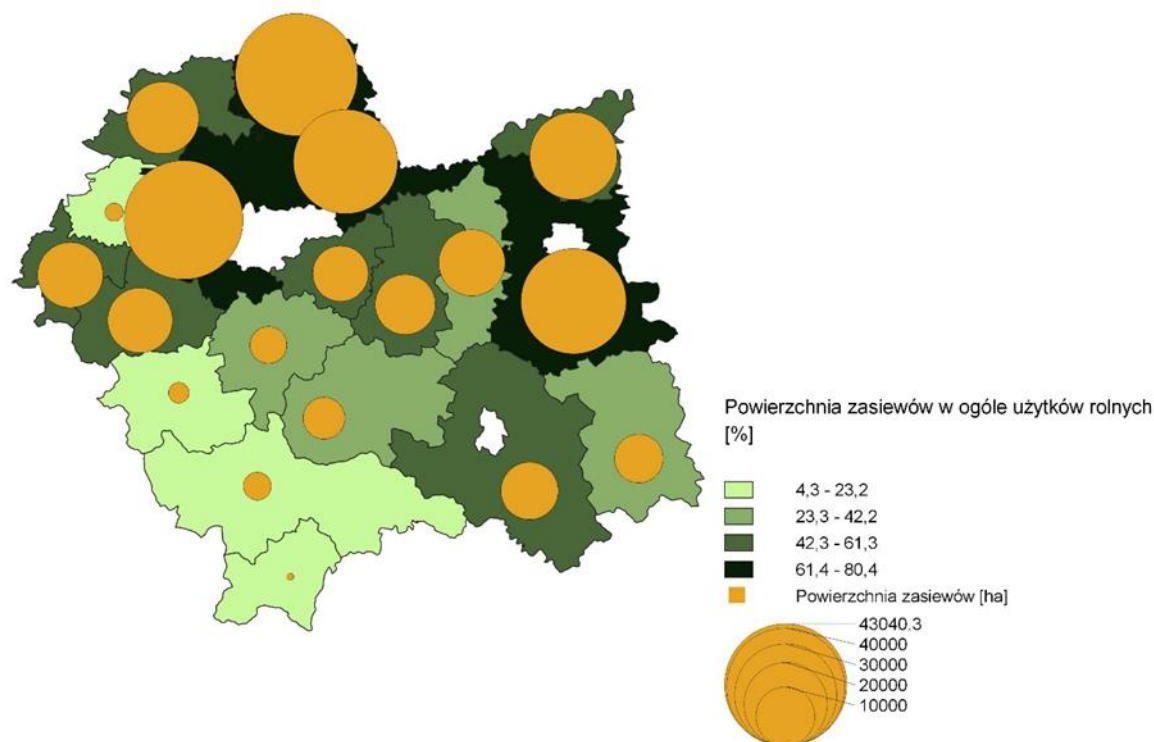
Użytkowanie gruntów i powierzchnia zasiewów gospodarstw rolnych na obszarach wiejskich

Powierzchnia całkowita użytków rolnych na terenie województwa małopolskiego wynosiła 551866,23 ha, z czego 511899,88 ha a więc 92,8% stanowiły użytki rolne w gospodarstwach znajdujących się na obszarach wiejskich. Największą powierzchnię użytków rolnych na obszarach wiejskich odnotowano na terenie powiatu krakowskiego (53545,96 ha), tarnowskiego (53315,87 ha)

⁷ Urząd Statystyczny w Krakowie, „Powszechny Spis Rolny 2020 – wyniki ostateczne w województwie małopolskim”, <https://krakow.stat.gov.pl/opracowania-biezace/informacje-sygnalne/rolnictwo-lesnictwo/powszechny-spis-rolny-2020-wyniki-ostateczne-w-województwie-malopolskim,4,2.html> (dostęp: 03.08.2022)

oraz miechowskiego (46031,67 ha). Wśród gospodarstw znajdujących się na obszarach wiejskich największy udział powierzchni użytków rolnych w ogóle gruntów występował w powiatach: proszowickim (94,6%) i miechowskim (93,9%). Najmniejszy udział odnotowano w powiecie suskim (68,5%).

Udział zasiewów w powierzchni użytków rolnych w gospodarstwach na obszarach wiejskich

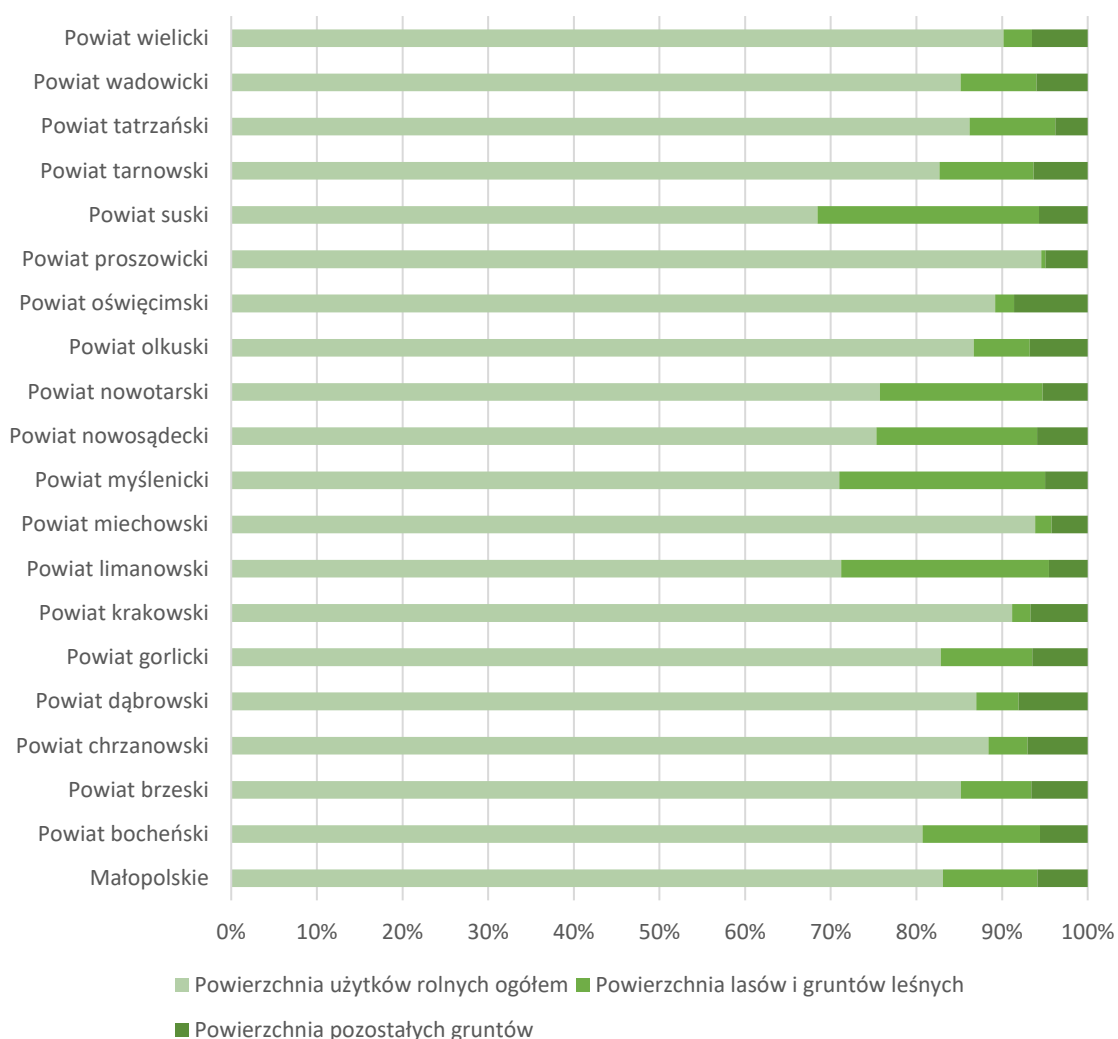

Powierzchnia zasiewów stanowiła 52,9% powierzchni użytków rolnych w gospodarstwach rolnych na obszarach wiejskich województwa małopolskiego i wynosiła 270856,22 ha. Udział zasiewów w powierzchni użytków rolnych różnił się znacząco pomiędzy powiatami województwa. Najmniejszy udział zasiewów obserwowano w powiecie tatrzańskim, w którym zasiewy zajmowały 1,6% powierzchni użytków rolnych (141,62 ha). Kolejnymi powiatami o najmniejszym udziale zasiewów w powierzchni użytków rolnych na obszarach wiejskich były: powiat nowotarski (11,1%), powiat suski (12,2%) oraz powiat gorlicki (29,3%). Najwyższy udział zasiewów występował natomiast w powiatach: miechowskim (93,5%), proszowickim (92,6%) oraz oświęcimskim (85,6%).

Wyszczególnienie	Użytkowanie gruntów w gospodarstwach rolnych na obszarach wiejskich			
	Powierzchnia gruntów ogółem w gospodarstwie rolnym (ha)	Powierzchnia użytków rolnych ogółem (ha)	Powierzchnia lasów i gruntów leśnych (ha)	Powierzchnia pozostałych gruntów (ha)
	[ha]	[ha]	[ha]	[ha]
Małopolskie	615956,57	511899,88	67820,48	36236,21
Powiat bocheński	26944,33	21746,26	3699,11	1498,96
Powiat brzeski	26974,62	22984,56	2211,7	1778,36
Powiat chrzanowski	3741,58	3308,53	169,41	263,64
Powiat dąbrowski	31631,05	27521,44	1558,76	2550,85
Powiat gorlicki	34850,73	28866,18	3728,77	2255,78
Powiat krakowski	58719,43	53545,96	1242,46	3931,01
Powiat limanowski	46178,34	32892,56	11200,3	2085,48
Powiat miechowski	49043,99	46031,67	935,89	2076,43
Powiat myślenicki	22219,65	15775,28	5342,05	1102,32
Powiat nowosądecki	55342,7	41680,71	10398,57	3263,42
Powiat nowotarski	56262	42616,86	10675,53	2969,61
Powiat olkuski	22949,6	19897,02	1502,37	1550,21
Powiat oświęcimski	16145,49	14400,22	357,46	1387,81
Powiat proszowicki	35718,69	33778,76	182,53	1757,4
Powiat suski	14846,59	10164,63	3840,45	841,51
Powiat tarnowski	64477,76	53315,87	7076,81	4085,08
Powiat tatrzański	10163,96	8761,34	1019,39	383,23
Powiat wadowicki	24438,23	20809,19	2170,41	1458,63
Powiat wielicki	15307,83	13802,84	508,51	996,48

Powierzchnia gruntów ogółem gospodarstw rolnych znajdujących się na obszarach wiejskich w województwie małopolskim wynosiła 615956,57 ha. Użytki rolne wchodzące w skład gospodarstw zajmowały 511899,88 ha (83,1% powierzchni gruntów ogółem w gospodarstwach rolnych na obszarach wiejskich województwa małopolskiego). Powierzchnia lasów i gruntów leśnych wynosiła 67820,48 ha (11,0%), natomiast pozostałe grunty zajmowały 36236,21 ha (5,9%).

Struktura gruntów gospodarstw na obszarach wiejskich w powiatach

Wśród powiatów województwa małopolskiego udział powierzchni pozostałych gruntów wahał się od 3,8% powierzchni gospodarstw w powiecie tatrzańskim do 8,6% powierzchni w powiecie oświęcimskim. Znacznie większe zróżnicowanie obserwowano w udziale gruntów leśnych i lasów w powierzchni gospodarstw. Najmniejszy udział powierzchni lasów i gruntów leśnych w powierzchni gospodarstw odnotowano w powiatach proszowskim (0,5%), miechowskim (1,9%) oraz krakowskim (2,1%). Największy udział lasów i gruntów leśnych w powierzchni gospodarstw odnotowano w powiatach: suskim (25,9%), limanowskim (24,3%) oraz myślenickim (24,0%).

W powierzchni zasiewów w gospodarstwach indywidualnych przeważają zboża oraz mieszanki zbożowe w skali kraju. Największa powierzchnia zasiewów zbóż, mieszanek zbożowych, jak również ziemniaków występowała w powiecie miechowskim. W przypadku powierzchni upraw warzyw gruntowych dominuje powiat proszowski – 7022,98 ha, co stanowi 49% powierzchni upraw warzyw gruntowych w całej Małopolsce.

Wyszczególnienie	Powierzchnia zasiewów wybranych upraw w gospodarstwach indywidualnych					
	Zboża razem	Zboża podstawowe z mieszankami zbożowymi	Ziemniaki	Buraki cukrowe	Rzepak i rzepik razem	Warzywa gruntowe
	[ha]	[ha]	[ha]	[ha]	[ha]	[ha]
POLSKA	6 811 076,75	5 890 872,05	207 849,93	198 640,31	802 609,54	155 314,50
MAŁOPOLSKIE	204 041,51	173 613,13	16 768,75	792,94	10 421,83	14 343,49
Powiat bocheński	8 843,81	7 337,89	424,96	0,00	189,94	63,88
Powiat brzeski	9 508,67	7 375,76	421,03	0,00	0,00	44,15
Powiat chrzanowski	737,77	592,53	64,13	0,00	26,69	6,13
Powiat dąbrowski	18 145,74	15 706,27	476,62	130,94	409,25	167,43
Powiat gorlicki	5 281,68	5 184,78	693,27	2,73	0,00	28,03
Powiat krakowski	27 707,78	23 103,21	2 651,72	140,73	2 038,97	3 495,16
Powiat limanowski	3 618,53	3 486,56	704,91	0,00	0,00	39,88
Powiat miechowski	31 818,13	30 625,30	2 966,47	182,24	2 081,16	2 504,44
Powiat myślenicki	2 947,19	2 638,24	389,78	0,00	12,73	24,74
Powiat nowosądecki	6 851,20	6 655,64	1 098,22	3,12	30,49	87,30
Powiat nowotarski	1 745,89	1 588,74	367,67	0,00	10,05	5,77
Powiat olkuski	11 797,43	11 537,82	1 181,11	0,00	567,39	344,01
Powiat oświęcimski	8 748,23	5 808,11	205,68	0,00	1 075,18	61,61
Powiat proszowski	19 745,78	13 648,28	2 016,85	158,57	1 023,45	7 022,98
Powiat suski	896,48	878,78	261,85	0,00	43,76	5,15
Powiat tarnowski	25 680,19	21 996,87	1 497,70	0,00	1 554,49	100,49
Powiat tatrzański	110,38	77,49	8,29	0,00	0,00	1,84
Powiat wadowicki	9 371,05	7 269,13	407,35	0,00	418,21	22,18
Powiat wielicki	7 497,88	5 865,53	281,25	0,00	461,79	32,46

Wyposażenie gospodarstw w ciągniki rolnicze

Według ostatecznych wyników spisu rolnego w 2020 r., w gospodarstwach rolnych znajdujących się zarówno na obszarach wiejskich, jak i miejskich w województwie małopolskim znajdowało się 106,4 tys. ciągników, tj. o 1,6% mniej niż w 2010 r. Na 100 gospodarstw rolnych przypadały średnio 84 ciągniki (w kraju – 110), wobec 70 (w kraju – 94) w 2010 r. Na 100 ha użytków rolnych przypadało 19 ciągników (w kraju – 10), wobec odpowiednio 18 (w kraju 10) w 2010 r. Wraz ze spadkiem liczby ciągników w gospodarstwach rolnych, zmniejszyła się również średnia powierzchnia użytków rolnych przypadająca na 1 ciągnik, która wyniosła 5,2 ha (wobec 5,5 ha w 2010 r.).⁸

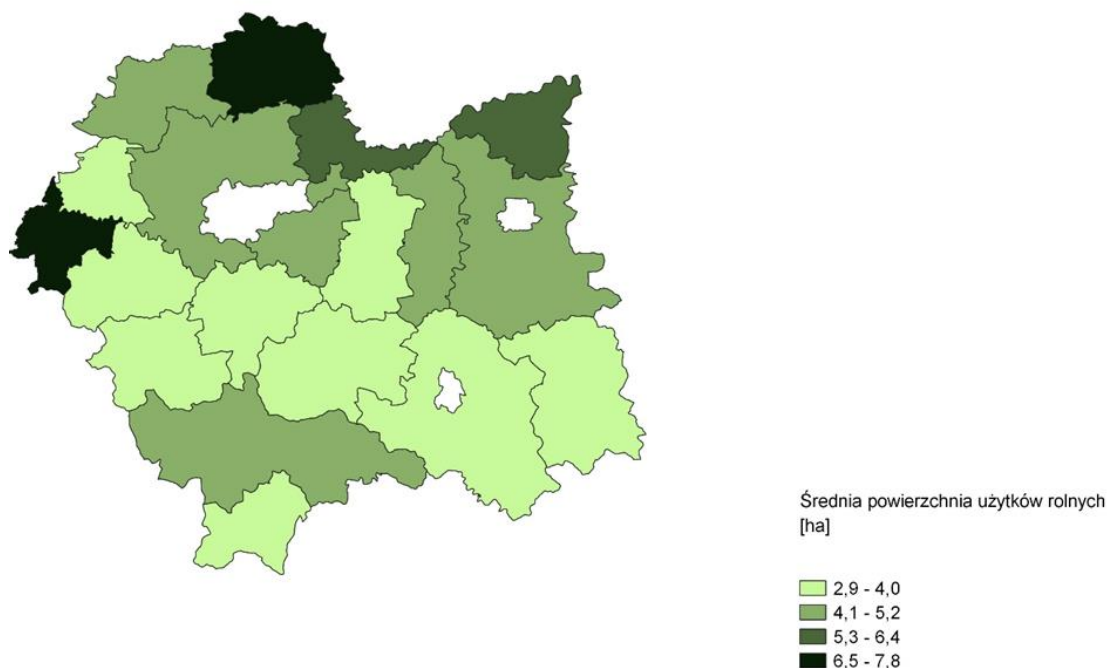
Wyposażenie gospodarstw rolnych na obszarach wiejskich w ciągniki rolnicze

Wśród 117533 gospodarstw rolnych mających siedzibę na obszarach wiejskich, 75961 były wyposażone w ciągniki rolnicze (64,6% gospodarstw). Łączna liczba ciągników w gospodarstwach rolnych na obszarach wiejskich wynosiła 101074. Najmniejszy odsetek gospodarstw, które posiadały ciągnik odnotowano na terenie powiatów: chrzanowskiego (44,4%), wadowickiego (48,8%) oraz wielickiego (53,2%). Największy odsetek gospodarstw rolnych wyposażonych w ciągnik na obszarach wiejskich odnotowano w powiatach: proszowickim (78,9%), miechowskim (77,6%) oraz tatrzańskim (76,3%).

Wskaźnik liczby ciągników rolnych na 100 ha użytków rolnych w gospodarstwach mających swoją siedzibę na obszarach wiejskich wynosił w województwie małopolskim 19,7 szt. Najwyższą wartość wskaźnika odnotowano w powiatach: tatrzańskim (27,5), suskim (25,8) oraz myślenickim (25,6). Najniższa wartość wskaźnika została odnotowana w powiatach: oświęcimskim (13,2), chrzanowskim (14,0) oraz wielickim (14,9). Łącznie w ponad połowie powiatów, wskaźnik był niższy niż średnia dla województwa.

⁸ Źródło: Urząd Statystyczny w Krakowie, „Powszechny Spis Rolny 2020 – wyniki ostateczne w województwie małopolskim”, <https://krakow.stat.gov.pl/opracowania-biezace/informacje-sygnalne/rolnictwo-lesnictwo/powszechny-spis-rolny-2020-wyniki-ostateczne-w-wojewodztwie-malopolskim,4,2.html> (dostęp: 03.08.2022)

Liczba ciągników rolniczych na 100 ha użytków rolnych w gospodarstwach mających swoją siedzibę na obszarach wiejskich

Pogłowie zwierząt gospodarskich

Ostateczne wyniki PSR 2020 wykazały, że pogłowie bydła w województwie małopolskim w gospodarstwach rolnych mających siedzibę zarówno na obszarach wiejskich, jak i miejskich wyniosło 165,6 tys. sztuk, w tym krów 78,6 tys. sztuk. W porównaniu ze spisem rolnym z 2010 r. pogłowie bydła zmniejszyło się o 31,0 tys. sztuk, tj. o 15,8%, w tym krów o 30,6 tys. sztuk, tj. o 28,0%. Udział województwa w krajowym pogłowie bydła zmniejszył się z 3,4% w 2010 r. do 2,6% w 2020 r. Średnia obsada bydła na 100 ha użytków rolnych w 2020 r. wyniosła 30 sztuk (w Polsce 42 sztuki) i była mniejsza o 3 sztuki od notowanej w 2010 r. (w kraju wzrosła o 3 sztuki). Pogłowie drobiu według PSR 2020 wyniosło 5,3 mln sztuk, w tym 2,4 mln sztuk kur niosek. W porównaniu z 2010 r. stan pogłowia drobiu zmniejszył się o 1,0 mln sztuk, tj. o 16,3%, w tym kur niosek o 0,4 mln sztuk, tj. o 13,8%. Udział województwa w krajowym pogłowie drobiu zmniejszył się z 3,6% w 2010 r. do 2,3% w 2020 r. Przeciętnie na 100 ha użytków rolnych w 2020 r. przypadało 946 sztuk drobiu (w Polsce 1511 sztuk), tj. o 112 sztuk mniej w relacji do 2010 r. (w kraju odnotowano wzrost o 338 sztuk).⁹

⁹ Urząd Statystyczny w Krakowie, „Powszechny Spis Rolny 2020 – wyniki ostateczne w województwie małopolskim”, <https://krakow.stat.gov.pl/opracowania-biezace/informacje-sygnalne/rolnictwo-lesnictwo/powszechny-spis-rolny-2020-wyniki-ostateczne-w-wojewodztwie-malopolskim,4,2.html> (dostęp: 03.08.2022)

Pogłowie zwierząt gospodarskich na obszarach wiejskich

Najliczniejszą kategorią zwierząt gospodarskich hodowaną w województwie małopolskim był drób, którego pogłowie wynosiło 4534,7 tys. sztuk. Drugim najliczniejszym gatunkiem było bydło (160,3 tys. sztuk), następnie trzoda chlewna (149,5 tys. sztuk), owce (72,9 tys. sztuk) i kozy (4,9 tys. sztuk). Obsada drobiu na 100 ha użytków rolnych gospodarstw rolnych znajdujących się na obszarach wiejskich wynosiła 885,8 sztuk, bydła – 31,3, trzody chlewnej – 29,2, a owiec – 14,2.

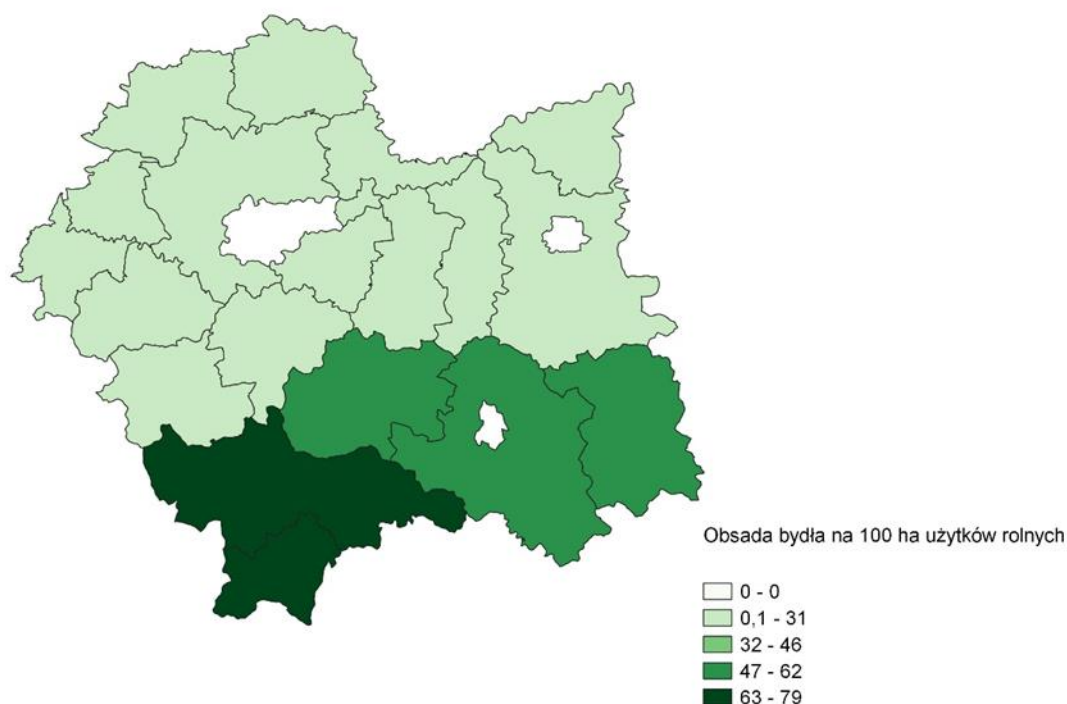
Wyszczególnienie	Pogłowie zwierząt w gospodarstwach na obszarach wiejskich według powiatów				
	Pogłowie bydła	Pogłowie trzody chlewnej	Pogłowie owiec	Pogłowie kóz	Pogłowie drobiu
Małopolskie	160290	149493	72888	4876	4534662
Powiat bocheński	5483	5066	625	281	886314
Powiat brzeski	4804	2165	510	188	125599
Powiat chrzanowski	272	64	40	27	12893
Powiat dąbrowski	5756	20307	139	96	117814
Powiat gorlicki	14655	1254	2545	403	196284
Powiat krakowski	5834	13661	1359	248	541924
Powiat limanowski	16349	11399	6604	277	164389
Powiat miechowski	13123	28214	461	83	85682
Powiat myślenicki	3128	1507	851	329	360121
Powiat nowosądecki	20538	1285	6905	756	407756
Powiat nowotarski	30034	575	32764	821	139485
Powiat olkuski	3070	6074	401	41	105046
Powiat oświęcimski	2999	4833	44	50	315330
Powiat proszowski	4514	20691	21	62	66601
Powiat suski	2018	611	1226	244	57841
Powiat tarnowski	11827	10419	1355	347	500562
Powiat tatrzański	6933	50	15907	234	12609
Powiat wadowicki	6090	14089	909	325	252830
Powiat wielicki	2863	7229	222	64	185582

Wyszczególnienie	Obsada zwierząt gospodarskich na 100 ha użytków rolnych w gospodarstwach na obszarach wiejskich według powiatów				
	obsada bydła na 100 ha użytków rolnych	obsada trzody chlewnej na 100 ha użytków rolnych	obsada owiec na 100 ha użytków rolnych	obsada kóz na 100 ha użytków rolnych	obsada drobiu na 100 ha użytków rolnych
Małopolskie	31,3	29,2	14,2	1,0	885,8
Powiat bocheński	25,2	23,3	2,9	1,3	4075,7
Powiat brzeski	20,9	9,4	2,2	0,8	546,4
Powiat chrzanowski	8,2	1,9	1,2	0,8	389,7
Powiat dąbrowski	20,9	73,8	0,5	0,3	428,1
Powiat gorlicki	50,8	4,3	8,8	1,4	680,0
Powiat krakowski	10,9	25,5	2,5	0,5	1012,1
Powiat limanowski	49,7	34,7	20,1	0,8	499,8
Powiat miechowski	28,5	61,3	1,0	0,2	186,1
Powiat myślenicki	19,8	9,6	5,4	2,1	2282,8
Powiat nowosądecki	49,3	3,1	16,6	1,8	978,3
Powiat nowotarski	70,5	1,3	76,9	1,9	327,3
Powiat olkuski	15,4	30,5	2,0	0,2	527,9
Powiat oświęcimski	20,8	33,6	0,3	0,3	2189,8
Powiat proszowicki	13,4	61,3	0,1	0,2	197,2
Powiat suski	19,9	6,0	12,1	2,4	569,0
Powiat tarnowski	22,2	19,5	2,5	0,7	938,9
Powiat tatrzański	79,1	0,6	181,6	2,7	143,9
Powiat wadowicki	29,3	67,7	4,4	1,6	1215,0
Powiat wielicki	20,7	52,4	1,6	0,5	1344,5

Pogłowie bydła

Hodowlą bydła na obszarach wiejskich w województwie małopolskim zajmowało się 23960 gospodarstw rolnych (20,4%). Pogłowie bydła w gospodarstwach na obszarach wiejskich liczyło 160290 sztuk. Największy odsetek gospodarstw zajmujących się hodowlą bydła odnotowano w powiatach: tatrzańskim (50,5%), nowotarskim (39,4%) oraz nowosądeckim (33,2%). Najliczniejsze pogłowie bydła występowało w powiatach: nowotarskim (30034 sztuk), nowosądeckim (20538 sztuk) oraz limanowskim (16349 sztuk). Najmniej liczne pogłowie bydła było hodowane w powiatach: chrzanowskim (272 sztuki), suskim (2018 sztuk) oraz wielickim (2863 sztuki). Obsada bydła na 100 ha użytków rolnych była największa w powiecie tatrzańskim (79,1 sztuki), nowotarskim (70,5 sztuki) oraz gorlickim (50,8 sztuki). Najmniejsza natomiast w powiecie chrzanowskim (8,2 sztuki), krakowskim (10,9 sztuki) oraz proszowickim (13,4 sztuki).

Obsada bydła na 100 ha użytków rolnych w gospodarstwach mających swoją siedzibę na obszarach wiejskich

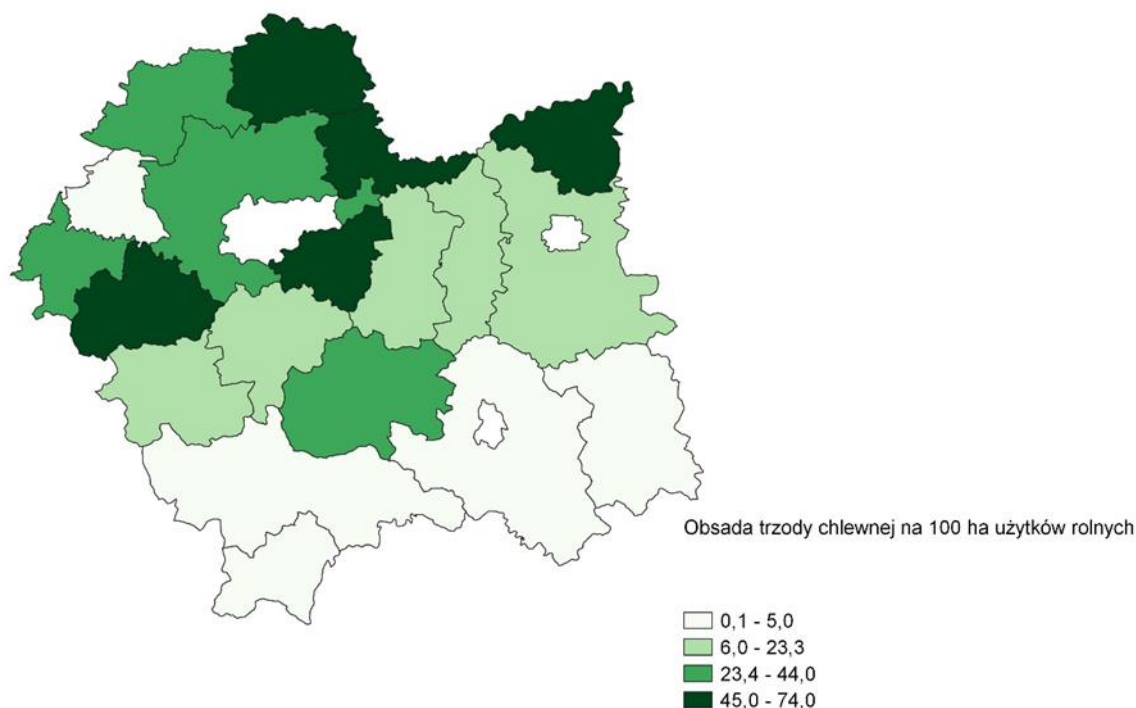

Pogłowie trzody chlewnej

Pogłowie trzody chlewnej było trzecim najliczniejszym pogłowiem zwierząt gospodarskich w województwie małopolskim, liczącym 149493 sztuk. Hodowlą trzody chlewnej na obszarach wiejskich w województwie małopolskim zajmowało się 5835 gospodarstw rolnych (5,0%). Największy odsetek gospodarstw zajmujących się hodowlą trzody chlewnej odnotowano w powiatach: proszowickim (12,2%), oświęcimskim (11,4%) oraz dąbrowskim (10,9%). Najliczniejsze pogłowie trzody chlewnej było hodowane w powiatach miechowskim (28214 sztuk), proszowickim (20691 sztuk) oraz dąbrowskim (20307 sztuk). Najmniejszy odsetek gospodarstw zajmujących się hodowlą trzody chlewnej odnotowano w powiatach: chrzanowskim (0,8%), limanowskim (0,9%) oraz tatrzańskim

(1,3%). Najmniej liczne pogłowie trzody chlewnej było hodowane w powiatach tatrzańskim (50 sztuk), chrzanowskim (64 sztuki) oraz nowotarskim (575 sztuk), Obsada trzody chlewnej na 100 ha użytków rolnych była największa w powiatach: dąbrowskim (73,8 sztuk), wadowickim (67,7 sztuki) oraz miechowskim (61,3 sztuki). Najmniejsza natomiast w powiatach: tatrzańskim (0,6 sztuki), nowotarskim (1,3 sztuki) oraz chrzanowskim (1,9 sztuki).

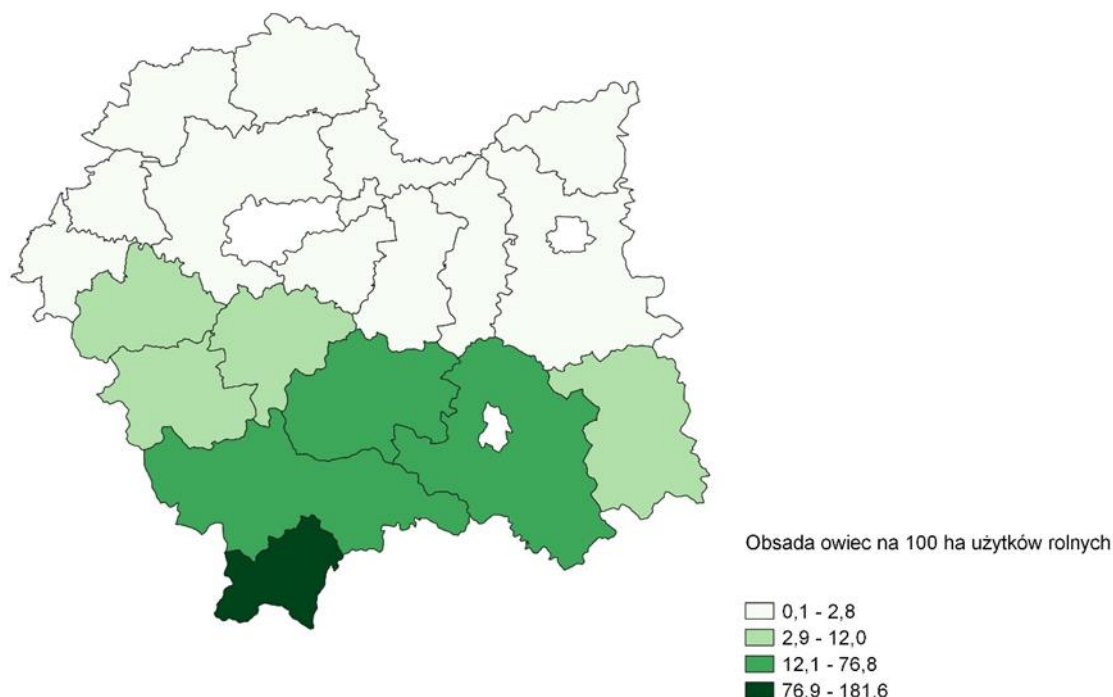
Obsada trzody chlewnej na 100 ha użytków rolnych w gospodarstwach mających swoją siedzibę na obszarach wiejskich

Pogłowie owiec

Owce to tradycyjny dla województwa małopolskiego gatunek hodowlany. Województwo małopolskie było miejscem hodowli największej liczby owiec wśród województw. Pogłowie owiec w województwie małopolskim wynosiło 72888 sztuk. Hodowlą owiec na obszarach wiejskich w województwie małopolskim zajmowało się 3234 gospodarstw rolnych (2,8%). Największy odsetek gospodarstw zajmujących się hodowlą owiec odnotowano w powiatach: tatrzańskim (21,3%), nowotarskim (10,3%) oraz limanowskim (4,3%). Najliczniejsze pogłowie owiec było hodowane w powiatach nowotarskim (32764 sztuk), tatrzańskim (15907 sztuk) oraz nowosądeckim (6905 sztuk). Najmniejszy odsetek gospodarstw zajmujących się hodowlą owiec odnotowano w powiatach: proszowickim (0,1%), oświęcimskim (0,3%) oraz miechowskim (0,4%). Najmniej liczne pogłowie owiec było hodowane w powiatach: proszowickim (21 sztuk), chrzanowskim (40 sztuki) oraz oświęcimskim (44 sztuki). Obsada owiec na 100 ha użytków rolnych była największa w powiatach: tatrzańskim (181,6 sztuk), nowotarskim (76,9 sztuki) oraz limanowskim (20,1 sztuki). Najmniejsza natomiast w powiatach: proszowickim (0,1 sztuki), oświęcimskim (0,3 sztuki) oraz dąbrowskim (0,5 sztuki).

Obsada owiec na 100 ha użytków rolnych w gospodarstwach mających swoją siedzibę na obszarach wiejskich

Pogłowie kóz

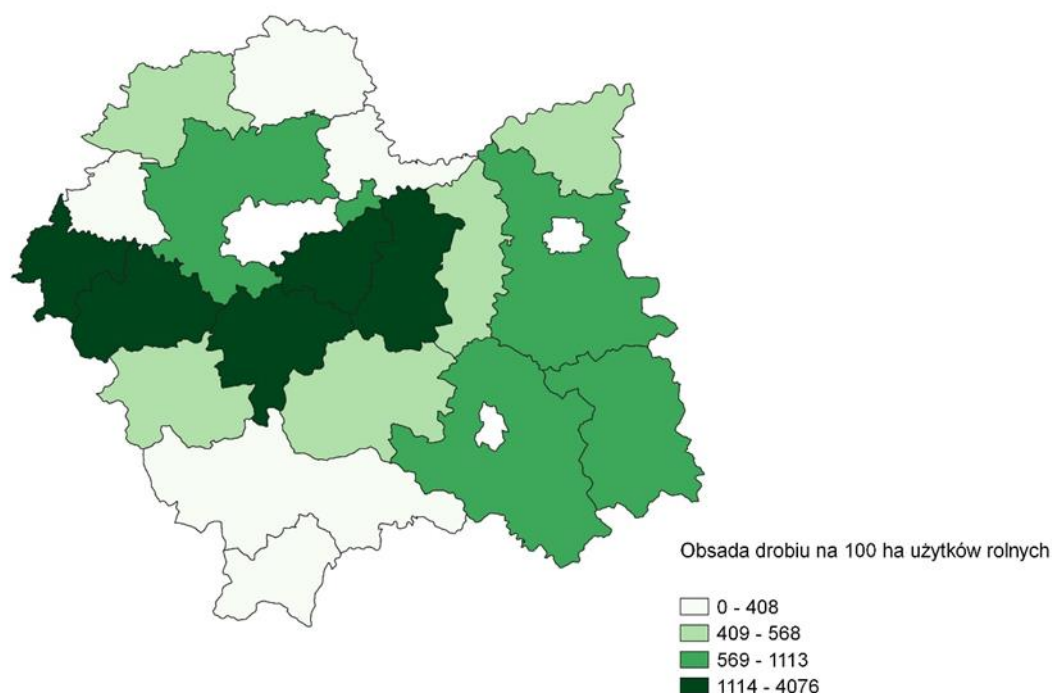
Pogłowie kóz w województwie małopolskim wynosiło 4876 sztuk. Największy udział w hodowli tych zwierząt odnotowano w powiatach: nowotarskim (821 szt.), nowosądeckim (756 szt.) oraz gorlickim (403 szt.) – łącznie w powiatach tych skupione było 40,6% pogłowia. Najmniejszy udział zaobserwowano w powiatach: chrzanowskim (27 szt.), olkuskim (41 szt.) i oświęcimskim (50 szt.). Z kolei obsada kóz na 100 ha użytków rolnych była największa w powiecie tatrzańskim (2,7 szt.), suskim (2,4 szt.) oraz myślenickim (2,1 szt.). Natomiast najmniejsza, jednakowa, obsada występowała w powiatach miechowskim, proszowickim i olkuskim (0,2 szt.).

Pogłowie drobiu

Hodowlą drobiu na obszarach wiejskich w województwie małopolskim zajmowało się 52362 gospodarstw rolnych (44,6%). Pogłowie drobiu w gospodarstwach na obszarach rolniczych liczyło 4534662 sztuk. Największy odsetek gospodarstw zajmujących się hodowlą drobiu odnotowano w powiatach tarnowskim (58,4%), suskim (56,5%) oraz dąbrowskim (54,4%). Najliczniejsze pogłowie drobiu występowało w powiatach: bocheńskim (886314 sztuk), krakowskim (541924 sztuk) oraz tarnowskim (500562 sztuk). Najmniejszy odsetek gospodarstw zajmujących się hodowlą drobiu odnotowano w powiatach: proszowickim (23,8%), olkuskim (26,5%) oraz tatrzańskim (27,9%). Najmniej liczne pogłowie drobiu było hodowane w powiatach: tatrzańskim (12609 sztuk), chrzanowskim (12893 sztuki) oraz suskim (57841 sztuk), co stanowiło 1,8% pogłowia drobiu w województwie. Podobnie pod względem liczby gospodarstw zajmujących się hodowlą drobiu

w województwie małopolskim. Najmniejszą liczbę takich gospodarstw na obszarach wiejskich odnotowano w powiatach chrzanowskim (414 gospodarstw), tatrzańskim (658 gospodarstwa) oraz oświęcimskim (1038 gospodarstw). Obsada drobiu na 100 ha użytków rolnych była największa w powiatach: bocheńskim (4075,7 sztuki), myślenickim (2282,8 sztuki) oraz oświęcimskim (2189,8 sztuki). Najmniejsza natomiast w powiatach: tatrzańskim (143,9 sztuki), miechowskim (186,1 sztuki) oraz proszowickim (186,1 sztuki).

Obsada drobiu na 100 ha użytków rolnych w gospodarstwach mających swoją siedzibę na obszarach wiejskich

Nawożenie

Zużycie nawozów mineralnych (w przeliczeniu na czysty składnik), łącznie azotowych, fosforowych i potasowych, w okresie od 2 czerwca 2019 r. do 1 czerwca 2020 r. w województwie małopolskim, w wszystkich gospodarstwach rolnych, zarówno znajdujących się na obszarach wiejskich jak i miejskich było o 27,7% większe niż w 2010 r. i wynosiło 47 tys. ton. Zużycie nawozów wapniowych wzrosło o 272,7% i wynosiło 29 tys. ton. Zużycie nawozów w przeliczeniu na czysty składnik na ha użytków rolnych w badanym okresie wzrosło w przypadku nawozów mineralnych o 38,8% do 85,8kg/ha użytków rolnych oraz o 306,2% do 52,4kg/ha w przypadku nawozów wapniowych.¹⁰

¹⁰ „Powszechny Spis Rolny 2020. Raport z wyników”, <https://stat.gov.pl/obszary-tematyczne/rolnictwo-lesnictwo/psr-2020/powszechny-spis-rolny-2020-raport-z-wynikow,4,1.html> (dostęp: 04.08.2022)

Województwa	Zużycie nawozów mineralnych i wapniowych (w przeliczeniu na czysty składnik) w gospodarstwach na obszarach wiejskich według powiatów					
	Gospodarstwa stosujące nawozy mineralne	Nawozy mineralne				Nawozy wapniowe
		ogółem	azotowe	fosforowe	potasowe	
	[szt.]	[kg]				
Małopolskie	59399	44455944	20286118	9555553	14614273	27407071
Powiat bocheński	2945	1232382	619269	252633	360480	939118
Powiat brzeski	2874	1844189	897902	368864	577423	1942825
Powiat chrzanowski	311	103949	53836	20789	29324	29832
Powiat dąbrowski	4149	3218068	1486772	778619	952677	1570011
Powiat gorlicki	2954	664276	291559	156235	216482	827802
Powiat krakowski	8149	7299121	3063192	1623988	2611941	4453865
Powiat limanowski	2292	785921	472649	110744	202528	604292
Powiat miechowski	5455	7658399	3434463	1634417	2589519	3097397
Powiat myślenicki	1935	370257	161445	83839	124973	305798
Powiat nowosądecki	4190	1072062	542652	201953	327457	712818
Powiat nowotarski	892	131819	78057	20992	32770	258316
Powiat olkuski	3210	2129463	1018990	411573	698900	774620
Powiat oświęcimski	1613	2906884	1363225	583056	960603	3134303
Powiat proszowski	4831	6899281	2971528	1545775	2381978	2747399
Powiat suski	1066	124717	80332	16375	28010	44409
Powiat tarnowski	8113	4586291	2190233	982291	1413767	3245523
Powiat tatrzański	32	11336	8422	1289	1625	10759
Powiat wadowicki	2670	2036654	953361	455808	627485	1962225
Powiat wielicki	1718	1380875	598231	306313	476331	745759

Wśród 117533 gospodarstw rolnych znajdujących się na obszarach wiejskich województwa małopolskiego 50,5% (59399) stosowało nawozy mineralne. Udział gospodarstw stosujących nawozy mineralne różnił się znacząco pomiędzy powiatami województwa - najmniejszy udział obserwowano w powiecie tatrzańskim, w którym gospodarstwa takie stanowiły 1,4% wszystkich gospodarstw na obszarach wiejskich, nowotarskim (9,1%) oraz limanowskim (23,5%). Największy udział takich gospodarstw zanotowano na terenie powiatów: proszowskiego (91,3%), miechowskiego (91,8%) oraz dąbrowskiego (80,9%).

Zużycie nawozów mineralnych, łącznie azotowych, fosforowych i potasowych w gospodarstwach rolnych znajdujących się na obszarach wiejskich województwa małopolskiego kształtowało się na poziomie 44,5 tys. ton. Największe zużycie nawozów mineralnych odnotowano w powiatach: miechowskim (7658,4 ton), krakowskim (7299,1 ton) oraz proszowskim (6899,3 ton). Najmniejsze natomiast w powiecie tatrzańskim (11,3 tony), chrzanowskim (103,9 ton) oraz suskim (124,7 tony).

Zużycie nawozów wapniowych w gospodarstwach rolnych znajdujących się na obszarach wiejskich województwa małopolskiego kształtowało się na poziomie 27,4 tys. ton. Największe zużycie nawozów wapniowych odnotowano w powiatach: krakowskim (4453,9 ton), tarnowskim (3245,5 tony) oraz oświęcimskim (3134,3 tony). Najmniejsze natomiast w powiecie tatrzańskim (10,8 tony), chrzanowskim (29,8 tony) oraz suskim (44,4 tony).

Potencjał ekonomiczny gospodarstw rolnych (PL FADN – 2020 r.)

Istotnym źródłem informacji o sytuacji ekonomicznej małopolskich gospodarstw są dane pochodzące z rachunkowości rolniczej FADN. Przedstawione dane dotyczą wyników standardowych w małopolskich gospodarstwach według klas wielkości ekonomicznej.

Według zasad Wspólnotowej Typologii Gospodarstw Rolnych w klasyfikacji gospodarstw rolnych stosuje się parametr ekonomiczny, którym jest Standardowa Produkcja.

Wielkość ekonomiczna gospodarstwa rolnego określana jest jako suma wartości Standardowej Produkcji (SO) wszystkich działalności rolniczych występujących w gospodarstwie. Na podstawie wielkości ekonomicznej wyrażonej w euro gospodarstwa rolne zaliczane są do odpowiedniej klasy wielkości ekonomicznej:

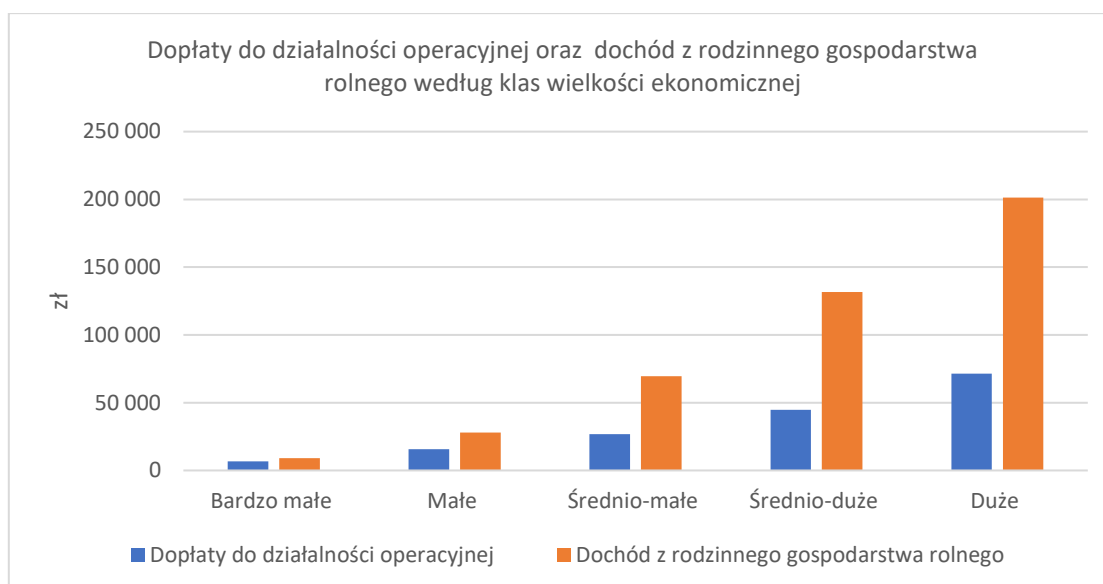
- Bardzo małe- $2000 \leq \text{€} < 8000$,
- Małe- $8000 \leq \text{€} < 25000$,
- Średnio-małe- $25000 \leq \text{€} < 50000$,
- Średnio-duże- $50000 \leq \text{€} < 100000$,
- Duże- $100000 \leq \text{€} < 500000$,
- Bardzo duże- $\text{€} \geq 500000$.

W polu obserwacji europejskiego systemu FADN znajdują się gospodarstwa towarowe, które wytwarzają około 90% wartości Standardowej Produkcji w danym regionie lub kraju. Dane FADN pochodzą z reprezentatywnej próby gospodarstw rolnych dla pola obserwacji Polskiego FADN.

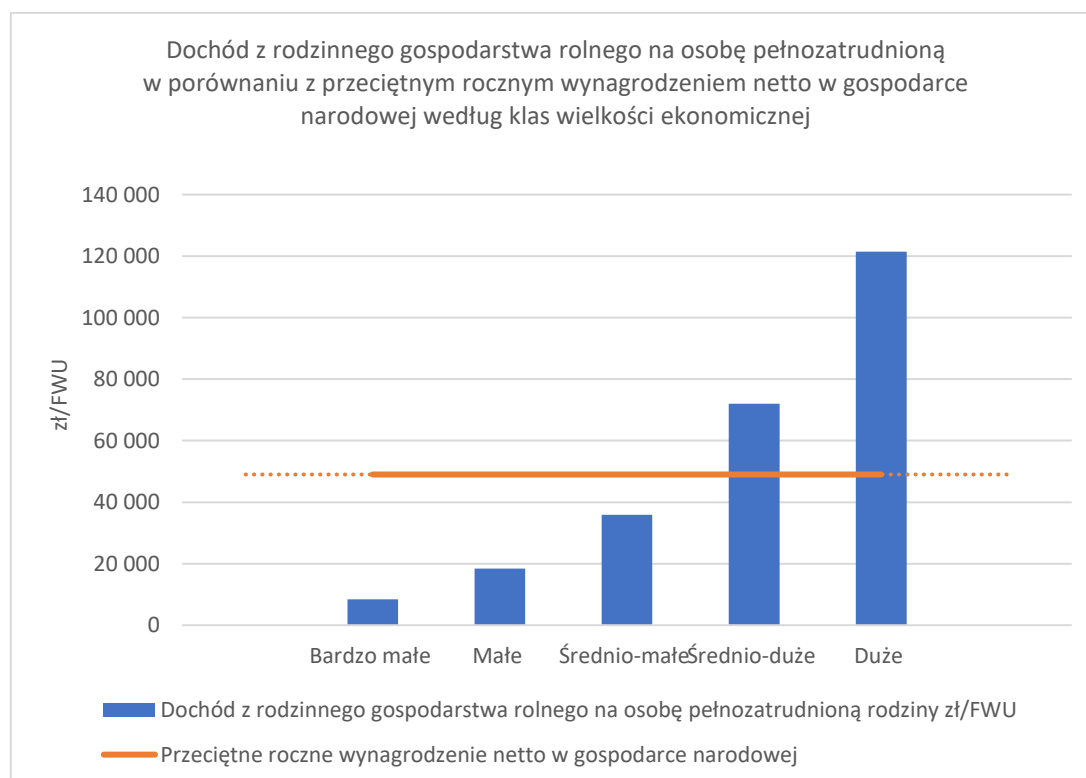
Średnia wielkość ekonomiczna gospodarstwa znajdującego się w polu obserwacji FADN w województwie małopolskim wynosi średnio 16553 € i zawiera się w przedziale od 6 301 € w gospodarstwach małych do 150709 € w gospodarstwach dużych. Wartość produkcji roślinnej przypadającej na 1 ha użytków rolnych rośnie wraz ze wzrostem wielkości ekonomicznej i w gospodarstwach dużych jest ponad 3 –krotnie wyższa niż w gospodarstwach małych. Również wartość produkcji zwierzęcej przypadająca na dużą jednostkę przeliczeniową rośnie wraz ze wzrostem wielkości ekonomicznej gospodarstwa.

Wyszczególnienie	Wybrane informacje o produkcji gospodarstw rolnych z terenu małopolski wg klas wielkości ekonomicznej (dane FADN) w 2020 r.			
	Wielkość ekonomiczna	Produkcja roślinna na 1 ha	Produkcja zwierzęca na 1 LU	Relacja produkcji ogółem do kosztów ogółem
Gospodarstwa rolne	[€]	[zł/ha]	[zł/LU]	[krotność]
Bardzo małe	6 301,0	3 121	4 323	1,14
Małe	15 246,7	4 485	3 640	1,22
Średnio-małe	36 342,1	8 801	3 712	1,31
Średnio-duże	73 155,8	8 842	4 790	1,28
Duże	150 709,3	10 741	5 281	1,22

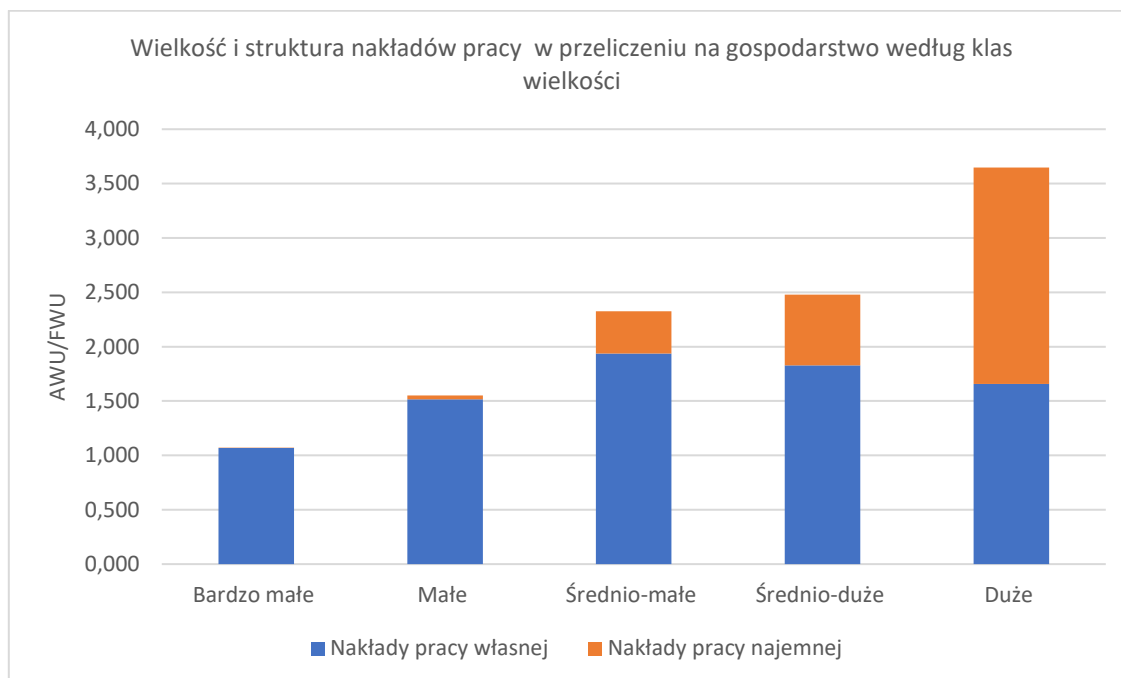
Dochód z rodzinnego gospodarstwa rolnego stanowi opłatę za pracę członków rodziny rolnika oraz za zaangażowany kapitał własny. W dochodzie małopolskich gospodarstw istotny udział miały dopłaty do działalności operacyjnej. W przeliczeniu na gospodarstwo zarówno dopłaty do działalności operacyjnej jak i dochód z rodzinnego gospodarstwa rolnego rosły wraz ze zwiększeniem się wielkości ekonomicznej gospodarstwa. Wraz ze zwiększeniem wielkości ekonomicznej maleje udział dopłat do działalności operacyjnej. W gospodarstwach bardzo małych udział ten wynosi 76%, a w gospodarstwach dużych 35%.

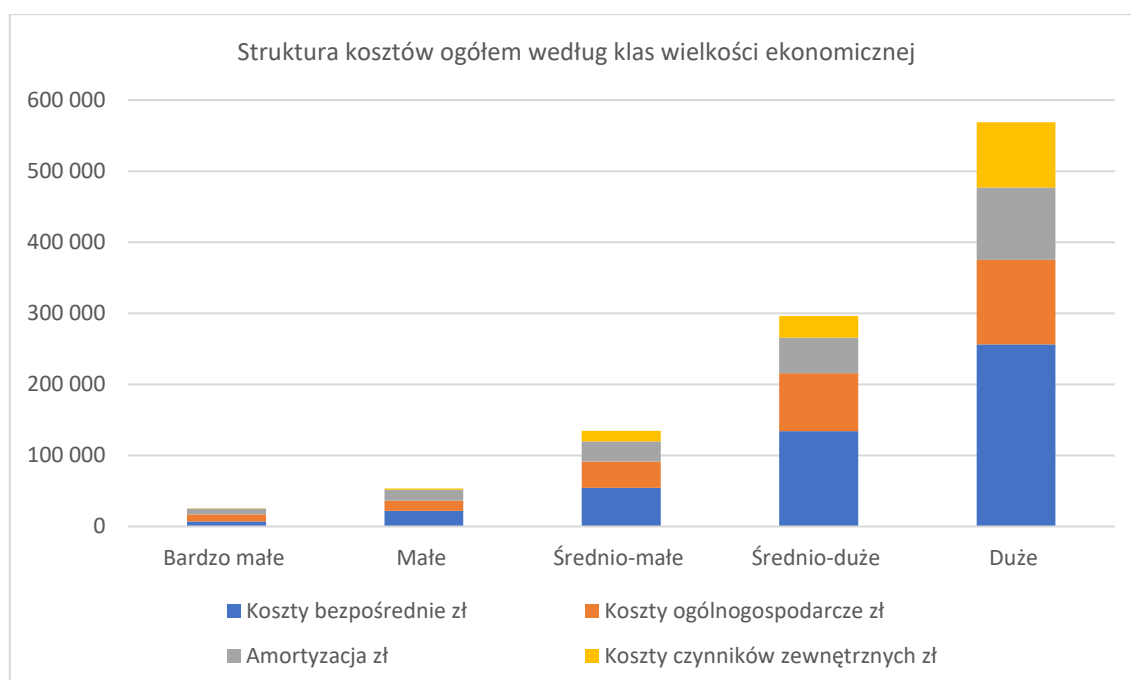
Wielkość ekonomiczna gospodarstw wyznacza zdolność do tworzenia dochodu. Analiza poziomu dochodów z rodzinnego gospodarstwa rolnego na osobę pełnozatrudnioną wykazała, że dochód na poziomie wyższym niż przeciętne roczne wynagrodzenie netto osiągnęły gospodarstwa w grupach powyżej 50 tys. € Standardowej Produkcji. W grupie gospodarstw dużych dochód z rodzinnego gospodarstwa na osobę pełnozatrudnioną był ponad 2-krotnie wyższy niż przeciętne wynagrodzenie netto w gospodarce.

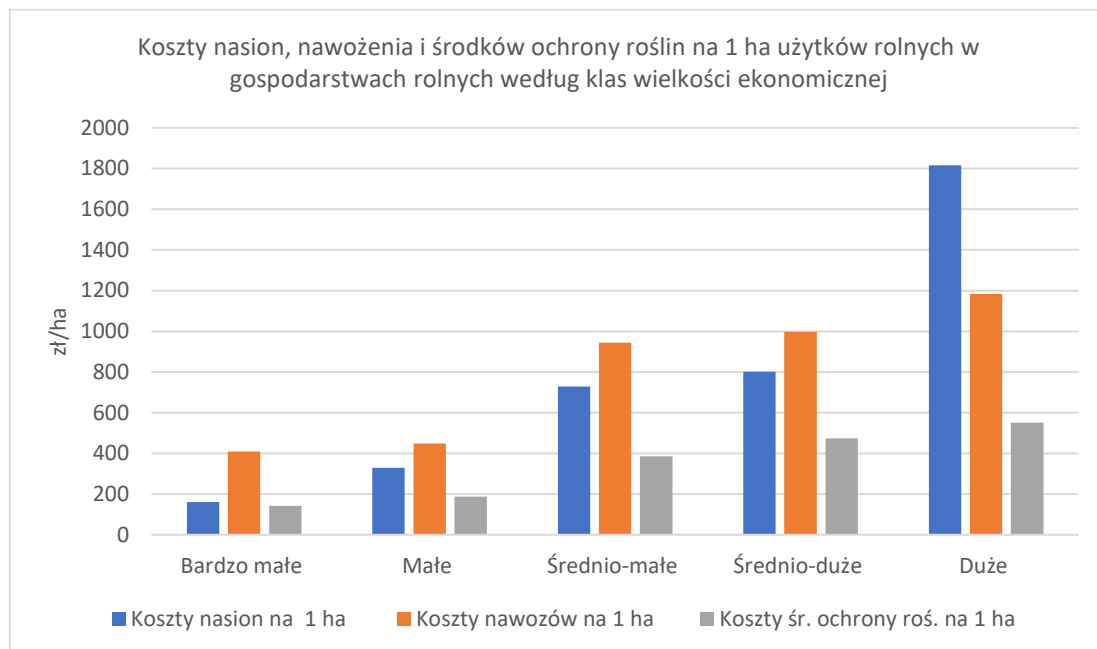
W małopolskich gospodarstwach wraz ze wzrostem wielkości ekonomicznej wzrasta poziom zarówno nakładów pracy własnej jak i nakładów pracy najemnej. Udział nakładów pracy własnej w całkowitych nakładach pracy maleje wraz ze zwiększaniem się wielkości ekonomicznej. Największe nakłady pracy własnej wyrażone w osobach pełnozatrudnionych występują w gospodarstwach średnio-małych i wynoszą 1,9 FWU.

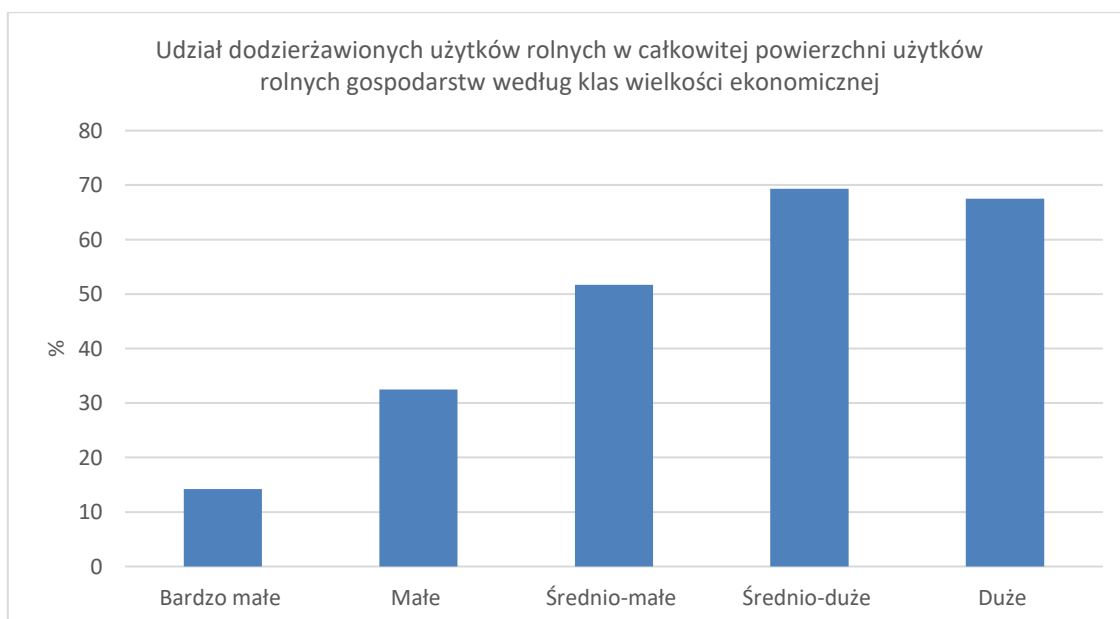
Analiza struktury kosztów w gospodarstwach Małopolski wykazała, że wraz ze wzrostem wielkości ekonomicznej rośnie udział kosztów czynników zewnętrznych, a maleje udział kosztów ogólnogospodarczych i amortyzacji. Najmniejszy udział kosztów bezpośrednich odnotowano w gospodarstwach najmniejszych i wynosił on 27,7 %.

Z wielkością ekonomiczną wyraźnie wiązały się koszty nasion, środków ochrony roślin, nawozów. Koszty te rosły wraz ze wzrostem wielkości ekonomicznej. Najwyższy poziom kosztów na 1 ha użytków rolnych dotyczył kosztów nasion w gospodarstwach dużych, gdzie wynosiły 1816 zł/ha i był ponad 10-krotnie wyższy niż w gospodarstwach najmniejszych. Dużą intensywność nawożenia wykazały gospodarstwa średnio-małe, średnio-duże i duże, w których koszty nawozów wynosiły od 945 do 1184 zł/ha i były co najmniej 2-krotnie wyższe niż w gospodarstwach bardzo małych i małych.

W strukturze użytków rolnych gospodarstw udział dzierżawy rósł wraz ze zwiększaniem się wielkości ekonomicznej gospodarstw: z 14% w gospodarstwach najmniejszych do 69% w gospodarstwach średnio-dużych. W gospodarstwach bardzo małych (od 2 tys. do 8 tys. € SO) oraz małych (od 8 tys. do 25 tys. € SO) w strukturze użytków rolnych dominowały grunty własne. W gospodarstwach dużych (od 100 do 500 tys. euro) udział dzierżawionych użytków był niższy niż w klasie poprzedzającej i wynosił 67%.

Gospodarowanie Zasobem Własności Rolnej Skarbu Państwa

Od początku gospodarowania Zasobem WRSP - czyli od 1992 r. do końca 2021 r. w województwie małopolskim przyjęto do Zasobu 39 396 ha gruntów, przy czym analizowanym okresie 2017-2021 były to łącznie 104 ha.

Na koniec 2021 r. grunty trwale rozdysponowane (25636 ha) stanowiły 65,1% ogółu gruntów znajdujących się w Zasobie, przy czym grunty sprzedane (19121 ha) stanowiły 48,% ogółu gruntów w Zasobie. Z 13760 ha gruntów pozostających w Zasobie – 57,6% znajduje się w dzierżawie (7927 ha), 22% w wieczystym użytkowaniu (3031 ha), a 19,4% pozostaje do rozdysponowania (2669 ha).

Wyszczególnienie	Zagospodarowanie gruntów Zasobu WRSP w województwie małopolskim										
	Przejęte do Zasobu WRSP od początku działalności	Grunty rozdysponowane trwale		Grunty pozostające w Zasobie WRSP							
		Sprzedane ogółem	Inne formy	Ogółem	w tym:						
					w dzierżawie	w wieczystym użytkowaniu	w trwałym zarządzie	w administrowaniu produkc.	w innym zagospodarowaniu*	pozostaje do rozdysponowania	obce grunty w Zasobie**
	[ha]	[ha]	[ha]	[ha]	[ha]	[ha]	[ha]	[ha]	[ha]	[ha]	[ha]
2017	39 292	18 804	6323	13990	7774	3040	27	0	0	3043	105
2018	39 286	18 834	6474	13979	7765	3038	27	0	0	3044	105
2019	39 304	18890	6498	13916	7816	3032	27	0	4	2932	105
2020	39 332	19017	6504	13 811	7523	3032	26	0	2	3124	105
2021	39 396	19121	6515	13 760	7927	3031	26	0	2	2669	105

* W dożywotnim użytkowaniu, w bezumownym użytkowaniu i w użyczeniu.

** Grunty pod wodami płynącymi, pozostające w ewidencji Zasobu, dla których prawa rybackiego użytkowania przeszły z dniem 1 stycznia 2006 r. do RZGW, grunty należące do uczelni publicznych, grunty należące do jednostek samorządowych

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Sprawozdania z działalności Krajowego Ośrodka Wsparcia Rolnictwa w 2017 r, 2018 r, 2019 r., 2020 r., 2021 r.

Z uwagi na wejście w życie przepisów ustawy z dnia 14 kwietnia 2016 r. o wstrzymaniu sprzedaży nieruchomości Zasobu Własności Rolnej Skarbu Państwa oraz o zmianie niektórych ustaw (tj. od 30 kwietnia 2016 r.) podstawową formą zagospodarowania państwowych gruntów stała się dzierżawa. Przed wejściem w życie ustawy podstawową formę stanowiła sprzedaż. Nabywcami i dzierżawcami nieruchomości Zasobu WRSP są zarówno osoby fizyczne, jak i prawne.

W latach 2017-2021 w województwie małopolskim sprzedano łącznie 411 ha gruntów z Zasobu, przy czym najwięcej w 2020 r. – 244 ha (na podstawie 105 umów) i w 2021 r. -70 ha (na podstawie 82 umów). Sprzedane grunty obejmowały trzy grupy obszarowe – do 2 ha, 2,01-9,99 ha oraz 10,00-99,99 ha, przy czym najwięcej umów zostało zawartych w grupie obszarowej do 2 ha (z uwagi na ustawowe ograniczenia i uwarunkowania).

Co do zasady okres dzierżawy gruntów z Zasobu, w przypadku rolników indywidualnych, wynosi 10 lat – aby zapewnić stabilność funkcjonowania ich gospodarstw rodzinnych. W analizowanym okresie, najwięcej umów dzierżawy zawarto w 2021 r. – 158, obejmujących łącznie 559 ha. Najwięcej umów zawarto na dzierżawę gruntów w grupie obszarowej 1,01-9,99 ha.

Wyszczególnienie	Sprzedaż* gruntów z Zasobu WRSP w województwie małopolskim													
	Ogółem	Liczba umów	Cena	W tym:										
				do 2,00	liczba umów	cena	2,01 - 9,99	liczba umów	cena	10,00 - 99,99	liczba umów	cena	100,00 - 299,99	300,00 i więcej
Rok	[ha]	[szt.]	[zł/ha]	[ha]	[szt.]	[zł/ha]	[ha]	[szt.]	[zł/ha]	[ha]	[szt.]	[zł/ha]	[ha]	[ha]
2017	32	107	30 864	27	105	32 317	5	2	23 438	-	0	0	-	-
2018	19	31	38 476	14	30	33 609	6	1	50 385	-	0	0	-	-
2019	46	75	33 446	40	73	34 270	50	2	27 129	-	-	-	-	-
2020	244	105	34 349	58	101	37 100	34	3	30 014	152	1	30 016	-	-
2021	70	82	36 463	41	79	39 448	2	1	18 437	26	2	33 181	-	-

* Bez transakcji obejmujących grunty pod budynkami, również mieszkalnymi, wyodrębnionymi obiektami, grunty o specyficznym charakterze (np. ze złożami kopalin, pod wodami), a także grunty nierolne. Powierzchnia liczona z dokładnością do 1 m², natomiast wartości podane w tabeli zostały zaokrąglone.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Sprawozdania z działalności Krajowego Ośrodka Wsparcia Rolnictwa w 2017 r, 2018 r, 2019 r., 2020 r., 2021 r.

Wyszczególnienie	Dzierżawa gruntów z Zasobu WRSP w województwie małopolskim															
	Ogółem	Liczba umów	Czynsz	W tym:												
				do 1,00	liczba umów	czynsz	1,01 - 9,99	liczba umów	czynsz	10,00 - 99,99	liczba umów	czynsz	100,00 - 299,99	liczba umów	czynsz	300,00 i więcej
Rok	[ha]	[szt.]	[dt pszenicy /ha]	[ha]	[szt.]	[dt pszenicy /ha]	[ha]	[szt.]	[dt pszenicy /ha]	[ha]	[szt.]	[dt pszenicy /ha]	[ha]	[szt.]	[dt pszenicy /ha]	[ha]
2017	562	144	8,20	27	66	8,90	256	73	10,60	83	4	13,90	195	1	2,40	-
2018	230	118	9,6	35	69	8,9	143	47	6,60	52	2	18,20	-	-	0,00	-
2019	207	101	11,1	33	60	8,90	108	37	12,90	66	4	9,20	-	-	-	-
2020	613	80	9,90	26	54	10,50	43	18	8,60	206	6	12,60	338	2	8,30	-
2021	559	158	19,30	48	94	10,10	148	52	15,70	362	12	22,10	-	-	-	-

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Sprawozdania z działalności Krajowego Ośrodka Wsparcia Rolnictwa w 2017 r, 2018 r, 2019 r., 2020 r., 2021 r.

Środowiskowy wymiar produkcji rolnej

Gospodarka wodna

W 2021 r. Małopolski Ośrodek Doradztwa Rolniczego z siedzibą w Karniowicach, zlecił opracowanie *Wieloletnich planów na rzecz gospodarki wodą w rolnictwie* dla poszczególnych grup powiatów w województwie małopolskim. Publikacja opracowana została w ramach realizacji operacji pod nazwą „Lokalne Partnerstwo ds. Wody (LPW) w Małopolsce” przewidzianej w planie operacyjnym Krajowej Sieci Obszarów Wiejskich na lata 2020-2021 w zakresie SIR, współfinansowanej ze środków Unii Europejskiej w ramach Krajowej Sieci Obszarów Wiejskich Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014–2020.

Grupy powiatów w konfiguracji: 1. gorlicki, limanowski, nowosądecki; 2. nowotarski, suski, tatrzański; 3. myślenicki, oświęcimski, wadowicki; 4. dąbrowski, tarnowski; 5. bocheński, brzeski; 6. olkuski, chrzanowski, 7. krakowski, wielicki oraz 8. miechowski i proszowicki, uwzględniają podobieństwa uwarunkowań geograficznych i ekonomiczno-społecznych prowadzenia działalności rolniczej oraz problemów związanych z korzystaniem z wód podziemnych i powierzchniowych. Zaprezentowane w dalszej części wybrane mapy tematyczne zostały złożone z poszczególnych map grup ww. powiatów.

Obszar województwa małopolskiego zlokalizowany jest w obrębie: dorzecza Wisły (region wodny Małej Wisły, Górnej-Zachodniej Wisły, Górnej-Wschodniej Wisły, Środkowej Wisły) oraz dorzecza Dunaju (region wodny Czarnej Orawy). Wyniki oceny stanu jednolitych części wód powierzchniowych w Małopolsce wskazują na niezadawalających stan wód, z kolei wyniki oceny jednolitych części wód podziemnych wskazują (w zdecydowanej większości) na dobry stan wód.

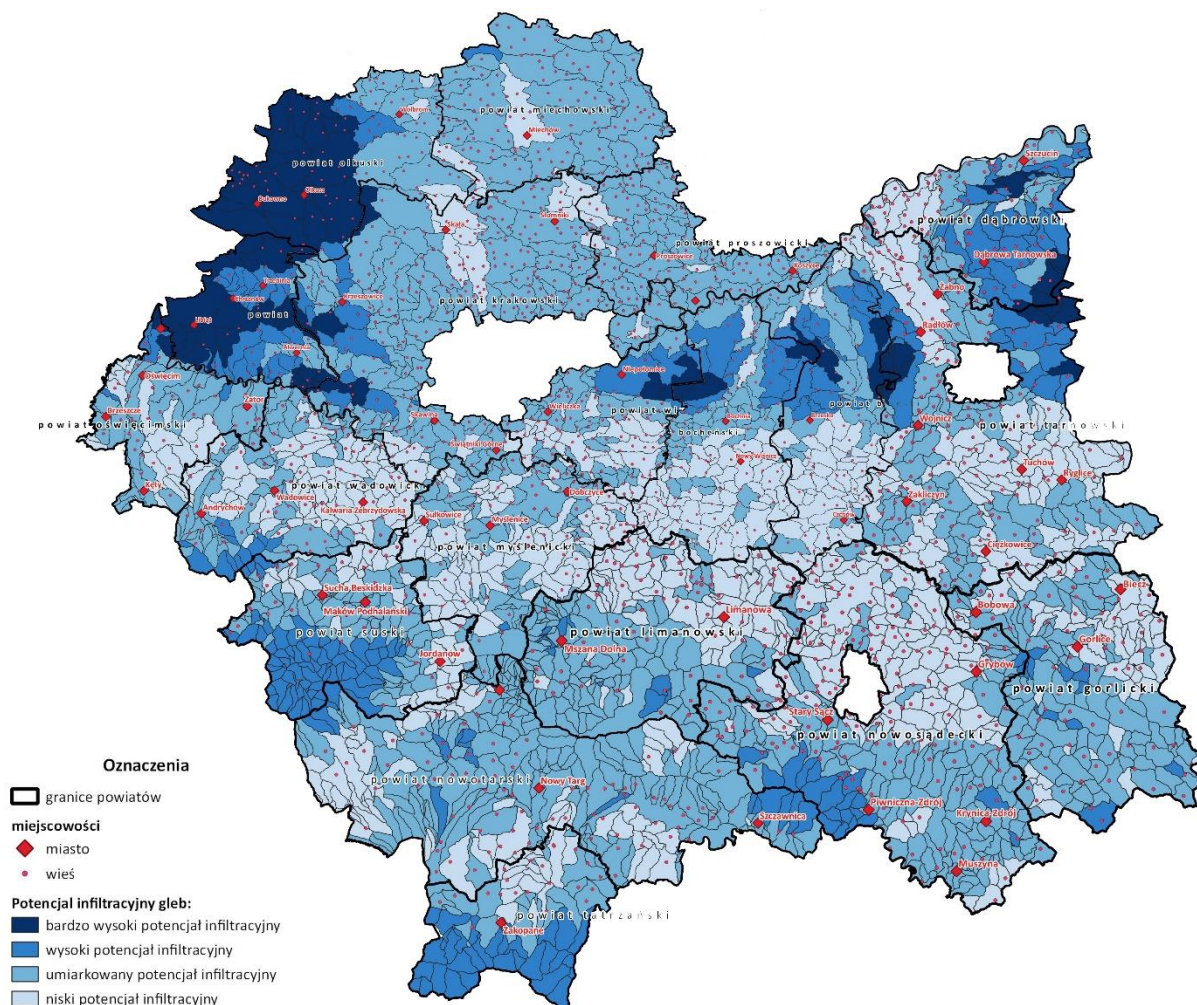
Największy stopień przekształcenia obiegu wody występuje na obszarach zabudowanych – istotnym zmianom ulega bowiem spływ powierzchniowy wód opadowych w kierunku dolin rzek oraz ich transpiracja do atmosfery i infiltracja w glebie. Zdecydowanie niższy stopień przekształcenia obiegu wody ma miejsce na terenach użytkowanych rolniczo, bądź zalesionych. Udział powierzchni uszczelnionej i powierzchni zielonych w zagospodarowaniu terenu mają zasadnicze znaczenie dla jego wrażliwości na zmiany klimatu. Tereny biologicznie czynne obniżają temperaturę powierzchni i temperaturę powietrza, poprawiają wilgotność powietrza oraz znacznie zwiększają retencję krajobrazową wody, zapobiegając podtopieniom i poprawiając mikroklimat.

Zgeneralizowane formy użytkowania gruntów według Corine Land Cover z 2018 r.

Źródło: Wieloletnie plany na rzecz gospodarki wodą w rolnictwie w powiatach: 1. gorlickim, limanowskim i nowosądeckim; 2. nowotarskim, suskim i tatrzańskim; 3. myślenickim, oświęcimskim i wadowickim; 4. dąbrowskim i tarnowskim; 5. bocheńskim i brzeskim; 6. olkuskim i chrzanowskim, 7. krakowskim i wielickim oraz 8. miechowskim i proszowickim, 2021 - zmienione
<https://modr.pl/aktualnosc/wieloletnie-plan-na-rzecz-gospodarki-woda-w-rolnictwie-opracowane-w-ramach-lokalnego>

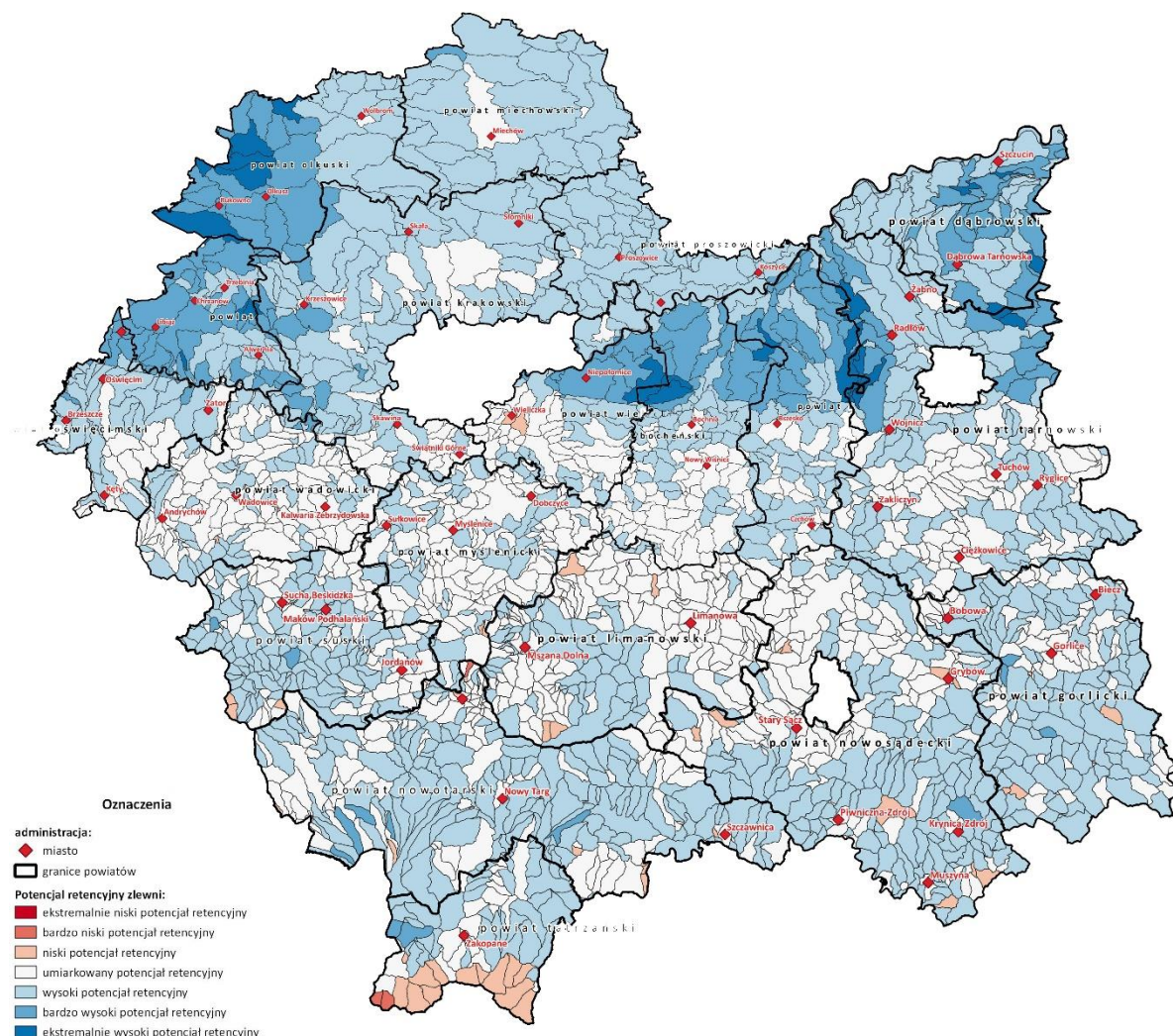
Potencjał infiltracyjny gleb

Źródło: Wieloletnie plany na rzecz gospodarki wodą w rolnictwie w powiatach: 1. gorlickim, limanowskim i nowosądeckim; 2. nowotarskim, suskim i tatrzańskim; 3. myślenickim, oświęcimskim i wadowickim; 4. dąbrowskim i tarnowskim; 5. bocheńskim i brzeskim; 6. olkuskim i chrzanowskim, 7. krakowskim i wielickim oraz 8. miechowskim i proszowickim, 2021 - zmienione
<https://modr.pl/aktualnosc/wieloletnie-plan-na-rzecz-gospodarki-woda-w-rolnictwie-opracowane-w-ramach-lokalnego>

O przebiegu powodzi i podtopień spowodowanych opadami nawałnymi decydują zdolności retencyjne. Potencjał infiltracyjny gleby określa zdolność do infiltracji opadu – niski oznacza glebę podatną na suszę. Zależy głównie od składu granulometrycznego w profilu glebowym do głębokości 1,5 i 2 m, przy czym nie uwzględnia pokrycia terenu roślinnością i sum opadów atmosferycznych. Najwyższym potencjał infiltracyjny gleb obserwowany jest w północno-zachodniej i północno-wschodniej części województwa. Najniższy potencjał występuje w środkowej części województwa.

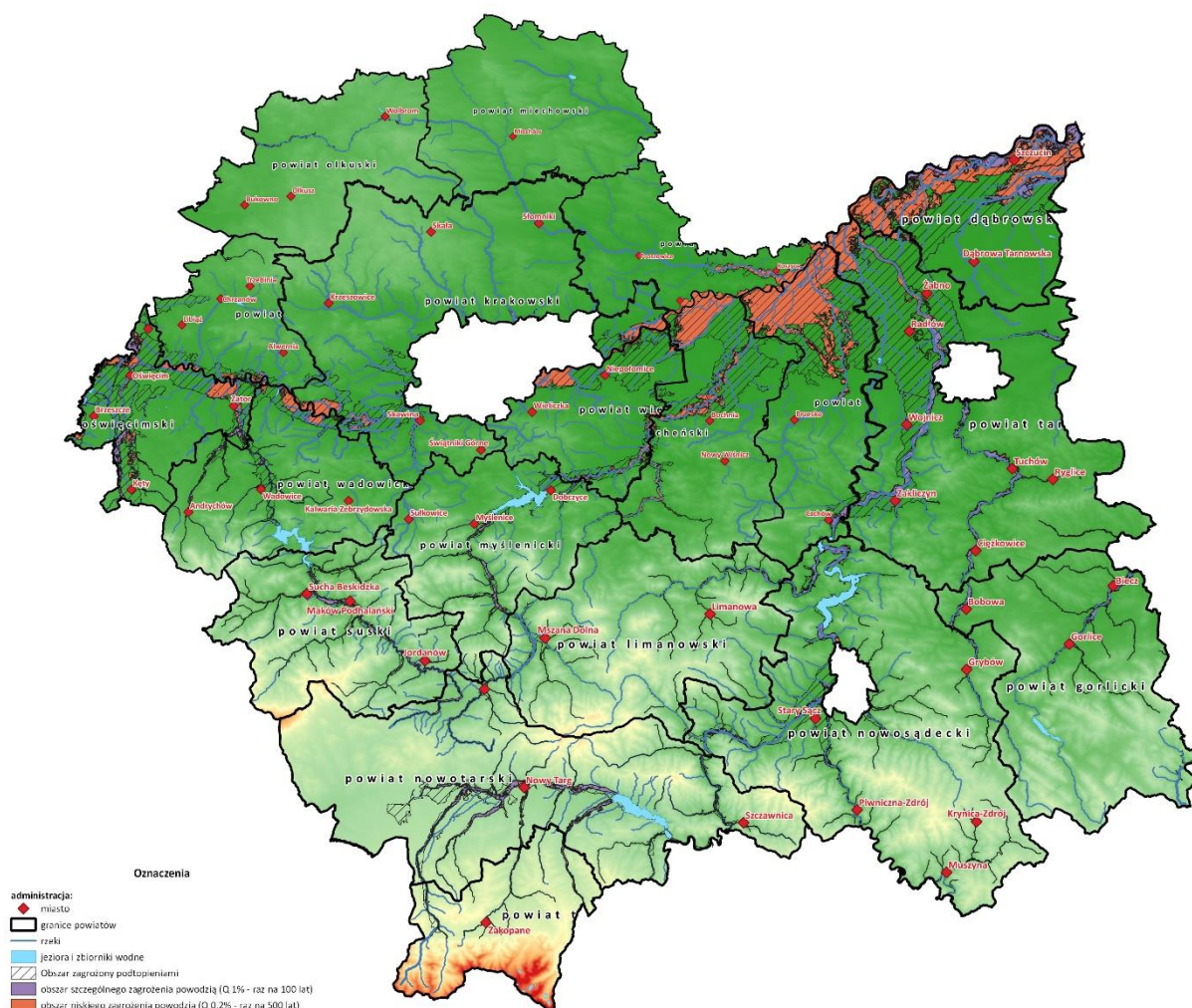
Ogólny potencjał retencyjny zlewni

Źródło: Wieloletnie plany na rzecz gospodarki wodą w rolnictwie w powiatach: 1. gorlickim, limanowskim i nowosądeckim; 2. nowotarskim, suskim i tatrzańskim; 3. myślenickim, oświęcimskim i wadowickim; 4. dąbrowskim i tarnowskim; 5. bocheńskim i brzeskim; 6. olkuskim i chrzanowskim, 7. krakowskim i wielickim oraz 8. miechowskim i proszowickim, 2021 - zmienione
<https://modr.pl/aktualnosc/wieloletnie-plan-na-rzecz-gospodarki-woda-w-rolnictwie-opracowane-w-ramach-lokalnego>

Potencjał retencyjny to zdolność do normalizacji stosunków wodnych poprzez spowolnienie lub ograniczenie odpływu powierzchniowego. Wysokie wartości potencjału retencyjnego obserwowane są w północno-zachodniej i północno-wschodniej części województwa małopolskiego.

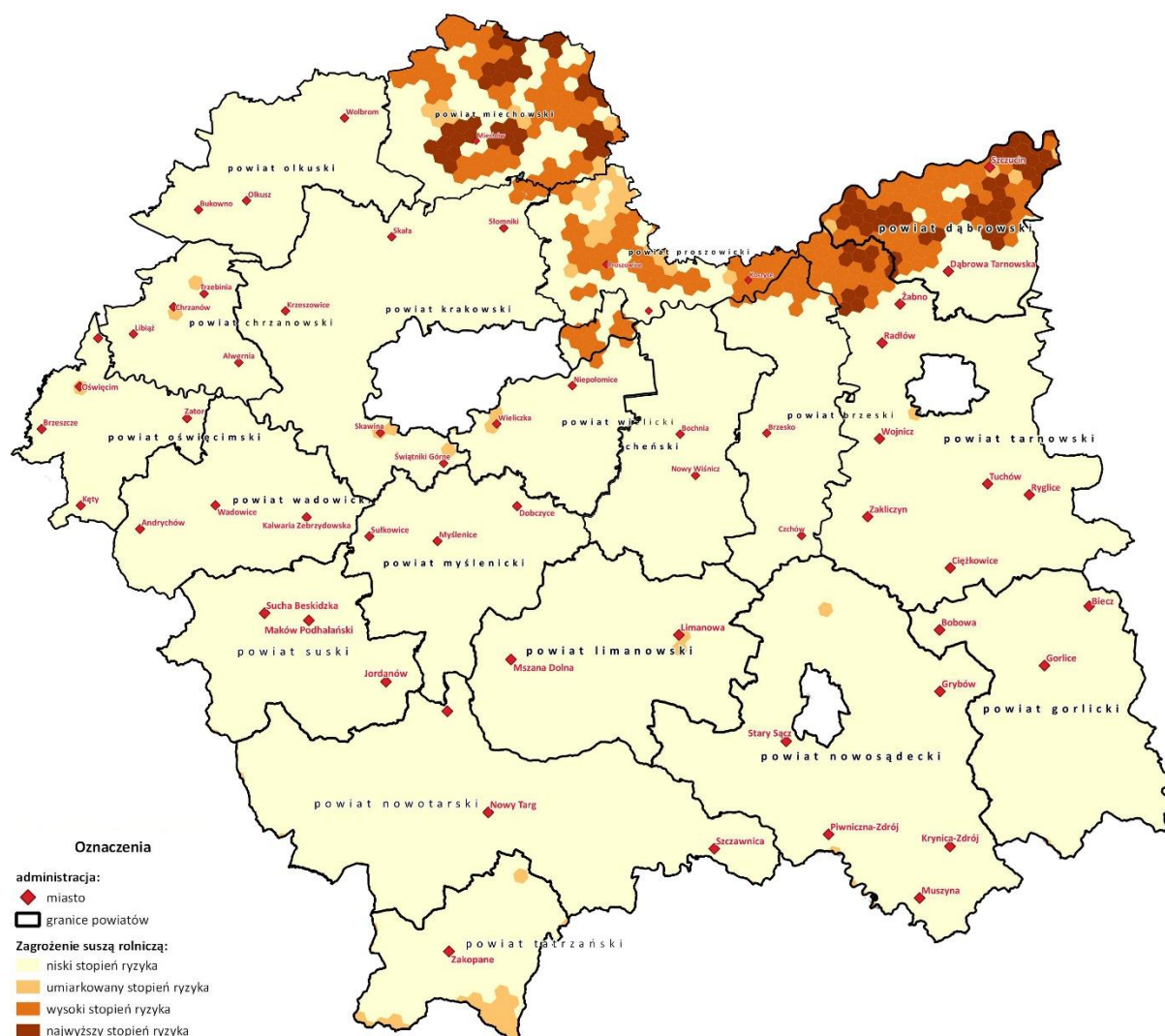
Obszary zagrożenia powodzią i obszary zagrożone podtopieniami

Źródło: Wieleoletnie plany na rzecz gospodarki wodą w rolnictwie w powiatach: 1. gorlickim, limanowskim i nowosądeckim; 2. nowotarskim, suskim i tarnobrzeskim; 3. myślenickim, oświęcimskim i wadowickim; 4. dąbrowskim i tarnowskim; 5. bocheńskim i brzeskim; 6. olkuskim i chrzanowskim, 7. krakowskim i wielickim oraz 8. miechowskim i proszowickim, 2021 - zmienione
<https://modr.pl/aktualnosc/wieleoletnie-plan-na-rzecz-gospodarki-woda-w-rolnictwie-opracowane-w-ramach-lokalnego>

Część województwa małopolskiego znajduje się w granicach obszarów szczególnego zagrożenia powodzią, wyznaczonych w oparciu o zaktualizowane mapy zagrożenia powodziowego. Ujęte zostały obszary, na którym prawdopodobieństwo wystąpienia powodzi wynosi raz na 100 lat, jak również obszary niskiego ryzyka wystąpienia powodzi - raz na 500 lat. Ponadto, uwzględniono zasięg występowania podtopień w sąsiedztwie dolin rzecznych, które mogą nastąpić na skutek podniesienia się zwierciadła wód podziemnych. Modelowania wykonane zostały dla głównych cieków, dlatego też istnieje możliwość wystąpienia tych zjawisk w obrębie mniejszych rzek i potoków. Modelowanie nie uwzględnia również podtopień ze spływu powierzchniowego, które mogą wystąpić przy intensywnych lub długotrwałych opadach deszczu, zwłaszcza w rejonach o dużym stopniu zasklepienia powierzchni terenu i bez dostatecznie rozbudowanej kanalizacji deszczowej i rozwiązań z zakresu retencji wód.

Zagrożenie suszą rolniczą

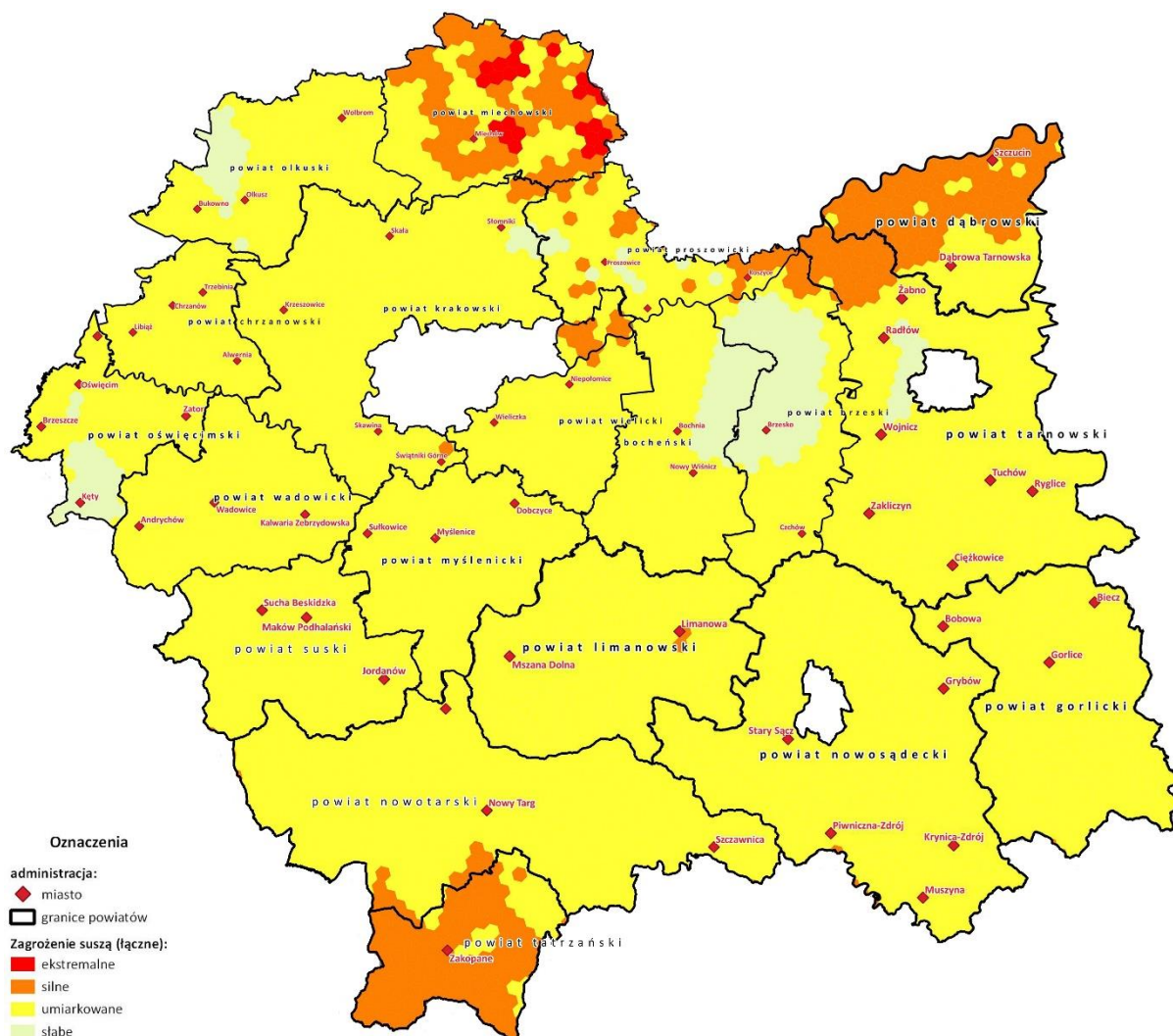

Źródło: Wieloletnie plany na rzecz gospodarki wodą w rolnictwie w powiatach: 1. gorlickim, limanowskim i nowosądeckim; 2. nowotarskim, suskim i tatrzańskim; 3. myślenickim, oświęcimskim i wadowickim; 4. dąbrowskim i tarnowskim; 5. bocheńskim i brzeskim; 6. olkuskim i chrzanowskim, 7. krakowskim i wielickim oraz 8. miechowskim i proszowickim, 2021 - zmienione
<https://modr.pl/aktualnosc/wieloletnie-plan-na-rzecz-gospodarki-woda-w-rolnictwie-opracowane-w-ramach-lokalnego>

Diagnoza występowania suszy rolniczej, jak również łącznego zagrożenia suszą - rolniczą, atmosferyczną, hydrologiczną i hydrogeologiczną, prowadzona była w ramach prac nad projektem Planu Przeciwdziałania Skutkom Suszy.

Wykonane modelowania wskazują, że wysokie stopnie ryzyka zagrożenia suszą rolniczą w województwie małopolskim występują w powiatach miechowskim i proszowickim, północnych częściach powiatów brzeskiego, tarnowskiego i dąbrowskiego, wschodniej części powiatu krakowskiego oraz w południowej części powiatu tatrzańskiego.

Łączne zagrożenie suszą atmosferyczną, rolniczą, hydrologiczną i hydrogeologiczną

Źródło: Wieloletnie plany na rzecz gospodarki wodą w rolnictwie w powiatach: 1. gorlickim, limanowskim i nowosądeckim; 2. nowotarskim, suskim i tatrzańskim; 3. myślenickim, oświęcimskim i wadowickim; 4. dąbrowskim i tarnowskim; 5. bocheńskim i brzeskim; 6. olkuskim i chrzanowskim; 7. krakowskim i wielickim oraz 8. miechowskim i proszowickim, 2021 - zmienione

<https://modr.pl/aktualnosc/wieloletnie-plany-na-rzecz-gospodarki-woda-w-rolnictwie-opracowane-w-ramach-lokalnego>

Łączne zagrożenie wszystkimi rodzajami susz (atmosferyczną, rolniczą, hydrologiczną i hydrogeologiczną) w województwie małopolskim wykazuje wysokie wartości w powiatach miechowskim i tatrzańskim, proszowickim, jak również północnych częściach powiatów brzeskiego, tarnowskiego i dąbrowskiego, wschodniej części powiatu krakowskiego i południowo-zachodniej części powiatu nowotarskiego.

Wskaźnik waloryzacji rolniczej przestrzeni produkcyjnej (WWRPP)

Wskaźnik WRRPP odzwierciedla potencjał rolniczej przestrzeni produkcyjnej wynikający z warunków naturalnych. Został on opracowany w IUNG-PIB w latach siedemdziesiątych, w ramach badań dotyczących metodologii oceny jakości gruntów rolnych w Polsce. Głównym celem badań było stworzenie wskaźników pozwalających na ilościową i przestrzenną ocenę czynników naturalnych, decydujących o potencjalnej wydajności plonów na poziomie lokalnym. WWRPP jest wskaźnikiem zintegrowanym bazującym na ocenie wskaźników poszczególnych elementów siedliska takich jak: jakość i przydatność gleb, stosunki wodne gleb, rzeźba terenu oraz agroklimat.

Wskaźnik waloryzacji rolniczej przestrzeni produkcyjnej (WWRPP)

Źródło: <http://www.onw.iung.pulawy.pl/specyficzne/wwrpp> - zmienione

W województwie małopolskim zdecydowanie mniej korzystne warunki przyrodnicze do produkcji rolniczej występują na południu regionu, gdzie wzrasta udział gleb słabych i bardzo słabych, a dodatkowym utrudnieniem jest bogata rzeźba terenu – wymienić tutaj należy powiaty: tatrzański, nowotarski, suski, limanowski oraz południowe części powiatów: nowosądeckiego i gorlickiego. Uwagę zwraca również powiat olkuski w północno-zachodniej części województwa gdzie występują niekorzystne zjawiska związane z prowadzoną działalnością górniczą. Wysokie wartości wskaźnika

obserwowane są w północnej części województwa, z dominacją na jego terenie gleb bardzo dobrych i dobrych - w powiatach miechowskim, proszowickim, krakowskim czy wadowickim.

Obszary z ograniczeniami naturalnymi (ONW)

Zmiana sposobu delimitacji ONW w okresie programowania 2014-2020 polega na stosowaniu w całej UE jednolitych kryteriów biofizycznych dotyczących klimatu (długość okresu wegetacyjnego, temperatura w okresie wegetacyjnym, brak wody), gleby (słaba przepuszczalność gleby, uziarnienie gleby i kamienistość, głębokość strefy korzeniowej, słabe właściwości chemiczne), gleby i klimatu (nadmierna wilgotność gleby) oraz ukształtowania terenu. Uprzednio stosowanymi kryteriami w Polsce były: Wskaźnik Waloryzacji Rolniczej Przestrzeni Produkcyjnej (WWRPP) – opracowany przez IUNG-PIB oraz czynniki demograficzne: gęstość zaludnienia w gminie i procent ludności w gospodarstwach rolnych.

W województwie małopolskim powiatami w całości zakwalifikowanymi do ONW typu górskiego są : tatrzański i nowotarski, z kolei jedynym zaliczonym w całości jako obszar poza ONW jest powiat proszowicki.

Sumaryczna mapa obszarów z ograniczeniami naturalnymi (ONW) w Polsce

Szkody powstałe wyniku niekorzystnych zjawisk atmosferycznych

Istotnym aspektem wpływającym na wielkość produkcji rolniczej w województwie małopolskim są szkody w gospodarstwach rolnych i działach specjalnych produkcji rolnej znajdujących się na obszarach, na których wystąpiły niekorzystne zjawiska atmosferyczne. Na przestrzeni lat 2017-2021 największy udział wartości strat odnotowano w produkcji roślinnej (średnio 92,6%). Następnie w środkach trwałych (4,1%), w uprawach pod osłonami (1,5%), w zwierzętach gospodarskich (0,8%) oraz w stawach hodowlanych (1%). W 2017 r. gospodarstwa zostały poszkodowane głównie w wyniku wystąpienia przymrozków wiosennych (93,5%), w 2018 r. w wyniku suszy (63,8%), w 2019 r. i 2020 r. w wyniku powodzi (77,4% oraz 54,4%) , natomiast w 2021 r. w wyniku gradu (79,3%).

Wyszczególnienie		Szkody w gospodarstwach rolnych i działach specjalnych produkcji rolnej znajdujących się na obszarach, na których wystąpiły niekorzystne zjawiska atmosferyczne – w województwie małopolskim				
		2017	2018	2019	2020	2021
Ilość poszkodowanych gospodarstw	[szt]	1 029	1 012	4 709	1 369	3 515
Powierzchnia uszkodzonych upraw	[ha]	3 988,09	3 545,30	30 097,22	5 285,76	19 593,32
w tym:	użytki zielone	[ha]	54,61	616,80	3 537,98	213,95
	zboża	[ha]	510,17	1 739,45	18 575,29	1 391,93
	okopowe	[ha]	64,83	11,73	1 541,39	575,02
	pozostałe	[ha]	563,42	153,20	2 649,03	441,83
	warzywa	[ha]	62,94	104,72	2 211,53	123,60
	sady	[ha]	2 807,73	919,40	1 604,93	2 539,95
Powierzchnia upraw uszkodzonych powyżej 70 %	[ha]	bd	1 663,84	12 980,62	3 867,95	7 912,11
Wartość strat w produkcji roślinnej	[zł]	39 500 727,46	16 290 284,31	107 657 720,30	48 530 351,67	148 002 349,10
Straty w uprawach szklarniowych i pod osłonami	[ha]	0,52	0,00	69,12	0,95	43,17
Wartość strat w uprawach pod osłonami	[zł]	132 551,00	0,00	8 165 045,33	67 112,71	902 405,30
Straty w zwierzętach gospodarskich	[szt]	0,00	0,00	39,00	0,00	56 057,00
Wartość strat w zwierzętach gospodarskich	[zł]	0,00	0,00	10 581,56	0,00	6 764 395,07
Straty w stawach hodowlanych (ryby)	[szt]	0,00	542,56	1,25	0,00	550,00
Wartość strat w stawach hodowlanych	[zł]	0,00	864 277,00	8 400,00	0,00	13 201,90
Wartość strat w środkach trwałych	[zł]	374 415,15	326 467,60	5 125 770,88	1 413 579,13	18 809 570,22
Suma wartości strat	[zł]	40 007 693,61	17 481 028,91	120 967 518,07	50 011 043,51	174 491 921,59

Źródło: MUW

Wysokość pomocy udzielonej poszkodowanym, w ramach formuły de minimis oraz poza nią, zestawiono w tabeli:

Wyszczególnienie	Pomoc na szkody w uprawach rolnych spowodowane wystąpieniem niekorzystnych zjawisk atmosferycznych w województwie małopolskim			
	Pomoc de minimis		Pomoc publiczna	
	liczba wniosków	wypłacone kwoty	liczba wniosków	wypłacone kwoty
Rok	[szt]	[zł]	[szt]	[zł]
2017	131	266 411,50	777	3 497 480,82
2018	432	726 050,00	209	563 160,00
2019	696	809 957,13	3301	11 414 386,04
2019 Utrata płynności -COVID19	0	-	244	1 152 669,71
2020	0	-	909	2 534 841,65
2021	815	w trakcie rozpatrywania	1896	w trakcie rozpatrywania

Źródło: ARiMR

Szkody powstałe wyniku niekorzystnych zjawisk atmosferycznych odciskają również swoje piętno w infrastrukturze komunalnej jednostek samorządu terytorialnego. Wysokość powstałych strat oraz środków przeznaczonych na ich usuwanie obrazuje poniższa tabela.

Wyszczególnienie	Weryfikacja strat przez Komisję Wojewódzką oraz ilość zrealizowanych zadań i wysokość otrzymanych środków dotyczących usuwania skutków klęsk żywiołowych i usuwania skutków ruchów osuwiskowych ziemi – w infrastrukturze komunalnej JST woj. małopolskiego				
	Wartość zweryfikowanych strat przez Komisję Wojewódzką	Ilość zrealizowanych zadań - usuwanie skutków klęsk żywiołowych z wyłączeniem osuwisk	Ilość zrealizowanych zadań - usuwanie skutków ruchów osuwiskowych ziemi	Wysokość środków dotacji przeznaczonych na usuwanie skutków klęsk żywiołowych z wyłączeniem osuwisk	Wysokość środków dotacji przeznaczonych na usuwanie skutków ruchów osuwiskowych ziemi
2017 r.					
Gminy	40 494 947,00	283	14	36 608 208,00	4 898 408,00
Powiaty	13 372 252,00	42	9	21 832 035,00	5 204 510,00
Samorząd woj.	509 500,00	0	2	0,00	5 446 420,00
Razem	54 376 699,00	325	25	58 440 243,00	15 549 338,00
2018 r.					
Gminy	75 740 347,00	361	11	82 204 716,25	7 831 552,00
Powiaty	19 228 810,00	47	11	32 106 009,00	9 347 380,00
Samorząd woj.	6 947 850,00	0	1	0,00	60 840,00
Razem	101 917 007,00	408	23	114 310 725,25	17 239 772,00
2019 r.					
Gminy	115 175 379,00	274	12	65 976 348,00	7 647 649,00
Powiaty	50 344 340,00	43	9	31 353 237,00	6 252 472,00
Samorząd WM	10 275 800,00	0	5	0,00	722 057,00
Razem	175 795 519,00	317	26	97 329 585,00	14 622 178,00
2020 r.					
Gminy	89 051 786,00	34	0	6 468 025,00	0,00
Powiaty	17 308 924,00	3	3	627 258,00	7 902 118,00
Samorząd woj.	46 540 643,00	0	2	0,00	288 016,00
Razem	152 901 353,00	37	5	7 095 283,00	8 190 134,00
2021 r.					
Gminy	70 025 739,00	115	9	30 004 038,00	6 174 551,00
Powiaty	19 396 877,00	11	6	13 335 788,00	1 198 118,00
Samorząd woj.	0,00	0	2	0,00	2 256 432,00
Razem	89 422 616,00	126	17	43 339 826,00	9 629 101,00

Źródło: UMWM

Szkody łowieckie

Na terenie województwa małopolskiego od 1 kwietnia 2022 r. obowiązuje podział na 242 obwody łowieckie. Koła łowieckie, które dzierżawią ww. obwody zrzeszone są w 6 Zarządach Okręgowych Polskiego Związku Łowieckiego – Bielsko-Biała, Katowice, Kielce, Kraków, Nowy Sącz oraz Tarnów.

Podział województwa na obwody łowieckie ma szczególne znaczenie, jeśli chodzi o kwestię szacowania szkód powstałych w uprawach i płodach rolnych. W zależności bowiem od miejsca wystąpienia szkody – w obrębie obwodu łowieckiego czy poza nim, oraz typu zwierząt łownych, które wyrządziły szkodę, odszkodowania wypłacane są przez dzierżawcę/zarządcę obwodu łowieckiego lub ze środków budżetu państwa (zgodnie ze schematem).

W roku gospodarczym 2020/2021 (1 kwietnia – 31 marca) dzierżawcy lub zarządcy obwodów łowieckich wypłacili odszkodowania w łącznej kwocie 2 373 374 zł (powierzchnia zredukowana 1138 ha); a w kolejnym roku 2021/2022 – 2 406 641 zł (powierzchnia zredukowana 809 ha).

Z kolei zarząd województwa małopolskiego wypłacił ze środków budżetu państwa odszkodowania w kwocie 573 670,47 zł w 2020 r. i 551 413,76 w 2021 r., a powierzchnia zredukowana wyniosła w obu przypadkach ponad 70 ha.

Przytoczone dane wieloletnie dotyczące kwot wypłaconych odszkodowań i powierzchni zredukowanej wskazują na znaczną skalę szkód wyrządzonych przez zwierzyinę łowną w uprawach i płodach rolnych w województwie małopolskim.

Wyszczególnienie	Szkody łowieckie w województwie małopolskim - w gestii zarządcy lub dzierżawcy obwodu łowieckiego		
	Liczba wypłaconych odszkodowań	Powierzchnia zredukowana upraw (zaokrąglona)	Kwota wypłaconych odszkodowań
Rok (1 kwietnia – 31 marca)	[szt.]	[ha]	[zł]
ZO PZŁ Bielsko -Biała			
2017/2018	b.d.	147	247 000,00
2018/2019	b.d.	117	200 070,00
2019/2020	b.d.	178	401 280,00
2020/2021	b.d.	181	560 609,00
2021/2022	b.d.	170	806 407,00
ZO PZŁ Kielce			
2017/2018	b.d.	b.d.	b.d.
2018/2019	b.d.	b.d.	b.d.
2019/2020	b.d.	b.d.	b.d.
2020/2021	71	30	38 605,00
2021/2022	55	14	20 635,00
ZO PZŁ Katowice			
2017/2018	49	56	62 312,00
2018/2019	56	52	53 829,00
2019/2020	90	123	103 809,00
2020/2021	48	55	64 845,00
2021/2022	56	70	72 661,00
ZO PZŁ Kraków			
2017/2018	b.d.	225	811 045
2018/2019	b.d.	204	534 853
2019/2020	b.d.	339	1 001 126
2020/2021	b.d.	262	859 861

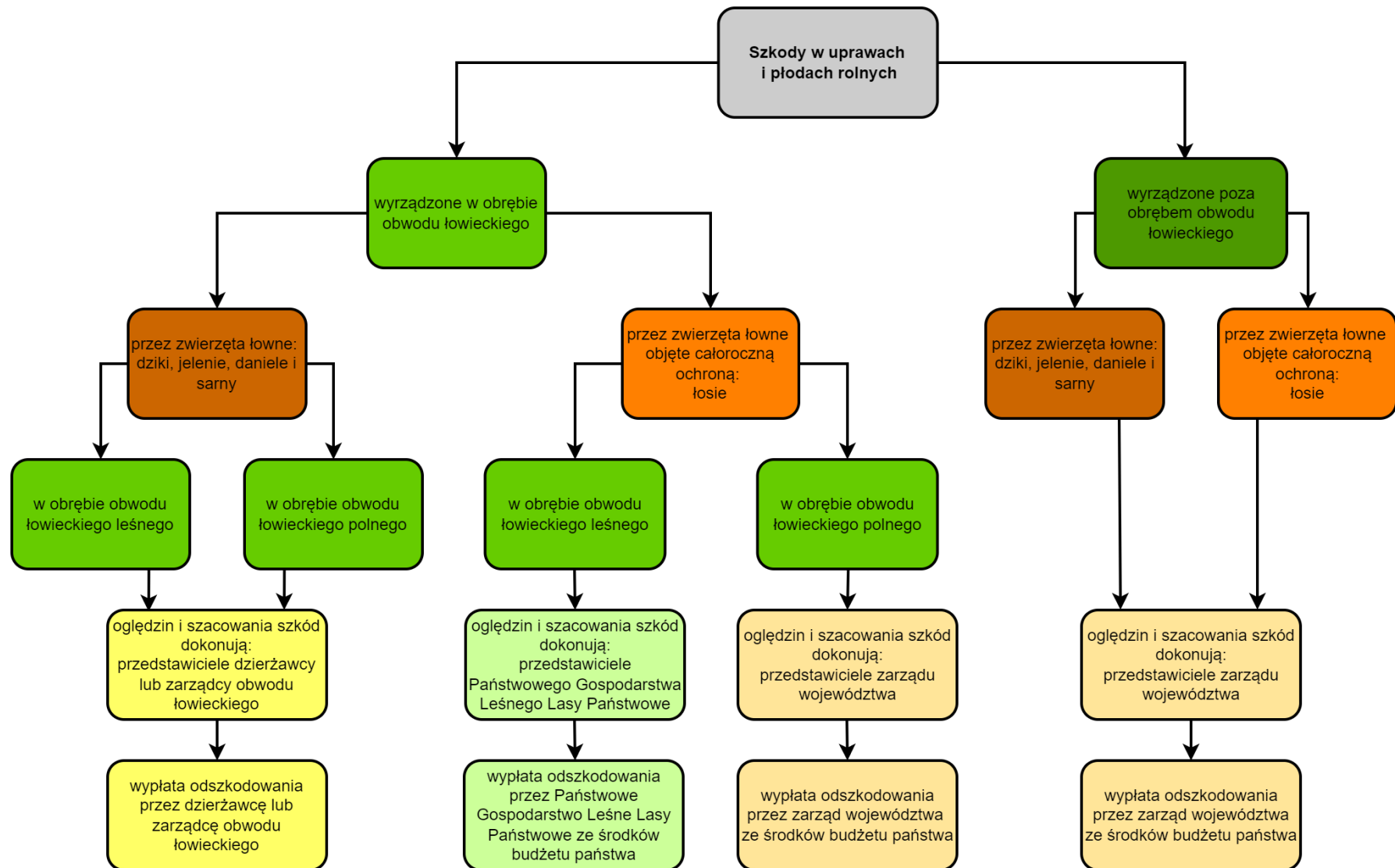
2021/2022	b.d.	208	825 436
ZO PZŁ Nowy Sącz			
2017/2018	796	289	401 483,00
2018/2019	720	230	320 608,00
2019/2020	825	305	424 781,00
2020/2021	711	255	333 287,00
2021/2022	662	164	299 351,00
ZO PZŁ Tarnów			
2017/2018	587	267	536 800,00
2018/2019	701	280	616 700,00
2019/2020	620	253	489 300,00
2020/2021	951	385	554 772,00
2021/2022	485	185	402 786,00

Źródło: Zarządy Okręgowe PZŁ - Bielsko-Biała, Katowice, Kielce, Kraków, Nowy Sącz oraz Tarnów

Wyszczególnienie	Szacowanie szkód łowieckich w województwie małopolskim – w gestii zarządu województwa		
	Liczba wypłaconych odszkodowań	Powierzchnia zredukowana	Kwota wypłaconych odszkodowań
Rok	[szt.]	[ha]	[zł]
2017	220	94,99	473 277,86
2018	196	89,58	482 642,88
2019	324	58,02	615 387,46
2020	409	77,67	573 670,47
2021	321	72,87	551 413,76

Źródło: UMWM

Odstępiono od przedstawienia danych dotyczących wypłaty odszkodowań przez Państwowe Gospodarstwo Leśne Lasy Państwowe ze środków budżetu państwa z uwagi na znikomy ich udział w ogóle wypłacanych odszkodowań oraz brak możliwości pozyskania wiarygodnych danych odnoszących się wyłącznie do województwa małopolskiego.

Źródło: <https://modr.pl/aktualnosc/obwody-lowieckie-szacowanie-szkod-w-uprawach-i-plodach-rolnych>

Działalność gospodarcza związana z rolnictwem

Przetwórstwo rolno-spożywcze i dystrybucja produktów

Specyfika małopolskiego, bardzo rozdrobnionego rolnictwa jest przyczyną tworzenia się małych zakładów przetwórczych, często zlokalizowanych na terenie posiadanego gospodarstwa. Wprowadzone oraz aktualizowane na przestrzeni ostatnich lat rozwiązania prawne dopuszczają formy produkcji i sprzedaży żywności wyprodukowanej przez rolników w ich własnych gospodarstwach. Jest to sprzedaż w ramach krótkiego łańcucha żywności czyli takiego, w którym nie ma pośredników między rolnikiem, a konsumentem. Konsumenci coraz częściej doceniają nabywanie nieprzetworzonych produktów od znanych, lokalnych producentów. W zależności od uwarunkowań i możliwości gospodarstwa rolnik może prowadzić następujące formy działalności:

- rolniczy handel detaliczny (RHD) - w ramach którego można wprowadzać do obrotu żywność nieprzetworzoną, jak również przetworzoną pod warunkiem, że pochodzi ona w całości lub w części z własnej hodowli, uprawy lub chowu;
- sprzedaż bezpośrednią (SB) – w ramach której prowadzona jest sprzedaż żywności pochodzącej z własnego gospodarstwa, w żaden sposób nieprzetworzonej.

Dane Wojewódzkiego Inspektoratu Weterynarii w Krakowie dotyczące ilości podmiotów prowadzących działalność w ramach krótkiego łańcucha żywności w zakresie przetworzonej i nieprzetworzonej żywności pochodzenia zwierzęcego w 2022 r. wskazują na ponad 4-krotny ich wzrost w porównaniu do roku 2017.

Wyszczególnienie	Ilość podmiotów prowadzących działalność w ramach krótkiego łańcucha żywności w województwie małopolskim – produkty pochodzenia zwierzęcego		
	Ogółem	Ilość podmiotów RHD	Ilość podmiotów SB
2017	611	78	533
2018	728	143	585
2019	1375	616	759
2020	1848	950	898
2021	2172	1210	962
2022	2638	1679	959

Źródło: WIW w Krakowie

W ramach rolniczego handlu detalicznego na terenie województwa małopolskiego aktualnie zarejestrowanych jest 1679 podmiotów, w tym :

- 1011 podmiotów produkujących produkty pszczele nieprzetworzone;
- 128 podmiotów produkujących jaja od drobiu;
- 124 podmioty produkujące produkty mleczne;
- 85 podmiotów produkujących mleko surowe;
- 76 podmiotów produkujących przetwory mięsne;
- 73 podmioty produkujące świeże mięso wołowe, wieprzowe, baranie i kozie;
- 54 podmiotów produkujących gotowe posiłki, potrawy;
- 40 podmiotów produkujących surową śmietanę;
- 31 podmiotów produkujących świeże mięso drobiowe lub zajęczaków;

- 23 podmioty produkujące pieczywo cukiernicze, ciasta i ciastka,
- 13 podmiotów produkujących produkty rybołówstwa;
- 12 podmiotów produkujących wyroby cukiernicze;
- 9 podmiotów produkujących produkty jajeczne.

W ramach sprzedaży bezpośredniej na terenie województwa małopolskiego aktualnie zarejestrowanych jest 959 podmiotów, w tym:

- 793 podmioty wprowadzających do obrotu nieprzetworzone produkty pszczele;
- 72 podmiotów wprowadzających do obrotu jaja konsumpcyjne;
- 38 podmiotów wprowadzających do obrotu produkty rybołówstwa;
- 21 podmiotów wprowadzających do obrotu mleko i śmietanę;
- 16 podmiotów wprowadzających do obrotu drób;
- 10 podmiotów wprowadzających do obrotu zajęczaki;
- 9 podmiotów wprowadzających do obrotu zwierzynę łowną.

Państwowa Inspekcja Sanitarna zajmuje się kontrolowaniem gospodarstw prowadzących działalność w ramach krótkiego łańcucha żywności w zakresie produkowania i sprzedaży produktów pochodzenia roślinnego. Według danych Wojewódzkiej Stacji Sanitarno-Epidemiologicznej w Krakowie, na koniec 2021 r. w województwie małopolskim było 4910 takich podmiotów (stan na dzień 31.12.2021), a 7 miesięcy później kontroli Stacji podlegało już 5050 podmiotów (stan na dzień 31.07.2022). Trend zwykły zgłaszania poszczególnych rodzajów działalności w województwie małopolskim obrazuje poniższa tabela.

Wyszczególnienie	Ilość podmiotów prowadzących działalność w ramach krótkiego łańcucha żywności w województwie małopolskim – produkty pochodzenia roślinnego	
	Zgłoszenia do 31.12.2021 r.	Zgłoszenia do 31.07.2022 r.
Rodzaj działalności		
Producenci pierwotni	220	337
RHD	11	12
Dostawcy bezpośredni	221	208
Producenci pierwotni, RHD	17	24
Producenci pierwotni, dostawcy bezpośredni	4319	4337
Producenci pierwotni, dostawcy bezpośredni, RHD	122	132

Źródło: WSSE w Krakowie

Kanały dystrybucji produktów rolno-spożywczych

W bazie Małopolskiego Ośrodka Doradztwa Rolniczego z siedzibą w Karniowicach widnieje 48 targowisk funkcjonujących w obrębie województwa. Brak targowisk odnotowano w powiatach: chrzanowski, miechowski, myślenicki i tatrzański.

Wyszczególnienie	Wybrane targowiska w województwie małopolskim – widniejące w bazie MODR				
	Miejscowość	Nazwa	Asortyment		
			owoce i warzywa	zboża	zwierzęta
Powiat bocheński	Kobylec	Targowisko Łapanów	x	x	x
	Bochnia	Mój rynek	x	x	x
Powiat brzeski	Brzesko ul. Głowackiego 40	Plac Targowy	x		
Powiat chrzanowski	-				
Powiat dąbrowski	Dąbrowa Tarnowska ul. Jagiellońska 7	Targowisko	x	x	
	Szczucin ul. Targowa	Targowisko	x	x	x
Powiat gorlicki	Gorlice, ul. Biecka 60	Jarmark Pogórzański	x		
	Gorlice, ul. Sienkiewicza	Targowisko	x		
	Gorlice	Plac Dworzysko	x		
Powiat krakowski	Kraków	Stary Kleparz	x		
	Kraków	Rybitwy	x		
	Kraków	Plac Imbramowski	x		
	Krzeszowice	Targowisko	x	x	x
	Skała	Targowisko	x		
Powiat limanowski	Limanowa, ul. Krakowska	Targowisko Sowliny	x	x	
	Limanowa	Plac Targowy	x		
	Mszana Dolna	Targowisko	x		
Powiat miechowski	-				
Powiat myślenicki	-				
Powiat nowosądecki	Nowy Sącz	Rynek Maślany	x		
	Nowy Sącz	Targowica	x	x	
	Nowy Sącz	Bazarek koło sklepu Europa	x	x	
	Krościenko	Targowica	x	x	
	Łącko	Targowica	x	x	x
	Stary Sącz	Rynek Maślany	x	x	x
	Stary Sącz	Targowisko miejskie - Mój Rynek	x	x	x
Powiat nowotarski	Nowy Targ	Jarmark	x	x	x
	Nowy Targ	Plac Evry	x		
	Nowy Targ	Maślany rynek	x		x
	Jabłonka	Kiermasz	x	x	
	Rabka Zdrój	Plac targowy	x		
Powiat olkuski	Wolbrom	Targowisko	x	x	x
	Olkusz	Targowisko	x		
Powiat oświęcimski	Oświęcim	Targowisko miejskie „Mój Rynek”	x		
Powiat proszowicki	Proszowice	Targowisko	x	x	
Powiat suski	Sucha Beskidzka	Targowisko miejskie		x	

	Maków Podhalański	Targowisko miejskie	x	x	
	Jordanów	Targowisko miejskie	x	x	
Powiat tarnowski	Zakliczyn	Targ	x	x	
	Tarnów	Kapłanówka	x	x	
	Tarnów	Burek	x		
	Tarnów	Gielda	x		x
	Tuchów	Targowisko	x		
	Ciężkowice	Targowisko	x		
Powiat tatrzański	-				
Powiat wadowicki	Wadowice	Plac targowy nad Choczenką	x	x	x
	Wadowice	Plac targowy na Placu Getta	x		
	Andrychów	Targowisko przy ul. Batorego	x	x	x
	Andrychów	Targowisko przy ul. Przemysłowej	x	x	x
	Kalwaria Zebrzydowska	Plac targowy	x	x	x
Powiat wielicki	Wieliczka	Plac targowy	x		
	Gdów	Plac targowy	x	x	

Źródło: MODR

Powyższa lista targowisk ulegnie modyfikacji ze względu na wejście w życie od 1 stycznia 2022 r. ustawy z dnia 29 października 2021 r. o ułatwieniach w prowadzeniu handlu w piątki i soboty przez rolników i ich domowników (Dz.U.2021 r. poz. Nr. 2290). Zgodnie z jej treścią miejsce do prowadzenia przedmiotowego handlu wyznacza rada gminy w drodze uchwały. Wyznaczenie takiego miejsca, należy do zadań własnych gminy o charakterze obowiązkowym. Przedmiotem handlu na wyznaczonych miejscach mogą być tylko produkty rolne lub spożywcze oraz wyroby rękodzieła wytworzone w gospodarstwie rolnym.

Według stanu na koniec lipca 2022 r. w województwie małopolskim w:

- 154 gminach podjęto stosowne uchwały,
- 3 gminach prowadzone są ustalenia dotyczące lokalizacji targowisk,
- 13 gminach nie podjęto stosownej uchwały,
- 12 gminach nie ma możliwości podjęcia stosownej uchwały ze względu na brak miejsca na lokalizację targowisk.

Większość gmin, w których nie podjęto uchwał stanowią małe gminy o charakterze rolniczym w których nie ma zainteresowania takim placem. Sprzedaż produktów rolnych oraz nadwyżek sezonowych np. owoców lub warzyw prowadzona jest bezpośrednio w gospodarstwie, przy domach lub drogach. Są też duże gminy takie jak np. miasto Tarnów, które nie planują organizacji placu targowego.

(Źródło: MIR)

Do inicjatyw wspierających i promujących ideę sprzedaży w ramach krótkich łańcuchów dostaw w województwie małopolskich należą:

- Targ Pietruszkowy – to miejsce, w którym ekologiczna i naturalna żywność, uprawiana, wyhodowana i wytworzona w granicach ok. 150 km od Krakowa, sprzedawana jest bezpośrednio przez rolników. Łączy ze sobą sprzedawców – lokalnych hodowców i rolników z mieszkańcami Krakowa. Targ działa na zasadzie non-profit. Wszelkie wpływy z Targu są przeznaczone na jego rozwój. Obecnie zysk wystarcza na organizację Targu w podstawowym wymiarze, ale planowany jest sukcesywny rozwój inicjatywy. Targ Pietruszkowy odbywa się w Krakowie na Placu Niepodległości oraz na parterze KS Korona.

Źródło: <https://targpietruszkowy.pl/>

- Paczka od rolnika – to projekt realizowany wyłącznie przez rolników. Rolnicy realizują sprzedaż swoich własnych produktów pod marką „Odrolnika” i w formie tzw. „Paczki od rolnika”, która polega na tym, że wszyscy producenci prowadzą sprzedaż bezpośrednią. Stowarzyszenie GRUPA ODROLNIKA pełni funkcję koordynatora, zajmując się równocześnie rozwojem projektu i promocją idei sprzedaży bezpośredniej. Dzięki temu rolnicy uzyskują lepszą cenę za swoje produkty, natomiast konsumenci mają dostęp do świeżej, wysokiej jakości żywności.

Źródło: <https://www.paczkaodrolnika.pl/>

- e-Bazarek - powstały pod patronatem Ministerstwa Rolnictwa i Rozwoju Wsi w czerwcu 2020 r. portal Małopolski e-bazarek, umożliwia się wystawcom promocję ich produktów, natomiast konsumentom bezpośredni kontakt z producentem. Za pośrednictwem systemu konsument może nabywać produkty bezpośrednio w gospodarstwie. Uczestnictwo dla podmiotów zarejestrowanych w systemie jest bezpłatne. Obecnie w systemie zarejestrowanych jest ponad 1251 produktów (ciągłość weryfikacji i sezonowości aktualnej oferty) oraz ponad 439 producentów. W długoletniej perspektywie zaplanowano rozszerzenie funkcjonalności o sprzedaż stacjonarną prowadzoną cyklicznie przy Małopolskim Ośrodku Doradztwa Rolniczego z siedzibą w Karniowicach.

Źródło: <https://www.malopolskiebazarek.pl/>

Grupy producentów rolnych

Zgodnie ze stanem na 30.06.2022 r. liczba grup producentów rolnych w województwie małopolskim wynosi 10. Od 2016 roku nie została uznana żadna nowa grupa producentów rolnych.

W roku 2021 wykreślono z rejestru 2 grupy producentów rolnych. Największą liczbę członków zawiera Zrzeszenie Producentów Tytoniu w Krakowie – 217 osób. Grupy producentów rolnych w Małopolsce skupiają się wokół różnych rodzajów produkcji, choć największa liczba członków sumarycznie skupia się wokół produkcji liści suszonych tytoniu. W rejestrze pozostaje 5 grup utworzonych w obszarze produkcji zwierzęcej oraz 4 grupy zrzeszające producentów roślin w tym dwie zajmujące się gatunkami przemysłowymi (tytoń) i jedna mieszana z udziałem producentów roślin przemysłowych (gatunki oleiste).

Wyszczególnienie	Rejestr grup producentów rolnych zgodnie z art. 9 ust. 2 ustawy o grupach producentów rolnych i ich związkach oraz o zmianie innych ustaw z dnia 15 września 2000 r., Dz. U. z 2022 r., poz. 395	
Nazwa grupy	Nazwa produktu	Liczba członków
SĄDECKA GRUPA PRODUCENTÓW OWOCÓW I WARZYW "OWOC ŁĄCKI" SP.ZO.O.	Owoce i warzywa	82
ZWIĄZEK PRODUCENTÓW TRZODY CHLEWNEJ W PAŁEczNICY	Trzoda chlewna żywa	20
ZRZESZENIE PLANTATORÓW TYTONIU PROSZOWICE - OPATKOWICE	Liście tytoniu suszone	70
SĄDECKA GRUPA PRODUCENTÓW JAJ "AGRO-FERMA" SP. ZO.O.	Jaja ptasie	8
SPÓŁDZIELNIA EKO-TUCZ KSIĄŻ WIELKI	Świnie żywe, prosięta, warchlaki, mięso wieprzowe: świeże, chłodzone, mrożone	27
ZRZESZENIE PRODUCENTÓW TYTONIU W KRAKOWIE	Liście tytoniu suszone	217
GRUPA PRODUCENTÓW DROBIU "GAL - DROB" SP. ZO.O.	Drób żywy, mięso lub jadalne podroby drobiowe: świeże, chłodzone, mrożone: kurczaki	5
SPÓŁDZIELCZA GRUPA PRODUCENTÓW ZBÓŻ I RZEPAKU PROF- AGRO	Ziarno zbóż i nasiona roślin oleistych	24
GRUPA PRODUCENTÓW DROBIU "GRUP - DROB" SP. ZO.O	Drób żywy, mięso lub jadalne podroby drobiowe: świeże, chłodzone, mrożone: kurczaki lub kaczki	5

Źródło: <https://www.gov.pl/web/arimr/>

Zgodnie z rejestrem wstępnie uznanych grup producentów, uznanych organizacji producentów i ich zrzeszeń oraz ponadnarodowych organizacji producentów i ich zrzeszeń województwo małopolskie zawiera 13 podmiotów, funkcjonujących na rynku owoców i warzyw. Najliczniejsza z pośród ujętych w wymienionym zestawieniu organizacja zrzesza 82 członków.

Wyszczególnienie	Rejestr wstępnie uznanych grup producentów, uznanych organizacji producentów i ich zrzeszeń oraz ponadnarodowych organizacji producentów i ich zrzeszeń (według stanu na dzień 12.08.2022 r)
Nazwa grupy	Liczba członków
Spółdzielnia Ogrodnicza "Grodzisko"	10
Sądecka Grupa Producentów Owoców i Warzyw "Owoc Łącki" sp. z o.o.	82
Zrzeszenie Plantatorów Owoców i Warzyw dla Tymbark GMW	0
Sądecka Grupa Producentów Owoców i Warzyw OLSAD Sp. z o.o	0
SADOWNICZA SPÓŁDZIELNIA HANDLOWA "ŁOSOSINA"	21
Spółdzielnia Producentów Warzyw TRAF w Tropiszowie	6
Grupa Producentów Owoców ZELSAD Sp. z o.o.	11
Grupa Producentów Rolnych PIECZARKA GALICYJSKA Sp. z o.o.	9
BESKID GRUPA PRODUCENTÓW OWOCÓW I WARZYW SPÓŁKA Z OGRANICZONĄ ODPOWIEDZIALNOŚCIĄ W UPADŁOŚCI LIKWIDACYJNEJ	0
Spółdzielnia Ogrodnicza "GÓR SAD"	6
Grupa Producentów Warzyw AGRO CENTRUM CHARSZNICA Sp. z o. o	0
ZRZESZENIE PRODUCENTÓW WARZYW I OWOCÓW PRZY POLAN POLSKO FRANCUSKIEJ SPÓŁCE Z OGRANICZONĄ ODPOWIEDZIALNOŚCIĄ JOINT VENTURE	0
Broś Broś Spółka z Ograniczoną Odpowiedzialnością	6

Źródło: <https://www.gov.pl/web/arimr/>

Agroturystyka

W województwie małopolskim, o niskim areale gospodarstw rolnych, agroturystyka jest dodatkowym, a w niektórych przypadkach głównym źródłem dochodu. Gospodarstwa oprócz podstawowego zakresu swej działalności tj. wynajmu pokoi, świadczą również dodatkowe usługi tj. sprzedaż produktów tradycyjnych czy rękodzielniczych. Na podstawie danych z 585 gospodarstw agroturystycznych, figurujących w bazie gospodarstw agroturystycznych prowadzonej przez MODR, można zauważyć tendencję wzrostową rozwoju agroturystyki wraz z dodatkowymi elementami, w tym rolniczym handlem detalicznym i sprzedażą bezpośrednią. Od stycznia 2017 r. rolnicy mają możliwość sprzedaży wyprodukowanych i przetworzonych w swoim gospodarstwie produktów zwierzęcych i roślinnych.

Wyszczególnienie	Ilość gospodarstw agroturystycznych według bazy prowadzonej przez Małopolski Ośrodek Doradztwa Rolniczego z siedzibą w Karniowicach w 2021 r.
MAŁOPOLSKIE	585
Powiat bocheński	24
Powiat brzeski	21
Powiat chrzanowski	2
Powiat dąbrowski	8
Powiat gorlicki	35
Powiat krakowski	55
Powiat limanowski	51
Powiat miechowski	1
Powiat myślenicki	45
Powiat nowosądecki	51
Powiat nowotarski	66
Powiat olkuski	4
Powiat oświęcimski	3
Powiat proszowicki	2
Powiat suski	48
Powiat tarnowski	44
Powiat tatrzański	61
Powiat wadowicki	43
Powiat wielicki	21

Źródło: MODR

Wsparcie rolnictwa

System doradztwa rolniczego

W Polsce system doradztwa rolniczego ma charakter publiczno-prywatny. Tworzą go m.in. jednostki doradztwa rolniczego, izby rolnicze, organizacje i związki branżowe rolników, jak również prywatne firmy doradcze, instytuty badawcze i uczelnie rolnicze. Publiczne doradztwo, którego historia sięga niemal 100 lat, tworzą wojewódzkie ośrodki doradztwa rolniczego oraz centrum doradztwa rolniczego.

Małopolski Ośrodek Doradztwa Rolniczego posiada w swych strukturach 17 Powiatowych Zespołów Doradztwa Rolniczego (2 z nich obejmują swoim działaniem obszar 2 powiatów), w których pracuje 138 pracowników, obsługujących 182 gminy. Łącznie w Ośrodku zatrudnionych jest 199 osób (stan na dzień 31.12.2021 r.) W 2021 r. w ramach udzielonego przez Ośrodek wsparcia rolnikom i mieszkańcom obszarów wiejskich m.in. poprzez prowadzoną działalność szkoleniową, doradczą, informacyjną i upowszechnieniową znalazło się ponad 87 tys. osób. Z kolei z usług wypełniania wniosków i innych dokumentów niezbędnych do ubiegania się przyznanie pomocy finansowanej ze

środków pochodzących z funduszy UE lub innych instytucji krajowych i zagranicznych w 2021 r. skorzystało ponad 29 300 osób.

Działalność szkoleniowa, doradcza, informacyjna i upowszechnieniowa Małopolskiego Ośrodka Doradztwa Rolniczego w 2021 r.			
Rodzaj działalności		Wykonanie	
		Liczba form	Liczba odbiorców
Działalność szkoleniowa	Szkolenie	518	6648
	Szkolenie wyjazdowe	6	122
	Konferencja	6	491
	Razem	530	7261
Działalność doradcza	Porada indywidualna		28841
	Doradztwo grupowe	27	172
	Razem	27	29013
Działalność informacyjna	Informacja		41280
	Broszura	12	4900
	Ulotka	8	4200
	Informacje na www.	76	-
	Artykuły w miesięczniku odr	226	-
	Stoisko informacyjno-promocyjne	17	-
	Pozostała działalność informacyjna	28	-
	Razem	367	50380
Działalność upowszechnieniowa	Pokaz	28	326
	Konkurs	8	97
	Targi / wystawy	2	-
	Pozostała działalność upowszechnieniowa	22	-
	Razem	60	423
Działalność pozostała	Monitoring	1243	-
	Analiza	136	-
	Doświadczenie	2	-
	Szacowanie szkód łowieckich	30	-
	Razem	1411	-
Razem		2395	87077

Źródło: MODR

Wypełnianie wniosków i innych dokumentów niezbędnych do ubiegania się o przyznanie pomocy finansowanej ze środków pochodzących z funduszy UE lub innych instytucji krajowych i zagranicznych w MODR w 2021 r.	
Tematyka wniosków	Liczba odbiorców
Dopłaty bezpośrednie	25529
Działanie RŚK	1394
Działanie RE	139
Modernizacja gospodarstw rolnych	67
Premie dla młodych rolników	25
Dopłaty do materiału siewnego	103
Restrukturyzacja małych gospodarstw	203
Premia na rozpoczęcie działalności pozarolniczej	16
Przywracanie potencjału produkcji rolnej	10
Przetwórstwo i marketing produktów rolnych	3
Inwestycje w gospodarstwach na obszarach Natura 2000	1
Rozwój przedsiębiorczości	4
Inwestycje mające na celu ochronę wód przed zanieczyszczeniem azotanami pochodzącymi ze źródeł rolniczych	1

Wsparcie inwestycji w środki zapobiegawcze, których celem jest ograniczenie skutków prawdopodobnych klęsk żywiołowych, niekorzystnych zjawisk klimatycznych i katastrof	10
Ogólnopolski program regeneracji środowiskowej gleb poprzez ich wapnowanie	125
Plan poprawy dobrostanu zwierząt	296
Biznesplan do działania PROW	384
Pozostałe – m.in. korekty wniosków, biznesplanów, wnioski o płatność, maksymalne dawki azotu, opinie dotyczące działalności rolniczej	1003
Razem	29373

Źródło: MODR

Doradztwo rolnicze jest również ważnym partnerem w systemie wymiany wiedzy i innowacji z różnymi grupami partnerów, m.in. poprzez opartą na nim i funkcjonującą Sieć na rzecz innowacji w rolnictwie i na obszarach wiejskich (SIR).

Źródło: Publiczne doradztwo rolnicze partnerem w rozwoju rolnictwa i obszarów wiejskich - <https://www.gov.pl/web/rolnictwo/doradztwo-rolnicze2>

Innowacje w rolnictwie

W ramach PROW 2014-2020 realizowane jest Działanie 16. Współpraca, ściśle związane z zagadnieniem innowacji w rolnictwie. Pierwszy nabór zakończył się w lipcu 2017 r., a szósty, ostatni, w czerwcu 2022 r. Ideą działania jest stworzenie konsorcjów złożonych z uczelni, rolników, przedsiębiorców i firm doradczych. Kooperacja ta ma na celu wypracowanie rozwiązań, które w istotnym stopniu przyczynią się do rozwoju i unowocześnienia pracy rolników, przy jednoczesnym zwróceniu uwagi na problemy ochrony środowiska i klimatu.

Czwarty i piąty nabór dotyczył stworzenia konsorcjów rolników, którzy otrzymali dofinansowanie na wypracowanie sprawnie funkcjonującej sprzedaży w ramach krótkich łańcuchów dostaw. W województwie małopolskim, charakteryzującym się rozdrobnionym rolnictwem, nabory te cieszyły się dużym zainteresowaniem. W 2021 r. w Małopolsce dofinansowanie otrzymało 9 grup rolników, a już rok później 13.

Tabela poniżej umożliwia porównanie inicjatyw Grup Operacyjnych w zakresie Krótkich Łańcuchów Dostaw w Małopolsce na tle całego kraju:

Wyszczególnienie	Liczba Grup Operacyjnych w ramach Krótkich Łańcuchów Dostaw – Działanie 16. Współpraca	
	2021	2022
POLSKA	98	106
DOLNOŚLĄSKIE	8	3
KUJAWSKO-POMORSKIE	4	3
LUBELSKIE	8	13
LUBUSKIE	5	2
ŁÓDZKIE	5	4
MAŁOPOLSKIE	9	13
MAZOWIECKIE	11	25
OPOLSKIE	10	4
PODKARPACKIE	1	1
PODLASKIE	14	13
POMORSKIE	5	3
ŚLĄSKIE	2	0
ŚWIĘTOKRZYSKIE	5	6
WARMIŃSKO-MAZURSKIE	3	10

WIELKOPOLSKIE	8	6
ZACHODNIOPOMORSKIE	0	0

Źródło: <https://www.gov.pl/web/arimr/wspolpraca---wsparcie-na-tworzenie-krotkich-lancuchow-dostaw-na-zasadach-platnosci-zryczaltowanej---nabor-wnioskow-od-29-marca-do-12-maja-2021-r>,
<https://www.gov.pl/web/arimr/wsparcie-na-tworzenie-krotkich-lancuchow-dostaw-na-zasadach-platnosci-zryczaltowanej---nabor-wnioskow-od-31-grudnia-2021-r-do-31-stycznia-2022-r>

Zauważalne wsparcie i promocja KŁD idą w parze ze zwiększoną liczbą rejestrowanych działalności RHD, MLO, sprzedaży bezpośredniej oraz dostaw bezpośrednich. Ministerstwo rolnictwa promuje ideę skracania łańcuchów dostaw między innymi poprzez zwiększenie kwoty wolnej od podatku w ramach tej działalności (z 40 do 100 tys. zł. rocznie).

Ze strony UE, widoczne są starania o jak najszerszą współpracę między światem badań a rolnictwem, tak, aby zdobycze naukowe i innowacyjne rozwiązania służyły w praktyce, a ich zastosowanie miało realny wpływ na polepszenie jakości produktów, usprawnienie funkcjonowania gospodarstw i przyczynianie się do minimalizowania negatywnego wpływu na środowisko.

W województwie małopolskim zaangażowanie w tworzenie konsorcjów, wypracowujących innowacje w rolnictwie, zwiększało się stopniowo. Pod koniec stycznia 2023 r. zostanie ogłoszona ostateczna lista rankingowa szóstego naboru. Wiadomo, że w skali Polski złożonych w terminie zostało 350 wniosków.

Wzrost zainteresowania tematem innowacji w województwie małopolskim ukazuje tabela podsumowująca liczbę wniosków składanych w ramach działania Współpraca na przestrzeni ostatnich lat:

Wyszczególnienie	Liczba złożonych wniosków dla Działania 16. Współpraca w województwie małopolskim
2017	2
2018	0
2019	5
2020	12
2021	17
2022 (do 30 czerwca)	40

Źródło: ARiMR

Przykłady innowacyjnych projektów, których Liderzy mają siedzibę na terenie województwa małopolskiego:

Lider: IQon Sp. z o.o.:

- WIRTUALNE POLE - Celem projektu jest opracowanie i wdrożenie nowatorskiego modelu sprzedaży produktów rolnych w postaci serwisu internetowego umożliwiającego zamówienie uprawy produktów rolnych bezpośrednio u rolnika, na konkretnym, starannie wydzielonym obszarze pola uprawnego.

Lider: Instytut Zootechniki Państwowy Instytut Badawczy w Balicach:

- ANDROBUS – MOBILNE LABORATORIUM - Celem głównym projektu jest stworzenie unikatowej na skalę światową kolekcji materiału biologicznego, wzbogaconej o dane genetyczno-fenotypowo-użytkowe cennych reproduktorów, poprzez opracowanie innowacyjnego podejścia do gromadzenia i wykorzystania zasobów genetycznych w utworzonym Banku Materiałów Biologicznych oraz opracowanie koncepcji i stworzenie

mobilnego laboratorium służącego do sprawnego zebrania i oceny materiału biologicznego od wybitnych reproduktorów w miejscu ich przebywania

- GENDROB - Celem projektu jest udoskonalenie genetyczne populacji polskich kur nieśnych, tak aby polscy hodowcy mogli pozostać konkurencyjni na rynku krajowym i zagranicznym. W Zarodowej Fermie Kur „Rszew” utrzymywanych jest pięć populacji – rodów. Jest to około 9500 indywidualnie oznakowanych ptaków, na których prowadzona jest praca hodowlana (selekcja).
- RODZIME KONIE – Celem projektu jest wzmocnienie ochrony zasobów genetycznych zagrożonych populacji polskich szlachetnych ras koni poprzez opracowanie i wdrożenie innowacyjnej metody treningu (przygotowania) i oceny rodzimych ras ogierów wielkopolskich i małopolskich w stacjonarnym zakładzie treningowym.
- CHŁODZENIE BYDŁA – Celem projektu jest opracowanie i zastosowanie systemu wentylacji w oborach kurtynowych z możliwością wykorzystania innowacyjnej metody chłodzenia krów a także opracowanie technologii utrzymania cieląt w warunkach podwyższonego poziomu dobrostanu. W ramach projektu przeprowadzony będzie szereg badań obejmujących analizę parametrów mikroklimatu, wskaźników dobrostanu zwierząt jak również przeprowadzona zostanie analiza ekonomiczna dotycząca efektywności zastosowanych rozwiązań.
- ZDROWY DRÓB – celem projektu jest pracowanie alternatywnej technologii produkcji drobiu rzeźnego z użyciem preparatów bakteriofagowych BAFASAL® i BAFACOL ukierunkowanych przeciwko bakteriom Salmonella spp. oraz Escherichia coli. W badaniach określony zostanie ich wpływ na wyniki produkcyjne i zdrowotność kurcząt, jakość mięsa oraz na emisję szkodliwych gazów do środowiska. Efektem projektu będzie spopularyzowanie chowu drobiu z zastosowaniem bakteriofagów przyczyniając się do poprawy efektywności produkcji i bezpieczeństwa zdrowotnego mięsa drobiowego.

Źródło: <https://wirtualnepole.eu/>, <https://iz.edu.pl/temat/wspolpraca/>

Wykorzystanie środków unijnych w ramach PROW 2014-2020

Głównym celem PROW 2014-2020 była poprawa konkurencyjności w rolnictwie, zrównoważone metody zarządzania zasobami naturalnymi, działania w dziedzinie klimatu, jak również zrównoważony rozwój terytorialny obszarów wiejskich [<https://www.gov.pl/web/rolnictwo>].

Poniższe opracowanie zawiera informacje dotyczące zainteresowania mieszkańców województwa małopolskiego programami dotyczącymi wsparcia rolnictwa, jak również działalności pozarolniczej - dane przedstawione są narastająco od momentu uruchomienia Programu. Zostały ukazane tylko niektóre z realizowanych form pomocy, które wpisują się w główny cel PROW 2014-2020:

- Działanie 4. Poddziałanie 4.1. Modernizacja gospodarstw rolnych;
- Działanie 4. Poddziałanie 4.2. Wsparcie inwestycji w przetwarzanie produktów rolnych, obrót nimi lub ich rozwój;
- Działanie 6. Poddziałanie 6.1. Premie dla młodych rolników;
- Działanie 6. Poddziałanie 6.2. Premie na rozpoczęcie pozarolniczej działalności gospodarczej na obszarach wiejskich;
- Działanie 6. Poddziałanie 6.3. Restrukturyzacja małych gospodarstw;
- Działanie 13. Płatności dla obszarów z ograniczeniami naturalnymi lub innymi szczególnymi ograniczeniami (ONW).

Małopolska jest województwem o dużym rozdrobnieniu agrarnym, stąd też największym zainteresowaniem cieszyły się programy przeznaczone dla niewielkich gospodarstw rolnych lub wspierające działalność pozarolniczą.

Działanie 4. Poddziałanie 4.1. Modernizacja gospodarstw rolnych

Największe zainteresowanie poddziałaniem Modernizacja gospodarstw rolnych można było zaobserwować w roku 2020 – było to 8447 beneficjentów w skali całej Polski, a w województwie małopolskim – 318 beneficjentów. Najwięcej wniosków złożono w województwach wielkopolskim i mazowieckim. Pod względem sumy liczby beneficjentów w 2021 r., Małopolska plasuje się na 12 miejscu. Kwota zrealizowanych płatności wyniosła: 191806535 zł (z czego: 69760041 zł ze środków krajowych)

Wyszczególnienie	Liczba beneficjentów narastająco Działanie 4. Poddziałanie 4.1. Modernizacja gospodarstw rolnych – według stanu na dzień 31 grudnia				
	2017	2018	2019	2020	2021
	[os.]	[os.]	[os.]	[os.]	[os.]
POLSKA	3 049	9 387	14 186	22 633	29 906
DOLNOŚLĄSKIE	141	565	748	1 121	1 414
KUJAWSKO-POMORSKIE	194	779	1 166	1 865	2 489
LUBELSKIE	330	1 107	1 653	2 511	3 203
LUBUSKIE	101	223	365	524	673
ŁÓDZKIE	459	1 004	1 442	2 051	2 561
MAŁOPOLSKIE	191	471	661	979	1 210
MAZOWIECKIE	86	738	1 456	2 638	3 894
OPOLSKIE	65	316	444	653	994
PODKARPACKIE	159	394	537	744	865
PODLASKIE	610	1 113	1 422	2 265	2 908
POMORSKIE	55	369	578	962	1 291
ŚLĄSKIE	99	267	359	548	657
ŚWIĘTOKRZYSKIE	198	543	786	1 175	1 411
WARMIŃSKO-MAZURSKIE	212	625	881	1 357	1 784
WIELKOPOLSKIE	105	565	1 162	2 245	3 143
ZACHODNIOPOMORSKIE	44	308	526	995	1 409

Źródło: GUS BDL

Wyszczególnienie	Kwota zrealizowanych płatności narastająco Działanie 4. Poddziałanie 4.1. Modernizacja gospodarstw rolnych – według stanu na dzień 31 grudnia				
	2017	2018	2019	2020	2021
	[zł]	[zł]	[zł]	[zł]	[zł]
POLSKA	457 593 976	1 531 013 455	2 444 377 491	4 002 009 859	5 422 139 427
DOLNOŚLĄSKIE	21 077 842	84 880 646	115 306 597	177 860 167	232 665 473
KUJAWSKO-POMORSKIE	28 868 054	120 649 699	193 509 074	310 485 284	423 375 741
LUBELSKIE	45 486 254	160 906 441	258 607 640	408 645 196	535 372 624
LUBUSKIE	17 003 828	41 310 255	63 811 641	92 747 649	120 835 234
ŁÓDZKIE	57 550 912	144 226 740	222 819 861	331 262 533	422 782 047
MAŁOPOLSKIE	24 405 775	66 492 404	100 203 768	153 072 173	191 806 535
MAZOWIECKIE	17 449 994	127 257 451	255 360 903	478 141 658	710 249 324
OPOLSKIE	8 590 792	46 765 056	69 896 260	104 557 309	168 680 676

PODKARPACKIE	22 804 974	58 799 464	80 901 438	117 274 128	140 416 663
PODLASKIE	108 039 642	236 576 972	319 381 860	506 085 326	666 605 308
POMORSKIE	8 551 891	59 509 153	95 401 277	165 275 420	229 908 775
ŚLĄSKIE	13 319 265	43 769 893	59 455 527	95 419 812	120 016 506
ŚWIĘTOKRZYSKIE	23 968 828	73 092 680	114 084 215	176 540 040	217 530 513
WARMIŃSKO-MAZURSKIE	33 781 413	115 638 213	175 293 353	263 768 119	353 564 959
WIELKOPOLSKIE	19 474 725	103 037 033	235 918 791	453 690 903	642 949 286
ZACHODNIOPOMORSKIE	7 219 789	48 101 355	84 425 287	167 184 166	245 379 780

Źródło: GUS BDL

Działanie 4. Poddziałanie 4.2. Wsparcie inwestycji w przetwarzanie produktów rolnych, obrót nimi lub ich rozwój

Liczba beneficjentów poddziałania Wsparcie inwestycji w przetwarzanie produktów rolnych, obrót nimi lub ich rozwój narastająco w 2021 r. osiągnęła 60 osób, co stanowi 105426741 zł zrealizowanych płatności. Udział Małopolski w ogólnej kwocie zrealizowanych płatności stanowi 7,5%. Największe wartości osiągnęły: województwo wielkopolskie oraz mazowieckie.

Wyszczególnienie	Liczba beneficjentów narastająco Działanie 4. Poddziałanie 4.2. Wsparcie inwestycji w przetwarzanie produktów rolnych, obrót nimi lub ich rozwój – według stanu na dzień 31 grudnia				
	2017	2018	2019	2020	2021
	[os.]	[os.]	[os.]	[os.]	[os.]
POLSKA	124	300	463	595	713
DOLNOŚLĄSKIE	5	10	14	22	26
KUJAWSKO-POMORSKIE	10	18	27	45	52
LUBELSKIE	19	39	58	73	81
LUBUSKIE	5	7	11	14	19
ŁÓDZKIE	11	35	56	68	83
MAŁOPOLSKIE	12	25	36	43	60
MAZOWIECKIE	15	40	51	69	82
OPOLSKIE	1	4	6	10	12
PODKARPACKIE	4	9	15	18	23
PODLASKIE	6	7	15	24	29
POMORSKIE	4	13	24	28	30
ŚLĄSKIE	4	9	18	23	31
ŚWIĘTOKRZYSKIE	3	11	18	25	32
WARMIŃSKO-MAZURSKIE	3	8	16	25	32
WIELKOPOLSKIE	21	61	89	108	121
ZACHODNIOPOMORSKIE	2	6	13	15	16

Źródło: GUS BDL

Wyszczególnienie	Kwota zrealizowanych płatności narastająco Działanie 4. Poddziałanie 4.2. Wsparcie inwestycji w przetwarzanie produktów rolnych, obrót nimi lub ich rozwój – według stanu na dzień 31 grudnia				
	2017	2018	2019	2020	2021
	[zł]	[zł]	[zł]	[zł]	[zł]
POLSKA	132 943 565	411 194 623	677 556 775	1 009 469 643	1 406 977 886
DOLNOŚLĄSKIE	5 587 053	16 757 754	19 713 765	28 930 260	34 252 358
KUJAWSKO-POMORSKIE	9 965 331	26 803 394	45 617 933	74 952 737	100 409 472

LUBELSKIE	23 230 386	57 730 943	83 075 660	128 387 034	170 372 626
LUBUSKIE	6 009 104	12 871 524	18 460 218	23 597 773	37 287 611
ŁÓDZKIE	8 181 954	42 577 599	75 476 163	104 356 830	154 487 228
MAŁOPOLSKIE	10 617 179	28 950 571	45 666 952	71 882 923	105 426 741
MAZOWIECKIE	21 103 006	70 866 073	100 117 779	146 244 759	200 570 497
OPOLSKIE	1 969 237	6 255 185	8 584 731	21 626 374	29 557 147
PODKARPACKIE	2 733 502	6 632 980	14 037 645	17 973 604	21 701 935
PODLASKIE	4 556 110	7 651 923	20 219 788	42 665 377	71 222 776
POMORSKIE	4 630 719	17 990 749	39 311 094	51 475 888	55 402 585
ŚLĄSKIE	1 937 499	7 176 352	14 468 611	32 395 291	45 089 416
ŚWIĘTOKRZYSKIE	5 564 568	14 131 124	23 820 871	26 342 207	34 633 820
WARMIŃSKO-MAZURSKIE	1 879 623	8 341 371	19 269 674	34 348 929	65 440 122
WIELKOPOLSKIE	22 427 386	78 597 275	132 778 433	179 438 797	245 823 987
ZACHODNIOPOMORSKIE	2 550 910	7 859 808	16 937 458	24 850 900	35 299 605

Źródło: GUS BDL

Działanie 6. Poddziałanie 6.1. Premie dla młodych rolników

W ramach poddziałania Premie dla młodych rolników, najwięcej osób skorzystało ze wsparcia w roku 2020 – 5307 beneficjentów, a w samej Małopolsce było to – 233 osoby. W ujęciu zbiorczym (stan na 31.12.2021 r.) najwięcej wniosków złożyli rolnicy z województwa mazowieckiego.

Wyszczególnienie	Liczba beneficjentów narastająco Działanie 6. Poddziałanie 6.1. Premie dla młodych rolników – według stanu na dzień 31 grudnia				
	2017	2018	2019	2020	2021
	[os.]	[os.]	[os.]	[os.]	[os.]
POLSKA	5 043	8 790	11 801	17 108	21 557
DOLNOŚLĄSKIE	138	222	304	416	527
KUJAWSKO-POMORSKIE	329	648	907	1 366	1 736
LUBELSKIE	599	1 057	1 458	2 183	2 799
LUBUSKIE	41	78	112	148	203
ŁÓDZKIE	437	736	941	1 455	1 837
MAŁOPOLSKIE	262	433	565	798	938
MAZOWIECKIE	913	1 511	2 142	3 242	4 085
OPOLSKIE	104	178	264	405	518
PODKARPACKIE	100	158	218	305	414
PODLASKIE	529	988	1 315	1 652	2 066
POMORSKIE	187	369	453	641	792
ŚLĄSKIE	68	128	180	276	342
ŚWIĘTOKRZYSKIE	346	557	695	954	1 163
WARMIŃSKO-MAZURSKIE	203	410	530	737	947
WIELKOPOLSKIE	683	1 126	1 469	2 216	2 784
ZACHODNIOPOMORSKIE	104	191	248	314	406

Źródło: GUS BDL

Wyszczególnienie	Kwota zrealizowanych płatności narastająco Działanie 6. Poddziałanie 6.1. Typ: Premie dla młodych rolników – według stanu na dzień 31 grudnia				
	2017	2018	2019	2020	2021
	[zł]	[zł]	[zł]	[zł]	[zł]
POLSKA	404 400 000	714 000 000	986 800 000	1 656 860 000	2 269 640 000
DOLNOŚLĄSKIE	11 060 000	18 000 000	25 040 000	39 160 000	54 810 000
KUJAWSKO-POMORSKIE	26 440 000	52 860 000	76 200 000	134 200 000	186 080 000
LUBELSKIE	48 200 000	86 880 000	123 640 000	216 680 000	301 770 000
LUBUSKIE	3 360 000	6 420 000	9 400 000	14 020 000	21 520 000
ŁÓDZKIE	34 980 000	59 560 000	77 680 000	141 410 000	194 040 000
MAŁOPOLSKIE	20 980 000	35 020 000	47 780 000	77 660 000	97 900 000
MAZOWIECKIE	73 060 000	121 660 000	177 680 000	316 710 000	434 220 000
OPOLSKIE	8 320 000	14 460 000	22 020 000	39 300 000	54 650 000
PODKARPACKIE	8 000 000	12 680 000	17 760 000	28 320 000	42 490 000
PODLASKIE	42 560 000	81 500 000	112 360 000	157 170 000	212 400 000
POMORSKIE	15 020 000	29 780 000	38 040 000	61 790 000	82 000 000
ŚLĄSKIE	5 440 000	10 460 000	15 180 000	27 370 000	36 850 000
ŚWIĘTOKRZYSKIE	27 740 000	45 940 000	59 440 000	92 110 000	121 270 000
WARMIŃSKO-MAZURSKIE	16 240 000	33 060 000	43 980 000	70 880 000	98 810 000
WIELKOPOLSKIE	54 660 000	90 260 000	120 200 000	210 800 000	288 870 000
ZACHODNIOPOMORSKIE	8 340 000	15 460 000	20 400 000	29 280 000	41 960 000

Źródło: GUS BDL

Działanie 6. Poddziałanie 6.2. Premie na rozpoczęcie pozarolniczej działalności gospodarczej na obszarach wiejskich

Bardzo dużym zainteresowaniem w województwie małopolskim cieszyło się wsparcie dotyczące Premii na rozpoczęcie pozarolniczej działalności gospodarczej na obszarach wiejskich, gdzie łączna suma beneficjentów w 2021 r. wynosiła 835 osób, co dało 5 miejsce wśród pozostałych województw. Najwięcej wniosków złożono w województwach mazowieckim oraz lubelskim. Kwota zrealizowanych płatności w województwie małopolskim wynosiła 115180000 zł (z czego 41890966 zł środków krajowych i 73289034 zł środków z UE).

Wyszczególnienie	Liczba beneficjentów narastająco Działanie 6. Poddziałanie 6.2. Premie na rozpoczęcie pozarolniczej działalności gospodarczej na obszarach wiejskich – według stanu na dzień 31 grudnia				
	2017	2018	2019	2020	2021
	[os.]	[os.]	[os.]	[os.]	[os.]
POLSKA	24	954	1 619	4 692	8 115
DOLNOŚLĄSKIE	0	30	39	100	171
KUJAWSKO-POMORSKIE	4	27	53	152	252
LUBELSKIE	0	169	296	892	1 541
LUBUSKIE	0	9	21	68	119
ŁÓDZKIE	3	76	95	332	500
MAŁOPOLSKIE	9	94	163	409	835
MAZOWIECKIE	0	123	252	652	1 107

OPOLSKIE	0	14	16	36	79
PODKARPACKIE	0	83	143	378	636
PODLASKIE	0	62	114	242	442
POMORSKIE	0	41	51	151	314
ŚLĄSKIE	4	36	56	129	193
ŚWIĘTOKRZYSKIE	1	64	105	338	532
WARMIŃSKO-MAZURSKIE	0	27	48	215	361
WIELKOPOLSKIE	3	83	143	510	891
ZACHODNIOPOMORSKIE	0	16	24	88	142

Źródło: GUS BDL

Wyszczególnienie	Kwota zrealizowanych płatności narastająco Działanie 6. Poddziałanie 6.2. Premie na rozpoczęcie pozarolniczej działalności gospodarczej na obszarach wiejskich – według stanu na dzień 31 grudnia				
	2017	2018	2019	2020	2021
	[zł]	[zł]	[zł]	[zł]	[zł]
POLSKA	1 920 000	78 560 000	135 060 000	569 810 000	1 107 110 000
DOLNOŚLĄSKIE	0	2 420 000	3 200 000	10 820 000	21 570 000
KUJAWSKO-POMORSKIE	320 000	2 220 000	4 380 000	18 180 000	33 960 000
LUBELSKIE	0	13 780 000	24 380 000	107 920 000	211 080 000
LUBUSKIE	0	760 000	1 760 000	9 140 000	17 370 000
ŁÓDZKIE	240 000	6 220 000	8 000 000	40 760 000	65 680 000
MAŁOPOLSKIE	720 000	8 000 000	13 860 000	48 620 000	115 180 000
MAZOWIECKIE	0	10 120 000	20 740 000	77 250 000	148 190 000
OPOLSKIE	0	1 160 000	1 340 000	3 900 000	10 620 000
PODKARPACKIE	0	6 740 000	11 980 000	46 420 000	87 460 000
PODLASKIE	0	5 060 000	9 540 000	27 220 000	56 200 000
POMORSKIE	0	3 340 000	4 240 000	18 180 000	43 400 000
ŚLĄSKIE	320 000	3 040 000	4 780 000	15 400 000	26 000 000
ŚWIĘTOKRZYSKIE	80 000	5 380 000	8 960 000	41 600 000	71 510 000
WARMIŃSKO-MAZURSKIE	0	2 180 000	4 000 000	26 880 000	49 600 000
WIELKOPOLSKIE	240 000	6 840 000	11 940 000	65 780 000	128 480 000
ZACHODNIOPOMORSKIE	0	1 300 000	1 960 000	11 740 000	20 810 000

Źródło: GUS BDL

Działanie 6. Poddziałanie 6.3. Restrukturyzacja małych gospodarstw

Wsparcie w ramach Restrukturyzacji małych gospodarstw wzbudziło ogromne zainteresowanie, co można wywnioskować po liczbie składanych wniosków. Już w roku 2017 na w Małopolsce liczba beneficjentów wynosiła 20, a w większości województw 0. W roku 2021 liczba beneficjentów wynosiła 3535 – co daje piąty wynik w zestawieniu z pozostałymi województwami. Najwięcej wniosków złożono w województwie lubelskim, mazowieckim, małopolskim, świętokrzyskim oraz łódzkim. Do 31.12.2021 zrealizowano w województwie małopolskim 179280000 zł płatności (z czego: 65204138 zł ze środków krajowych i 114075862 zł ze środków UE).

Wyszczególnienie	Liczba beneficjentów narastająco Działanie 6. Poddziałanie 6.3. Restrukturyzacja małych gospodarstw – według stanu na dzień 31 grudnia				
	2017	2018	2019	2020	2021
	[os.]	[os.]	[os.]	[os.]	[os.]
POLSKA	55	8 218	16 158	29 477	44 879
DOLNOŚLĄSKIE	0	105	190	317	450
KUJAWSKO-POMORSKIE	0	365	653	1 033	1 457
LUBELSKIE	0	1 732	3 989	8 025	13 035
LUBUSKIE	0	41	84	157	234
ŁÓDZKIE	0	758	1 474	2 732	4 303
MAŁOPOLSKIE	20	807	1 654	2 611	3 525
MAZOWIECKIE	18	1 358	2 613	4 763	7 681
OPOLSKIE	0	31	61	122	206
PODKARPACKIE	0	327	622	1 278	2 009
PODLASKIE	0	495	782	1 254	1 776
POMORSKIE	0	268	443	725	1 034
ŚLĄSKIE	3	107	227	429	675
ŚWIĘTOKRZYSKIE	0	863	1 714	3 167	4 456
WARMIŃSKO-MAZURSKIE	0	274	486	834	1 176
WIELKOPOLSKIE	0	573	982	1 740	2 439
ZACHODNIOPOMORSKIE	14	114	184	290	423

Źródło: GUS BDL

Wyszczególnienie	Kwota zrealizowanych płatności narastająco Działanie 6. Poddziałanie 6.3. Restrukturyzacja małych gospodarstw – według stanu na dzień 31 grudnia				
	2017	2018	2019	2020	2021
	[zł]	[zł]	[zł]	[zł]	[zł]
POLSKA	2 640 000	395 028 000	782 676 000	1 443 792 000	2 252 340 000
DOLNOŚLĄSKIE	0	5 052 000	9 216 000	15 540 000	22 908 000
KUJAWSKO-POMORSKIE	0	17 556 000	31 668 000	50 748 000	73 464 000
LUBELSKIE	0	83 268 000	193 416 000	391 380 000	651 540 000
LUBUSKIE	0	1 968 000	4 068 000	7 692 000	11 748 000
ŁÓDZKIE	0	36 384 000	70 908 000	132 756 000	213 612 000
MAŁOPOLSKIE	960 000	38 820 000	80 196 000	128 340 000	179 280 000
MAZOWIECKIE	864 000	65 316 000	126 696 000	234 084 000	386 184 000
OPOLSKIE	0	1 488 000	2 928 000	5 988 000	10 308 000
PODKARPACKIE	0	15 696 000	29 928 000	61 884 000	98 520 000
PODLASKIE	0	23 796 000	38 112 000	62 052 000	89 364 000
POMORSKIE	0	12 864 000	21 564 000	35 880 000	51 996 000
ŚLĄSKIE	144 000	5 136 000	10 980 000	21 180 000	34 164 000
ŚWIĘTOKRZYSKIE	0	41 556 000	83 376 000	156 516 000	225 684 000
WARMIŃSKO-MAZURSKIE	0	13 152 000	23 460 000	40 728 000	60 024 000
WIELKOPOLSKIE	0	27 504 000	47 304 000	84 828 000	122 244 000
ZACHODNIOPOMORSKIE	672 000	5 472 000	8 856 000	14 196 000	21 300 000

Źródło: GUS BDL

Działanie 13. Płatności dla obszarów z ograniczeniami naturalnymi lub innymi szczególnymi ograniczeniami (ONW)

Wzrost liczby osób zainteresowanych Płatnościami dla obszarów z ograniczeniami naturalnymi lub innymi szczególnymi ograniczeniami (ONW) był widoczny w roku 2019 i 2020, w pozostałych latach utrzymuje się na podobnym poziomie w województwie małopolskim. Beneficjenci z Małopolski w % beneficjentów ogółem stanowią 6,9%.

Wyszczególnienie	Liczba beneficjentów narastająco Działanie 13. Płatności dla obszarów z ograniczeniami naturalnymi lub innymi szczególnymi ograniczeniami (ONW) – według stanu na dzień 31 grudnia				
	2017	2018	2019	2020	2021
	[osoba]	[osoba]	[osoba]	[osoba]	[osoba]
POLSKA	414 063	495 922	586 571	851 605	860 006
DOLNOŚLĄSKIE	9 403	12 111	19 443	26 155	26 489
KUJAWSKO-POMORSKIE	12 134	19 611	24 477	35 312	35 486
LUBELSKIE	41 193	46 233	49 053	78 312	78 781
LUBUSKIE	11 323	11 650	12 960	17 783	17 946
ŁÓDZKIE	42 739	52 251	69 237	90 635	91 136
MAŁOPOLSKIE	35 766	38 564	46 896	58 824	59 523
MAZOWIECKIE	76 507	95 332	120 726	161 891	163 456
OPOLSKIE	3 657	5 249	6 652	10 111	10 191
PODKARPACKIE	30 139	29 783	31 741	49 485	50 162
PODLASKIE	40 652	47 415	45 733	75 883	76 455
POMORSKIE	8 492	16 931	18 778	28 623	28 890
ŚLĄSKIE	13 656	14 936	20 027	29 183	29 435
ŚWIĘTOKRZYSKIE	24 868	29 779	29 482	40 470	41 671
WARMIŃSKO-MAZURSKIE	12 952	20 373	22 593	33 602	34 040
WIELKOPOLSKIE	39 754	44 779	58 150	93 755	94 557
ZACHODNIOPOMORSKIE	10 828	10 925	10 623	21 581	21 788

Źródło: GUS BDL

Wyszczególnienie	Kwota zrealizowanych płatności narastająco Działanie 13. Płatności dla obszarów z ograniczeniami naturalnymi lub innymi szczególnymi ograniczeniami (ONW) – według stanu na dzień 31 grudnia				
	2017	2018	2019	2020	2021
	[zł]	[zł]	[zł]	[zł]	[zł]
POLSKA	509 178 273	718 723 444	717 966 139	1 315 415 385	1 505 307 830
DOLNOŚLĄSKIE	12 514 268	22 111 707	33 851 178	52 238 047	63 828 226
KUJAWSKO-POMORSKIE	16 598 767	34 435 724	39 006 390	68 913 101	75 664 111
LUBELSKIE	42 473 940	51 460 458	45 594 351	94 264 311	106 381 436
LUBUSKIE	17 746 220	18 918 486	20 304 981	37 259 391	43 033 446
ŁÓDZKIE	42 192 010	60 070 621	72 465 849	115 616 560	127 038 794
MAŁOPOLSKIE	37 260 178	40 581 453	52 779 420	62 936 735	81 970 416
MAZOWIECKIE	95 360 040	144 020 318	149 467 500	229 245 068	261 426 736
OPOLSKIE	3 553 512	6 940 595	7 142 198	15 054 134	16 388 727
PODKARPACKIE	25 315 212	25 523 512	25 487 730	45 119 763	53 343 638
PODLASKIE	73 673 809	98 109 158	73 874 873	160 053 094	177 571 089
POMORSKIE	13 673 721	34 574 661	30 980 785	61 868 492	70 878 468

ŚLĄSKIE	13 126 495	15 882 179	18 097 259	32 901 330	39 353 115
ŚWIĘTOKRZYSKIE	21 562 277	29 425 254	22 692 647	37 950 443	43 522 355
WARMIŃSKO-MAZURSKIE	22 177 797	43 670 777	41 309 599	74 544 261	85 778 017
WIELKOPOLSKIE	52 319 397	70 273 030	72 424 495	173 878 808	198 300 763
ZACHODNIOPOMORSKIE	19 630 629	22 725 509	12 486 883	53 571 844	60 828 489

Źródło: GUS BDL

Podsumowanie

Pozycja województwa małopolskiego w rankingu województw w zakresie produkcji rolnej

Ogólna powierzchnia zasiewów w województwie małopolskim wynosi 288,6 tys. ha, stanowiąc 2,69% powierzchni zasiewów w kraju. W rankingu województw, województwo małopolskie plasuje się na przedostatniej, 15 pozycji. W zakresie produkcji roślinnej w rankingu województw, powyżej średniej województwo małopolskie plasuje się w zakresie upraw:

- a) warzyw, 5 miejsce, w tym:
 - kapusta - 1 miejsce
 - burak ćwikłowy - 3 miejsce
 - ogórek - 3 miejsce
 - cebula - 6 miejsce
 - ziemniak - 6 miejsce
 - marchew - 7 miejsce
- b) drzewa owocowe - 6 miejsce
- c) krzewy owocowe - 8 miejsce

Natomiast jedno z ostatnich miejsc Małopolska zajmuje w zakresie powierzchni zasiewów:

- a) rzepaku i rzepiku -16 miejsce
- b) buraków cukrowych -15 miejsce
- c) zbóż - 14 miejsce
- d) uprawy pomidorów - 12 miejsce

Zbiory produkcji roślinnej potwierdzają pozycję województwa małopolskiego wynikającą z powierzchni zasiewów. Największe znaczenie w produkcji roślinnej ma uprawa warzyw gruntowych, których udział w produkcji krajowej stanowi 12,3% w tym największe znaczenie ma produkcje kapusty- 27,86 % produkcji krajowej i buraka ćwikłowego - 10,92% produkcji krajowej, oraz ogórka - 7,62% produkcji krajowej

W zakresie produkcji zwierzęcej Małopolska ma jeszcze mniejsze znaczenie w globalnej produkcji niż produkcja roślinna. W zasadzie w całym asortymencie produkcji zwierzęcej Małopolska plasuje się poniżej średniej, za wyjątkiem pogłowa kur niosek i produkcji jaj kurzych - 4,5% produkcji krajowej zajmując 5 miejsce w rankingu województw.

W produkcji żywca rzeźnego w przeliczeniu na mięso zajmujemy 13 pozycję wytwarzając 1,8% produkcji krajowej, natomiast w produkcji drobiu 14 pozycję – co stanowi 1,3 % produkcji krajowej, w produkcji żywca wieprzowy zajmujemy 12 pozycję - tj. 1,6% produkcji krajowej a w produkcji żywca wołowego 10 pozycję – co stanowi 4,2% produkcji krajowej, natomiast w zakresie mleka krowiego zajmujemy 11 pozycję, wytwarzając 2% produkcji krajowej.

Wyszczególnienie		Pozycja województwa małopolskiego w zakresie produkcji roślinnej na tle pozostałych województw w 2020 r.			
		Powierzchnia zasiewów/upraw w Polsce	Powierzchnia zasiewów/upraw w Małopolsce	Pozycja Małopolski w rankingu województw	Udział Małopolski w produkcji krajowej
Rodzaj zasiewu/uprawy		tys. ha	tys. ha	[-]	[%]
Ogółem		10741,9	288,6	15	2,69
Zboża		7410,5	212,4	14	2,87
Rzepak i rzepak		980,9	13,3	16	1,36
Ziemniaki		225,7	16,7	6	7,40
Buraki cukrowe		245,9	1,3	15	0,53
Warzywa gruntowe		143,2	14,4	5	10,06
w tym:	kapusta	13,6	3,4	1	25,00
	cebula	22,8	1,0	6	4,20
	marchew	17,4	1,4	7	8,05
	burak	7,2	0,9	3	12,50
	ogórek	5,2	0,4	5	7,70
	pomidor	5,9	0,0	12	0,51
Drzewa owocowe		208,4	8,0	6	3,80
w tym:	jabłonie	72,5	5,8	5	8,00
Krzewy owocowe					
w tym:	truskawka	32,4	0,7	8	2,16
	malina	17,3	0,3	7	1,73
	porzeczka	41,3	0,6	9	1,45
	agrest	1,5	0,1	3	6,66

Źródło: opracowanie własne na podstawie GUS, Rocznik Statystyczny Rolnictwa, Warszawa, 2021

Wyszczególnienie		Produkcja roślinna- zbiory w województwie małopolskim w 2020 r.			
		Zbiory w Polsce	Zbiory w Małopolsce	Pozycja Małopolski w rankingu województw	Udział Małopolski w produkcji krajowej
Zbiory		[tys.t.]	[tys.t.]	[-]	[%]
Zboża		35526,0	958,4	14	2,70
Rzepak i rzepak		3124,8	42,5	16	1,30
Ziemniaki		7848,6	537,3	6	6,80
Buraki cukrowe		14947,2	65,9	15	0,40
warzywa gruntowe		3868,0	475,5	5	12,30
w tym:	kapusta	710,0	197,8	1	27,86
	cebula	660,0	22,3	6	3,38
	marchew	671,0	49,9	7	7,44
	burak	261,0	28,5	3	10,92
	ogórek	181,0	13,8	5	7,62
	pomidor	186,0	0,5	12	0,25
Warzywa pod osłonami		1000,0	51,1	6	5,11
Owoce z drzew		3900,2	116,2	5	2,97
w tym:	jabłka	3531,2	102,8	5	2,91

Źródło: opracowanie własne na podstawie GUS, Rocznik Statystyczny Rolnictwa, Warszawa, 2021

Wyszczególnienie		Produkcja roślinna - plony w województwie małopolskim w 2020 r.		
		Średnie plony w Polsce	Średnie plony w Małopolsce	Pozycja Małopolski w rankingu województw
Plony		[dt/ha]	[dt/ha]	[-]
Zboża		47,9	45,1	12
Rzepak i rzepik		31,9	31,9	9
Ziemniaki		348,0	322,0	12
Buraki cukrowe		608,0	493,0	15
Warzywa gruntowe				
w tym:	kapusta	524,0	584,0	1
	cebula	289,0	234,0	7
	marchew	385,0	355,0	7
	burak	363,0	323,0	7
	ogórek	351,0	355,0	5
	pomidor	317,0	220,0	10

Źródło: opracowanie własne na podstawie GUS, Rocznik Statystyczny Rolnictwa, Warszawa, 2021

Wyszczególnienie	Produkcja zwierzęca w województwie małopolskim w 2020 r.				
	Jednostka	Polska	Małopolska	Pozycja Małopolski w rankingu województw	Udział Małopolski w produkcji krajowej [%]
Zwierzęta gospodarskie w przeliczeniowych sztukach dużych	[tys. szt.]	6961,0	182,8	9	2,6
Zwierzęta gospodarskie w przeliczeniowych sztukach dużych na 100 ha użytków rolnych	[szt.]	47,5	33,3	9	-
Bydło ogółem	[tys. szt.]	6343,7	178,6	9	2,8
Bydło w przeliczeniu na 100 ha użytków rolnych	[szt.]	43,2	32,5	8	-
w tym:			-		-
Krowy	[tys. szt.]	2468,1	85,4	8	3,5
Krowy w przeliczeniu na 100 ha użytków rolnych	[szt.]	16,8	15,6	6	-
Trzoda chlewna ogółem	[tys. szt.]	11432,6	141,4	14	1,2
Trzoda chlewna w przeliczeniu na 100 ha użytków rolnych	[szt.]	77,9	25,8	14	-
w tym:			-		-
Lochy na chów	[tys. szt.]	794,8	17,0	14	2,1
Lochy na chów w przeliczeniu na 100 ha użytków rolnych	[szt.]	5,4	3,1	9	-
Drób kurzy ogółem	[tys. szt.]	185713,7	4554,9	15	2,5
Drób kurzy w przeliczeniu na 100ha użytków rolnych	[szt.]	1464,3	941,8	12	-
w tym:			-		-
Kury nioski	[tys. szt.]	51088,3	2400,0	5	4,7
Kury nioski w przeliczeniu na 100 ha użytków rolnych	[szt.]	348,0	437,2	4	-
Produkcja żywca rzeźnego	[tys. t.]	7241,4	136,1	14	1,9
Produkcja żywca rzeźnego na 1 ha użytków rolnych	[kg]	493,2	247,9	13	-

w tym:		-	-	-	-
Bydło (bez cieląt)	[tys. t.]	1092,1	46,5	10	4,3
Trzoda chlewna	[tys. t.]	2375,9	38,4	12	1,6
Drób	[tys. t.]	3748,7	49,2	14	1,3
Bydło (bez cieląt)	[tys. szt.]	1774,4	77,9	10	4,4
Trzoda chlewna	[tys. szt.]	14024,4	183,0	14	1,3
Produkcja żywca rzeźnego w przeliczeniu na mięso	[tys. t.]	5587,9	100,0	13	1,8
w tym:		-	-	-	-
Wołowe	[tys. t.]	565,7	24,1	10	4,2
Wieprzowe	[tys. t.]	1853,2	30,0	12	1,6
Drobiowe	[tys. t.]	2815,5	37,0	14	1,3
Produkcja mleka krowiego	[mln l]	14089,9	285,1	11	2,0
Produkcja jaj kurzych	[mln szt.]	11739,9	531,7	5	4,5

Źródło: opracowanie własne na podstawie GUS, Rocznik Statystyczny Rolnictwa, Warszawa, 2021

Małopolska zajmuje 5 miejsce w kraju pod względem ilości wniosków oraz 13 pod względem zadeklarowanej powierzchni w ramach systemów wsparcia bezpośredniego (jednolita płatność obszarowa):

Wyszczególnienie	Liczba wniosków i powierzchnia deklarowana w ramach systemów wsparcia bezpośredniego - jednolita płatność obszarowa				
	Jednostka	Polska	Małopolska	Pozycja Małopolski w rankingu województw	Udział Małopolski w kraju [%]
Liczba wniosków	[szt.]	1293463	114782	5	8,9
Deklarowana powierzchnia	[ha]	14296869	498096,76	13	3,5

Źródło: opracowanie własne na podstawie GUS, Rocznik Statystyczny Rolnictwa, Warszawa, 2021

Analiza bezpieczeństwa żywnościowego województwa małopolskiego

Bezpieczeństwo żywnościowe to jedno z najważniejszych globalnych wyzwań współczesnego świata. Perspektywa wyżywienia stale rosnącej populacji napawa niepokojem ekonomistów, ekologów i polityków. Zapewnienie żywności wiąże się z wykorzystaniem zasobów naturalnych, które stają się coraz droższe i trudniej dostępne.

Według ostatniego światowego rankingu bezpieczeństwa żywnościowego, Polska znalazła się na 22. miejscu na 113 krajów ocenianych. Od kilku lat mamy również niski udział osób znajdujących się poniżej światowej linii ubóstwa w populacji kraju oraz małe straty żywności.

Indeks Bezpieczeństwa Żywności to badanie, które uwzględnia czynniki wpływające na bezpieczeństwo żywnościowe w ponad stu krajach na całym świecie. Wyniki krajów są uszeregowane według elementów systemu żywnościowego, takich jak przystępność cenowa, dostępność, jakość i bezpieczeństwo, a także zasoby naturalne i odporność. Do liderów światowego bezpieczeństwa żywnościowego należą takie europejskie kraje jak Finlandia, Irlandia i Holandia, które w rankingu znalazły się w pierwszej dwudziestce. Polska zajmuje w rankingu 25 pozycję. Gorzej od nas wypadły m. in. Węgry (36. miejsce), Słowacja (40. miejsce) i Bułgaria (44. miejsce). Według Euraktiv.pl, dla Unii Europejskiej kwestia bezpieczeństwa żywnościowego zeszła na dalszy plan. Zdaniem unijnego komisarza ds. środowiska oceanów i rybołówstwa Virginijusa Sinkeviciusa w UE ważniejszymi

problemami są teraz: nadmierna konsumpcja żywności, marnotrawienie żywności, otyłość mieszkańców UE i wpływ produkcji żywności na środowisko. Wiele zmian w unijnym systemie produkcji i bezpieczeństwa żywnościowego znajdzie jednak w związku z wprowadzeniem Nowego Zielonego Ładu i strategią "From farm to fork", czyli "od pola do stołu".

Dotychczasowe badania wykazały, że zdrowie człowieka w 5-15% zależy od czynników genetycznych, 5-10% od warunków środowiska, 10-20% od stanu medycyny, a w ponad 50% od sposobu odżywiania się i stylu życia. Z powyższego wynika, że na zdrowie człowieka otaczające go środowisko wraz z pochodzącą z niego żywnością wpływa w ponad 55%.

W kontekście obecnej sytuacji związanej z wojną na Ukrainie i potencjalną możliwością rozszerzenia się konfliktu na państwa UE, należy stwierdzić, iż żywność jest jednym z produktów strategicznych w zakresie prowadzenia działań wojennych, a zapewnienie bezpieczeństwa żywnościowego kraju i poszczególnych jego regionów staje się zadaniem priorytetowym.

Problem racjonalnego odżywiania, a szerzej bezpieczeństwa żywnościowego był przedmiotem zainteresowania społeczeństw od wieków, ale dopiero w 1974 r. w wyniku kryzysu żywnościowego podjęto próbę jego zdefiniowania.

W 2002 r. w raporcie FAO zamieszczono definicję bezpieczeństwa żywnościowego w której stwierdzono, że występuje ono w sytuacji „(...) w której wszyscy ludzie przez cały czas mają ciągły dostęp fizyczny, społeczny i ekonomiczny do wystarczającej, bezpiecznej i pożywnej żywności, zaspokajającej ich potrzeby żywnościowe i preferencje dla prowadzenia aktywnego i zdrowego trybu życia”. Bezpieczeństwo żywnościowe ma trzy wymiary: międzynarodowy, w tym regionalny (np. Unii Europejskiej), państwowy (inaczej narodowy), gospodarstwa domowego, w tym indywidualny poszczególnych jego członków.

Aby bezpieczeństwo żywnościowe państwa było zagwarantowane, spełnione muszą być cztery warunki :

1. fizyczna dostępność żywności, co oznacza, że krajowa gospodarka żywnościowa gwarantuje pokrycie co najmniej minimalnego zapotrzebowania fizjologicznego, import zaś dostarcza żywności ponad to minimalne zapotrzebowanie;
2. trwałość i niezawodność dostaw żywności;
3. ekonomiczna dostępność żywności, co jest równoznaczne z tym, że także najuboższe ekonomicznie gospodarstwa domowe i ich członkowie mają dostęp do niezbędnej żywności (dzięki różnym formom pomocy żywnościowej);
4. zdrowotna odpowiedniość pojedynczego produktu żywnościowego i spożywanej racji żywnościowej (niezbędny poziom energii, właściwa proporcja składników pokarmowych, brak niedopuszczalnej wielkości zanieczyszczeń).

Samowystarczalność jednak zawęża się do strategicznych produktów (surowców) i koncentracji na optymalnym wykorzystaniu potencjału krajowej gospodarki żywnościowej, konfrontowanej stale z międzynarodowym rynkiem środków produkcji, surowców żywnościowych i finalnej żywności. Natomiast koncepcja bezpieczeństwa żywnościowego ma za przedmiot swego oddziaływania przede wszystkim sferę konsumpcji (poziom, strukturę, zdrowotną jakość spożywanej żywności) oraz sferę podziału, która decyduje o tym, czy także najuboższe ekonomicznie gospodarstwa domowe, a szczególnie wszyscy ich członkowie, korzystają z dostępu do niezbędnej żywności.

Poziom spożycia przez ludność produktów nie zawsze ma wpływ na poziom samowystarczalności Polski i jej zakres. Jest tak dlatego, że produkty rolnicze są przeznaczone nie tylko na spożycie przez ludność, ale również na paszę dla zwierząt i do przetwórstwa przemysłowego na produkty nieżywnościowe. Dobrym przykładem są zboża, których produkcja wzrasta, udział spożycia przez ludność maleje.

Produkcja, zwłaszcza roślinna, wykazuje dość duże wahania w swych rozmiarach z roku na rok, przy powolnych zmianach w poziomie spożycia przez ludność. Wymusza to konieczność posiadania zapasów surowców lub przetworów albo dokonywania zakupu produktów za granicą.

Dokonana analiza została ograniczona do oceny pierwszego z opisanych warunków tj. oceny możliwości produkcji w województwie małopolskim podstawowych asortymentów żywnościowych w kontekście średniego spożycia w kraju. Oceniając pierwszy warunek bezpieczeństwa żywnościowego Polski na przykładzie wybranych produktów, należy stwierdzić, że jest on zachowany dla wszystkich analizowanych produktów z nadwyżką. Duże nadwyżki produkcji występują szczególnie w zbożach, ziemniakach oraz mięsie i podrobach. Posiadanie nadwyżki nad spożyciem stwarza możliwości dokonywania eksportu wytwarzanych w nadmiarze produktów, a za uzyskane dochody dokonywania importu produktów wytwarzanych w danym roku w niewystarczającej ilości lub produktów, których ze względów przyrodniczych w kraju nie wytwarzamy (jak np. niektóre warzywa i owoce).

Oprócz zawartości podstawowych składników spożywczych w żywieniu ważna jest również jakość wytwarzanej żywności. Ustawa o bezpieczeństwie żywności i żywienia określa wymagania i procedury niezbędne do zapewnienia bezpieczeństwa żywności i żywienia zgodnie z prawem wspólnotowym. W Polsce urzędową kontrolę żywności sprawuje pięć wyspecjalizowanych inspekcji: trzy w zakresie bezpieczeństwa: Państwowa Inspekcja Sanitarna, Inspekcja Weterynaryjna i Państwowa Inspekcja Ochrony Roślin i Nasiennictwa oraz dwie w zakresie jakości handlowej: Inspekcja Handlowa (w handlu detalicznym) i Inspekcja Jakości Handlowej Artykułów Rolno-Spożywczych (u producentów).

Analiza produkcji podstawowych produktów żywnościowych w województwie małopolskim wykazuje, iż posiadamy wystarczające zasoby w zakresie własnej produkcji: zbóż (282 % średniego spożycia bez uwzględnienia spożycia na paszę), ziemniaków (171% średniego spożycia), warzyw (152 % średniego spożycia), jaj kurzych (100% średniego spożycia). Niedobory występują w następujących produktach: mięso i podroby (38% średniego spożycia), mleko krowie (35 % średniego spożycia); owoce (60% średniego spożycia).

Wyszczególnienie	Spożycie i produkcja podstawowych produktów żywnościowych w Polsce w 2020 r.					
	Spożycie na 1 mieszkańca	Liczba mieszkańców	Spożycie ogółem	Produkcja ogółem	Pokrycie zapotrzebowania	Uwagi
Produkt	[kg]	[os.]	[kg]	[tys. t.]	[%]	
Ziarno 4 zbóż w przeliczeniu na przetwory	101	38 179 800,00	3 856 159 800,00	35526	921,28	w tym ok. 12% przeznaczane na paszę
Ziemniaki	93	38 179 800,00	3 550 721 400,00	7848,6	221,04	-
Warzywa	103	38 179 800,00	3 932 519 400,00	4868	123,79	wliczone warzywa pod osłonami
Owoce	58	38 179 800,00	2 214 428 400,00	3900,2	176,13	tylko owoce z drzew bez owoców z krzewów
Mięso i podroby	77,6	38 179 800,00	2 962 752 480,00	5587,9	188,61	odniesienie do produkcji żywca rzeźnego w przeliczeniu na mięso
Produkt	[l]	[os.]	[l]	[mln l]	[%]	
Mleko krowie	244	38 179 800,00	9 315 871 200,00	14089,9	151,25	-
Produkt	[szt.]	[os.]	[szt.]	[mln szt.]	[%]	
Jaja kurze	157	38 179 800,00	5 994 228 600,00	11739,9	195,85	-

Źródło: opracowanie własne na podstawie GUS, Rocznik Statystyczny Rolnictwa, Warszawa, 2021

Wyszczególnienie	Spożycie i produkcja podstawowych produktów żywnościowych w Małopolsce w 2020 r.					
	Spożycie na 1 mieszkańca	Liczba mieszkańców	Spożycie ogółem	Produkcja ogółem	Pokrycie zapotrzebowania	Uwagi
Produkt	[kg]	[os.]	[kg]	[tys. t.]	[%]	
Ziarno 4 zbóż w przeliczeniu na przetwory	101	3 364 176,00	339 781 776,00	958,4	282,06	
Ziemniaki	93	3 364 176,00	312 868 368,00	537,3	171,70	-
Warzywa	103	3 364 176,00	346 510 128,00	527	152,09	wliczone warzywa pod osłonami
Owoce	58	3 364 176,00	195 122 208,00	116,2	59,55	tylko owoce z drzew bez owoców z krzewów
Mięso i podroby	77,6	3 364 176,00	261 060 057,60	100	38,3	odniesienie do produkcji żywca rzeźnego w przeliczeniu na mięso
Produkt	[l]	[os.]	[l]	[mln l]	[%]	
Mleko krowie	244	3 364 176,00	820 858 944,00	285,10	34,73	-
Produkt	[szt.]	[os.]	[szt.]	[mln szt.]	[%]	
Jaja kurze	157	3 364 176,00	528 175 632,00	531,70	100,67	-

Źródło: opracowanie własne na podstawie GUS, Rocznik Statystyczny Rolnictwa, Warszawa, 2021

Analiza SWOT obszarów wiejskich województwa małopolskiego

Mocne strony

- Usytuowanie na międzynarodowej osi komunikacyjnej przecinającej województwo ze Wschodu na Zachód
- Bliskość aglomeracji miejskich
- Wysoka gęstość zaludnienia na tle kraju (wspierająca czynniki rozwojowe)
- Urozmaicona budowa geologiczna wpływa na geomorfologię terenu a także na ilość zasobów naturalnych do eksploatacji (w tym wód leczniczych i mineralnych)
- Wysokie walory przyrodnicze, w tym duża powierzchnia obszarów prawnie chronionych
- Bogate dziedzictwo historyczne i kulturowe (UNESCO)
- Rozwinięte poczucie tożsamości regionalnej i odrębności kulturowej
- Dobrze rozwinięta infrastruktura turystyczna
- Relatywnie dobrze rozwinięta infrastruktura techniczna
- Wysoka przedsiębiorczość mieszkańców wsi
- Dobrze rozwinięty sektor małego przetwórstwa i handlu drobnotowarowego
- Bogata oferta rynkowa produktów wysokiej jakości (tradycyjnych i regionalnych, ekologicznych)
- Dostępność form instytucjonalnego wsparcia mieszkańców
- Różnorodność źródeł i form finansowania inwestycji lokalnych (środki krajowe i międzynarodowe)
- Wysoki stopień wykształcenia mieszkańców wsi
- Wysoki stopień cyfryzacji ułatwiający różnicowanie form zatrudnienia (w tym zdalnych)
- Wzrastające zainteresowanie zamieszkaniem na obszarach wiejskich, spowodowane możliwością pracy zdalnej
- Zwiększenie wpływów do budżetów gmin z tytułu podatków, od osób pracujących zdalnie zatrudnionych poza miejscem zamieszkania

Słabe strony

- Znaczny stopień rozproszenia osadnictwa wiejskiego
- Brak jednolitej koncepcji urbanistycznej
- Brak lokalnych planów zagospodarowania przestrzennego utrudniający procesy inwestycyjne (niedostosowanie MPZP do potrzeb mieszkańców)
- Niska świadomość w zakresie poszanowania środowiska
- Niedostateczna świadomość społeczna znaczenia dziedzictwa przyrodniczego i kulturowego małopolskiej wsi dla wzrostu konkurencyjności regionu
- Postępująca degradacja środowiska w wyniku nasilania się procesu antropopresji na obszarach wiejskich
- Niezadowalające wykorzystanie zasobów odnawialnych źródeł energii
- Brak racjonalnej gospodarki wodnej (retencja, bezpieczeństwo powodziowe, nawodnienia, melioracje)
- Niezadowalający stan jednolitych części wód powierzchniowych
- Duże dysproporcje w rozwoju infrastruktury na obszarach wiejskich
- Słaba dostępność usług na obszarach wiejskich
- Zmieniające się przepisy prawa powodujące niestabilność funkcjonowania podmiotów

gospodarczych

- Niedostosowanie kwalifikacji zawodowych do potrzeb lokalnego rynku
- Niski poziom integracji różnych środowisk działających na rzecz rozwoju obszarów wiejskich

Szanse

- Przyznanie wysokiego priorytetu problematyce rozwoju obszarów wiejskich w polityce krajowej i unijnej
- Rozwój infrastruktury obszarów wiejskich
- Rozbudowa sieci drogowej oraz rozwój komunikacji masowej na obszarach wiejskich
- Wzrost zainteresowania odnawialnymi źródłami energii
- Wykorzystanie znacznych zasobów mieszkaniowych dostępnych na obszarach wiejskich
- Wdrożenie skutecznych mechanizmów aktywizacji zawodowej społeczeństwa na terenach wiejskich
- Rozwój przedsiębiorczości na obszarach wiejskich
- Tworzenie i rozbudowa stref aktywności gospodarczej na obszarach wiejskich
- Wspieranie rozwoju gospodarki opartej na innowacyjności
- Utrzymanie się korzystnych tendencji w rozwoju turystyki krajowej
- Wykorzystanie potencjału miejsca, z uwagi na bogate i zróżnicowane walory regionu
- Wykorzystanie potencjału tradycyjnego rzemiosła, rękodzielnictwa, sztuki ludowej i drobnej wytwórczości jako dodatkowych źródeł dochodu ludności wiejskiej
- Rozwój świadomości i edukacja w zakresie konsumpcji żywności wysokiej jakości (w tym ekologicznej, regionalnej i tradycyjnej)
- Rosnąca rola kół gospodyń wiejskich w lokalnych środowiskach
- Konsolidacja jednostek obsługi mieszkańców i uproszczenie procedur administracyjnych

Zagrożenia

- Negatywne tendencje demograficzne
- Migracje o charakterze zarobkowym
- Ograniczone możliwości przekwalifikowania osób rezygnujących z działalności rolniczej
- Ograniczenie wysokości środków pomocowych przeznaczonych na rozwój obszarów wiejskich, w związku z przesunięciami spowodowanymi sytuacjami kryzysowymi (np. konflikty zbrojne, pandemia)
- Obniżenie dochodów budżetowych gmin ograniczające możliwości inwestowania i rozwoju
- Niebezpieczeństwo powstania regionów dotkniętych trwałą stagnacją gospodarczą i marginalizacją społeczną, wykluczonych z procesów rozwoju
- Nierównomierny rozwój komunikacji masowej i sieci dróg lokalnych
- Rosnąca presja przekształcania gruntów leśnych i rolnych na grunty budowlane (antropopresja, suburbanizacja)
- Degradacja krajobrazu przyrodniczego i kulturowego w wyniku nadmiernej urbanizacji oraz zaprzestania prowadzenia produkcji rolnej
- Lokalna intensyfikacja produkcji rolniczej stanowiąca zagrożenie dla środowiska
- Nieracjonalne gospodarowanie zasobami wodnymi i ich zanieczyszczenie
- Zaśmiecanie środowiska odpadami komunalnymi i nielegalne składowanie odpadów
- Słaba integracja lokalnych społeczności na obszarach wiejskich objętych nasilonymi procesami suburbanizacji

Analiza SWOT rolnictwa województwa małopolskiego

Mocne strony

- Bliskość dużych rynków zbytu na płody rolne (aglomeracja krakowska i śląska)
- Szacunek dla ziemi rolniczej jako źródła utrzymania
- Występowanie historycznie utrwalonych obszarów specjalizujących się w określonym typie produkcji (warzywnictwo, sadownictwo, chów bydła)
- Wielokierunkowy charakter większości gospodarstw ułatwiający dostosowanie produkcji do aktualnych potrzeb rynkowych
- Dobre wyposażenie w maszyny i urządzenia większości towarowych gospodarstw rolnych
- Wysoka różnorodność siedliskowa sprzyjająca dywersyfikacji form gospodarowania rolniczego
- Wysoka różnorodność przyrodnicza ułatwiająca zachowanie równowagi w biocenozach i agrocenozach, ograniczenie chemizacji i ukierunkowanie na rolnictwo przyjazne środowisku (ekologiczne)
- Wysoka bioróżnorodność wpływająca na jakość produktów oraz ich walory smakowe, prozdrowotne
- Duże możliwości rozwojowe gospodarstw produkujących żywność wysokiej jakości
- Znaczna ilość produktów wpisanych do rejestrów potwierdzających jakość i pochodzenie
- Zachowane zasoby genetyczne ras rodzimych
- Utrzymywanie rodzimych ras zwierząt gospodarskich posiadających znaczne możliwości adaptacyjne do lokalnych warunków środowiska i umożliwiających pozyskiwanie produktów o wysokiej jakości
- Funkcjonująca sieć targowisk i giełd drobnego inwentarza
- Aktywne środowisko producentów drobnego inwentarza oraz właścicieli ogródków działkowych
- Silna reprezentacja zawodowa i branżowa rolników działająca w interesie małopolskiej wsi
- Dostęp do kształcenia rolniczego i publicznego doradztwa

Słabe strony

- Skrajnie rozdrobniona struktura agrarna gospodarstw rolnych
- Struktura produkcji małych gospodarstw rolnych nie w pełni dostosowana do potrzeb rynku
- Niska towarowość rolnictwa – produkcja głównie na samozaopatrzenie
- Słabe powiązanie produkcji rolniczej z handlem i obrotem artykułami rolno-spożywczymi
- Słabe powiązania produkcji rolnej z przetwórstwem rolno-spożywczym
- Niska dochodowość gospodarstw rolnych, brak zdolności do akumulacji kapitału własnego umożliwiającego rozwój
- Obciążenie produkcji wysokimi kosztami pracy własnej
- Wysokie koszty utrzymania rozbudowanego parku maszynowego szczególnie w przypadku gospodarstw obszarowo najmniejszych
- Wyposażenie gospodarstw rolnych nieadekwatne do aktualnego poziomu rozwiązań techniczno-technologicznych
- Niski stopień absorpcji innowacji w branży przetwórstwa rolno-spożywczego
- Brak wypracowanych sprawnych mechanizmów transferu wiedzy z sektora nauki do doradztwa i rolnictwa

- Niski stopień organizacji producentów rolnych
- Niski poziom specjalizacji produkcji
- Prowadzenie działalności rolniczej bez formalnego (długoterminowego) umocowania użytkownika gruntów
- Liczne uwarunkowania formalno-prawne ograniczające możliwości i zakres intensyfikacji produkcji rolnej wynikające z rozbudowanego systemu ochrony przyrody
- Wysoka bioróżnorodność ograniczająca możliwości intensyfikacji rolnictwa
- Geomorfologia utrudniająca gospodarowanie i zwiększająca koszty
- Podatności gleb na procesy erozyjne szczególnie na obszarach intensywnej produkcji rolnej
- Duży udział gleb wymagających wapnowania
- Zróżnicowanie warunków klimatyczno-glebowych, ograniczających możliwości uprawy niektórych gatunków
- Ograniczenie procesów restrukturyzacji i modernizacji gospodarstw rolnych tylko do gospodarstw posiadających wysoki potencjał rozwojowy
- Trudność w podejmowaniu procesów restrukturyzacji i modernizacji dla gospodarstw o niższym potencjale rozwojowym
- Niedostateczna ochrona rynku produktów rolnych
- Niedostosowanie systemu monitoringu niekorzystnych zjawisk atmosferycznych do rzeczywistych obszarów ich występowania (głównie zjawisko suszy)
- Wystąpienie ASF powodujące ograniczenie produkcji trzody chlewnej
- Znaczna powierzchnia terenów zdegradowanych z dużym zachwaszczeniem będąca źródłem chorób i szkodników
- Mała powierzchnia upraw rolnych objętych ubezpieczeniem

Szanse

- Wzrost powierzchni gospodarstw rolnych
- Rosnący rynek zbytu na żywność wysokiej jakości (tradycyjną, regionalną i ekologiczną)
- Wzmocnienie kontroli jakości żywności
- Wprowadzanie rozwiązań prawnych ułatwiających rozwój przetwórstwa na poziomie gospodarstwa i handel lokalny
- Rozwój niszowych i niekonwencjonalnych kierunków produkcji szczególnie w małoobszarowych gospodarstwach rolnych
- Tworzenie małych przetwórni wykorzystujących lokalne surowce (młyny, tłocznie soków, serownie gorzelnie, browary)
- Budowa bazy surowcowej dla lokalnego przetwórstwa rolno-spożywczego poprzez utrwalenie kontaktów pomiędzy rolnikami i przedsiębiorcami
- Wprowadzenie mechanizmów stabilizacji cen produktów rolnych i środków do produkcji
- Stosowanie w praktyce zaleceń wynikających z prowadzonych doświadczeń przez podmioty badawcze
- Zmiany klimatyczne umożliwiające produkcję gatunków dotąd nieuprawianych
- Rozwój kanałów dystrybucji produktów rolno-spożywczych
- Wzrost wiedzy rolników na temat znaczenia marketingu w sprzedaży płodów rolnych
- Wdrożenie innowacyjnych rozwiązań ekonomiczno-produkcyjnych w wyspecjalizowanych gospodarstwach opartych na utrwalconych wzorcach
- Poprawa efektywności przemysłu rolno-spożywczego poprzez wdrożenie innowacyjnych

rozwiązań obniżających koszty jednostkowe produkcji i poszerzających asortyment produkowanych towarów

- Wprowadzanie do powszechnego użytku aplikacji wspomagających procesy produkcyjne i decyzyjne
- Wzrost wykorzystania energii z odnawialnych źródeł (m.in. poprzez odzyskiwanie terenów zdegradowanych i ich zagospodarowanie na ten cel)
- Wykorzystanie wysokiego potencjału trwałych użytków zielonych
- Wzrost skali produkcji zwierzęcej dotyczący szczególnie zwierząt trawożernych
- Odradzająca się tradycja pasterska
- Kontynuowanie programów wspierających proces wapnowania gleb
- Wzmocnienie wsparcia dla terenów górskich, jako obszarów o niekorzystnych warunkach gospodarowania
- Optymalizacja form wsparcia pozwalająca na objęcie pomocą gospodarstw funkcjonujących w przedziale pomiędzy nisko i wysokotowarowymi
- Wprowadzanie dodatkowych form działalności gospodarstw (zagrody edukacyjne, gospodarstwa opiekuńcze)
- Tworzenie lokalnych banków żywności celem zabezpieczenia żywnościowego województwa
- Powstanie na terenie województwa regionalnego centrum handlu płodami rolnymi
- Powstawanie nowych podmiotów skupowych, w tym takich z udziałem Skarbu Państwa
- Modernizacja istniejących i powstawanie nowych miejsc handlu artykułami pochodzenia rolniczego
- Zmiana systemu szacowania szkód łowieckich i odpowiedzialności za ponoszone straty
- Optymalizacja systemu ubezpieczeń rolniczych celem zabezpieczenia płynności finansowej gospodarstw
- Utworzenie centrum rozwoju ziem górskich w oparciu o istniejące zaplecze instytucjonalne

Zagrożenia

- Rosnące ceny gruntów rolnych
- Postępujący spadek areалу gruntów rolnych oraz liczby gospodarstw
- Niekorzystne dla rolnictwa zmiany w strukturze wykorzystania gruntów
- Niskie efekty procesów scalania i wymiany gruntów rolnych
- Wprowadzenie niekorzystnej struktury użytkowania gruntów rolnych – monokultura, niewłaściwe zmianowanie
- Obniżanie opłacalności produkcji rolnej, związane ze wzrostem cen środków wykorzystywanych w rolnictwie
- Obniżenie możliwości inwestycyjnych przy udziale wsparcia zewnętrznego z uwagi na tempo wzrostu inflacji
- Zaprzestanie produkcji rolniczej w gospodarstwach (ugorowanie gruntów), występowanie sukcesji pierwotnej na terenach poprodukcyjnych
- Brak następców do kontynuowania działalności rolniczej
- Ograniczenie dostępności kapitału dla małych i średnich zakładów przetwórstwa rolno-spożywczego
- Wzrost konkurencji na rynku rolnym związany z procesami globalizacji i integracji gospodarczej
- Nasilanie się tendencji protekcyjnych w handlu międzynarodowym skutkujące

- ograniczeniem rynków zbytu dla krajowych i małopolskich produktów rolnych
- Presja konkurencyjna tańszej żywności produkowanej masowo względem żywności wysokiej jakości
- Zwiększanie udziału wykorzystania technologii GMO w rolnictwie
- Zmiany klimatyczne ograniczające uprawę rodzimych gatunków
- Zwiększenie częstotliwości występowania niekorzystnych zjawisk atmosferycznych
- Nasilenie się występowania chorób zakaźnych zwierząt i czynników patogennych
- Nasilenie się procesów erozyjnych szczególnie na obszarach intensywnej produkcji rolnej
- Zwiększenie ilości szkód powodowanych przez zwierzynę łowną
- Skomplikowany i zbiurokratyzowany system uruchamiania unijnych programów pomocowych

Rekomendacje

1. Wspieranie wielokierunkowego rozwoju obszarów wiejskich z uwzględnieniem działań ograniczających zjawisko dywestycji.
2. Optymalizacja programów dotyczących scalania gruntów.
3. Uwzględnianie racjonalnych przesłanek przy opracowywaniu miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego w celu ograniczenia zjawiska niekontrolowanej suburbanizacji.
4. Regionalizacja wsparcia obszarów wiejskich ze środków unijnych, z uwzględnieniem lokalnych uwarunkowań społeczno-środowiskowych.
5. Wspieranie obszarów o niekorzystnych warunkach gospodarowania, ze szczególnym uwzględnieniem południowej części regionu, w tym utworzenie centrum rozwoju ziem górskich w oparciu o istniejące zaplecze instytucjonalne.
6. Intensyfikacja działań na rzecz racjonalnej gospodarki wodnej, z uwzględnieniem rozwiązań prawnych, wsparcia finansowego oraz podnoszenia świadomości społecznej w tej dziedzinie.
7. Optymalizacja systemu ubezpieczeń rolniczych celem zabezpieczenia płynności finansowej gospodarstw.
8. Rozbudowa systemu monitoringu niekorzystnych zjawisk atmosferycznych celem sprawnego i właściwego rozpoznania strat, a w konsekwencji zastosowanie odpowiednich narzędzi wsparcia.
9. Utrzymanie rolniczej przestrzeni produkcyjnej związanej z hodowlą zwierząt, w tym ras zachowawczych.
10. Optymalizacja form wsparcia gospodarstw rolnych celem objęcia pomocą wszystkich grup towarowych dostarczających żywność na rynek.
11. Wykorzystanie lokalnego potencjału w zakresie bazy surowcowej celem tworzenia małych przetwórci i utrwalania więzi pomiędzy rolnikami i przedsiębiorcami.
12. Tworzenie regionalnych powiązań ułatwiających handel lokalny poprzez ułatwienie powstawania podmiotów skupowych i placów targowych oraz nowych kanałów dystrybucji w ramach krótkich łańcuchów dostaw.
13. Zabezpieczenie płynności dostaw poprzez tworzenie regionalnych banków żywności.
14. Wprowadzenie mechanizmów stabilizacji cen produktów rolnych i środków do produkcji w celu zabezpieczenia płynności finansowej gospodarstw i ciągłości dostaw żywności.
15. Kreowanie właściwych postaw konsumenckich związanych z ograniczaniem marnotrawienia żywności.

16. Wsparcie inwestycji do pozyskania energii z odnawialnych źródeł poprzez ułatwienia legislacyjne i dofinansowania, w związku z zagrożeniem wystąpienia kryzysu energetycznego.
17. Umożliwienie implementacji innowacji, będących efektem połączenia wiedzy naukowej i praktycznych rozwiązań rolników, poprzez utworzenie sieci gospodarstw wdrożeniowych i demonstracyjnych.
18. Wsparcie przydomowej produkcji żywności w ramach ogródków działkowych, chowu drobnego inwentarza i domowego przetwórstwa na cele samozaopatrzenia.
19. Promowanie wielofunkcyjnego charakteru drobnych gospodarstw poprzez wsparcie dla inicjatyw łączących produkcję wysokojakościowej, tradycyjnej żywności z działalnością edukacyjną lub agroturystyką, co zwiększa szansę na zachowanie konkurencyjności w przyszłości.
20. Racjonalna rozbudowa lokalnej infrastruktury celem poprawy warunków funkcjonowania ludności na obszarach wiejskich.

Priorytetowe kierunki wsparcia dotyczące województwa małopolskiego

1. Wsparcie chowu i hodowli zwierząt trawożernych na terenach górskich

Województwo małopolskie ma największe w kraju zróżnicowanie środowiska przyrodniczego z przewagą terenów górskich i podgórskich. Górski charakter dotyczy głównie karpackiej części województwa tj. około 65% jego powierzchni. Pod tym względem Małopolska zajmuje pierwsze miejsce w kraju. W przestrzeni rolniczej tych terenów dominują użytki zielone (pastwiska), decydujące znaczenie dla utrzymania ich rolniczego charakteru ma więc zwiększenie pogłowia zwierząt trawożernych. Niestety w województwie utrwała się już tendencja spadkowa dotycząca pogłowia zwierząt hodowlanych a zjawisko powyższe dotyczy wszystkich gatunków także trawożernych. Ograniczenie wypasu w terenach górskich skutkuje tzw. sukcesją roślinności w tym lasów na obszary hal i polan górskich co zagraża stabilności ekosystemów i zaburza naturalną bioróżnorodność. Zagrożone są również historycznie uwarunkowane walory krajobrazowe i kulturowe małopolskich terenów górskich. Powyższe wskazuje jak ważne jest zagadnienie odbudowy pogłowia zwierząt trawożernych w Małopolsce szczególnie w zakresie chowu owiec i bydła czerwonego polskiego. Produkcja owczarska ma w regionie karpackim wieloletnie, bogate tradycje a wymiar gospodarczy (mięso, wełna, skóry, sery) uzupełniany jest przez ważną funkcję kulturową i prośrodowiskową. Warto podkreślić, że wiele wyrobów będących efektem chowu owiec takich jak jagnięcina, oscypki, bryndza, żentyca, bundz, redykołka to wysokiej jakości produkty certyfikowane cenione i poszukiwane zwłaszcza przez turystów. Tradycja związana z regionem karpackim jest także chów i hodowla bydła czerwonego polskiego, jednej z nielicznych autochtonicznych ras europejskiego bydła czerwonego. Odnacza się ono doskonałym przystosowaniem do bytowania w trudnych warunkach środowiskowych szczególnie górskich i podgórskich, niewybrednością w wyborze pasz, wysoką płodnością, zdrowotnością, długowiecznością oraz wyjątkową jakością produkowanego mleka. Wartościowe cechy bydła polskiego czerwonego wynikające z uwarunkowań genetycznych świadczą także o dużym znaczeniu tej rasy dla zachowania bioróżnorodności. Rasa powyższa może być cennym materiałem dla rolnictwa ekologicznego nie tylko w znaczeniu biologicznym ale także, podobnie jak w przypadku owiec w znaczeniu kulturowym służąc zachowaniu narodowej tradycji rolnej i ochronie krajobrazu wiejskiego. W ramach kompleksu działań wspierających odbudowę pogłowia zwierząt trawożernych na terenach górskich Małopolski warto wymienić: konieczność aktywnego wsparcia finansowego hodowców i producentów środkami krajowymi i zagranicznymi, powrót do tradycji

wypadu kulturowego i gospodarki pasterskiej, odbudowę zdewastowanej infrastruktury pasterskiej (bacówki, szałas) podniesienie prestiżu zawodu bacy i juhasa poprzez ofertę szkoleń i kursów specjalistycznych, zintensyfikowanie pracy hodowlanej (organizacja czempionatów hodowlanych), rozwój rynku produktów regionalnych i lokalnych bazujących na surowcach uzyskiwanych w ramach omawianych kierunków produkcji.

2. Intensyfikacja działań wspierających produkcję sadowniczą i warzywniczą

Małopolska jest krajowym potentatem w zakresie produkcji sadowniczej i warzywniczej. Województwo odpowiada za 12% krajowej produkcji warzywniczej (3 miejsce w rankingu województw), a w zakresie produkcji owoców z drzew Małopolska zajmuje wysokie 5 miejsce w kraju. Te kierunki produkcji charakteryzują się szczególnie wysoką towarowością oraz z reguły dobrą choć ulegająca częstym wahaniom sezonowym opłacalnością. Pod względem gospodarczego znaczenia kierunki powyższe należy uznać za wiodące dla całego sektora rolnego województwa. Należy pamiętać, że specyfika omawianej produkcji przejawia się szczególnie w jej subregionalnym charakterze, koncentruje się bowiem w ściśle określonych geograficznie enklawach. Konieczne jest w tym przypadku aby regionalne (powiatowe i gminne) strategie rozwoju respektowały specyfikę miejscowych obszarów wiejskich i wspierały ich przyrodniczo i ekonomicznie uwarunkowane specjalizacje. W celu zachowania i rozwoju centrów produkcji sadowniczej i warzywniczej w Małopolsce należy wspierać kompleksowe działania zmierzające do zwiększenia powierzchni, poziomu intensywności i specjalizacji omawianej produkcji, rozwijać doradztwo technologiczne i ekonomiczne dla producentów, wdrażać innowacyjne rozwiązania technologiczne i organizacyjne skutkujące ograniczeniem nakładów jednostkowych i kosztów wytwarzania, stwarzać korzystne warunki do absorpcji środków pomocowych, rozwijać działania marketingowe zarówno na rynkach lokalnych jak i ponad lokalnych kreując konsumpcję owoców i warzyw oraz markę i wizerunek małopolskich produktów. Rozwijać powiązania poziome producentów (grupy producenckie) a także integrację pionową mającą na celu włączenie rolników-plantatorów w proces przetwarzania i obrotu towarowego na rynku, ułatwiać kontakty producentów i konsumentów poprzez budowę krótkich łańcuchów dostaw. Producenci oczekują także rozwiązań prawnych upraszczających i legalizujących dorywczą pracę sezonową szczególnie przy pracochłonnym zbiorze owoców i warzyw.

3. Wsparcie produkcji żywności wysokiej jakości w tym ekologicznej

Małopolska posiada korzystne warunki do rozwoju produkcji żywności wysokiej jakości. Dorobek kultury rolnej Małopolski sięga setek lat wstecz a dziedzictwo przyrodnicze jest szczególnie bogate. Unikalne warunki przyrodniczo-klimatyczne w połączeniu z żywą tradycją (dziedzictwo kulinarne) relatywnie niskim zużyciem czynników plonotwórczych i dużymi na ogół zasobami siły roboczej szczególnie w licznych, małoobszarowych gospodarstwach rolnych sprzyja rozwojowi produkcji ekologicznej i żywności tradycyjnej. Liczba gospodarstw ekologicznych w Małopolsce wykazuje niestety w ostatnich latach tendencję spadkową, zjawisku temu należy jednak przeciwdziałać poprzez podejmowanie kompleksowych działań mających na celu utrzymanie dotychczasowego wsparcia finansowego (lub jego wzrost) popularyzowanie tej formy gospodarowania szczególnie wśród drobnych producentów rolnych, prowadzenie edukacji konsumentów odnośnie znaczenia produktów ekologicznych w żywieniu człowieka, aktywizowanie działań mających na celu tworzenie większych partii jednorodnych towarów ekologicznych, rozwój detalicznych punktów sprzedaży w/w produktów. Należy podkreślić, że surowce uzyskiwane metodami ekologicznymi są doskonałą bazą do wytwarzania tradycyjnych produktów spożywczych z których słynie Małopolska. Aktualnie województwo szczyci się posiadaniem 13 produktów regionalnych zarejestrowanych w UE. Produkty te wyróżniają się

szczególnie wysokimi walorami odżywczymi i smakowymi. Produkowane w niewielkiej skali w oparciu o dawne receptury są poszukiwanym na rynku towarem. Należy przewidywać, że stopniowy wzrost zamożności społeczeństwa sprzyjał będzie rozwojowi rynku tych produktów, które z racji swojego unikalnego charakteru i ponad przeciętnej jakości są droższe od produktów standardowych. Wsparcia organizacyjnego i finansowego wymagają wciąż działania promocyjne i marketingowe dotyczące omawianych produktów, niezbędna jest fachowa pomoc doradcza świadczona producentom w procedurach certyfikacyjnych, wskazane jest także ściślejsze niż dotąd powiązanie produkcji ekologicznej i sprzedaży produktów certyfikowanych z rozwojem turystyki i agroturystyki w regionie.

4. Rozwój przedsiębiorczości pozarolniczej i okołorolniczej na terenach wiejskich

Małoskalowa produkcja rolna dominująca na małopolskiej wsi nie zapewnia obecnie satysfakcjonujących dochodów rodzinom wiejskim. Sytuacja powyższa nie zmieni się także w przyszłości a wręcz można oczekiwać pogorszenia sytuacji dochodowej małoobszarowych gospodarstw rolnych ze względu na spodziewany wzrost konkurencji ze stron gospodarstw wielkoobszarowych, oraz napływ tanich produktów rolnych z zagranicy. Tylko częściowo te niekorzystne uwarunkowania będą ograniczane poprzez konsolidację produkcji w ramach grup producenckich oraz poprzez rozwój niszowych i niekonwencjonalnych kierunków produkcji (winiarstwo, pszczelarstwo, uprawa ziół, lawendy itp.). W szerszym aspekcie społeczno-ekonomicznym właściwą propozycją dla małopolskich obszarów wiejskich jest rozwój przedsiębiorczości i tworzenie nowych miejsc pracy. Aktualnie poziom przedsiębiorczości dla małopolskiej wsi mierzony wskaźnikami statystycznymi jest wysoki i przekracza średnią krajową. Zjawisko powyższe szczególnie rozpowszechnione jest w północno-zachodniej części województwa gdzie czynnikami sprzyjającymi są: duża gęstość zaludnienia, dobrze rozwinięta infrastruktura i wysoki wskaźnik urbanizacji. Jeden z najwyższych wskaźników przedsiębiorczości w Polsce występuje w powiecie tatrzańskim gdzie prywatna wytwórczość i działalność usługowa rozwijają się na bazie wyjątkowych walorów przyrodniczych i kulturowych regionu (agroturystyka, pamiątkarstwo, stolarstwo itp.). Usługi agroturystyczne są w Małopolsce jedną z najważniejszych form dywersyfikacji dochodów ludności wiejskiej. Niepowtarzalne warunki przyrodniczo-klimatyczne, bogactwo folkloru i zabytków kultury materialnej i niematerialnej są atutem obszarów wiejskich województwa mającym istotny wymiar ekonomiczny. Na terenach wiejskich rozwija się także pomyślnie działalność gospodarcza w formie małego przetwórstwa (MOL), rzemiosła i rękodzielnictwa. Nową formą pozyskiwania dodatkowych dochodów są natomiast gospodarstwa edukacyjne i opiekuńcze. Istotne znaczenie dla ograniczenia sfery ubóstwa na małopolskiej wsi oraz zwalczania zjawiska bezrobocia ukrytego ma także tworzenie nowych miejsc pracy w sferze pozarolniczej. Szczególną rolę odgrywają tu koncepcje tworzenia stref aktywności gospodarczej, inkubatorów przedsiębiorczości, klastrów, wyznaczanie terenów inwestycyjnych, wdrażanie rozwiązań prawnych sprzyjających napływowi inwestycji na tereny wiejskie (np. ulgi podatkowe), rozwój i unowocześnianie infrastruktury technicznej. Aktywizowanie lokalnych społeczności wokół konkretnych inicjatyw gospodarczych winno obejmować także projekty rozwijane w ramach tzw. ekonomii społecznej (spółdzielnie socjalne), a także wspieranie rozwoju MŚP poprzez budowę powiązań pomiędzy producentami rolno-spożywczymi, przetwórstwem, nauką, doradztwem i handlem. Na wsi wprowadzać należy rozwiązania sprzyjające upowszechnieniu elastycznych form pracy, telepracy, pracy w niepełnym wymiarze czasu itp. Niezbędny jest rozwój usług szkoleniowych umożliwiających mieszkańcom wsi zdobycie nowych zawodów i umiejętności. Należy zaznaczyć, że wykorzystanie lokalnych potencjałów i przewag komparatywnych np. dotyczących agroturystyki, gastronomii, usług związanych z lokalnymi tradycjami zależy w dużym stopniu od kompetencji

i aktywności miejscowych władz samorządowych, szczególnie na terenach zagrożonych trwają marginalizacją. Reasumując należy stwierdzić, że wspieranie szeroko rozumianej przedsiębiorczości ma kluczowe znaczenie dla cywilizacyjnego rozwoju małopolskich obszarów wiejskich, poprawy sytuacji finansowej rodzin wiejskich i zahamowania migracji do miast.

5. Działania mające na celu ochronę przestrzeni rolniczej i środowiska naturalnego

Jak wykazano wyżej województwo małopolskie dysponuje unikalnymi w skali kraju i Europy walorami przyrodniczo-klimatycznymi, które stanowią jeden z najważniejszych atutów województwa zarówno w wymiarze środowiskowym jak i ekonomicznym. Udział obszarów prawnie chronionych przekracza 50% powierzchni województwa. Nieodzowna dbałość o właściwy stan środowiska w praktyce musi być powiązana z koniecznością jego dostosowania do zmieniających się potrzeb człowieka co jest zadaniem niezwykle odpowiedzialnym. Zarządzanie dostępem do zasobów środowiska naturalnego winno zawsze uwzględniać nadrzędność interesów ochrony przyrody ponad doraźnymi (nawet uzasadnionymi) potrzebami mieszkańców. W województwie konieczne jest zintensyfikowanie działań zmierzających do likwidacji negatywnych skutków nieracjonalnych działań człowieka w przeszłości oraz zagrożeń spowodowanych czynnikami naturalnymi. Lista problemów występujących w województwie jest w tym przypadku długa. Istotną barierą dla rozwoju rolnictwa jest min. zjawisko degradacji gleby przejawiające się głównie w jej zakwaszeniu co dotyczy przeważającej ilości gleb województwa. Ponadto obserwuje się nasilenie erozji wodnej oraz sporadycznie zanieczyszczenia metalami ciężkimi. W części zachodniej województwa wysoki jest udział gruntów zdegradowanych i zdewastowanych wymagających rekultywacji i zagospodarowania także na cele nierolnicze. Dynamicznie postępujący w województwie proces suburbanizacji stanowi realne zagrożenie zarówno dla potencjału rolniczego jak i zasobów przyrodniczych, grozi utratą wartościowych z gospodarczego punktu widzenia gleb i powierzchni leśnych, zaburza równowagę ekologiczną i bioróżnorodność. Powstrzymanie niekontrolowanej i żywiołowej suburbanizacji to jedno z głównych zadań do realizacji w Małopolsce w ciągu najbliższych lat. W perspektywie wieloletniej kluczowym zadaniem będzie również tworzenie warunków ograniczających skutki zmian klimatycznych i klęsk żywiołowych. Szczególnie istotna będzie w tym przypadku ochrona przed zjawiskami powodziowymi i suszą. Przeciwdziałanie powinno obejmować min. racjonalne zagospodarowanie dolin rzecznych, tworzenie sprawnego systemu retencji wodnej, stosowanie właściwej agrotechniki na terenach rolniczych i racjonalnej gospodarki leśnej. W zakresie zjawisk dotyczących przeciwdziałaniu skutkom suszy uwzględnić należy: prace zmierzające do odbudowy żyzności gleby (wapnowanie, nawożenie organiczne), rozwój systemów irygacyjnych i małej retencji wodnej (stawy, oczka wodne). Istotne znaczenie będzie miało także upowszechnienie innowacyjnych technologii uprawy gleby wpływających na właściwą gospodarkę wodną oraz wdrożenie do uprawy odmian roślin mało wrażliwych na okresowe niedobory wody. Na realizację zadań jak wyżej przeznaczyć należy środki finansowe w niezbędnej wysokości zarówno z budżetu centralnego jak i w ramach budżetów lokalnych samorządów.

Rozwój funkcjonalny i przestrzenny obszarów wiejskich

Struktura funkcjonalno-przestrzenna regionu - model rozwoju

Analiza uwarunkowań rozwoju oraz trendów zmian w zagospodarowaniu przestrzennym Małopolski pozwala wyodrębnić obszary charakteryzujące się podobnymi cechami zagospodarowania przestrzennego, pewną spójnością przyrodniczą i krajobrazową, wewnętrzną spójnością gospodarczą oraz wspólnotą wyzwań rozwojowych, przed którymi stają. Analiza przestrzenna takich całości ma kluczowe znaczenie dla nowoczesnego rozumienia polityki rozwoju, w którym dominuje zintegrowane podejście terytorialne. Charakteryzuje się ono ukierunkowaniem na wykorzystanie endogenicznych potencjałów terenów, określonych funkcjonalnie, integracją działań publicznych w wymiarze przestrzennym oraz wielopoziomowym systemem zarządzania. Przeciwnością takiego ujęcia jest dominacja polityk horyzontalnych – stosowanych jednolicie na całym zarządzanym obszarze. W dotychczasowych strategiach rozwoju (np. regionalnych programach operacyjnych) jedynym miejscem zintegrowanego podejścia terytorialnego były obszary metropolitalne. Doświadczenia te winny być wykorzystane dla planowania i zarządzania rozwojem pozostałych obszarów.

Strukturalizację przestrzeni województwa można przeprowadzić na wiele sposobów, w zależności od przyjętych kryteriów. Jeden z nich – na subregiony – został wprowadzony na potrzeby wdrażania Strategii rozwoju Małopolski. Z punktu widzenia zagospodarowania przestrzennego ważne są dwa systemy podziałów:

- na „obszary funkcjonalne” według typologii przyjętej w KPZK (podejście „od góry”),
- na „terytoria” – obszar wynikające z koncepcji zagospodarowania przestrzeni Małopolski (podejście „od dołu”).

Ważąc słabości dotychczasowych modeli strukturyzacji przestrzeni Małopolski dla potrzeb planowania przestrzennego, w Planie Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Małopolskiego dokonano podziału przestrzeni regionu na siedem terytoriów biorąc pod uwagę:

- dominujący charakter bazy gospodarczej (typ aktywności ekonomicznej, w tym typ rolnictwa)
- stan sieci osadniczej i dynamikę procesów urbanizacyjnych
- gęstość zaludnienia i specyfikę procesów demograficznych
- dominujący typ krajobrazu (zwłaszcza krajobrazu kulturowego)
- naturalne zasoby decydujące o preferencjach rozwoju
- kontekst makroprzestrzenny.

Łatwo zauważyć, że powyższe kryteria związane są raczej z procesami społeczno – gospodarczymi niż tylko z zasobami przestrzeni województwa, czyli mają w znacznym stopniu charakter dynamiczny i zostały ukształtowane na potrzeby polityki zmian. Chodzi bowiem o wyodrębnienie obszarów różniących się między sobą charakterem i dynamiką procesów rozwojowych, gdyż podział ten ma służyć dokonaniu wyborów celów i instrumentów zarządzania rozwojem, optymalnych dla poszczególnych terytoriów. Mówiąc inaczej, chodzi o zapewnienie takiej spójności wewnętrznej terytoriów, aby były do pomyślenia projekty typu zintegrowanych inwestycji terytorialnych (ZIT) ważne dla wszystkich wspólnot danego terytorium. W kolejnym kroku strukturyzacji przestrzeni Małopolski dokonano podziału wewnętrznego terytoriów zgodnie z funkcjonującym układem statystycznym subregionów i realnymi zasięgami oddziaływań głównych ośrodków usługowych. I tak: obszar „Farma” podzielono na część wschodnią (F1) obejmującą głównie obszar Wyżyny Miechowskiej i obszar F2 obejmujący tereny Powiśla Bocheńskiego, obszar „Klina” podzielono na K1 (rejon aglomeracji oświęcimsko-chrzanowskiej), K2 (pas miast na południe od

Krakowa – od Kęt po Bochnię) oraz K3 (pas miejscowości wzdłuż autostrady do Tarnowa. Obszar „Park” rozdzielono na P1 (rejon Beskidu Małego i Żywieckiego), P2 (obszar gorczańsko-pienińsko-podhalański) oraz obszar P3 (obszar Beskidu Sądeckiego i Niskiego). W ten sposób powstało 12 terytoriów funkcjonalno-krajobrazowych.

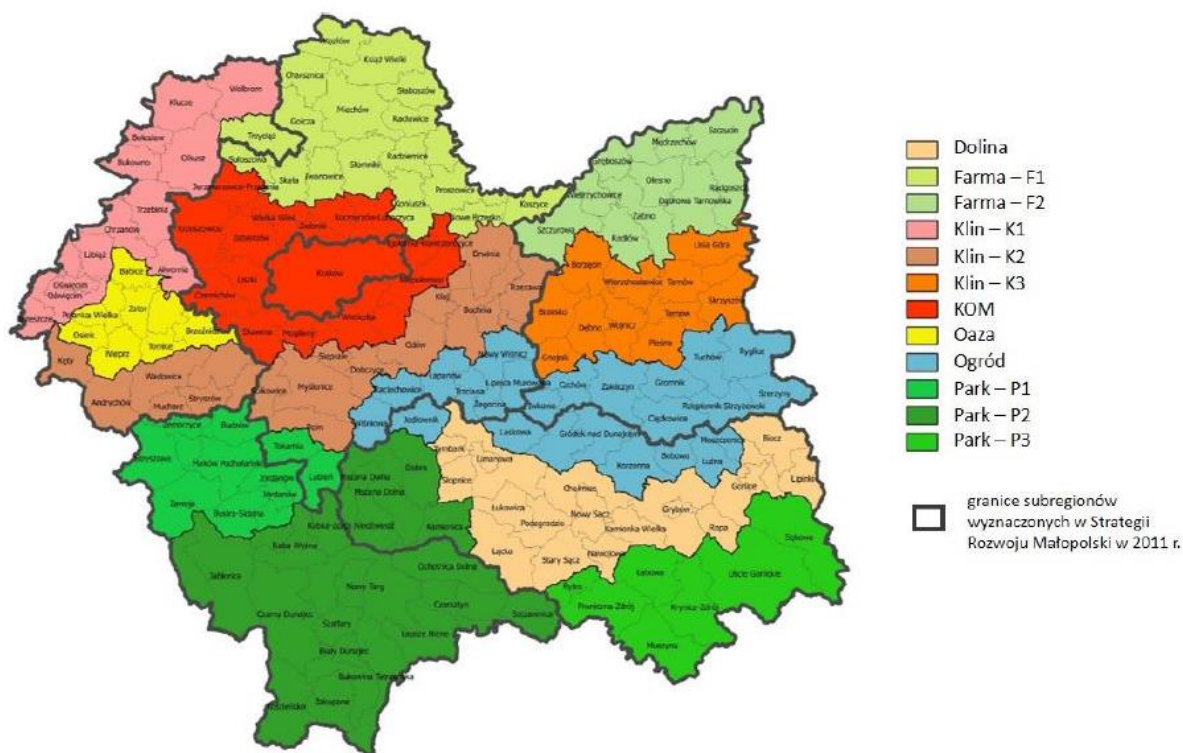
Zaproponowany podział na obszary funkcjonalno–krajobrazowe – terytoria odbiega od dotychczasowych podziałów po pierwsze dlatego, że nie jest oparty na jednym kryterium (np. przynależności do obszaru metropolitalnego czy położenie przy granicy), ale jest kombinacją kilku cech. Po drugie, eksponuje element ukształtowania i zagospodarowania terenu, czyli wspólnotę krajobrazu i problemów przestrzennych, po trzecie zaś daje system pełny i rozłączny – co znaczy, że każdy obszar administracyjny (każda gmina) należy do jednego i tylko jednego obszaru.

Obszary funkcjonalne – terytoria

Źródło: Opracowanie własne UMWM

Obszary funkcjonalne – terytoria na tle subregionów

Źródło: Opracowanie własne UMWM

Relacje: terytoria – subregiony

TERYTORIUM	SYMBOL	SUBREGION
Dolina	D	sądecki
Farma 1	F1	KOM
Farma 2	F2	tarnowski
Klin 1	K1	Małopolska Zachodnia
Klin 2	K2	Małopolska Zachodnia, KOM
Klin 3	K3	tarnowski
Krakowski Obszar Metropolitalny (aglomeracja)	KOM	KOM
Oaza	Oa	Małopolska Zachodnia
Ogród	Og	KOM, sądecki, tarnowski
Park 1	P1	podhalański, KOM (2 gminy)
Park 2	P2	podhalański, sądecki
Park 3	P3	sądecki

Źródło: Opracowanie własne UMWM

Jak widać z powyższego zestawienia większość terytoriów zamyka się całkowicie wewnątrz subregionów – zwłaszcza, gdyby przeprowadzić kilka minimalnych zmian ich granic. Wyjątkiem jest terytorium „Ogród” położone na granicach trzech subregionów; łączy ono w ten sposób traktowane w sposób marginalny w dotychczasowych układach tereny Podgórze.

Z punktu widzenia przyszłej polityki rozwoju subregiony zachowają swoje znaczenie przede wszystkim jako obszary analizy statystycznej, strefy zasięgu regionalnych ośrodków usługowych i ewentualne obszary strukturyzowania wydatków. Terytoria nadają się do bardziej precyzyjnego adresowania środków z funduszy pomocowych, pozwalając na konstruowanie projektów zintegrowanych oraz inicjatywy w rodzaju lokalnych grup działania. Dają dużo większe szanse na kreowanie projektów międzygminnych i przezwyciężanie dualizmu miasto – wieś, zorientowanych na wspólny cel, daleko łatwiejszy do identyfikacji i uzgodnienia niż w układzie subregionów.

Bodaj najważniejszą cechą tak opisanych terytoriów jest oparcie ich granic nie tyle na zdefiniowaniu istniejącego deficytu, bóleczki, jakiegoś aspektu stanu istniejącego wymagającego interwencji, ale wydzielenie ich w oparciu o pewne spojrzenie w przyszłość, wyobrażenie ich szans i funkcjonowania w przyszłości określonej horyzontem Planu. Można zatem powiedzieć, że różnica pomiędzy „subregionami” a „terytoriami” polega na zastąpieniu kryteriów polityczno-statystycznych kryteriami krajobrazowo-przestrzennymi i ekonomicznymi.

Bliszą charakterystykę ilościową, jakościową i strukturalną terytoriów funkcjonalnych przedstawiają odpowiednio poniższe tabele:

Charakterystyka ilościowa

Terytorium (nazwa)	Liczba gmin				liczba miast	Liczba ludności (2015)				% ludności miejskiej	Powierzchnia			Gęstość załudnienia [os./km ²]
	ogółem	miejskich	miejsko- wiejskich	wiejskich		ogółem [tys.]	ogółem [%]	w miastach	na terenach wiejskich		[tys. ha]	[tys. km ²]	[%]	
FARMA	29	0	9	21	9	241 152	7,15	50 718	190 434	21,03	239	2,39	15,8	100,9
F1	18	0	5	13	5	139 314	4,13	27 670	111 644	19,86	149	1,49	9,9	93,5
F2	11	0	4	7	4	101 838	3,01	23 048	78 790	22,63	90	0,90	5,9	113,2
KLIN	42	4	17	21	21	925 829	27,45	449 833	475 996	48,58	335	3,35	22,1	181,7
K1	13	2	8	3	10	315 425	9,35	193 597	121 828	61,37	101	1,01	6,7	312,3
K2	18	1	7	10	8	341 866	10,13	125 183	216 683	36,61	142	1,41	9,3	242,5
K3	11	1	2	8	3	268 358	7,96	131 053	137 305	48,8	92	0,92	6,1	291,7
KOM	17	1	5	11	6	1 085 847	32,19	831 460	254 387	76,57	148	1,48	9,8	733,7
OAZA	9	0	1	8	1	78 147	2,31	3 692	74 455	4,72	43	0,43	2,9	165
OGRÓD	24	0	7	17	7	218 618	6,48	21 915	196 703	10,02	176	1,76	11,6	124,2
DOLINA	19	4	2	13	6	350 756	10,40	146 857	203 899	41,86	142	1,42	9,4	247,0
PARK	42	5	6	31	11	472 269	14,00	130 426	341 843	27,61	430	4,30	28,4	109,8
P1	11	2	1	8	3	102 765	3,04	20 746	82 019	20,18	82	0,82	5,5	125,3
P2	24	3	1	20	5	308 713	9,15	87 784	220 929	28,43	242	2,42	15,9	127,6
P3	7	0	3	4	3	60 791	1,80	21 896	38 895	36,01	106	1,05	7,0	57,9
Razem	182	14	47	121	61	3 372 618	100	1 634 901	1 737 717	48,47	1513	15,13	100	222,90

Źródło: Opracowanie własne UMWM

Charakterystyka jakościowa

TERYTORIUM (nazwa)	GĘSTOŚĆ ZALUDNIENIA	PROCESY DEMOGRAFICZNE	PROCESY URBANIZACYJNE	CECHY STRUKTURY ZATRUDNIENIA	TYP KRAJOBRAZU	DOMINUJĄCY TYP ROLNICTWA	SZCZEGÓLNY ZASÓB
FARMA	Niska	Regres	- Kurczenie się miast - Suburbanizacja	Rolnictwo	Wyżyna Miechowska + Dolina Wisły	Wielkotowarowa produkcja warzywnicza	Gleby wysokiej jakości
KLIN	Wysoka	Łagodny przyrost	Starzenie się i kurczenie miast	Przemysł	Jura i Dolina Wisły	Wielokierunkowe	- Autostrada - Linia kolejowa
KOM	Bardzo wysoka	- Łagodny przyrost - Silne migracje	Intensywna suburbanizacja i ekspansja małych miast	Usługi rynkowe	Wielkomiejski	Ogrodnictwo	- Zasoby kulturowe - Międzynarodowe lotnisko - Uczelnie
OAZA	Niska	Stabilizacja	Niski poziom urbanizacji	Rolnictwo	Dolina Wisły	Rybacktwo	Zabytkowe stawy
OGRÓD	Niska	Silny odpływ migracyjny	Niski poziom urbanizacji	Niskie zatrudnienie	Pogórze	- Rozdrobnione - Nietowarowe (sadownictwo)	Jakość środowiska i krajobrazu
DOLINA	Wysoka	Stabilizacja	- Kurczenie się miast - Rozproszenie zabudowy	Przemysł	Pogórze, krawędź Beskidów	Wielokierunkowe	- Firmy innowacyjne - Tradycje przemysłowe
PARK	Niska	- Przyrost naturalny - odpływ migracyjny	- Stabilizacja - Rozproszenie zabudowy	Usługi turystyczne	Górski	- Hodowla bydła - Owczarstwo	- Uzdrawiska - Parki narodowe - baza turystyczna

Źródło: Opracowanie własne UMWM

Charakterystyka strukturalna

TERYTORIUM (nazwa)	OŚRODKI USŁUGOWE	WIĘKSZE MIASTA	TYP FUNKCJONALNY (wg KPZK)	DOSTĘPNOŚĆ DRÓG EKSPRESOWYCH I AUTOSTRAD		UDZIAŁ POW. TERENÓW CHRONIONYCH		KONTEKST PRZESTRZENNY
				Obecnie	Docelowo	[ha]	[%]	
FARMA	3 OL Układ policentryczny	BRAK (Miechów, Dąbrowa Tarnowska)	- rolniczy - ochrony gleb	-	+	98 055	39	Sąsiedztwo rolniczego zagłębia Województwa Świętokrzyskiego
KLIN	2 OR + 6 OL Układ policentryczny	Tarnów Chrzanów Oświęcim	- uczestniczący w procesach rozwojowych - ośrodków subregionalnych i regionalnych	+	+	98 708	30	Sąsiedztwo z Górnośląskim Okręgiem Przemysłowym
KOM	1 OM + 1 OL Układ monocentryczny	Kraków	- metropolitalny	+	+	36 764	25	-
OAZA	OSL Brak wyraźnej struktury (obszar zależny)	BRAK (Zator)		-	-	2 023	5	Bliskość aglomeracji bielskiej i katowickiej
OGRÓD	OSL Brak wyraźnej struktury (obszar zależny)	BRAK (Zakliczyn)	- rolniczy - wymagający wsparcia procesów rozwojowych	-	+	129 340	73	Jasielski Obszar Winny

DOLINA	1 OR + 2 OL Układ monocentryczny	Nowy Sącz	- o pogarszających się perspektywach rozwój - o najmniejszej dostępności transportowej	—	+	83 508	59	Pas uprzemysłowion ych miast Podkarpacia (Jasło, Krosno, Sanok)
PARK	1 OR + 1 OL Układ monocentryczny	Nowy Targ Zakopane	- górski - przygraniczny - cennych zasobów przyrodniczych	—	+	342 397	79	Sąsiedztwo słowackich parków narodowych i krajobrazowych

OSL – ośrodek sublokalny; OL – ośrodek lokalny; OR – ośrodek regionalny

Źródło: Opracowanie własne UMWM

Wydzielenie siedmiu głównych obszarów funkcjonalnych – a ostatecznie dwunastu obszarów nazwanych w niniejszym tekście „terytoriami” – ma pomóc we wdrażaniu polityki zagospodarowania przestrzennego Małopolski. Wybrane kierunki działań mogą być adresowane właśnie do nich i dla nich proponuje się ustanowić specyficzne wskaźniki monitoringu. Ponieważ zakłada się, że w przyszłości dominującym typem projektów rozwoju regionalnego będą projekty typu ZIT, należy wesprzeć samorganizowane się terytoriów i stworzenie lokalnych podmiotów zdolnych generować, zarządzać (współzarządzać) takimi projektami. Model stowarzyszenia „Metropolia Krakowska” winien być traktowany jako potencjalny wzór do naśladowania.

Kierunki polityki przestrzennej w układzie terytorialnym – obszary funkcjonalne

Terytorium „Farma”

Charakterystyka geograficzna

Obszar funkcjonalny „Farma” wyróżnia się na tle województwa dominacją rolniczego zagospodarowania na dobrych jakościowo glebach, z wysokim udziałem gleb o najwyższych klasach bonitacyjnych (I-III). Stanowi nie tylko zaplecze żywnościowe dla aglomeracji krakowskiej i tarnowskiej, ale także kluczowy obszar produkcji warzywniczej w skali kraju. Północno-zachodnia część *Farmy* znajduje się w silnie zróżnicowanym pod względem rzeźby obszarze wyżyn – Wyżyny Krakowsko-Częstochowskiej oraz Wyżyny Miechowskiej i Płaskowyżu Proszowickiego, natomiast część południowo-wschodnia położona jest na równinnej Nizinie Nadwiślańskiej oraz Podgórzu Bocheńskim i Płaskowyżu Tarnowskim – mezoregionach o łagodnej rzeźbie terenu. Historycznie rzecz biorąc północna część obszaru w przeszłości znajdowała się pod zaborem rosyjskim, natomiast południowa część w monarchii austro-węgierskiej, co tłumaczy czytelne jeszcze do dziś zaszłości w infrastrukturze czy modelu urbanizacji.

Charakterystyka społeczno-gospodarcza

Obszar funkcjonalny *Farma* tworzy 29 gmin obejmujących łącznie 2396 km², czyli 15,8 % powierzchni województwa zamieszkałych przez ok. 241 tys. osób (7,2% populacji Małopolski). Jest to region słabo zurbanizowany, gdzie ludność miejska stanowi 21,0 %. Wyróżnić można trzy dominujące ośrodki miejskie, będące siedzibami instytucji powiatowych: Miechów – położony przy drodze krajowej nr 7 i liczący 11,9 tys. mieszkańców, Dąbrowa Tarnowska – położona przy drodze krajowej nr 73 z liczbą ludności 11,7 tys. mieszkańców oraz Proszowice – liczące 6,32 tys. mieszkańców, położone przy drodze wojewódzkiej nr 776 z Krakowa do Buska-Zdrój. Obecnie coraz silniej zaznaczają się powiązania północnej części obszaru z Krakowem, co wyraża się wzrostem dojazdów do pracy i do szkół w stolicy regionu. Proces ten będzie się pogłębiał w miarę rozwoju kolei aglomeracyjnej i budowy drogi ekspresowej S7. Południowa część obszaru funkcjonalnego, obejmująca powiaty dąbrowski i brzeski, jest tradycyjnie strefą dojazdów do pracy do Brzeska i Tarnowa.

Wyzwania rozwojowe

Największym wyzwaniem rozwojowym obszaru jest utrzymanie jego konkurencyjnej pozycji jako strefy produkcji rolniczej (specjalizacja, modernizacja, integracja), przy jednoczesnym wzbogaceniu i zróżnicowaniu profilu gospodarczego. Chodzi tutaj nie tylko o miejsca pracy w sektorze usług dla mieszkańców i usług dla rolnictwa, ale także w przemyśle spożywczym i innych działach gospodarki, w tym w turystyce i logistyce.

Cechą charakterystyczną obszaru funkcjonalnego *Farma* jest niższy od średniej wojewódzkiej poziom rozwoju społeczno-gospodarczego. Część gmin charakteryzuje się najniższymi dochodami w województwie, a na dodatek są to gminy małe, co jeszcze bardziej ogranicza ich możliwości inwestycyjne. Generalnie rzecz biorąc jest to obszar kumulacji negatywnych procesów społecznych - odpływu ludności, niskiego przyrostu naturalnego i starzenia się społeczeństwa. Wydaje się, że najtrudniejsza sytuacja występuje w powiecie dąbrowskim.

Problemem stanowiącym zagrożenie dla dalszego rozwoju produkcji rolnej w obszarze wyżynnym są procesy erozyjne, na które narażone są wysokiej jakości gleby, a zwłaszcza urodzajne pokrywy lessowe. Równinne tereny południowej części obszaru położone są w terenach zagrożonych powodzią i wymagają szczególnej polityki zagospodarowania przestrzennego. Kluczową kwestią dla

zachowania rolniczego charakteru obszaru jest utrzymanie, a nawet polepszenie jakości przestrzeni produkcyjnej poprzez ochronę gleb najwyższej jakości przed przekształceniami ich na cele nierolnicze oraz ochronę przed naturalną sukcesją roślinną oraz zapewnienie dobrego stanu melioracji.

Kierunki działań

Wprowadzenie zadrzewień i zalesień śródpolnych, a także tworzenie małych zbiorników wodnych powinno przyczynić się do poprawy stanu środowiska, w tym zwiększenia bioróżnorodności i ograniczenia erozji wodnej i wietrznej, na które najbardziej narażone są lessowe gleby. Małe zbiorniki wodne wpłyną korzystnie na zmiany stosunków wodnych i mikroklimatycznych. Prace na rzecz poprawy stosunków wodnych będą realizowane poprzez projekty zakresu mikroretencji oraz zadrzewiania miedz. Zarówno zadrzewienia śródpolne, jak i małe zbiorniki wodne podniosą walory krajobrazowe.

W celu poprawy struktury przestrzennej gospodarstw rolnych oraz stworzenia wysokoprodukcyjnych obszarów rolniczych, w tym zwłaszcza produkcji warzywniczej, na obszarach gleb o najwyższych klasach bonitacyjnych (I-III) warto w starannie wybranych lokalizacjach przeprowadzać akcje scaleniowe.

Aktywizacja tego obszaru, rozwój innowacyjnych technik upraw i polepszenie dystrybucji towarów wymaga rozwoju doradztwa rolniczego (np. nowego ośrodka tego typu w powiecie miechowskim) oraz utworzenia giełd rolniczych.

Czynnikami intensyfikującymi rozwój tego obszaru będą inwestycje w poprawę jakości usług głównych trzech ośrodków miejskich – Miechowa, Proszowic i Dąbrowy Tarnowskiej, a także pozostałych miast-ośrodków lokalnych (Skąty, Słomnik, Żabna, Szczucina i Radłowa) poprzez odpowiednie wyposażenie w obiekty oświatowe, kultury, rekreacji, rynku pracy i opieki społecznej. Szansą na rozwój gospodarczy gmin nadwiślańskich może być także dostosowany do odpowiedniej skali produkt turystyczny związany z doliną Wisły, która w przeszłości stanowiła tzw. „Szlak Jagielloński” – biegnący z Krakowa przez Sandomierz, Lublin do Wilna.

W związku z tym obok wiodącej funkcji rolniczej komplementarną funkcją tego obszaru winna stać się turystyka weekendowa, rozwijana także w oparciu o takie zasoby jak: zabytkowe założenia urbanistyczne, zespoły dworsko-pałacowe i inne obiekty zabytkowe w Miechowie, Słomnikach, Podborzu Breniu, a także wspomniany Szlak Doliny Wisły. Rejon Dąbrowy Tarnowskiej to także zabytkowe malowane chaty wiejskie w Zalipiu. Istotnym z punktu widzenia walorów historycznych i kulturowych jest zagospodarowanie turystyczne pola bitwy w Racławicach.

W związku z procesami ubytku ludności miasta i starzeniem się ludności istotną kwestią jest rozwój placówek związanych z systemem opieki nad osobami starszymi w miastach „kurczących się” (szczególnie w Miechowie, Proszowicach, Słomnikach, Żabnie).

W związku z nieuniknionym zmniejszaniem się rynku pracy w rolnictwie ważne jest tworzenie pozarolniczych miejsc pracy. Szansą na przyspieszenie takiego procesu będzie budowa trasy ekspresowej S7, która podniesie atrakcyjność położonych przy niej terenów, jako potencjalnych lokalizacji nowych przedsięwzięć i poprawi dostępność obszaru.

Obszar *Farmy* pokryty jest rzadką siecią dróg wojewódzkich. Postuluje się jej zagęszczenie, zwłaszcza poprzez rozbudowę połączeń z miasteczkami województwa świętokrzyskiego, aby zostały one silniej wciągnięte w orbitę Krakowa. Budowa drogi ekspresowej S7 wymusi zresztą głęboką przebudowę dróg regionalnych i lokalnych. Pozytywnym czynnikiem rozwoju będzie budowa mostu na Wiśle pomiędzy Borusową a Nowym Korczynem.

Koniecznym elementem rozwoju transportu będzie także budowa lub dokończenie drogowych

obejść głównych miejscowości – Skąły, Miechowa, Proszowic, Koszyc, Szczurowej oraz Dąbrowy Tarnowskiej. Po przeprowadzeniu odpowiednich analiz, należy ponadto uwzględnić budowę postulowanej obwodnicy Słomnik. Pilnym zadaniem jest poprawa stanu dróg od strony Dąbrowy Tarnowskiej do Tarnowa. Do priorytetów zaliczyć także należy zapewnienie dwujezdniowego wjazdu do Krakowa od strony Proszowic.

Warunkiem rozwoju gospodarczego i utrzymania potencjału demograficznego jest poprawa warunków dojazdu do pracy w ośrodkach poza obszarem funkcjonalnym – stąd znaczenie szybkiej kolei aglomeracyjnej w kierunkach do Krakowa, Tarnowa, Miechowa.

Rekomendacje do kształtowania polityki przestrzennej w dokumentach planistycznych i strategicznych gmin

- Zachowanie rezerw terenowych pod magistrale wodociągowe oraz planowany strategiczny gazociąg DN 1000 „Podgórska Wola-Tworzeń”;
- Kształtowanie terenów zadrzewień i zakrzewień śródpolnych;
- Wyznaczanie terenów pod zadania z zakresu mikroretencji;
- Planowanie zwartej zabudowy mieszkaniowej i zdecydowane zapobieganie procesom rozpraszania zabudowy;
- Objęcie programami rewitalizacyjnymi centrów miast oraz kreacja centrów we wsiach gminnych z urządzoną atrakcyjną przestrzenią publiczną (zwłaszcza poprzez programy odnowy wsi);
- Zabezpieczenie miejsc pod parkingi P&R przy stacjach i przystankach kolejowych;
- Utworzenie parku kulturowego w Dolinie Prądnika (Ojców, Zamek Pieskowa Skała);
- Zachowanie ciągłości korytarzy ekologicznych i obszarów węzłowych – Korytarz Doliny Wisły, Korytarz Wiśnicko-Lipnicki, Korytarz Ciężkowicko-Radłowski, obszar Radłowski, obszar Niepołomicki, rozumianej jako utrzymanie lub zapewnienie ciągłości tych korytarzy w obrębie lub bezpośrednim sąsiedztwie wskazanych w PZPWM;
- Ustalenia dotyczące sposobów i zasad ochrony środowiska przyrodniczego, kulturowego i krajobrazu w obszarach parków krajobrazowych, sformułowane na podstawie planów ochrony tych parków;
- Utworzenie Parku Krajobrazowego Lasów Radłowskich;
- Wybór lokalizacji terenu pod giełdę rolniczą oraz strefy aktywności gospodarczej w korytarzu drogi ekspresowej S7.

Terytorium „Klin rozwojowy”

Charakterystyka geograficzna

Obszar funkcjonalny „Klin rozwojowy” jest z punktu widzenia geograficznego i krajobrazowego bardzo heterogeniczny. Nigdy nie stanowił jedności w sensie administracyjnym czy politycznym, ale przesłanki społeczno-ekonomiczne i transportowe wskazują na celowość wyodrębnienia tego obszaru.

Rozciąga się na przedpolu Karpat – pomiędzy pasmem Pogórzy a pasmem gmin nadwiślańskich i częściowo Wyżyny Krakowsko-Częstochowskiej. Część zachodnia rozparta jest pomiędzy drogą krajową Kraków – Olkusz a drogą Kraków – Bielsko Białą, z osią w postaci autostrady A4 i linii kolejowej Kraków – Katowice. Geograficznie występują tu cztery jednostki: obszar jurajski (w tym prawie wszystkich jurajskich parków krajobrazowych), Dolinę Wisły, północne stoki Beskidu Małego i zachodnią krawędź Wyżyny Śląskiej.

Charakterystyka społeczno-gospodarcza

Obszar funkcjonalny *Klin rozwojowy* tworzy 42 gmin obejmujących łącznie 3358 km², czyli 22,1 % powierzchni województwa. Mieszka w nim ok. 925 tys. osób (27,5% populacji Małopolski)

z czego ludność miejska stanowi 48,6 % ludności obszaru. Jest to ta część województwa, która posiada bogate tradycje przemysłowe, jest silnie zurbanizowana i wyraźnie zamożniejsza. Doświadcza dynamicznych procesów rozwojowych, skutkujących atrakcyjnością lokalnych rynków pracy.

Obszar przebiega południkowo przez całą Małopolskę, ale ma wyraźnie inny charakter na zachód, a inny na wschód od Krakowa. W zachodniej, szerszej części, szczególną rolę odgrywa zespół miast: Brzeszcze – Oświęcim – Libiąż – Chrzanów – Trzebinia – Olkusz, tworzących jeden obszar zurbanizowany na granicy Małopolski i Śląska. Węższa część wschodnia to pasmo rozwojowe wzdłuż korytarza transportowego autostrady A4 i linii kolejowej E30. Znajdują się na tej osi takie ośrodki jak Bochnia, Brzesko, Wojnicz i Tarnów jako kulminacja.

Klin dysponuje najlepszą w regionie, i konkurencyjną w skali kraju, infrastrukturą transportową i energetyczną, bogatymi tradycjami przemysłowymi (kopalnie węgla, huty w Bukownie i Olkuszu, tarnowskie Azoty), wykwalifikowanymi zasobami ludzkimi oraz nowoczesną bazą przemysłową (np. Synthos-Dwory w Oświęcimiu, Maspex w Wadowicach, Valeo w Chrzanowie, Telefonika w Myślenicach, Can Pack w Brzesku).

Jest to także obszar występowania ważnych gospodarczo surowców naturalnych, takich jak węgiel kamienny (Brzeszcze, Libiąż), rudy cynku i ołowiu (Bukowno, Olkusz), soli kamiennej (Bochnia), gazu ziemnego oraz kamieni budowlanych (np. Paczółtowice) i kruszyw budowlanych (np. rejon Lasów Radłowskich).

Wyzwania rozwojowe

Podstawowym wyzwaniem przed jakim stoi ten obszar funkcjonalny, jest przyciągnięcie nowych inwestycji, zwłaszcza w zakresie przemysłu, transportu, logistyki, a tym samym zwiększenia liczby i podniesienia jakości miejsc pracy. Ma to szczególne znaczenie dla miast, które utraciły znaczną część swojej bazy ekonomicznej (np. Andrychów czy Trzebinia) albo przeżywają negatywne procesy „kurczenia się” i starzenia się ich populacji. Jak przezwyciężyć te tendencje, jak skorzystać z renty położenia i wykorzystać przewagi infrastrukturalne – oto główne dylematy rozwojowe. Warto podkreślić, że nawet w tym dość jednorodnym obszarze sytuacja poszczególnych miast bardzo się różni, co wskazuje na znaczenie polityki lokalnej.

Specyfiką tego obszaru jest występowanie licznych kolizji układu przyrodniczego – regionalnych i ponadregionalnych korytarzy ekologicznych o przebiegu południkowym, z wielką infrastrukturą techniczną – z reguły o przebiegu równoleżnikowym. Minimalizowanie tych konfliktów, zwłaszcza w obszarze węzłowym Puszczy Niepołomickiej i Lasów Radłowskich oraz na obszarze Jurajskim i Beskidu Małego, stanowi wyjątkowo złożone wyzwanie planistyczne i administracyjne.

Kierunki działań

Główne zadanie tego obszaru funkcjonalnego to stwarzanie warunków dla procesów reindustrializacji i przyciągania nowych miejsc pracy, zwłaszcza w przemyśle i logistyce, a tą drogą pobudzenie procesów migracyjnych do mniejszych miast. Oznacza to organizację i budowę nowych parków przemysłowych, technologicznych oraz stref aktywności gospodarczej. Chodzi przede wszystkim o przedsięwzięcia tego typu w Tarnowie, Bochni, Andrychowie, Kętach i Libiążu oraz generalnie poprawę infrastruktury istniejących stref aktywności, zwłaszcza położonych bezpośrednio przy autostradzie i drogach ekspresowych. Większość miast wymaga nowych impulsów rozwojowych w postaci projektów rewitalizacyjnych, które muszą nabrać większego rozmachu oraz projektów w zakresie wspieranego budownictwa mieszkaniowego. Chodzi o to, by małe miasta stały się

konkurencyjnym miejscem zamieszkania w stosunku do obszarów wiejskich i by przyspieszyć procesy migracyjne.

Specjalnym kierunkiem działania winno być doposażenie funkcjonalne miast, które stanowią, jak Tarnów, bądź aspirują, jak Chrzanów i Oświęcim, do roli ośrodków regionalnych. Niemniej istotną kwestią jest rozwój placówek związanych z systemem opieki nad osobami starszymi w miastach „kurczących się” (przede wszystkim w miastach terytorium Klin K1 oraz w Tarnowie i Brzesku).

Kierunki działań – transport

Ukształtowanie przestrzenne tego obszaru funkcjonalnego w wyjątkowy sposób odpowiada specyfice szynowego transportu publicznego. Jego wewnętrzna integracja jednolitego rynku pracy dokona się poprzez rozwój szybkiej kolei aglomeracyjnej i regionalnej. Winna ona sięgać od Chrzanowa przez Kraków po Tarnów oraz z Krakowa przez Skawinę do Wadowic oraz przez Zator do Oświęcimia. Oznacza to modernizację i budowę stacji i przystanków oraz tworzenie przy nich sieci parkingów P+R. Wymaga także modyfikacji sieci dróg lokalnych tak, aby zwiększyć dostępność węzłów infrastruktury kolejowej.

Druga grupa zadań związana jest z autostradą A4. Wymaga ona zwiększenia przepustowości poprzez budowę trzeciego pasa ruchu na odcinku Chrzanów – Opatkowice oraz w okresie kierunkowym na odcinku Bieżanów – Brzesko. Konieczne są inwestycje drogowe ułatwiające dostęp do węzłów autostradowych, zwłaszcza w rejonie Bochni, Wierzchosławic i samego Tarnowa.

Nie sposób przecenić znaczenia budowy Beskidzkiej Drogi Integracyjnej (BDI), która nie tylko umożliwi otwarcie efektywnego połączenia aglomeracji krakowskiej z Czechami i Słowacją, poprzez dynamiczną aglomerację bielską, ale także odblokuje rozwój Kęt, Andrychowa, Wadowic i Kalwarii Zebrzydowskiej.

Rekomendacje do kształtowania polityki przestrzennej w dokumentach strategicznych i planistycznych gmin

Obszar „Klina” stanowi idealną lokalizację dla centrów logistycznych i intermodalnych węzłów transportowych – toteż należy dla nich w planowaniu miejscowym tworzyć przestrzenne warunki. Pozostałe istotne działania planistyczne to:

- zabezpieczenie w lokalnych aktach planistycznych miejsc pod parkingi P+R w rejonach stacji kolejowych,
- dostosowanie sieci dróg lokalnych do potrzeb transportu kolejowego oraz poprawa dostępności węzłów autostradowych;
- opracowanie koncepcji programowo-przestrzennej rozwoju otoczenia jeziora Mucharskiego;
- objęcie parkami kulturowymi najważniejszych zespołów urbanistycznych (Kalwaria Zebrzydowska, Lanckorona), zwrócenie uwagi na punkty kolizyjne układu przestrzennego i systemu wielkiej infrastruktury;
- opracowanie programów rewitalizacji miast lub ich części, zwłaszcza ośrodków subregionalnych (Tarnowa, Chrzanowa-Oświęcimia) i powiatowych (Olkusza, Wadowic, Bochni, Brzeska i Myślenic);
- wyprowadzenie dróg wojewódzkich poza obręb zabytkowych centrów miast;
- zwiększenie oferty terenowej parków przemysłowych i SAG-ów;
- wytyczenie terenów pod zorganizowane/wspierane ze środków publicznych budownictwo mieszkaniowe.

Terytorium „Oaza”

Charakterystyka geograficzna

Obszar funkcjonalny „Oaza” położony jest w Dolinie Górnej Wisły oraz częściowo Podgórzu Wilamowickim. *Oaza* stanowi enklawę wśród otaczających go mocno zurbanizowanych i stosunkowo wysoko rozwiniętych gospodarczo terenów. Jego oryginalną cechą jest występowanie wielkich rybnych stawów hodowlanych – jeszcze o średniowiecznej genezie – oraz licznych meandrów i starorzeczy Wisły, Skawy i Wieprzówki.

Pewna odrębność tego terenu ma swoje źródła historyczne – to obszar dawnego Księstwa Zatorskiego, będącego przez pewien czas częścią Księstwa Oświęcimskiego. Księstwa te zostały inkorporowane do Korony dopiero w 1564 r. jako tzw. „powiat śląski” w województwie krakowskim. Tytuł Księcia Zatora należał do tytułatury Cesarza Austrii, toteż ziemie te wchodziły w XIX w. w skład Związku Niemieckiego, a w czasie II wojny światowej zostały włączone, jak i teren dawnego Księstwa Oświęcimskiego, do III Rzeszy.

Charakterystyka społeczno-gospodarcza

Obszar funkcjonalny *Oaza* tworzy 9 gmin obejmujących łącznie 440 km², czyli 2,9% powierzchni województwa. Mieszka na nim 78,1 tys. osób (2,3% populacji Małopolski) i jest to region bardzo słabo zurbanizowany, gdyż ludność miejska stanowi zaledwie 4,7 %. Głównym i jedynym ośrodkiem miejskim jest Zator, liczący obecnie 3,7 tys. mieszkańców, leżący przy linii kolejowej Skawina – Oświęcim i przecięciu dwóch dróg krajowych nr 28 i 44.

Szanse rozwoju gospodarczego i przestrzennego tego obszaru wynikają z trzech przesłanek. Pierwszą są unikalne walory przyrodnicze – 20% jego powierzchni stanowią tereny prawnie chronione, zaś 8% to powierzchnie wód. Tędy przebiegają ważne korytarze ekologiczne: korytarz Wisły (korytarz o znaczeniu krajowym) oraz korytarz północ-południe łączący parki krajobrazowe Beskidów z obszarem parków jurajskich. Drugą przesłanką jest położenie Zatora niemal dokładnie w tej samej odległości od trzech wielkich aglomeracji: krakowskiej, śląskiej i białskiej. Odległości drogowe do Krakowa, Katowic i Bielska Białej wynoszą odpowiednio: 40, 42 i 33 km. Obszar ten może zatem stanowić atrakcyjny teren rekreacyjny i turystyki weekendowej łatwo dostępny z kilku ważnych kierunków. Trzecią przesłanką są tradycje rybackie, wspierane promocją regionalnego produktu gastronomicznego „Karp zatorski”. W Polsce południowej jest to największe zagłębienie rybactwa śródlądowego.

Do tej pory atuty te wykorzystywane były w niewielkim stopniu, choć marka „Doliny Karpia” stała się już rozpoznawalna. Wzrósł także ruch turystyczny związany ze skansenem w Wygiełzowie oraz ruinami zamku Lipowiec. W ostatnim okresie w rejonie Zatora powstały parki rozrywki, w tym największy w regionie park „Energylandia”, a w bliskim sąsiedztwie także w Inwałdzie (ok. 20 km od Zatora). Inwestycje te całkowicie zmieniły charakter sektora czasu wolnego w tym rejonie, jak i rozpoznawalność całego obszaru.

Wyzwania rozwojowe

Nowe przedsięwzięcia związane z organizacją czasu wolnego stanowią zarówno szansę, jak i zagrożenie dla przyszłości rejonu „Doliny Karpia”. Ochrona wartości historycznych i przyrodniczych sprzyjać będzie utrzymaniu dotychczasowego, ruralistycznego charakteru obszaru, podobnie jak utrzymanie, a nawet rozbudowa stawów rybackich oraz zachowanie starorzeczy. Lokalizacja parków rozrywki jest, w sensie rynkowym i z punktu widzenia lokalnego rynku pracy, dokonana prawidłowo, ale ich dalszy rozwój wymaga pogłębionej oceny wpływu na środowisko.

Pożądanymi, mniej inwazyjnymi kierunkami rozwoju jest rozbudowa infrastruktury turystycznej dla obsługi ruchu weekendowego (restauracje, motele, trasy rowerowe, trasy spacerowe i biegowe wokół stawów, miejsca do wędkowania, punkty widokowe, piknikowe etc.). Jako uzupełnienie oferty dla ruchu weekendowego, w związku z unikalnymi wartościami mikroklimatycznymi, można by zarekomendować władzom lokalnym utworzenie większego parku w typie arboretum. Działania te powinny uwzględniać fakt, że na obszarze tym krzyżują się regionalne i ponadregionalne korytarze ekologiczne.

Kierunki działań

Atrakcyjność obszaru, obok dalszego rozwoju centrów rozrywkowych, podniosłyby także inwestycje związane z rewitalizacją Zatora, w tym zwłaszcza zamku, oraz przeprowadzenie programów odnowy większości wsi. Szansę gospodarczą obszaru funkcjonalnego *Oaza* należy upatrywać także w rozwoju usług zdrowotnych i usług SPA (rozbudowa istniejących i budowa nowych sanatoriów) oraz w usługach związanych z opieką nad ludźmi starszymi.

W związku z koncepcją rozwoju Oazy jako obszaru rekreacyjnego, lokalizacji usług przemysłu czasu wolnego, ale także funkcji medycznych i uzdrowiskowych, kluczowym warunkiem sukcesu jest utrzymanie wysokiej jakości stanu środowiska. Stąd postulat, aby cały obszar został objęty polityką antysmogową, zwłaszcza, że oprócz uciążliwych źródeł niskiej emisji cierpi on także na skutek zanieczyszczeń ze Śląska. Ważnym elementem tej polityki powinno być wykorzystanie odnawialnych źródeł energii.

Celowe jest także utworzenie Parku Krajobrazowego Stawów Zatorskich celem ochrony regionalnych i ponadregionalnych korytarzy ekologicznych oraz istniejącego krajobrazu związanego z tradycyjną gospodarką rybacką, w tym odpowiednie jego wyeksponowanie.

Ze względu na charakter obszaru związany z znaczącą ilością wód konieczne jest uzupełnienie infrastruktury poprzez budowę oczyszczalni ścieków w miejscowości Wieprz.

Transport

Rozwój ruchu turystycznego, a zwłaszcza dojazdy parków rozrywki, wymagają nowej strategii komunikacyjnej. Największą szansę stwarza modernizacja linii kolejowej Kraków – Skawina – Oświęcim. Zwłaszcza w okresie letnim obsługę parków rozrywki w Zatorze powinny w znaczącym stopniu przejąć kolej – regionalna i aglomeracyjna. Wiąże się z tym modernizacja, lub wręcz przebudowa, stacji kolejowej Zator. Poza miasto powinien być przeniesiony węzeł skrzyżowania dróg krajowych (pełna obwodnica Zatora).

Inną ważną inwestycją dla obszaru *Oaza* jest budowa obwodnicy Babic – Wygiełzowa. Także powstanie BDI, mimo iż nie przebiega ona bezpośrednio przez obszar funkcjonalny *Oaza*, znacząco wpłynęłoby na jego dostępność komunikacyjną.

Istotnym działaniem będzie także ukończenie budowy głównych ścieżek rowerowych w województwie oraz powiązanie z nimi lokalnych tras.

Rekomendacje do kształtowania polityki przestrzennej w dokumentach planistycznych i strategicznych gmin

- Zabezpieczenie terenów po kątem stworzenia Parku Krajobrazowego Stawów Zatorskich. Po utworzeniu parku oraz w sytuacji sporządzenia planów ochrony dla istniejących parków krajobrazowych wprowadzenie do przepisów prawa miejscowego ustaleń planów ochrony parków.

- Przeznaczenie terenów pod ewentualne kolejne parki rozrywki powinno mieć charakter zrównoważony i odpowiadać potencjalnym możliwościom komunikacyjnym obszaru.
- Ochrona cennych obszarów przyrodniczych oraz regionalnych i ponadregionalnych korytarzy ekologicznych wymaga uwzględnienia ich przebiegu w lokalnych aktach planistycznych.

Terytorium „Krakowski Obszar Metropolitalny”

Charakterystyka geograficzna

Geograficznie obszar ten jest dość mocno zróżnicowany. W północno-zachodniej części jest to Wyżyna Olkuska, Rów Krzeszowski i Garb Tenczyński, gdzie znajdują się m.in. malownicze i cenne przyrodniczo Dolinki Krakowskie oraz Ojcowski Park Narodowy. W części północno-wschodniej i wschodniej rolnicze Wyżyna Miechowska, Płaskowyż Proszowski oraz Nizina Nadwiślańska z rozległymi meandrami i starorzeczami Wisły. Z kolei południowa część to silnie pofałdowane o dużych wysokościach względnych Pogórze Wielickie. Niektóre z tych form pojawiają się bliskim otoczeniu centrum Krakowa. Takie ukształtowanie terenu wpływa na trudność w przeprowadzeniu ciągów komunikacyjnych i innej infrastruktury liniowej oraz na warunki klimatyczne, a położenie Krakowa w obniżeniu sprzyja niekorzystnym warunkom aerosanitarnym, w tym występowaniu smogu.

Charakterystyka społeczno-gospodarcza

Obszar funkcjonalny „KOM”, czyli Krakowski Obszar Metropolitalny stanowi główne ogniwo rozwoju gospodarczego, kulturalnego i naukowego Małopolski. Ponadto sam Kraków stanowi najważniejszą polską markę na arenie międzynarodowej. Przy oczywistej dominacji Krakowa, coraz lepszymi wskaźnikami rozwoju charakteryzują się ościenne gminy, takie jak Niepołomice, Wieliczka, Skawina, Zabierzów, Wielka Wieś czy Zielonki, gdzie zlokalizowano wiele nowych zakładów przemysłowych, obiektów biurowych i nowych zespołów mieszkaniowych.

Obszar funkcjonalny tworzy 17 gmin (w tym 6 miast: Kraków, Wieliczka, Skawina, Niepołomice, Krzeszowice i Świątniki Górne) obejmujących łącznie 1 483 km², czyli 9,8% powierzchni województwa małopolskiego. Mieszka tu prawie 1,1 mln osób, co stanowi 32,2% wszystkich mieszkańców Małopolski i jest to najsilniej zurbanizowany obszar województwa, gdzie ludność miejska stanowi 76,6%. Ze względu na cechy struktury przestrzennej i społecznej tworzących go gmin cały obszar można zaliczyć do strefy zurbanizowanej, tzn. z dominacją miejskiego stylu życia. Kraków i 14 gmin zawiązało Stowarzyszenie „Metropolia Krakowska” i realizuje zadania wspierane środkami pomocowymi UE w modelu „zintegrowane inwestycje terytorialne”.

Wyzwania rozwojowe

Obszar *KOM* stoi przed wieloma i to wyjątkowo złożonymi wyzwaniami rozwojowymi.

Po pierwsze musi sprostać ostrej konkurencji ze strony innych ośrodków metropolitalnych – zarówno zagranicznych, jak i krajowych. Musi zatem stale rozwijać swoje metropolitalne funkcje i metropolitalną infrastrukturę.

Po drugie, musi tworzyć warunki dla intensywnego rozwoju gospodarczego czyli nieustannie modernizować i rozszerzać swoją bazę ekonomiczną bez której nie ma możliwości wypełniania funkcji metropolitalnych.

Po trzecie zaś musi dbać o konkurencyjną jakość przestrzeni zamieszkania i warunków życia. Jest to trudne zadanie w warunkach silnej presji urbanizacyjnej przy bardzo liberalnych zasadach gospodarki przestrzennej.

KOM, który już dziś doświadcza klęski ekologicznej w zakresie stanu powietrza, zagrożony jest, jako środowisko mieszkaniowe, ogromnym rozproszeniem zabudowy. Generuje to wysokie koszty funkcjonowania układu, utrudnia organizację regionalnego systemu transportu publicznego a lokalnie zaś – zwłaszcza w przypadku braku planów zagospodarowania przestrzennego – wywołuje silne przegęszczenie zabudowy, co prowadzi do trwałej degradacji krajobrazu i systemu terenów otwartych.

Kierunki działań

Podstawowymi celami rozwoju *KOM* są: wzmocnienie funkcji metropolitalnych oraz poprawa struktury funkcjonalno-przestrzennej obszaru. W zakresie kształtowania metropolii i poprawy jakości życia najważniejsze działania to:

- w zakresie rozwoju gospodarczego:
 - budowa centrów logistycznych: Kraków Airport i Nowa Huta,
 - budowa Parku Technologicznego Branice-Nowa Huta jako kompleksowe zagospodarowanie terenów przemysłowych w Nowej Hucie (czyli realizacja projektu „Nowa Huta Przyszłości”,
 - budowa parku technologicznego w Podłężu,
 - rozwój obszaru „Płaszów-Rybitwy” jako kluczowego projektu strategicznego o randze metropolitalnej,
 - rozwój Stref Aktywności Gospodarczej, np. w Wieliczce, Mogilanach, Skawinie, Liskach, Wielkiej Wsi, Zielonkach i Kocmyrzowie-Luborzycy.
- w zakresie rozwoju społecznego:
 - podjęcie działań rewitalizacyjnych w Krakowie oraz w innych miastach *KOM*, w celu wykreowania atrakcyjnych przestrzeni do zamieszkania i spędzania czasu wolnego,
 - wzmocnienie roli lokalnych centrów usługowych w miejscowościach stanowiących siedzibę gmin, jako element budowania tożsamości lokalnej, np. wykreowanie centrów Świątnik Górnych, Mogilan, , Zielonek, Wielkiej Wsi, Michałowic i w gminie Kocmyrzów-Luborzyca,
 - ukształtowanie ośrodków krystalizujących wraz z wiodącą rolą rdzenia metropolii – Krakowa strukturę przestrzenną *KOM* w następujących obszarach: Krzeszowice, Zabierzów, Skawina, Wieliczka, Niepołomice i Kocmyrzów-Luborzyca,
 - intensyfikacja zabudowy mieszkaniowej i usługowej, w tym zabudowy biurowej w sąsiedztwie przystanków Szybkiej Kolei Aglomeracyjnej,
 - stworzenie systemu powiązań Krakowa z obszarami rekreacji i wypoczynku w strefie suburbiów, m. in. poprzez system ścieżek rowerowych,
 - stworzenie pasów ograniczenia reklam wzdłuż głównych dróg wlotowych i wylotowych z Krakowa.
- w zakresie poprawy jakości środowiska przyrodniczego:
 - wdrożenie programu walki ze smogiem i eliminacji niskiej emisji na całym obszarze *KOM*,
 - zwiększenie powierzchni i poprawa struktury terenów urządzonej zieleni publicznej, w tym m.in. utworzenie ogrodu botanicznego, rozbudowa systemu publicznych parków i skwerów, wraz z powiązaniami między nimi oraz rozwój zadrzewiania obszaru metropolitalnego w ramach zieleni ulicznej i zieleni towarzyszącej zabudowie jako

elementów podnoszących walory estetyczne oraz poprawiających stan aerosanitarny powietrza,

- harmonizowanie rozwoju terenów mieszkaniowych, powstrzymanie ich nadmiernego zagęszczania i zabudowy resztek terenów zielonych, zwłaszcza pełniących funkcje w ramach klinów przewietrzania miasta,
 - ochrona cennych przyrodniczo fragmentów KOM i opracowanie spójnego systemu ochrony tych obszarów w powiązaniu z terenami chronionymi poza obszarem funkcjonalnym.
- w zakresie poprawy jakości dostępu do kultury i rekreacji:
 - budowa filharmonii oraz centrum nauki,
 - utworzenie wodnego parku rekreacyjnego w Przylasku Rusieckim oraz opracowanie koncepcji rozwoju istniejących obszarów wodnych i ich otoczenia przeznaczonych do rekreacji – Kryspinów, Zakrzówek (Kraków), Bagry (Kraków), Zabierzów Bocheński i Wola Batorska,
 - stworzenie ośrodków konferencyjno-bankietowych na bazie istniejących, ale niewykorzystanych adekwatnie do potencjału i często niszczących, dworów i pałaców.

Transport

Zwiększająca się kongestia na drogach wymaga poprawy dostępności transportowej *KOM* w skali regionalnej, krajowej i międzynarodowej. Nie mniej istotnym elementem jest poprawa dostępności strefy podmiejskiej Krakowa. Działaniami szczególnie istotnymi w tym zakresie są:

- rozwój Szybkiej Kolei Aglomeracyjnej, w tym budowa nowych przystanków kolejowych,
- domknięcie północnej i wschodniej obwodnicy Krakowa w ciągu dróg krajowych wraz z budową drogi S7 w kierunku północnym,
- budowa drogi S7 w kierunku południowym – autostrady A4 do istniejącego odcinka S7,
- dobudowa trzeciego pasa autostrady A4,
- domknięcie tzw. III obwodnicy (Trasa Zwierzyniecka, Trasa Pychowicka, Trasa Łagiewnicka, Trasa Ciepłownicza, Trasa Nowopłaszowska),
- przebudowa dróg wlotowych do Krakowa jako dwujezdniowych,
- budowa obwodnic Skawiny, Liszek, Zabierzowa
- budowa/modernizacja węzłów autostradowych wraz z drogami dojazdowymi w Niepołomicach i Krzeszowicach (węzeł Rudno),
- organizacja systemu parkingów P&R,
- budowa linii metra/premetra w Krakowie,
- rozbudowa portu lotniczego Kraków Airport wraz z jego strefą ekonomiczną oraz poprawa układu komunikacyjnego w jego otoczeniu,
- budowa kolejowej linii wysokich prędkości w kierunku północno-zachodnim oraz linii kolejowej Podłęże-Szczyrzyc-Tymbark/Mszana Dolna.

Rekomendacje do kształtowania polityki przestrzennej w dokumentach planistycznych i strategicznych gmin

- Dostosowanie wyznaczania nowych terenów zabudowy do realnego popytu i możliwości inwestycyjnych w zakresie towarzyszących im inwestycji infrastrukturalnych i społecznych;

- Rewitalizacja centrów miast i miejscowości stanowiących siedziby gmin wokół Krakowa, jako element ograniczający dalsze rozpraszanie zabudowy oraz kreujący tożsamość lokalną – integrację starych i nowych mieszkańców;
- Kształtowanie nowych terenów do zabudowy (mieszkaniowej i usługowej, w tym biurowej – stanowiącej miejsca pracy) poprzez intensyfikację zagospodarowania istniejących terenów zainwestowanych w rejonach istniejących i planowanych przystanków Szybkiej Kolei Aglomeracyjnej, w powiązaniu z dostępem do atrakcyjnych przestrzeni publicznych i terenów zieleni;
- Kształtowanie obszarów zurbanizowanych na zasadzie kontynuacji istniejącej struktury przestrzennej bez tworzenia nieuzasadnionych analizami przestrzennymi i społecznoekonomicznymi nowych izolowanych terenów inwestycyjnych bądź terenów o znacznej powierzchni przylegających do istniejących terenów zabudowanych (sytuacja ta nie dotyczy terenów lokalizacji stref gospodarczych pod rozwój przemysłu);
- Przy wyznaczaniu nowych terenów inwestycyjnych należy ustalić zasady zachowania ciągłości korytarzy ekologicznych, rozumianą jako utrzymanie lub zapewnienie ciągłości tych korytarzy w obrębie lub bezpośrednim sąsiedztwie wskazanych w PZPWM;
- Ustalenia dotyczące sposobów i zasad ochrony środowiska przyrodniczego, kulturowego i krajobrazu w obszarach parków krajobrazowych, sformułowane na podstawie planów ochrony tych parków;
- Rozbudowa systemu publicznych parków i skwerów oraz sieci powiązań między nimi, a także rozwój zadrzewiania miasta i obszaru metropolitalnego w ramach zieleni ulicznej oraz zieleni towarzyszącej zabudowie, jako elementów podnoszących walory estetyczne oraz poprawiających jakość powietrza;
- Powołanie nowych parków kulturowych (obok już istniejącego Kraków – Stare Miasto) w Krakowie (Kazimierz-Stradom z Bulwarami Wisły, Stara Nowa Huta, Stare Podgórze z Krzemionkami) oraz w Czernej z Doliną Eliaszkówki;
- Kształtowanie systemu powiązań Krakowa z obszarami rekreacji i wypoczynku w strefie suburbiów m. in. poprzez system ścieżek rowerowych;
- Ochrona cennych przyrodniczo fragmentów KOM i opracowanie spójnego systemu ochrony tych obszarów w powiązaniu z terenami chronionymi poza KOM-em;
- Zorganizowanie parkingów P&R przy końcowych pętlach tramwajowych i autobusowych oraz przy przystankach Szybkiej Kolei Aglomeracyjnej.

Terytorium „Ogród”

Charakterystyka geograficzna

Obszar obejmuje Pogórze: Wiśnickie, Rożnowskie, Ciężkowickie oraz część Beskidu Wyspowego (Pasma Łososińskie i Pasma Ciecienia). Największą rzeką przepływającą przez obszar jest Dunajec, tworząc przełomy, oddzielając Beskid Wyspowy od Pogórza Rożnowskiego, gdzie utworzono zbiorniki: Rożnowski i Czchowski. Inne większe cieki wodne to Łososina, Uszwica i Biała. Występują tu zarówno kompleksy leśne, szczególnie w wyższych partiach Pogórza, jak i stosunkowo duża liczba pól użytkowanych rolniczo, przy jednoczesnym dużym ich rozdrobnieniu i znacznym rozproszeniu struktury osadniczej. Walory krajobrazowe tego obszaru uzupełnia bogate dziedzictwo kulturowe – zwłaszcza liczne zabytki architektury drewnianej. Elementy te składają się na atrakcyjny przyrodniczo obszar wzgórz, dolin, rzek, lasów, małych miasteczek, sadów i podworskich parków. Znajdują się tu 3

parki krajobrazowe: Wiśnicko-Lipnicki, Ciężkowicko–Rożnowski oraz Pasma Brzanki, a ponad 1/5 powierzchni obszaru stanowią tereny prawnie chronione.

Charakterystyka społeczno-gospodarcza

Obszar funkcjonalny tworzą 24 gminy, obejmujące łącznie 1 767 km², czyli 11,6% powierzchni województwa małopolskiego. Liczba ludności wynosi ok. 219 tys. (6,5% mieszkańców Małopolski), z czego tylko ok. 22 tys. mieszka (10%) w 7 małych miasteczkach, a największy Tuchów nie przekracza 7 tys. mieszkańców. W związku z tym wskaźnik urbanizacji jest bardzo niski i wynosi 10%. Miasta Ogrodu należą wprawdzie do miast małych, ale większość posiada cenne układy urbanistyczne, niejednokrotnie z zachowanym ratuszem i zabytkowymi budynkami przyrynkowymi. W miastach tych skupia się lokalna przedsiębiorczość, która nie posiada jednoznacznego ukierunkowania, głównie spełniając lokalne potrzeby mieszkańców.

Obszar jest atrakcyjnym krajobrazowo i kulturowo terenem, będąc dotychczas stosunkowo nierozpoznanym, zarówno przez mieszkańców innych części regionu, jak i gości spoza Małopolski. W całym obszarze znajdują się liczne zabytki: zamki, kościoły i założenia klasztorne, obiekty architektury drewnianej, dwory i pałace. W przypadku zamków należy dodać, że tworzą one ciąg warowni nad Dunajcem (Trzewlin, Melsztyn, Czchów, Tropsztyn, Rożnów), i choć większość z nich jest w ruinie stanowią doskonałe miejsca dla stworzenia nowych atrakcji turystycznych np. w postaci punktów widokowych. Warto także pamiętać o znajdujących się tu licznych cmentarzach wojennych z okresu I Wojny Światowej.

Ze względu na trudność uprawy ziem w tym obszarze, głównie za sprawą ukształtowania terenu i dużych przewyższeń względnych, szansą jest rozwój, wsparcie i promocja rolnictwa z zachowaniem metod tradycyjnych. W ostatnich latach wyraźnie rośnie popyt konsumencki na wytwarzane lokalnie, ale o wysokiej jakości i odpowiednio certyfikowane, produkty żywnościowe. Ważnym elementem powinna być kontynuacja rozwoju turystyki wiejskiej i agroturystyki, najlepiej w zakresie lokalnych specjalizacji rolniczych, sadowniczych, pszczelarskich, a także prowadzenia upraw winorośli. Obszar ten sprzyja także funkcjonowaniu stadnin i tworzenia szlaków turystyki konnej.

Duży potencjał rekreacji posiada teren wokół Jezior Rożnowskiego i, w nieco mniejszym zakresie, Czchowskiego oraz leżące w okolicy lotnisko aeroklubu w Łososinie Dolnej. Wokół wymienionych zbiorników wodnych konieczna jest rewitalizacja i budowa nowych przystani żeglarskich, lepsze i zaplanowane zagospodarowanie brzegów, wyposażenie w pomosty, postawienie wież lub tarasów widokowych, wykonanie ciągów pieszo-rowerowych, publicznych węzłów sanitarnych.

Wyzwania rozwojowe

Obszar *Ogrodu* należy do gorzej rozwiniętych gospodarczych części województwa. Jest to jego słabość, ale i potencjalny atut. Wyzwanie rozwojowe polega na tym, aby w przyszłości nie utracić walorów krajobrazowych, kulturowych i rozlicznych, lecz na ich bazie zbudować ofertę dla ruchu turystycznego, zwłaszcza weekendowego, i specjalizowanego rolnictwa.

Oznacza to wysoki priorytet dla ochrony krajobrazu i ochrony zabytków, ale także potrzebę umiejętnego zorganizowania się na poziomie samorządów lokalnych i organizacji pozarządowych dla konsekwentnego budowania lokalnej marki i wizerunku. Walory obszaru są stosunkowo mało rozpoznane, toteż wyzwaniem jest z jednej strony promocja i „sprzedanie” swoich wartości, a z drugiej strony ich wzbogacanie i przekształcanie w rynkowy produkt i rynkową ofertę. Procesowi temu musi towarzyszyć poprawa dostępności transportowej i tu kluczowe znaczenie ma budowa drogi ruchu

szybkiego Brzesko – Nowy Sącz. Jest ona kluczowa dla przyszłości Nowego Sącza, ale poprawi także dostępność całego subregionu.

Kierunki działań

Priorytetowym działaniem w obszarze *Ogród* winna być ochrona krajobrazu, co oznacza potrzebę uchwalenia planów ochrony w istniejących parkach krajobrazowych oraz utworzenie nowego, Żegocińsko Łososińskiego Parku Krajobrazowego, będącego częścią karpackiego korytarza ekologicznego Pogórzy. Pilne jest także utworzenie parków kulturowych w najcenniejszych miastach, zwłaszcza tam, gdzie zachowały się jeszcze obiekty miejskiej architektury drewnianej oraz – co równie ważne – tradycyjny charakter zabudowy. Chodzi tu przede wszystkim o Ciężkowice, Lipnicę Murowaną, Nowy Wiśnicz wraz z zamkiem, Szczyrzyc wraz z klasztorem, Tuchów z klasztorem a także Zakliczyn. Na całym obszarze ogrodu pożądane jest wprowadzenie twardej regulacji dotyczącej reklam i szyldów.

W zakresie rozwoju gospodarczego kluczowe znaczenie ma odpowiednie uprofilowanie rolnictwa, a mianowicie:

- wsparcie wysokiej jakości produkcji rolniczej wytwarzanej lokalnie i tradycyjnymi metodami, odpowiednio certyfikowanej miejscem pochodzenia i sposobem produkcji,
- wsparcie zakładania sadów i winnic, zwiększania ich powierzchni z możliwością otwarcia dla małego ruchu turystycznego,
- rozwijanie pszczelarstwa na obszarach wolnych od chemicznych środków ochrony,
- wspieranie rozwoju turystyki wiejskiej i agroturystyki np. w formułach Miodowa kraina, Wieś dla dzieci, Wieś dla seniorów, Małopolska w siodle.

Rozwój gospodarczy opierać się winien także o funkcje turystyczne, co oznacza m.in.:

- rozwój szlaków i infrastruktury uprawiania turystyki pieszej, rowerowej i konnej oraz szlaków kajakowych,
- budowę wież widokowych (np. na niektórych wzniesieniach lub w miejscach historycznie uzasadnionych m.in. w miejscach po dawnych zamkach), przeciwdziałanie zarastaniu miejsc widokowych,
- wyznaczenie odpowiednio oznakowanych szlaków drogowych (tras widokowych) i budowa miejsc zatrzymania w obszarach atrakcyjnych krajobrazowo.

Poprawy wymaga infrastruktura (w tym np. modernizacja istniejących i budowa nowych oczyszczalni ścieków w Wiśniowej - Poznachowicach Dolnych, Jodłowniku - Słupi, Iwkowej – Kątach).

Transport

Główne potrzeby rozwojowe w zakresie transportu na obszarze *Ogród* to:

- droga DK75 Brzesko – Nowy Sącz w klasie drogi ekspresowej (lub gruntowna modernizacja oraz budowa obejść drogowych Czchowa, Jurkowa, Gnojnika),
- nowa droga wojewódzka Gdów – Limanowa,
- budowa trzeciego zjazdu z autostrady A4 do Tarnowa, na wysokości Zakładów Azotowych w Tarnowie
- budowa linii kolejowej Podłęże-Szczyrzyc-Tymbark/Mszana Dolna przebiegającej w zachodniej części obszaru,
- stworzenie atrakcyjnego czasowo i ekonomicznie połączenia kolejowego Kraków – Tarnów – Tuchów – Ciężkowice – Bobowa w kierunku Nowego Sącza i Gorlic.

Rekomendacje do kształtowania polityki przestrzennej w dokumentach planistycznych i strategicznych gmin

- wyznaczenie granic stref parków kulturowych i ich zakresu ochrony (w tym Ciężkowice, Lipnica Murowana, Nowy Wiśnicz wraz z zamkiem, Szczyrzyc- klasztor i otoczenie, Tuchów z klasztorem oraz Zakliczyn),
- zarezerwowanie terenu pod nową linię kolejową Podłęże-Szczyrzyc-Tymbark/Mszana Dolna,
- zarezerwowanie terenu pod nową drogę wojewódzką Gdów – Limanowa,
- wskazanie możliwości kształtowania krajobrazu w ramach stref chronionego krajobrazu i uchwał warunkujących odpowiednie jego utrzymanie w ramach obszarów priorytetowych (audyt krajobrazowy).

Terytorium „Dolina przedsiębiorczości”

Charakterystyka geograficzna

Geograficznie ten obszar funkcjonalny to przede wszystkim przedpole Beskidu Wyspowego, Kotliny Sądecka oraz północna część Beskidu Niskiego wraz z Obniżeniem Gorlickim. Takie położenie przesądza o atrakcyjności krajobrazowej (tło gór) przy występowaniu dużej ilości terenów wypłaszczonych – czyli łatwiejszych do zainwestowania. Główne rzeki obszaru to Dunajec, Poprad, Kamienica, Ropa i Łososina. Jednak takie ukształtowanie terenu pogłębia jego problemy ekologiczne – otoczenie wzgórz sprzyja gwałtownemu przyborowi wód w dolinach i powstawaniu osuwisk, pojawia się także zjawisko smogu, zwłaszcza w Kotlinie Sądeckiej.

Charakterystyka społeczno-gospodarcza

Obszar funkcjonalny „Dolina” grupuje gminy położone wzdłuż drogi krajowej nr 28 i znajdujące się w strefie wpływu Nowego Sącza jako ośrodka regionalnego, zajmując obszar 1 423 km² (9,4 % powierzchni województwa). Obejmuje on 19 gmin, gdzie żyje 351 tys. mieszkańców, co stanowi 10,4% liczby ludności województwa. Na obszarze znajduje się 6 miast, a wskaźnik urbanizacji wynosi 41,9 %.

Obszar *Dolina* został wydzielony przede wszystkim z powodu swojej specyfiki społeczno-gospodarczej. Są to bogate tradycje przemysłowe, sięgające początku XX w. związane z przemysłem naftowym i maszyn wiertniczych w Gorlicach, taboru kolejowego w Nowym Sączu, spożywczym w Grybowie, Limanowej i Tymbarku. Szanse rozwojowe związane są przede wszystkim z wyjątkowymi zasobami demograficznymi, walorami historycznego krajobrazu małych miast oraz możliwościami współpracy transgranicznej z obszarami Słowacji a nawet Węgier. Wykorzystanie potencjału obszaru funkcjonalnego uwarunkowane jest w głównej mierze poprawą relacji transportowych Nowego Sącza z autostradą A4 (kierunek na Brzesko), rejonu Limanowej z KOM, budową linii kolejowej Kraków – Nowy Sącz – Zakopane oraz w okresie kierunkowym – zbudowanie połączenia Nowy Sącz – Słowacja dostępnego dla pojazdów TIR.

Mimo upadku tradycyjnych gałęzi, w Dolinie wyraźnie istnieje fenomen nowej, innowacyjnej przedsiębiorczości, którego centrum jest Nowy Sącz, gdzie dynamicznie działają liczne firmy z wielu branż (m.in.: Koral, Conspol, Fakro, Wiśniowski, Newag). Funkcjonują także specjalne strefy ekonomiczne w Nowym Sączu i w Gorlicach, a dochody gmin, intensywność ruchu budowlanego oraz poziom przedsiębiorczości są wyraźnie wyższe niż w otoczeniu obszaru.

Słabością jest ograniczona dostępność transportowa. Uwaga ta dotyczy zarówno dróg krajowych nr 28, jak i 75, niedostosowanych do wielkości ruchu i potencjału obszaru, jak i kolei. O ile ruch pociągów pasażerskich i towarowych na trasie Leluchów – Nowy Sącz – Tarnów odbywa się i jest

w miarę regularny, to linia z Chabówki przez Nowy Sącz i Gorlice w stronę Krosna, będąca niegdyś bardzo ważnym czynnikiem integrującym ten obszar, obecnie nie odgrywa praktycznie żadnej roli.

Wyzwania rozwojowe

Rejon Nowego Sącza i Limanowej to nadal najbardziej prężna demograficznie część Małopolski. Dlatego największym wyzwaniem rozwojowym Doliny jest wykorzystanie tego potencjału czyli przeciwdziałanie migracjom poprzez stworzenie atrakcyjnych miejsc pracy i zamieszkania w miastach obszaru, a także wykorzystanie przemysłowych tradycji do kreowania nowej przedsiębiorczości i reindustrializacji.

Obszar *Doliny* mimo generowania pozytywnych impulsów i posiadanego potencjału gospodarczego oraz atrakcyjnego położenia krajobrazowego boryka się z problemami. Są to:

- stosunkowo słaba pozycja Nowego Sącza jako ośrodka regionalnego w Małopolsce,
- stagnacja grupy miast „kurczących się” demograficznie (Biecz, Limanowa, Grybów),
- niewydolność drogi krajowej nr 28 stanowiącej kręgosłup gospodarczy obszaru oraz nieprzystosowanie do wzrastających potrzeb transportu drogi krajowej nr 75 łączącej ten przedsiębiorczy obszar z autostradą A4,
- utrata standardu technicznego i znaczenia linii kolejowej Chabówka – Nowy Sącz – Gorlice,
- gwałtownie postępujące rozpraszanie zabudowy i degradacja krajobrazowa,
- zły stan jakości powietrza w ośrodkach miejskich tego obszaru.

Kierunki działań

Główne działania powinny zostać skierowane na realizację następujących zadań:

- rozwój stref aktywności gospodarczej wzdłuż drogi krajowej nr 28,
- ograniczenie niskiej emisji, zwłaszcza w Nowym Sączu i innych miastach Doliny,
- rewitalizacja terenów poprzemysłowych – zwłaszcza w Gorlicach,
- utworzenie parków kulturowych w Nowym Sączu, Starym Sączu i Bieczu,
- rozwój bazy turystycznej w ośrodkach stanowiących punkty wypadowe w Beskid Sądecki i Beskid Niski,
- modernizacja istniejących i budowa nowych oczyszczalni ścieków: Łącko – Jazowsko, Grybów – Kąclowa.

Transport

- przebudowa i modernizacja drogi krajowej nr 28 – obejścia Limanowej, Nowego Sącza (dokończenie), Grybowa, Gorlic; pasy ruchu powolnego w rejonie Ptaszkowej i Ropskiej Góry; przebudowa skrzyżowań;
- wytyczenie nowej drogi wojewódzkiej pomiędzy Gdowem i Limanową poprzez modernizację i przebudowę wybranych dróg lokalnych,
- budowa linii kolejowej Podłęże-Szczyrzyc-Tymbark/Mszana Dolna,
- modernizacja linii kolejowej Chabówka – Nowy Sącz – Stróże i dalej w stronę: Grybowa, Gorlic (Zagórzan), Biecha i województwa podkarpackiego, wraz z przebudową otoczenia węzła kolejowego w Nowym Sączu po realizacji linii Podłęże-Szczyrzyc-Tymbark/Mszana Dolna.

Rekomendacje do kształtowania polityki przestrzennej w dokumentach planistycznych i strategicznych gmin

- zarezerwowanie terenu pod linię kolejową Podłęże-Szczyrzyc-Tymbark/Mszana Dolna i modernizację linii kolejowej Chabówka – Nowy Sącz,
- zarezerwowanie terenu pod nową drogę wojewódzką Gdów – Limanowa,
- wyznaczenie i przygotowanie miejsc pod strefy aktywności gospodarczej wzdłuż drogi nr 28,
- wyznaczenie granic stref parków kulturowych i ich zakresu ochrony.

Terytorium „Park górski”

Charakterystyka geograficzna

Obszar funkcjonalny „Park” to obejmujące ponad ¼ powierzchni województwa tereny górskie stanowiące najcenniejszy w skali kraju kompleks przyrodniczo – krajobrazowy i ważny element europejskiego systemu biosfery. Głównymi jednostkami geograficznymi są Działy Orawsko – Podhalańskie, Gorce oraz częściowo Beskid Wyspowy w swojej centralnej części, oddzielająca je od Tatr Kotlina Orawsko – Nowotarska, Tatry, Pieniny, Beskid Sądecki aż po Beskid Niski. Taka rozległość wynika z wyjątkowości obszaru zarówno pod względem przyrodniczym, jak i uwarunkowań kulturowych, tradycji, specyfiki gospodarowania. Znajduje się tu 5 parków narodowych, w tym w całości na terenie obszaru: Tatrzański, Gorczański i Pieniński. Prawdziwym unikatem są fragmenty lasu o charakterze pierwotnym, które zachowały się jeszcze w Pieninach, masywie Babiej Góry, Tatrach i w Beskidzie Sądeckim. W samych parkach narodowych skatalogowano ponad połowę wszystkich gatunków roślin i zwierząt występujących w Polsce. Żyją tu też wszystkie polskie duże ssaki drapieżne: niedźwiedź, wilk, ryś i żbik. W Tatrach, można zobaczyć szarotkę alpejską i kozicę – symbole środowiska niezmiennego działalnością człowieka.

Charakterystyka społeczno-gospodarcza

Park zajmuje 4 304 km² (co stanowi 28,4% powierzchni Małopolski). W jego granicach znajduje się 42 gmin (w tym 11 miast), które zamieszkuje prawie 480 tys. mieszkańców – 14,0% ludności Małopolski. Poziom urbanizacji jest niski (27,6%), co przy tej gęstości zaludnienia oraz rozproszenia zabudowy oznacza wysoki stopień antropopresji i wynikający stąd w sposób nieunikniony wysoki poziom konfliktów przestrzennych pomiędzy wymaganiami ochrony środowiska i krajobrazu a rozwojem społeczno-gospodarczym.

Główne potencjały regionu to zasoby ludzkie (relatywnie młoda społeczność) oraz zasoby naturalne: walory krajobrazowe, wody mineralne, występowanie źródeł geotermalnych oraz infrastruktura uzdrowiskowa, turystyczno-hotelowa i największa w Polsce baza sportów zimowych i kwalifikowanej turystyki aktywnej.

Obszar spełnia w skali kraju ważne funkcje kulturowe. Wynikają one zwłaszcza z kulturalnej roli Zakopanego i tradycyjnej architektury zakopiańskiej, kultury Podhala, a także, w części wschodniej, z tradycji i kultury łemkowskiej.

Wyzwania obszaru

Głównym wyzwaniem rozwojowym jest utrzymanie atrakcyjności turystycznej obszaru jako najważniejszego w kraju terenu rekreacji zimowej i turystyki górskiej oraz osiągnięcie standardu usług turystycznych i sanatoryjnych konkurencyjnego w stosunku do regionów zagranicznych. Oznacza to przewyższenie podstawowych problemów rozwojowych, do których należą:

- niska dostępność transportowa, zwłaszcza zupełna niewydolność linii kolejowych, a przez to niewykorzystanie ich potencjału w redukcji ruchu indywidualnego,
- zanieczyszczenie środowiska, zwłaszcza powietrza, podważające sens funkcjonowania uzdrowisk i miejscowości turystyczno-rekreacyjnych,
- konieczność znalezienia równowagi między gospodarką człowieka, w szczególności związanym z turystyką, a koniecznością ochrony najcenniejszych krajobrazów i przyrody przed przeobrażaniem,
- mała liczba miejsc pracy poza sektorem czasu wolnego, sezonowość miejsc pracy,
- trudne, specyficzne warunki dla rozwoju rolnictwa – ostrzejszy klimat, duże przewyższenia, gorsza jakość gleb.

Kierunki działań

Główne kierunki działań rozwojowych obszaru Park powinny uwzględniać:

- podniesienie rangi zespołu miejskiego Nowy Targ – Zakopane jako regionalnego ośrodka usługowego; oznacza to jego rozwój jako centrum usług medycznych, kulturalnych, administracyjnych i biznesowych,
- wprowadzenie programu antysmogowego dla całego obszaru Park, w tym miejscowości turystycznych a zwłaszcza uzdrowiskowych; rozwój źródeł energii OZE w oparciu o istniejące tam zasoby geotermalne,
- utworzenie parków kulturowych (obok istniejących w Zakopanem) w Chocholowie, Frydmanie, Krościenku nad Dunajcem, Krynicy Zdrój, Niedzicy, Sękowej i Szczawnicy ze względu na konieczność chronienia ich zespołów zabytkowych przed postępującą dewastacją i pogorszeniem jakości estetycznej,
- programowe działania na rzecz jakości architektury i likwidacja chaosu reklamowego w miejscowościach turystycznych i przy drogach dojazdowych do nich,
- utworzenie parków krajobrazowych: Beskidu Niskiego, Beskidu Wyspowego, Małych Pienin, oraz Spiskiego, uchwalenie planów ich ochrony a także towarzyszących im planów chronionego krajobrazu,
- politykę ochrony krajobrazu poprzez wyznaczenie stref widokowo-krajobrazowych w obszarze Popradzkiego Parku Krajobrazowego, zwłaszcza w gminie Ryto celem ochrony strefy widokowo-krajobrazowej Góry Połom,
- wzmożoną ochronę bioróżnorodności obszarów węzłowych i utrzymanie ciągłości powiązań pomiędzy obszarami cennymi przyrodniczo (korytarze ekologiczne),
- rozwój infrastruktury kulturalnej i kongresowej, zwłaszcza Zakopanego i Krynicy,
- stworzenie infrastruktury uzdrowiskowej i nadanie statusu uzdrowiska Szczawie oraz stworzenie infrastruktury uzdrowiskowej w Czarnym Dunajcu,
- powstanie dodatkowych schronisk górskich uzupełniających sieć istniejących, umożliwiających pieszą turystkę górską na obszarach mniej popularnych – w Beskidzie Niskim (w Górach Hańczowskich oraz w okolicy Brunar Wyżnych), Gorcach (na Lubaniu), Beskidzie Wyspowym (np.Ćwilin),
- powstanie ośrodków narciarskich i turystyki aktywnej w Lubomierzu, Ochotnicy Dolnej i Wysowej-Zdrój,
- rozwój infrastruktury sportowo – rekreacyjnej w oparciu o bazę biathlonową w Kościelisku – Kirach,

- stworzenie sieci szlaków turystycznych – pieszych, rowerowych (w tym połączenia lokalnych szlaków z siecią „Velo Małopolska”), narciarstwa biegowego – ze szczególnym uwzględnieniem obszaru Beskidu Niskiego,
- budowę oczyszczalni ścieków w Bukowinie-Białce Tatrzańskiej, Nowym Targu-Krempachach i Kamienicy-Zalesiu.

Transport

W zakresie usprawnienia połączeń transportowych wskazuje się następujące działania:

- budowa drogi dwujezdniowej od obecnie budowanej drogi S7 do Nowego Targu i podniesienie standardu połączenia do Zakopanego,
- kontynuacja przebiegu drogi S7 do granicy państwa,
- budowa obwodnic Chochotowa, Zakopanego, Nowego Targu, Krościenka nad Dunajcem, Piwnicznej, Krynicy-Zdrój i Muszyny,
- przebudowa linii kolejowej od Chabówki do Zakopanego,
- przebudowa linii kolejowej Chabówka - Nowy Sącz - Piwniczna-Zdrój - Muszyna - Leluchów, wraz z uwzględnieniem budowy linii kolejowej Podłęże-Szczyrzyc-Tymbark/Mszana Dolna.

Rekomendacje do kształtowania polityki przestrzennej w dokumentach planistycznych i strategicznych gmin

- wprowadzenie lokalnych przepisów w zakresie kodeksu dotyczącego umieszczania reklam powinno dotyczyć wszystkich gmin obszaru Park. Zmiany w tym zakresie rozpoczęte od trasy Zakopane – Kraków posiadałyby znaczenie symboliczne,
- wyznaczenie granic stref parków kulturowych i ich zakresu ochrony,
- uchwalenie planów ochrony i towarzyszących im planów chronionego krajobrazu tworzonych parków krajobrazowych,
- zapisy dotyczące powiązań pomiędzy obszarami chronionymi i cennymi przyrodniczo (korytarze ekologiczne).

Działania na Obszarach Funkcjonalnych wyodrębnionych w KPZK

Obszary Funkcjonalne (OF) wg KPZK

Zgodnie z wymaganiami ustawy o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym, PZPW zostają wskazane obszary funkcjonalne o znaczeniu ponadregionalnym, wyodrębnione zgodnie z typologią i wymaganiami Koncepcji Przestrzennego Zagospodarowania Kraju oraz przeprowadzonymi analizami diagnostycznymi. Obszary te stanowią mają, co do zasady, miejsca strategicznej interwencji prowadzonej z poziomu krajowego. W związku z powyższym nie pokrywają one w całości obszaru województwa. Co więcej, zasięgi poszczególnych obszarów funkcjonalnych mogą wielokrotnie nakładać się na siebie (i tak jest w rzeczywistości), toteż niektóre jednostki osadnicze znajdują się jednocześnie w granicach kilku obszarów funkcjonalnych. Inaczej mówiąc – w przeciwieństwie do podziału na terytoria – jest to system podziałów nierozłącznych.

Obszary Funkcjonalne charakteryzują wspólne cechy i zbliżone uwarunkowania rozwoju oraz wynikające stąd kierunki zagospodarowania przestrzennego. O ponadregionalnym charakterze wyodrębnionych Obszarów Funkcjonalnych decyduje zasięg przestrzenny lub ranga oddziaływania. W zależności od przyszłych zmian legislacyjnych, granice Obszarów Funkcjonalnych będą podlegać weryfikacji oraz rozbudowaniu odpowiednich ustaleń dedykowanych poszczególnym obszarom.

Miejski Obszar Funkcjonalny Ośrodka Wojewódzkiego:

Krakowski Obszar Metropolitalny

Obszar Funkcjonalny obejmuje:

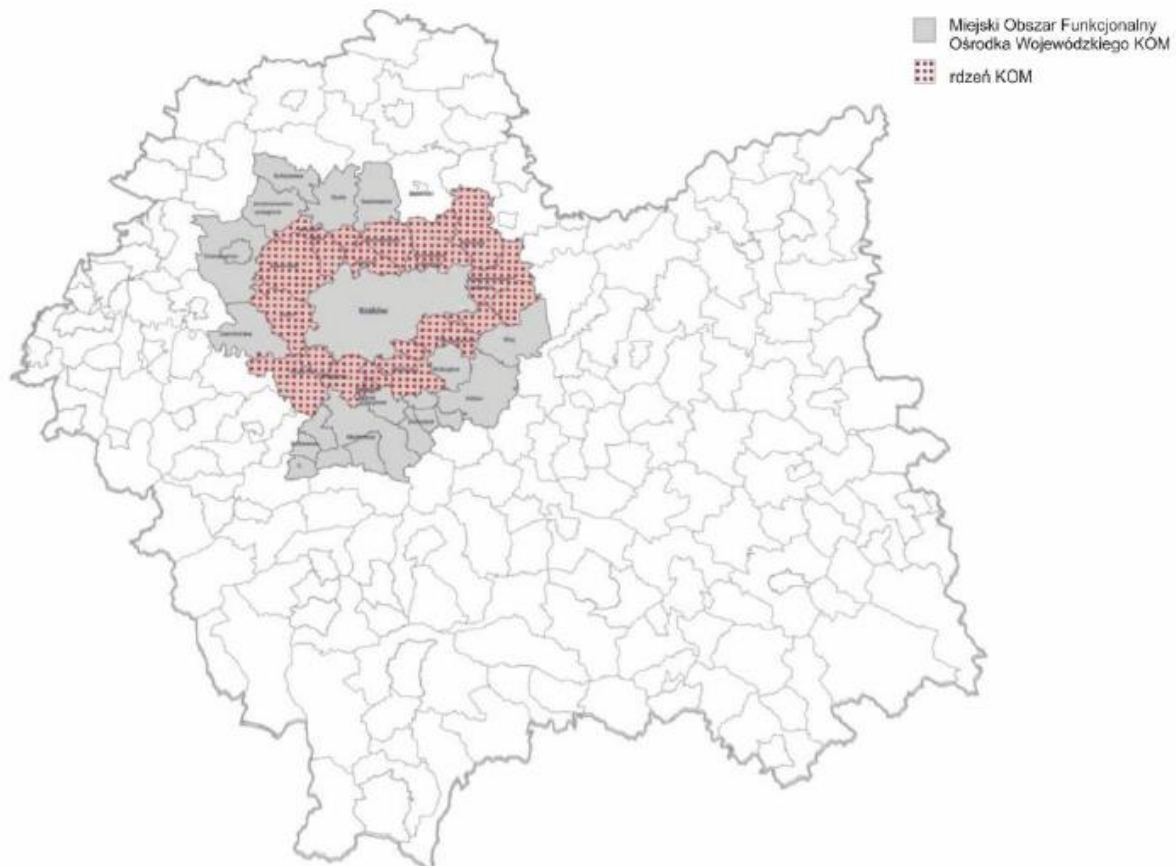
- miasto Kraków
- oraz 26 jednostek samorządu terytorialnego, tworzących otaczającą miasto strefę wzajemnych
- oddziaływań.

Wewnątrz Obszaru Funkcjonalnego wyodrębniona została również strefa rdzeniowa, obejmująca obszar realizacji Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych (ZIT).

Polityka przestrzenna OF ukierunkowana będzie na:

- priorytet dla rozwoju spójnego transportu zbiorowego, integrującego systemy komunikacyjne w skali KOM oraz subregionu,
- kształtowanie struktury przestrzennej KOM w oparciu o kluczowe obszary koncentrujące potencjał metropolitalny (Kraków, Airport City Balice, Kraków-Nowa Huta –Przyszłości, Płaszów-Rybitwy, Centrum Jana Pawła II i Sanktuarium Bożego Miłosierdzia),
- związanie funkcjonalno-przestrzenne urbanizujących się obszarów stref podmiejskich Krakowa z rdzeniem układu, oparte o ciągłość powiązań komunikacyjnych, infrastrukturalnych i przyrodniczych,
- ograniczenie nieuzasadnionego rozszerzania terenów inwestycyjnych i rozpraszania zabudowy poprzez bilansowanie wykorzystania już istniejących terenów i prognozy rozwojowe, oparte o systematyczny monitoring prowadzony w skali KOM,
- ukształtowanie sieci terenów przyrodniczych w oparciu o istniejące zasoby : Niepołomickiego Obszaru Węzłowego oraz dolin rzek: Wisły, Prądnika, Rudawy, Drwiny, Wilgi i Dłubni,
- wykorzystanie terenów zielonych dla kształtowania ciągów przestrzeni publicznych o charakterze sportowym, rekreacyjnym i edukacyjnym.

Obszar Funkcjonalny Ośrodka Wojewódzkiego – Krakowski Obszar Metropolitalny

Źródło: Wg projektu PZPWM 2012 r.

*Obszary Funkcjonalne szczególnego zjawiska w skali makroekonomicznej:**Obszary górskie*

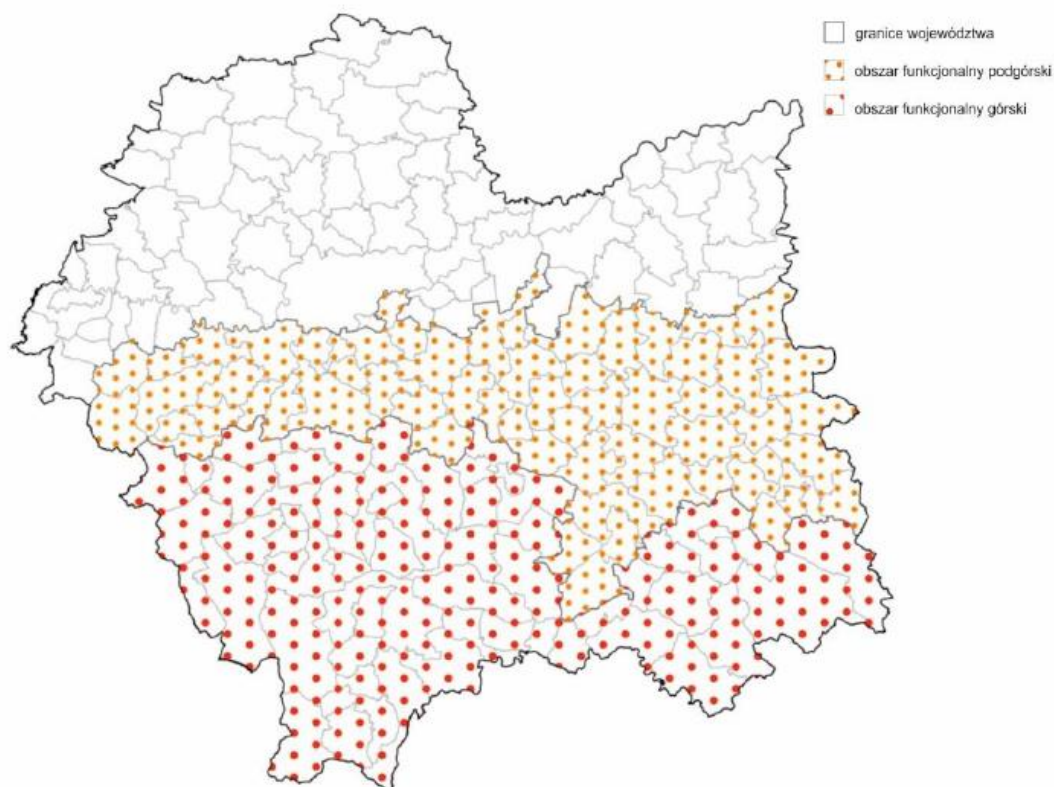
Obszary Funkcjonalne górskie obejmują obszary o cechach środowiska górskiego istotnie wpływających na warunki rozwoju społeczno-gospodarczego. Ze względu na zróżnicowanie uwarunkowań i potencjałów rozwojowych wyodrębniono dwie strefy terenów należące do tego OF:

- strefa obszarów górskich, do których zaliczono gminy o przeważającym udziale terenów położonych na wysokościach powyżej 500 m n.p.m. oraz
- strefa obszarów podgórskich obejmujące pozostałe gminy o przeważającym udziale terenów na wysokości powyżej 300 m n.p.m. Kryterium dodatkowym jest ukształtowanie terenów oraz położenie w zasięgu fliszu karpackiego, powodujące zagrożenia osuwiskami.

Polityka przestrzenna OF ukierunkowana będzie na:

- Ochronę wartości przyrodniczych i bioróżnorodności,
- Ograniczenie zagrożeń powodziowych poprzez realizację zadań, wynikających z Planu zarządzania ryzykiem powodziowym, Programu małej retencji, Programu zapobiegania suszy
- Monitorowanie zagrożeń ruchami masowymi ziemi oraz realizacja wynikających z rozpoznania ograniczeń i zabezpieczeń
- Opracowanie zasad wykorzystania rolniczej i leśnej przestrzeni produkcyjnej i regulacji granicy rolno-leśnej
- Równoważenie rozwoju przemysłów czasu wolnego, gwarantujące utrzymanie (i pomnażanie) istniejących zasobów przyrodniczych, kulturowych i krajobrazowych
- Wykorzystanie zasobów leczniczych wód mineralnych do utrwalenia i rozwoju funkcji lecznictwa uzdrowiskowego.

Obszary Funkcjonalne górskie

Źródło: Wg projektu PZPWM 2012 r.

Obszary kształtowania potencjału rozwojowego wymagające programowych działań ochronnych:

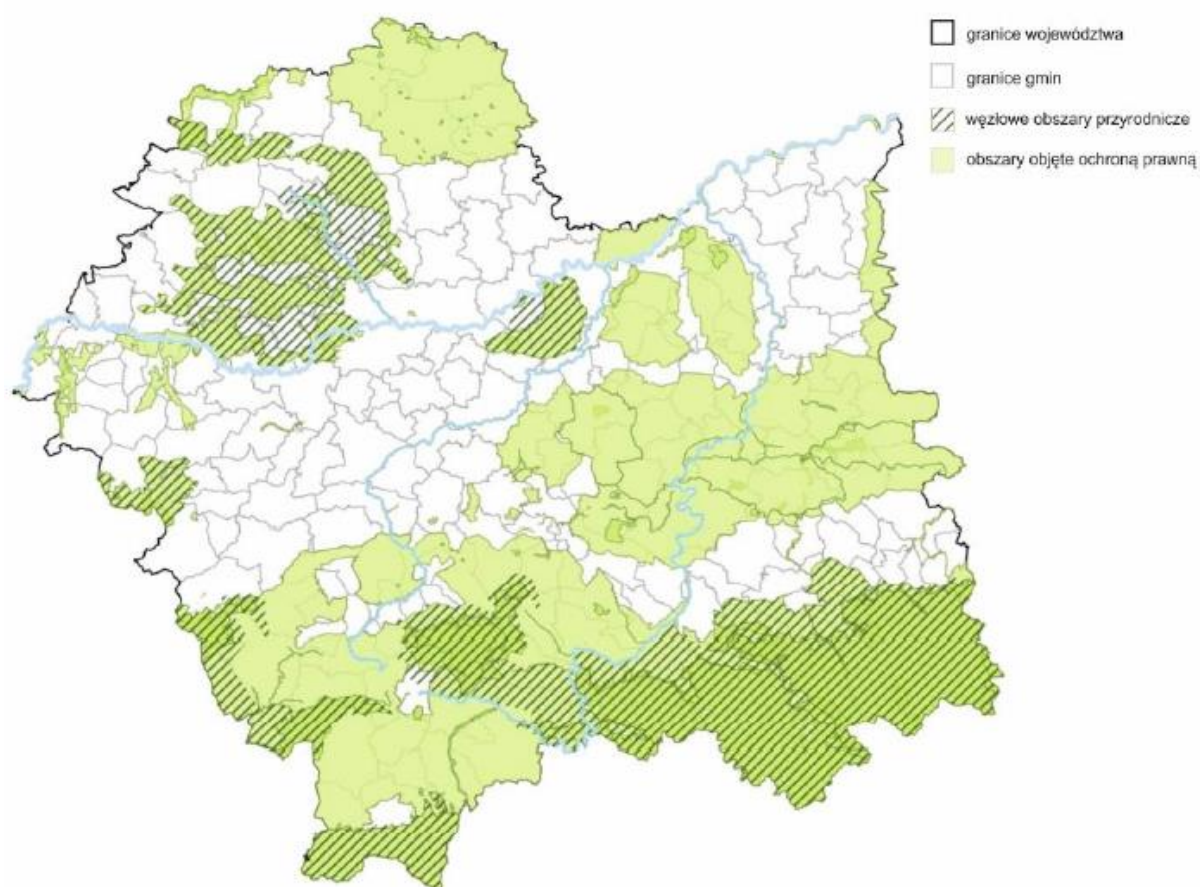
Obszary cenne przyrodniczo

Obszary Funkcjonalne cenne przyrodniczo obejmują:

- wszystkie obszary objęte na terenie województwa ochroną prawną na podstawie Ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody,
- węzłowe obszary przyrodnicze oraz łączące je korytarze ekologiczne, stanowiące o ciągłości sieci terenów przyrodniczych.

Polityka przestrzenna OF ukierunkowana będzie na przestrzeganie zasad opisanych w T. 2 Rozdz. 3 Planu zagospodarowania przestrzennego województwa małopolskiego - Wzmocnienie systemu zasobów przyrodniczych oraz poprawa gospodarki środowiskiem.

Obszary Funkcjonalne cenne przyrodniczo

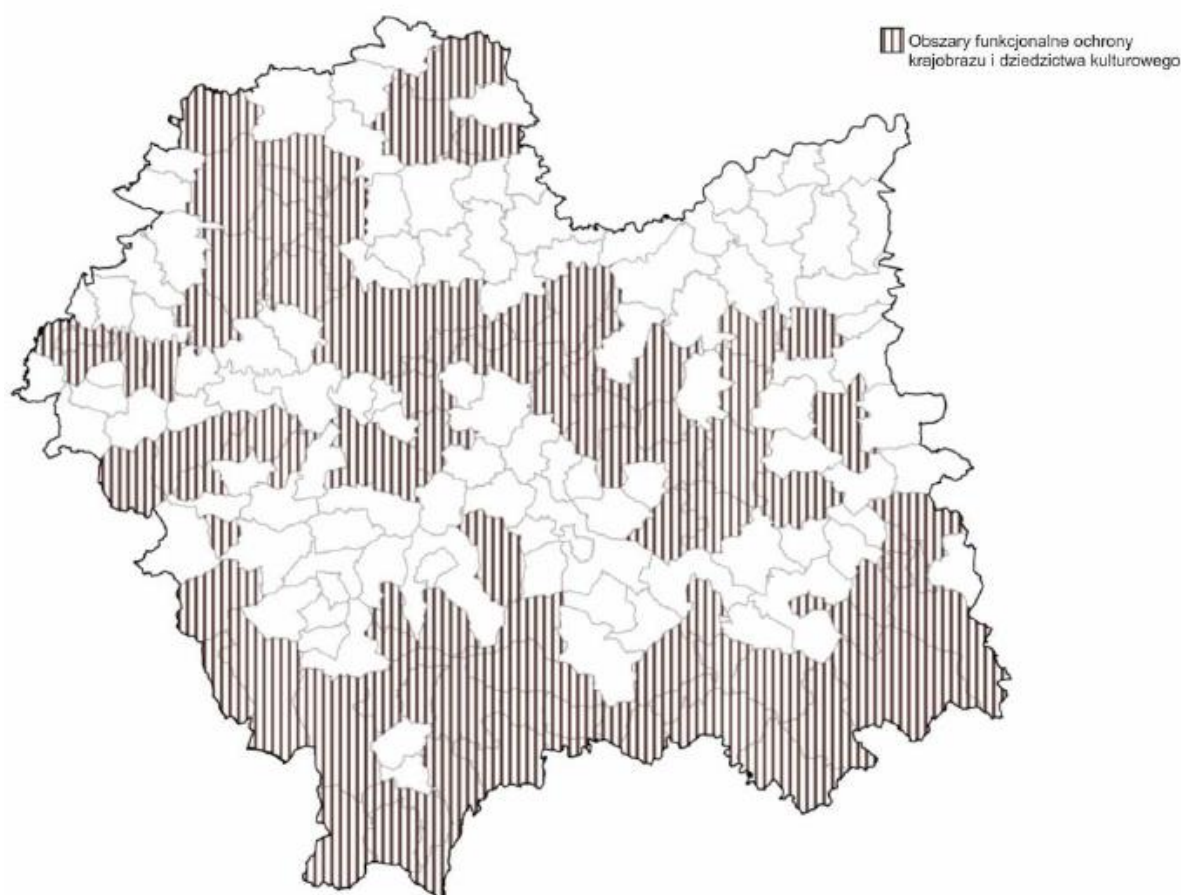
Źródło: Wg projektu PZPWM 2012 r.

Obszary funkcjonalne ochrony krajobrazu i dziedzictwa kulturowego

Obszary Funkcjonalne ochrony krajobrazu kulturowego i dziedzictwa kulturowego Małopolski zostały określone z uwzględnieniem następujących kryteriów delimitacji:

- występowania miejsc wpisanych na Listę UNESCO oraz miejsc proponowanych, jako polskie kandydatury do wpisu na Listę UNESCO,
- występowania pomników historii uznanych przez Prezydenta RP,
- istnienia zabytkowych obszarów i obiektów o wysokiej wartości artystycznej lub historycznej oraz szczególnie istotnym znaczeniu dla regionu,
- funkcjonowania utworzonych oraz proponowanych do utworzenia parków kulturowych,
- koncentracji gmin dysponujących zasobami dziedzictwa kulturowego o podwyższonej atrakcyjności, powiązanych z gminami o walorach przyrodniczych wybitnych i wysokich,
- przeprowadzonej na potrzeby planu waloryzacji krajobrazowej oraz krajobrazów i obiektów typowanych do Czerwonej Księgi Krajobrazu Polski.

Obszary funkcjonalne ochrony krajobrazu i dziedzictwa kulturowego

Źródło: Wg projektu PZPWM 2012 r.

Polityka przestrzenna OF ukierunkowana będzie na:

- inicjowanie i wspieranie budowy systemu obszarów chronionych kulturowo-krajobrazowych, powiązanych z ochroną walorów przyrodniczych,

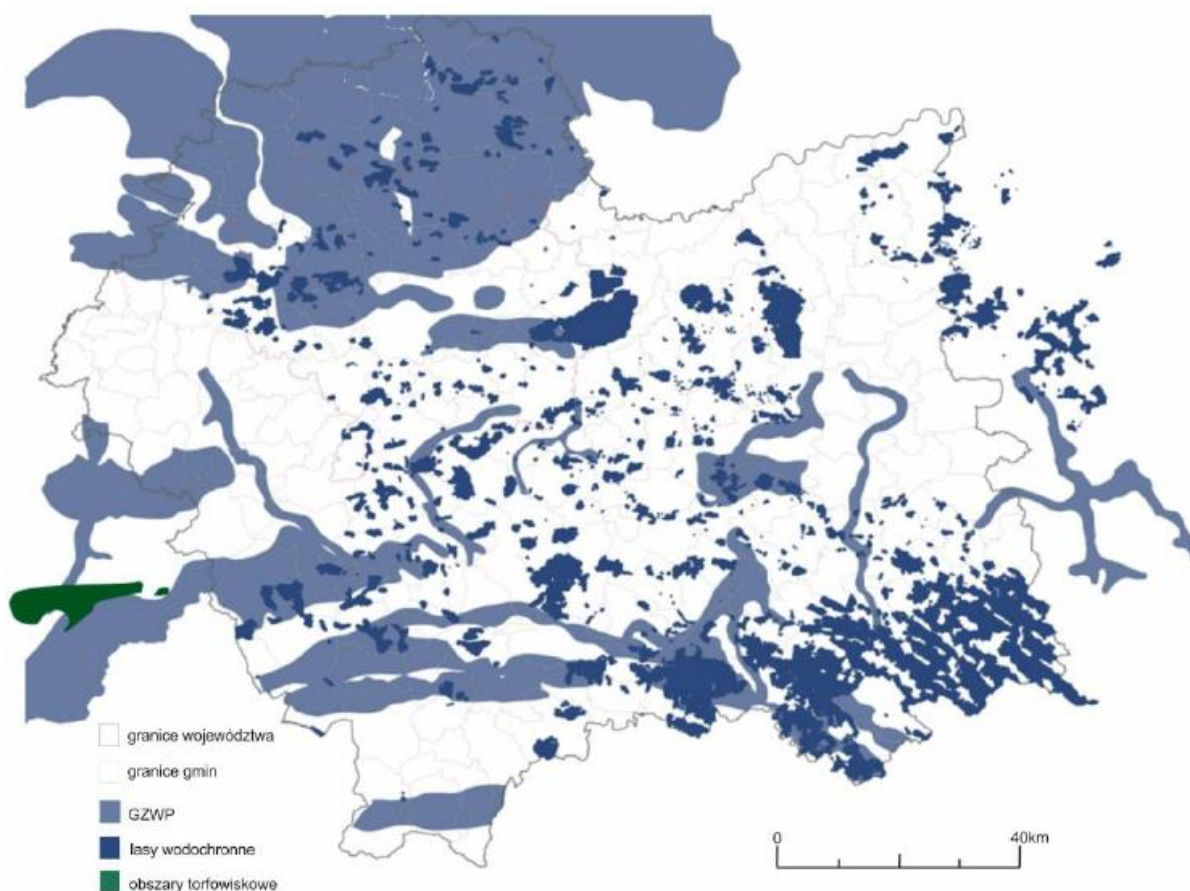
- ochrona różnorodności i wielokulturowości dziedzictwa kulturowego regionu i dóbr kultury współczesnej,
- szczególna opieka nad obiektami dziedzictwa kulturowego o znaczeniu regionalnym m.in. w zakresie ochrony wartości zabytkowych i ich wykorzystania, umożliwiającą racjonalne gospodarowanie obiektem,
- utrzymanie zasobów budownictwa drewnianego, jako charakterystycznego elementu krajobrazu kulturowego Małopolski,
- rozwoju turystyki kulturowej powiązanej z promowaniem specyfiki dziedzictwa kulturowego subregionów oraz tematycznych szlaków kulturowych,
- stworzenie warunków do prowadzenia monitoringu standardu ochrony i opieki wybranych kategorii zasobów dziedzictwa kulturowego.

Obszary ochrony i kształtowania zasobów wodnych

Obszary Funkcjonalne kształtowania zasobów wodnych obejmują:

- zasięgi występowania głównych zbiorników wód podziemnych,
- zasięg wielkopowierzchniowych torfowisk,
- tereny lasów wodochronnych

Obszar Funkcjonalny ochrony i kształtowania zasobów wodnych

Źródło: Wg projektu PZPWM 2012 r.

Polityka przestrzenna OF ukierunkowana będzie na:

- zwiększenie retencyjności obszaru
- zabezpieczenie wód przed zanieczyszczeniem, przede wszystkim drogą racjonalnej gospodarki ściekowej oraz gospodarki odpadami,
- objęcie granicami parku krajobrazowego zespołu torfowisk orawsko-nowotarskich i ustalenie w planie ochrony zasad ich użytkowania, gwarantujących utrzymanie (i przywrócenie) zdolności retencyjnych.

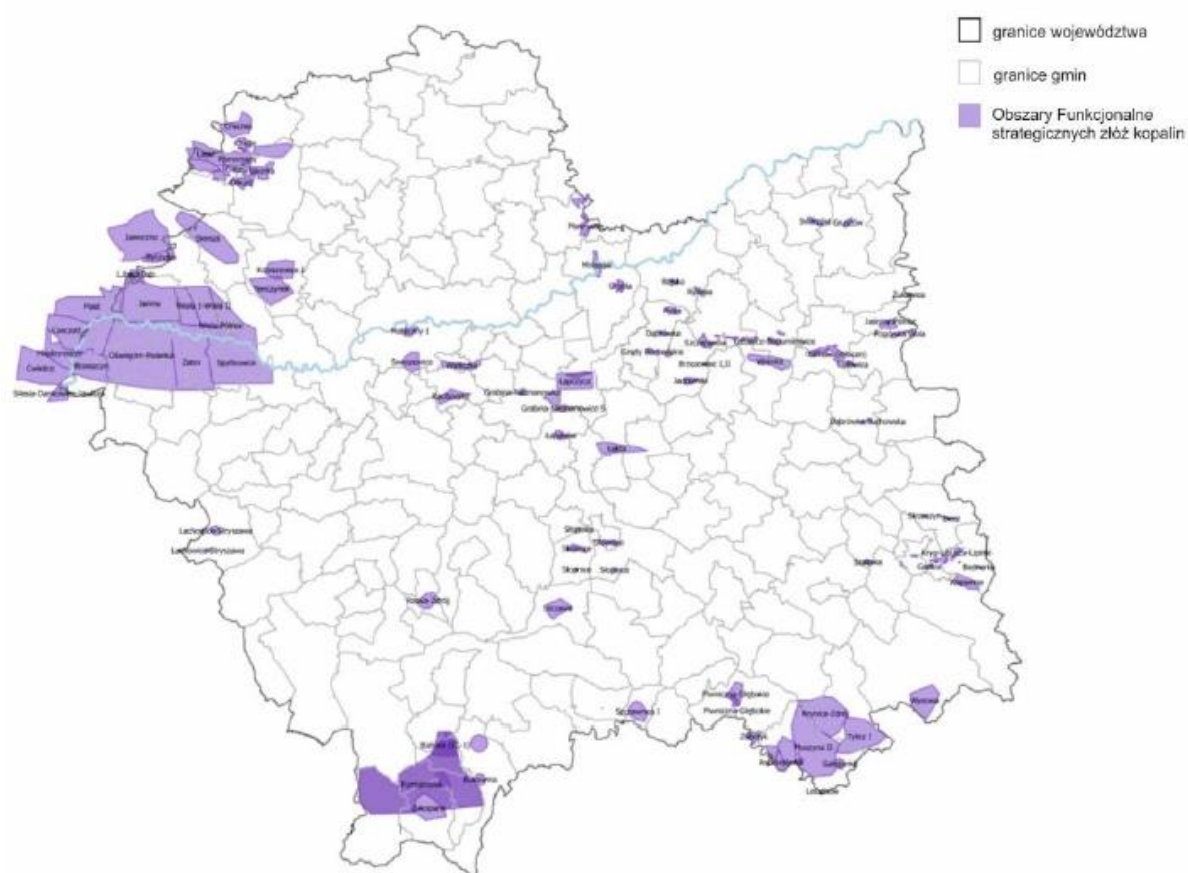
Obszary Funkcjonalne strategicznych złóż kopalin

Do klasy strategicznych złóż kopalin zostały zaliczone złoża objęte właściwością górnictwem.

Polityka przestrzenna OF ukierunkowana będzie na:

- ochronę złóż przed zainwestowaniem, uniemożliwiającym ich eksploatację,
- minimalizację skutków środowiskowych eksploatacji górnictwa.

Obszary Funkcjonalne strategicznych złóż kopalin

Źródło: Wg projektu PZPWM 2012 r.

Obszar Funkcjonalny wymagający restrukturyzacji i rozwoju funkcji przy użyciu instrumentów właściwych polityce regionalnej:

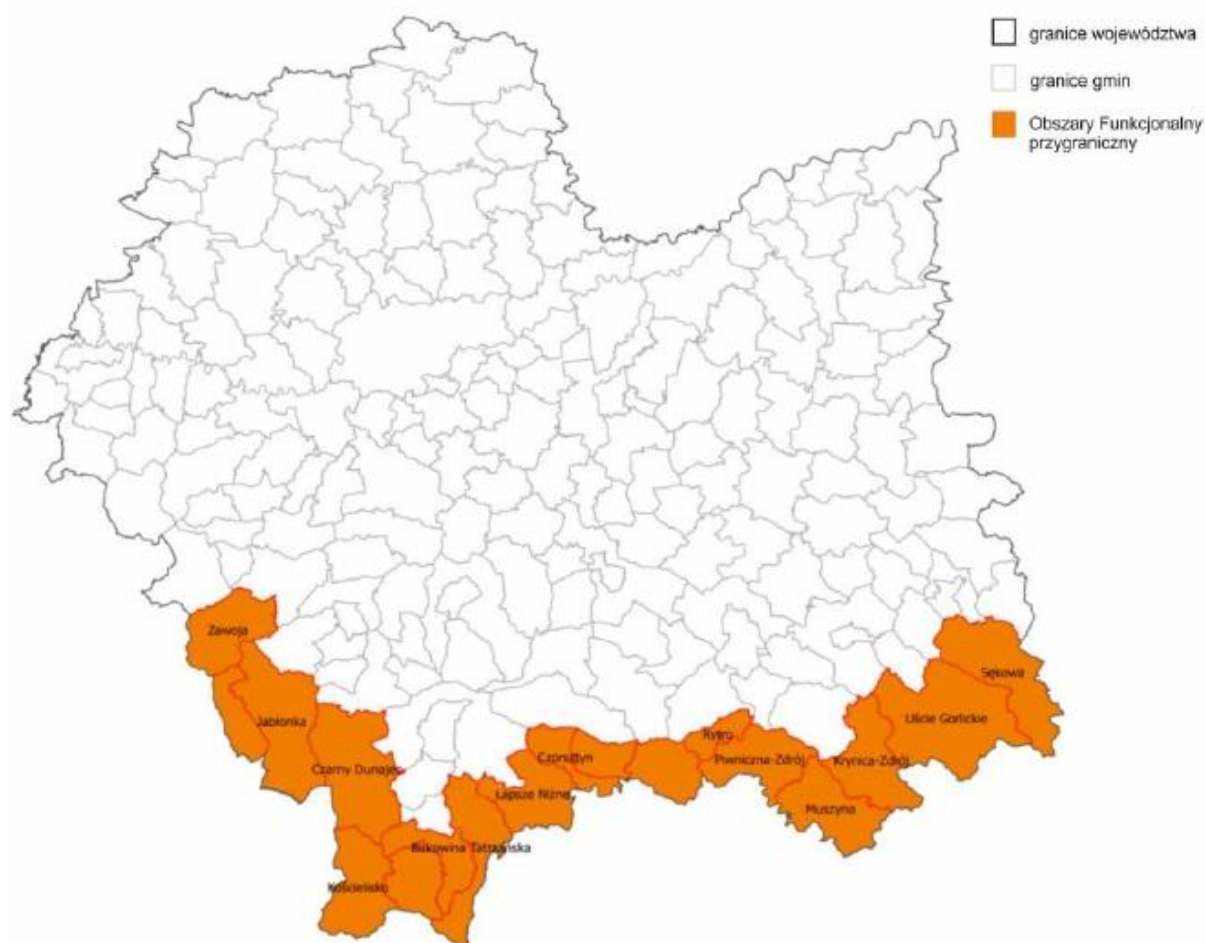
Funkcjonalny Obszar przygraniczny

Obszar Funkcjonalny przygraniczny obejmuje swym zasięgiem gminy, położone bezpośrednio wzdłuż granicy polsko – słowackiej: Zawoja, Lipnica Wielka, Jabłonka, Czarny Dunajec, Kościelisko, Zakopane, Bukowina Tatrzańska, Łapsze Niżne, Czorsztyn, Krościenko n/Dunajcem, Szczawnica, Piwniczna, Muszyna, Krynica, Ujście Gorlickie, Sękowa.

Polityka przestrzenna OF ukierunkowana będzie na:

- integrację podejmowanych działań planistycznych, szczególnie w zakresie powiązań komunikacyjnych oraz przyrodniczych, w tym również uzdrowiskowych
- wykorzystanie w zagospodarowaniu przestrzennym ciągłości kulturowej pogranicza polsko-słowackiego
- koordynację zagospodarowania w zakresie lokalizacji infrastruktury sportowej o standardach umożliwiających organizację imprez sportowych najwyższej rangi.

Obszar Funkcjonalny przygraniczny

Źródło: Wg projektu PZPWM 2012 r.